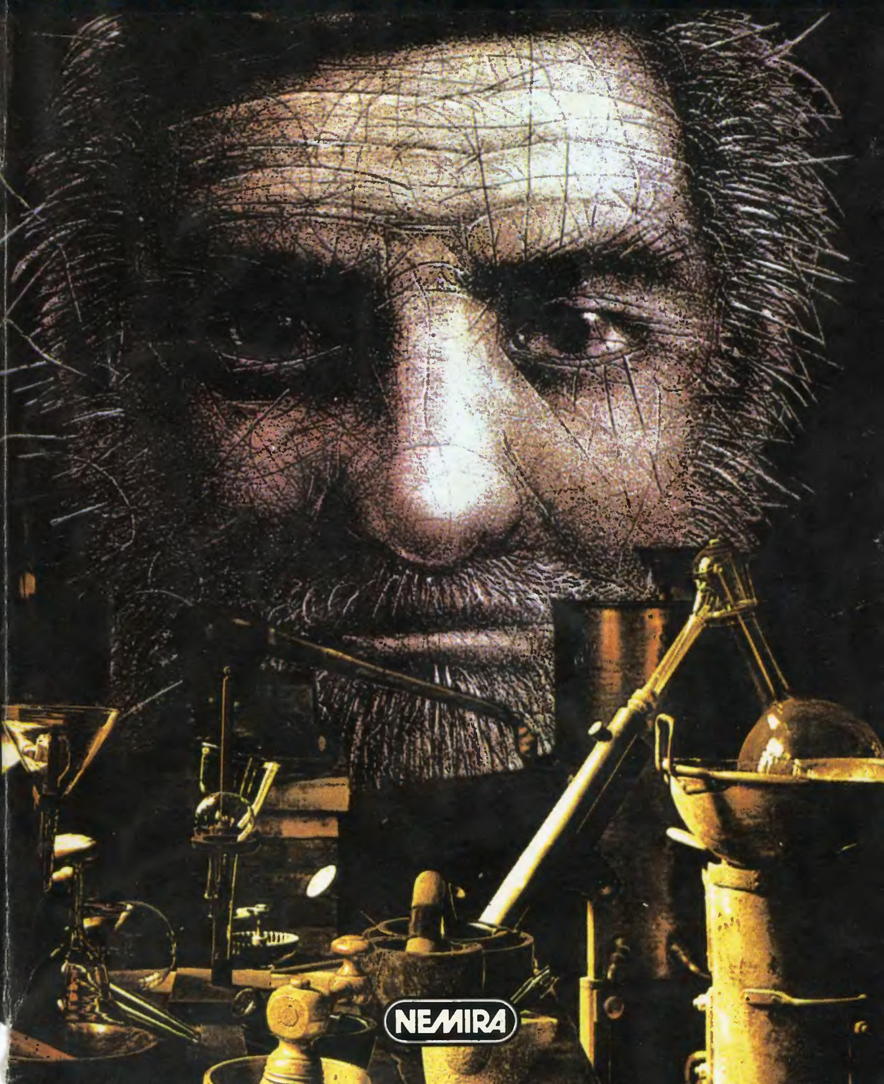
JEAN CANTOS

MANUSCRISUL JUPÂNULUI GODEMER

COLECȚIA BABEL

NEMIRA
1997

JEAN CANTOS

MANUSCRISUL JUPÂNULUI GODEMER

TRADUCERE DE IRINA NEGREA

Coperta colecției: DAN ALEXANDRU IONESCU

Difuzare:
Editura NEMIRA & Co, str. Crinului nr. 19, sector 1, București
Telefon: 668.54.10 Telefax: 668.70.51
Clubul cărții: C.P. 26-38, București

ISBN 973-9301-06-1

Vechile manuscrise îl încântă pe istoricul care le descoperă, pentru că adăpostesc misterul unor comori uitate. Supraviețuirea lor este o enigmă tulburătoare. Știut fiind că majoritatea dispar de-a lungul timpului, te întrebi de ce unele dintre aceste lucrări fragile străbat totuși veacurile, într-o stare de conservare remarcabilă, de parcă ar fi înzestrate cu o rezistență miraculoasă, ce le-ar face indestructibile.

Opera pe care am intitulat-o Manuscrisul jupânului Godemer *mi-a fost împrumutată, într-o zi de noiembrie a anului 1963, de o doamnă foarte în vârstă, ce îmi închiriase o mansardă pe avenue de la Grande-Armée, la Paris. Știind că făceam studii de istorie și cunoscându-mi pasiunea pentru textele vechi, mi-a încredințat manuscrisul și mi-a spus:*

– Vă rog, citiți asta! Vă las plăcerea de a descoperi singur despre ce e vorba. Aș vrea să aflu părerea dumneavoastră.

Am priceput că avea în minte un proiect despre care dorea să discute cu mine. Din păcate însă, n-am aflat niciodată ce intenționa, deoarece bătrâna doamnă a murit în spital, la o săptămână după aceea, luând secretul cu ea. Succesiunea bunurilor sale s-a dovedit, apoi, incredibil de complicată, întrucât nu existau descendenți direcți. Aveau să treacă ani de zile până să se rezolve încurcata afacere, astfel că în ziua când am părăsit

definitiv camera din pod, am luat manuscrisul cu mine. De atunci, nu m-am mai despărțit niciodată de el.

Aventura acestei opere este și ea uimitoare, fiind vorba de o lucrare colectivă a cărei elaborare s-a întins pe mai bine de patru sute de ani, cu lungi perioade de uitare. Nu știu dacă mai există vreun caz asemănător în literatura profană.

Prima parte a fost redactată de mâna jupânului Godemer, prin anul 1495, după cum ne permit să afirmăm anumite indicii. Autorul n-a vrut să lase posterității o cronică obișnuită, și cu atât mai puțin o apologie a timpului său. Opera lui este mărturia sfâșietoare a unei drame din acele vremuri, când lumea începea să iasă din Evul Mediu, iar la orizontul veacului al XVI-lea mijeau zorii unei noi ere.

VREMEA LEPROȘILOR

1

Înainte ca timpul să-mi șteargă amintirile, înainte ca pământul să-mi înghită trupul, îmi adun ultimele forțe și ultima picătură de luciditate pentru a așterne în scris povestea lui Valentin Mouchet. O fac în taină, pe pergamente smulse din cărțile bisericești. Din pricina unui asemenea act mârșav, risc să sfârșesc pe rug sau în flăcările iadului. Dar nu contează. Pentru omul a cărui amintire o voi evoca merită să-ți primejduiești mântuirea, numai ca el să poată reapărea cândva printre oameni, în ziua în care pronia cerească va socoti că a venit clipa ca manuscrisul meu să fie scos din tainița în care îl voi fi închis.

Imaginea lui Valentin Mouchet mă obsedează. Ea aparține de acum înainte marelui spirit al lumii la care lui îi plăcea să se raporteze. Când povestea sa va ieși din uitare, gândesc că cineva se va recunoaște în el. Atunci va fi a doua lui naștere, metempsihoza lui într-o lume nouă. Amintirea sa va rămâne legată de acest loc din apropierea Parisului, unde și-a petrecut anii cei mai negri, dar și cei mai exaltați pe care îi poate cunoaște un om de condiția lui.

Veacul marilor nenorociri agonizează. Îl urăsc la fel de mult pe cât ai urî o lighioană scârnavă despre care te întrebi dacă,

într-o bună zi, va ajunge să dispară. Răscolit de războaie, de măceluri, pământul Franței este îmbuibat cu carne de om. Moartea triumfă peste tot, cu mult mai sigur decât viața. Șirurile de spânzurați, triste flamuri ale atâtor serbări sângeroase, se leagănă în ștreanguri, întinși drept pradă păsărilor răpitoare.

Este ospățul veșnic al vulturilor. Iar corbii n-au fost nicicând mai bine hrăniți. Epidemiile de ciumă, de gripă dando, de tuse măgărească, de variolă, foametea, inundațiile, frigurile mari, violențele continue decimează semințiile. În cimitire, gropile comune sunt ticsite de cadavre. La Saints-Innocents, pământul saturat de stârvuri aruncă hoiturile la suprafață, ca și cum ar fi cuprins de scârbă, în loc să le mai mistuie. Osuarele pline până sus își revarsă conținutul pe străzile din jur, ajungând în casele lipite de zidul împrejmuitor, antrenându-i pe vii și morți într-un înspăimântător balet macabru. Parisul este o imensă cloacă, oamenii se bălăcesc prin scârnăvii. Duhoarea este insuportabilă. Regii fug din capitala regatului lor pentru a se duce să respire aerul mai curat din Touraine.

La sfârșitul acestui secol, al cincisprezecelea după nume, există în partea de apus a orașului un pâlc de case grupate în jurul capelei Saint-Jacques-Saint-Philippe, pe care oamenii din împrejurimi îl numesc Târgul Leproșilor. Este într-adevăr o leprozerie, întemeiată cu mult timp în urmă de confreria meșterilor monetieri, unde erau primiți frații „loviți“ de lepră sau atinși de alte boli ale pielii de o gravitate mai mică, pe care învățații medici le consideră, din ignoranță, similare cumplitei molime.

Dintotdeauna, călugării care se pricepeau la ierburile medicinale alinau și suferințele unora și ale celorlalți utilizând pomezile lor cu buruieni de leac, balsamuri cu paracherniță, cataplasme cu muștar, uleiuri, unguente, toată panoplia doctoriilor preparate de ei. Rezultatele n-au fost niciodată extraordinare; totuși, cu ajutorul lui Dumnezeu, asistai uneori la câte o vindecare.

În prezent, lepra este într-un puternic regres. Nu mai apar decât cazuri izolate. Târgul Leproșilor nu mai are bolnavi. Dar asta nu înseamnă că teama a dispărut. Dioceza controlează mai departe șaptezeci și patru de spitale, leprozerii, bolnițe, lazarete,

așa-numitele barăci, implantate în jurul Parisului ca un cordon sanitar. Majoritatea așezămintelor lăsate în părăsire au devenit bârlogul unei gloate de vagabonzi, cerșetori, tâlhari de cea mai joasă speță, care își află acolo niște adăposturi pe degeaba și le preschimbă în cuiburi de hoți redutabile. Târgul Leproșilor este o excepție. Această confrerie laică s-a bucurat întotdeauna de un bun renume, datorită căruia era foarte căutată până și de meșterii monetieri din Rouen, când se vedeau surghiuniți din pricina bolii.

Pot depune mărturie că feuda pe care este amplasat târgul cuprinde numeroase pogoane de pământ bun de cultură, cu livezi pe pantele dinspre culmea Chaillot și cu câteva vii pe colina Montmartre. Veniturile obținute de aici sunt priincioase și există destui burghezi bogați, nobili avuți, demnitari ai Bisericii interesați de achiziționarea unui domeniu atât de prosper, situat la porțile Parisului. Fiecare dintre ei ar vrea să aibă o locuință la moșie, speculând astfel și creșterea valorii terenurilor. Chiar și muncitorii de la Monetărie, proprietari ai locurilor, visează de multă vreme să se mute aici, în niște mici conace, departe de miasmele, duhorile și zgomotele orașului. Numai că prezența leproșilor a împiedicat orice investiție în această zonă, într-atât de mare este teroarea răspândită de molimă.

2

La sfârșitul acelei ierni, prin nimic mai mult sau mai puțin ucigașe decât cele dinainte, Valentin Mouchet avea aproape cincizeci de ani. Era un bărbat înalt, cu trăsături regulate și cu căutătura dreaptă. Cultiva o înțelepciune pragmatică de chefliu ce nu se înfricoșa defel de anumite excese culinare sau trupești, fără a cădea totuși pe o treaptă de desfrâu pasibilă de fulgerele afuriseniei. În calitate de staroste al Monetăriei, problema ridicată de prezența leproșilor la Roule nu îl frământa din cale-afară, deși accepta să discute despre asta cu frații monetieri, așa cum îi impuneau funcțiile pe care le deținea. Simțul său politic, prea

puțin aplecat spre părerile categorice, îl îmboldea să adopte o cale de mijloc, care, credea el, avea să câștige până la urmă adeziunea majorității. În această chestiune, sursă a atâtor polemici, admitea bucuros că menținerea leprozeriei era o necesitate dintr-o epocă trecută, un act de caritate de un lux exagerat, de care nu profitau, în fond, decât o mână de străini de breaslă.

Pe atunci, mica obște aflată sub responsabilitatea mea era alcătuită aproape în exclusivitate din burghezi nevoiți să se izoleze din cauza unei boli dezgustătoare. Pentru ei, Târgul Leproșilor era o binecuvântare căci, profitând de apropierea locului, unii continuau să-și diriguiască negoțurile la Paris, respirând aerul curat de la țară și așteptând ca vindecarea beteșugului să le îngăduie a se reapropia de restul societății.

Cu noi trăiau, de asemenea, doi leproși autentici. Spun autentici, fiindcă la ei boala se manifestase clar de multă vreme. Nu mai exista loc de îndoială, nici de speranță într-o vindecare. Erau doi monahi de la stăreția Saint-Martin-des-Champs, unde dăinuia un focar de lepră activ. În baza unui vechi hrisov, lazaretul monetierilor avea obligația de a-i adăposti pe călugării atinși de molimă, contra unei rente de șaizeci de parale pe an și a succesiunii averii leprosului. Până atunci, breasla câștigase din acest aranjament. Domeniul său se îmbogățise datorită moștenirilor de care beneficiase de-a lungul secolelor. A rupe vechile înțelegeri fără acceptul părții adverse însemna să te expui unor proceduri judiciare lungi, costisitoare, cu rezultate incerte. Cumpănind așadar temeinic, Valentin Mouchet considera că era înțelept a lăsa lucrurile să se rezolve cu timpul și își îmbia confrații să se înarmeze cu răbdare. Să aibă răbdare! Iată un sfat pe care îl respingeau cei mai virulenți, aceia care, în perioadele de epidemie ce se repetau cu o frecvență înspăimântătoare, vroiau să-și ferească familiile de molipsire, adăpostindu-le într-una din casele din Roule, sub protecția, spuneau ei, a vânturilor dinspre apus.

Valentin Mouchet nu mai avea o familie pe care să trebuiască să o salveze. Ciuma neagră îi secerase nevasta și pe cei doi fii hărăziți să-i ia locul în meserie. Nu se mai recăsătorise, nu

atât din fidelitate față de memoria unei soții pe care o iubise mult, cât din dorința unui nou confort. Întreținea o amantă, pe Marion Bonseigneur, o văduvă în pragul vârstei de treizeci de ani, cu forme armonioase și cu chipul marcat de gravitatea unei madone. Era precupeață pe rue du Cygne. Din legătura lor se născuse o fată, iar acum Valentin Mouchet ajuta la creșterea ei. Bărbatul se instalase trainic într-o văduvie tihnită.

Cu câțiva ani înainte, semenii săi îl aleseseră ofițer al Monetăriei. În scurt timp, putea pretinde la mult râvnitul titlu de general, grație protecției unui unchi numit el însuși general prin ordonanță regală. Promovat la un asemenea rang, intrai în careul de ași al breslei, deveneai unul dintre cei patru consilieri ai regelui în domeniul monetar.

La drept vorbind, starostele Mouchet n-avea nici un zor să ajungă în vârful ierarhiei, care i se părea prea îndepărtat, pentru gustul său, de îndeletnicirile zilnice ale fraților monetieri, pe care îi conducea în munca lor din ateliere. Se temea, totodată, să nu trebuiască să renunțe la contactul cu metalele prețioase, pentru care avea o atracție de o stranie senzualitate. Atingerea unui lingou de aur îi stârnea o emoție asemănătoare cu aceea pe care o resimțea când punea mâna pe trupul gol al lui Marion Bonseigneur. Era nostim să-l vezi mângâind cu delicatețe o bucată de metal, înainte de a o încredința topitorului. În închipuirea lui, vedea aurul și argintul ca pe două fecioare sperioase, reci inițial, mândre de neprihănirea lor, dar dispuse să dea tot ce-și poate dori mai bun un bărbat, plăcerea și bogăția, o dată ce le îmbunai prin lingușiri. Uneori, ținând bucata de metal cu amândouă mâinile, spunea:

– Du-te, frumoasa mea, Dumnezeu ți-a hărăzit o soartă regească. Du-te să stăpânești lumea!

Valentin Mouchet instaurase un ritual de neclintit pentru fiecare dintre fazele de fabricare a monedelor. Acest ritual culmina cu bătaia finală, când matrița își pierdea virginitatea. La fiecare etapă de elaborare, cerea să se aplice un ciudat procedeu de încălzire, pentru ca plăcile de metal să fie „bătute la cald“, fără suferință sau sfâșieri inutile. Când muncitoarele tăiau

lamele cu cleştele, i se părea că pătratele care cădeau din mâinile lor erau aidoma veşmintelor unei femei dezbrăcându-se în faţa amantului. Şi se aştepta să descopere secretul unui trup dorit, cu umbra sa încărcată de uluitoare făgăduinţe.

Cât durau operaţiunile de „flatare", pretindea ca matriţele să aibă exact temperatura trupului omenesc. Îşi plimba degetele pe bucăţile de metal, respingându-le pe cele care nu i se păreau suficient de calde pentru a fi „flatate" cuviincios. Nici un alt muncitor nu avea sensibilitatea sa la pipăit. Înainte ca viitorul ban să fie pus pe ştanţă, avea grijă să fie adus la temperatura pântecelui unei femei, într-un cuptor prevăzut anume în acest scop. Astfel, când şablonul se afunda în corpul monedei, marcând-o cu floarea de crin, vroia să audă geamătul fecioarei dezvirginate, ceva la limita dintre plăcere şi durere. Se întâmpla ca, din neîndemânare, baterea să necesite două sau trei lovituri de ciocan. Banul ieşea cu mai multe efigii neregulate. Atunci starostele Mouchet se înfuria şi îl pedepsea pe cel care greşise. Când era vorba de un recidivist, îl trimitea la topirea aliajelor, o muncă anevoioasă şi periculoasă, din care te puteai alege cu o sumedenie de boli de piele care să te ducă drept la Târgul Leproşilor.

3

Din câte îmi amintesc eu despre perioada în care încă mai exercita o activitate, Valentin Mouchet era un spirit curios, atras de lumea cosmopolită a poeţilor, a filozofilor şi a visătorilor. În particular, avea momente de exaltare, în care se exprima prin imagini cabalistice. Bunăoară, vorbea despre argint la feminin, asociindu-l cu luna, în timp ce aurului îi păstra caracterul masculin, raportându-l la soare.

Se dădea totodată drept cunoscător întru-ale alchimiei, nu fiindcă ar fi practicat el însuşi această artă, ci pentru că îşi frecventa cu asiduitate prietenii, artişti ai retortei şi ai creuzetu-

lui. La fel ca ei, repunea în discuție lumea în care trăia. Cu dinarii săi, îi ajuta pe cercetătorii intreprizi care căutau să afle secretul perfecțiunii și al tinereții veșnice. Într-un cuvânt, nu era departe de a crede că raiul pe pământ este foarte la îndemână, cu condiția ca omul să-și procure mijloacele de a-l atinge. În preajma alchimiștilor și a suflătorilor, deprinsese limbajul ermetic grație căruia inițiații își transmit rețetele Marii Lucrări. Petrecea ore, uneori nopți întregi, informându-se despre Piatra Filozofală, Mercurul Lunar, Triada Inefabilă și multe alte noțiuni marcate de mister și de speranță.

Această lume a cabalei avea obiceiul de a se aduna duminica în fața catedralei Notre-Dame, precum și sub porticul lăcașului Saint-Jacques-la-Boucherie, biserica pelerinilor din Compostela, unde erau înhumate corpul lui Nicolas Flamel și cel al soției sale Parnelle, două figuri venerate ale științei oculte. Grupurile care se formau acolo aveau un aer conspirativ. Nu se vorbea decât de secrete. Găseai oameni veniți din Paris și din alte părți, meșteri făurari, burghezi cunoscuți, preoți mascați, studenți cu tonsură, adepți ai disecării cadavrelor furate de la Hôtel-Dieu, personaje interlope cu atribuții vag definite, vagabonzi hirsuți care încercau să vândă pe furiș rețeta garantată a Elixirului Roșu, pentru a-și putea oferi câteva nopți de dezmăț la hanul Plat d'Étain.

Într-o bună zi, Valentin Mouchet a achiziționat un nobil cu trandafir, bătut din aur alchimic, pe care l-a păstrat cu mare grijă asupra lui, ca pe un talisman. Alături de mulți alții, urmărea cu amuzament controversele suscitate de interpretarea sculpturilor catedralei Notre-Dame. Filozofii cei mai erudiți vedeau în steaua cu șase colțuri a peceții lui Solomon simbolul perfectei reușite a Marii Lucrări, prin unirea apei cu focul. În fenixul reprezentat pe un motiv lateral, deslușeau Piatra în roșu, în timp ce, într-o cruce ținută de un personaj, trebuia să se citească simbolul creuzetului utilizat în calea uscată, precum și cele patru elemente ale materiei primare. Dacă ar fi fost să le dai crezare, toată fațada catedralei era o imensă carte ermetică, unde se aflau adunate marile principii ale filozofiei. Spiritul universal insufla

puterea lui semnelor zodiacale pentru ca, la rândul lor, acestea să influenţeze destinul omului. Cei trei copii ai Marii Lucrări – Mercurul, Sulful, Sarea –, pitiţi în apele cereşti, aşteptau chemarea artistului, în picioare, la baza athanorului său în formă de turn.

Pentru cel care nu cunoştea cheile de dezlegare, limbajul acesta n-avea nici un sens, într-atât imaginile se înlănţuiau cu simbolurile, într-o transmutaţie reînnoită neîncetat. Pe parcursul unor conversaţii interminabile, venea vorba despre laptele Fecioarei, hrana Leului Verde universal, apoi a Leului Roşu şi a Corbului Negru. Cele patru anotimpuri ale materiei primare urmau să ducă la vindecarea celor Şase Leproşi. Unii dintre vorbitori recitau lungi pasaje din *Masa de smarald*, alţii cărau sub mantie, ca pe o comoară, primele tratate de alchimie redactate în limba vulgară.

Ce căuta Valentin Mouchet în acest microcosmos de iluminaţi, în această harababură de metafore alambicate şi de texte ermetice? Căuta lucrul care îi stimula cel mai mult curiozitatea: formula secretului aurului. Şi era convins că într-o bună zi, destul de curând, unul dintre prietenii săi alchimişti avea să-i dezvăluie taina metalului perfect, inalterabil, izvor al tuturor plăcerilor, al tuturor ambiţiilor. Era formula graţie căreia ar fi fost posibil ulterior să purifici trupul şi sufletul fiinţelor omeneşti, până la a le reda nevinovăţia veşnică a locuitorilor Edenului. Credea totodată, la fel ca mulţi alţii, că prin călirea în aceeaşi baie sau prin acoperirea cu aceeaşi pulbere s-ar putea extirpa din miezul lucrurilor sâmburele degradării care le corupe spre moarte şi descompunere.

Eu, Nicolas Godemer, n-am împărtăşit niciodată idei atât de fantaste. Dar nici nu le-am combătut. Ele aparţineau viselor de perfecţiune prin care spiritele trec dincolo de propria lor limită. Vedeam aici noi căi prin care sufletele se ridicau spre Cel Veşnic. La urma urmei, dacă Dumnezeu tolerează aceste rătăciri pe drumul credinţei este pentru că, pe undeva, îi plac. Nu sunt departe de a crede că Dumnezeu caută în marea varietate a nebuniilor omeneşti un divertisment pe măsura Sa. Spectacolul

este permanent, aşa că, probabil, nu se plictiseşte. Cu riscul de a părea eretic, voi spune că Atotputernicul nu conteneşte să fiarbă mocnit, în alambicul pământului, secretul propriei Lui perfecţiuni, scoţând din fiecare nebunie elixirul divinităţii Sale.

4

Aşadar, la ieşirea din iarnă, Valentin Mouchet nici nu bănuia că existenţa sa de staroste al Monetăriei, hărăzit unui viitor strălucit, avea să se prăbuşească într-o sărăcie lucie. Boala Sfântului Lazăr se instalase în trupul său cu multă viclenie, sub aparenţele unui guturai benign, însoţit de febră mocnită şi de o răguşeală care îi frângea glasul. Şedinţele la baia de aburi, la care îşi impunea să se ducă, pe rue de la Vieille-Monnaie, nu aduceau nici o ameliorare remarcabilă. Spiţerul Luvrului îi procura leacuri pentru spălături, pe bază de trandafiri fierţi în vin dulce, precum şi doctorii preparate cu miere, chimion şi boabe de dafin. Noaptea, dormea cu un săculeţ pe ţeastă, umplut cu praf de dumbeţ, considerat deosebit de eficace. În ciuda tuturor îngrijirilor, febra persista, iar vocea nu-şi recăpăta timbrul normal. O dată pe săptămână, ţinea un regim drastic, continuând în acelaşi timp şedinţele de purificare a umorilor, la baia de aburi despre care pomeneam.

În acest stadiu al bolii, Valentin Mouchet vorbea încă de afecţiunea sa cu o fantezie amabilă. Spunea, bunăoară, că boala îi oferea prilejul de a se ocupa de persoana lui altfel decât pentru plăcerea simţurilor. Mai zicea că îşi îngrijea beteşugul cu o dragoste paternă, că acesta era copilul său drag şi că îşi arăta ataşamentul faţă de el aducându-i tot ce găsea mai bun în materie de zaharicale, unguente şi alte preparate de spiţerie. Cu timpul, se instalase în noua sa stare ca într-o baie călduţă. Evolua fără suferinţă, într-o lâncezeală alinătoare, vecină cu tihna absolută.

Prima persoană care s-a neliniştit făţiş de boala lui a fost Marion Bonseigneur. Vizitele amantului său continuau în ritmul obişnuit, numai că bărbatul nu mai arăta atâta râvnă în a o face

fericită. Își pierdea înfocarea, ceea ce nu-l deranja deloc. Găsindu-și un pretext în starea de oboseală, adormea tot mai des, complet îmbrăcat, fără să se atingă de ea. Când amanta l-a îmboldit să consulte un medic, după ce îl pusese să ingurgiteze nenumărate tizane stimulatoare, a refuzat-o, spunându-i:

– N-am pic de încredere în acești pretinși savanți plini de îngâmfare. După părerea mea, sunt niște gogomani. Nu știu decât să se uite la culoarea urinei, să miroasă flatulențele, să observe consistența excrementelor pentru ca, în cele din urmă, să prescrie tot regim, luare de sânge și clisme. Prefer ca natura să lucreze în mine prin alchimia buruienilor. Risc astfel mai puțin decât expunându-mă bâjbâielilor acestor incapabili.

După un timp, în atelierele Monetăriei s-a produs un incident aparent banal, dar care avea să se dovedească plin de însemnătate. Starostele Mouchet l-a mustrat pe un muncitor fiindcă se pregătea să bată niște bucăți de aur prea reci pentru ca ele să suporte fără stricăciuni o asemenea operație. Bucățile de metal ieșeau din cuptorul unde domnea temperatura obișnuită a pântecelui unei femei. Deși surprins de reproșul primit, vinovatul a reluat încălzirea lor în prezența meșterului. Degetele acestuia, cu un pipăit totuși infailibil, nu au perceput nici o ameliorare.

Înțelegând că simțurile îl trădau, Valentin Mouchet și-a ascuns tulburarea și s-a dus să-și studieze discret mâinile la lumina zilei. Pete suspecte apăruseră pe palme, pe partea cărnoasă a degetului mare, până la încheieturi. Erau deja suficient de pronunțate, încât să se poată distinge nuanța maronie înconjurată de cercuri livide, rău prevestitoare. Tuberculi minusculi, de mărimea unei gămălii de ac, încolțeau sub piele ca niște muguri gata să se desfacă. Extremitățile degetelor își pierduseră orice sensibilitate la cald și la rece.

Starostele n-a vrut să acorde descoperirii sale o importanță deosebită. A crezut că e vorba de vreun efect pervers al tratamentelor pe care le urma. Ba chiar s-a gândit că, din nebăgare de seamă, fusese amestecată vreo plantă toxică într-una dintre doctorii. Așa că, deși nu mai apăruse nici o altă tulburare, s-a decis să-l consulte pe spițerul de ierburi medicinale în aceeași zi.

Omul l-a liniştit şi a refăcut preparatele. Ceva în atitudinea sa trăda însă o teamă pe care se căznea s-o ascundă. Când clientul şi-a luat rămas bun, bătrânul a ieşit din semiîntunericul de la tejghea şi l-a însoţit până în stradă. În pragul uşii, la lumina soarelui în asfinţit, l-a scrutat cu o privire bănuitoare, după care l-a întrebat dacă nu avea mâncărimi într-o anumită parte a corpului. Starostele a râs de neliniştea lui, răspunzându-i:

– De ani de zile mă tot scarpin la lobul urechii. O manie pe care n-o socotesc o boală care să mă ducă la cimitir.

După aceste vorbe rostite cu voie bună, Valentin Mouchet a pornit agale spre casă, cu un nou sirop pentru gât, iar pentru mâini cu o pomadă pe bază de seminţe de neghină şi un adaos de pucioasă curată. Între timp, spiţerul căuta confirmarea diagnosticului său în cartea de medicină pe care o păstra în odaia din spate a prăvăliei.

Valentin Mouchet avea o slujnică bătrână, astăzi dispărută, pe care o moştenise la moartea tatălui său, împreună cu o parte din mobile. Era destul de surdă şi, în plus, se complăcea într-o tăcere pe care starostele o găsea odihnitoare pentru timpanele lui chinuite de vacarmul de la ateliere. La ora mesei, îl întâmpina însă cu un puternic şi neschimbat:

– Poftim, bunul meu stăpân!

Bărbatul nu răspundea vibrantei urări de bun venit, căci, pentru a se face auzit, ar fi trebuit să urle. Originară din Bourgogne, slujnica târa după sine o reputaţie ciudată. Când era numai o fetişcană proaspăt sosită din sat, îşi zicea Louisette, un diminutiv drăgălaş care se potrivea foarte bine cu silueta ei gingaşă. Eram cam de aceeaşi vârstă şi-mi aduc aminte că i-am făcut o vreme un pic de curte, când se ducea să spele rufele la Planches-de-Mibrai, nu departe de dugheana unde lucram cu tatăl meu. Tentativa mea, prea stângace, n-a fost încununată de succes. Dar continuam să o văd trecând prin faţa casei şi, când se ivea prilejul, mai schimbam câteva vorbe.

Cu timpul, trupul său căpătând volum, Louisette a devenit o Louison, mult mai în armonie cu rotunjimile ei. Spre sfârşitul

vieţii, era „buna Louise", un nume plin de tandreţe, potrivit cu cărnurile ei fleşcăite şi cu părul său alb. La aproape şaptezeci de ani, se bucura de un văz pătrunzător, nemaiîntâlnit la o femeie de vârsta ei, putând distinge pe jos, de la zece paşi, un dinar bătut la Paris de unul bătut la Tours, lucru pe care stăpânul său, mai tânăr cu vreo douăzeci de ani decât ea, era incapabil să-l facă, fie şi de la o jumătate de metru. Privirea sa ageră îi adusese bunei Louise faima de a şti să deslușească boala după înfăţişarea oamenilor, pe baza unor amănunte pe care numai ea se pricepea să le recunoască, mergând până la a prezice iminenţa unui deces, cum fusese cazul cu tatăl lui Valentin Mouchet, ce părea că se bucură de o sănătate înfloritoare. Când era întrebată despre acest lucru, spunea că fusese iniţiată în ale ghicitului de o bunică din partea tatălui, niţel cam vrăjitoare, care prezicea viitorul în coliba sa din pădurea Othe.

În timpul unui dejun pe care şi-l lua singur, ca de obicei, aşezat în faţa unei ferestre ce dădea spre spectacolul străzii, Valentin Mouchet a simţit că bătrâna slujnică îl ţintuia cu o privire neobişnuit de insistentă. Mânca atunci fără prea mare poftă – de ce ne-aducem aminte de lucruri atât de neînsemnate? – o jumătate de ştiucă de Sena, însoţită de un vin alb franţuzesc. Iritat de atenţia cu care era studiat, a zbierat:

– Haide, bună Louise, zi-mi ce ai pe suflet.

Atunci bătrâna i-a răspuns pe şleau:

– Mă îngrijorează mult sănătatea dumneavoastră, bunul meu stăpân. V-aţi schimbat la faţă de câtva timp.

Ridicând paharul, Valentin Mouchet a vrut să fie liniştitor:

– Haida-de, toată lumea se schimbă când îmbătrâneşte. Mai ţii minte cum erai când ţi se spunea Louisette? La fel e şi cu mine. Urmăm acelaşi drum, la o distanţă de douăzeci de ani. Arăt aşa din cauza guturaiului căruia nu izbutesc să-i pun capăt. Febra asta persistentă mă cam oboseşte. Dar nu-i nici un motiv de alarmare. E doar o chestiune de timp. Dumnezeu îmi va reda sănătatea când va crede El de cuviinţă. Şi nu voi permite ca vreun medic să vină şi să se tot uite în fundul meu.

Părerea bunei Louise era însă formată şi neclintită. Brusc, aidoma unui exorcist care flutură un crucifix în faţa unei fiinţe

demonice, i-a vârât sub ochi stăpânului său o oglinjoară de mână, explicându-i că în fiecare dimineață ea se ruga Sfântului Lazăr să-l mântuiască de boala care îl mistuia.

Intrigat de insistența femeii care îl cunoștea de când era copil, Valentin Mouchet s-a privit cu atenție în oglinda cu ramă de metal, depărtând-o la distanța potrivită văzului său mult slăbit. Pielea feței căpătase un aspect pergamentos, presărată pe alocuri de o erupție de tuberculi granuloși. Sprâncenele, odinioară foarte stufoase, nu mai erau decât două dâre de peri răriți, pe niște arcade lăptoase. I-a venit în minte o remarcă a frizerului:

– Meștere, în curând vă veți putea lipsi de serviciile mele. Obrajii vi s-au făcut spâni și buboși, ca de adolescent.

Lăsând oglinda, Valentin Mouchet și-a pus mâinile pe masă, cu palmele în sus. Petele se împânziseră și se întindeau de-a lungul antebrațelor. Nodurile de sub piele continuaseră să crească, unele dintre ele fiind pe punctul de a supura. Toate degetele erau infectate. Buna Louise privea scena, din umbră, cu mâinile împreunate pe pântece. Când a ieșit din cameră cu resturile dejunului, chipul său auster era scăldat în lacrimi.

Valentin Mouchet refuza să creadă în gravitatea unei boli pe care nimeni nu cuteza să o numească fățiș. A o face echivala cu condamnarea lui nemiloasă. Un staroste al Monetăriei era un personaj suficient de important pentru ca oamenii să-l creadă ferit de afecțiunile josnice. Avea măcar dreptul la eroare, la o păsuire, privilegiu de care nu beneficiau nevoiașii, calicii care se vedeau excluși din societate la prima bănuială. Manifestările atât de bruște ale bolii erau de neînțeles la un om de rangul lui, mult prea nedrepte. Merita, de aceea, să fie puse la îndoială încă o bucată de vreme, până ce presupusele simptome deveneau clare.

Valentin Mouchet lupta împotriva evidenței, chiar dacă ochii bătrânei slujnice, ochii lui Marion Bonseigneur, ochii spițerului, ochii tuturor vădeau contrariul. Cu fiecare zi, înfățișarea sa trăda tot mai limpede adevărul.

Omul a traversat atunci o perioadă de revoltă, pe parcursul căreia începuse să se poarte ca un copil. Profitând de înfățișarea sa, speria oamenii, de parcă ar fi vrut să-i atragă cu el în nenoro-

cire. Din sfidare, se amuza încercând să-i molipsească pe ceilalţi, cu un fel de plăcere morbidă. În spatele serenităţii sale de faţadă, nimic nu-i scăpa. Calcula momentul, prevedea reacţiile fiecăruia. Îi plăcea să-i facă să tresară de spaimă pe trecătorii de care se freca înadins pe stradă. Într-un fel de invitaţie demonică, surâdea femeilor, cărora pieptul le sălta înfiorat. Îşi strângea prietenii în braţe, prefăcându-se că habar n-are de neliniştea lor şi de eforturile pe care le făceau pentru a nu lăsa să li se ghicească sentimentele. Vedea limpede că muncitorii, nevoiţi să treacă pe lângă el toată ziua, se închinau pe ascuns, de cum îl zăreau apărând în atelier. Topitorii preluau într-o cârpă îmbibată în oţet lingourile de aur sau de argint pe care li le dădea el.

Spectacolul panicii din jurul lui îl încânta. Însă singurătatea în care se simţea aruncat a ajuns să-l întristeze, căci, în adâncul său, Valentin Mouchet era mai puţin solid decât părea. În unele zile, când pornea în căutarea unui strop de căldură sufletească, atitudinea reţinută a celor pe care-i credea cei mai buni prieteni îl rănea profund. În piaţeta din faţa catedralei Notre-Dame, alchimiştii cu care se întâlnea în fiecare duminică se îndepărtau acum de el, iar alţii, pretextând cine ştie ce treabă urgentă, fugeau când îl vedeau venind. Suflătorii nu-l mai pofteau să asiste la lucrările lor, nici măcar cei pe care îi ajuta de obicei cu dinari. Ajunsese să ofere bani numai ca să obţină un gest de prietenie.

5

Într-o dimineaţă de aprilie, Valentin Mouchet a fost trezit din somn de un ţipăt de femeie. Soarele primăvăratic se strecura discret printre perdelele odăiţei. Marion plângea în hohote la picioarele patului, cu faţa ascunsă în palme, în timp ce o rază de lumină îi mângâia umărul gol. Un necunoscut cu trăsături diforme se privea, uluit, în oglinda de lângă fereastră. Imaginea era respingătoare. Bărbatul avea faţa, gâtul, partea de sus a bustului acoperite cu tuberculi de culoarea vinului roşu, mari ca

nişte cireşe. Priveliştea era atât de neaşteptată, încât i-au trebuit câteva clipe bune pentru a se convinge că nu trăia într-un vis urât. Străinul din oglindă era însă chiar Valentin Mouchet. Lucrurile din jur, zgomotele de pe rue du Cygne, cântatul cocoşului, clopotul bisericii chemând la prima rugăciune a zilei, prezenţa femeii în lacrimi, toate acestea l-au obligat să se recunoască în viziunea de coşmar. A mai avut câteva clipe de şovăială, în care repulsia domina neîncrederea. Apoi a sfârşit prin a admite că era, într-adevăr, monstrul pe care i-l dezvăluiau ochii.

Pentru prima oară, maladia atât de temută intra cu toată forţa gravităţii ei în imaginea pe care Valentin şi-o făcea despre el însuşi. Oricât de insuportabil ar fi fost, adevărul nu mai putea fi ocolit. La ce bun să se mintă: era atins de lepră, cea mai înfricoşătoare dintre boli, cu care nu îndrăzneai să-ţi ameninţi nici cel mai mare duşman. Cumplita molimă îl năpădise cu totul. Nu mai era el însuşi. Recunoscând-o, se preda cu resemnarea unui osândit la moarte ce aşteaptă securea călăului. Sub presiunea evidenţei, ultimele sale împotriviri cedaseră ca un dig bătut de valuri.

Şi Valentin Mouchet s-a lăsat copleşit, la rândul lui, de o imensă milă.

6

Din câte ştiu, leproşii sunt singurii bolnavi a căror condiţie depinde de autoritatea ecleziastică. Spiritele erudite pretind că lucrurile n-au stat întotdeauna aşa. Pe vremea regelui Ludovic, au fost puşi sub protecţia Bisericii, pentru a putea fi hrăniţi, îngrijiţi, sustraşi persecuţiilor poporului. Nu ştiu cum s-a ajuns ca nefericiţii aceştia să fie trataţi cu teamă, când n-ar trebui să inspire decât compasiune. În asemenea împrejurări, Biserica se arată prea puţin caritabilă, prea puţin creştină. Ce păcat mortal a putut săvârşi, oare, un lepros, mai cu seamă când este un om cu frica lui Dumnezeu? E cumva posibil să devii în mod deliberat

lepros? Mă îndoiesc. Până în prezent, n-am întâlnit niciodată pe unul care să fie fericit de soarta sa, chiar și printre cei mai cucernici. Se poate accepta, în cel mai rău caz, ca poporul să aibă reflexe de apărare animalică. Dar ca episcopii noștri să arate calea cruzimii mi se pare o perversiune spirituală pe care nu pot decât să o blamez. Acestea fiind zise, nu vreau să mă amestec mai mult în teologie, căci am spus și-așa destule pentru a fi trimis pe rug, dacă din întâmplare rândurile de față ar cădea în mâinile vreunui preot inchizitor. Revin la obiectul povestirii mele, acela de a reînvia memoria lui Valentin Mouchet.

În ziua de Saint-Jacques-Saint-Philippe, patronii meșterilor monetieri, breasla întreagă era adunată la Saint-Germain-l'Auxerrois pentru slujba funerară a nefericitului staroste. Veniseră cu toții ca să fie alături de el la această grea încercare, iar apoi să-l însoțească până la ultima sa locuință din Roule. Nenumărați curioși, lacomi de spectacole insolite, se înghesuiau în interiorul naosului, aproape de ieșirea unde sute de cerșetori așteptau cu răbdare împărțirea pomenilor, sub supravegherea gărzii. Era o afluență de zile mari. Notorietatea eroului conferea evenimentului un caracter excepțional. Știrea, se spunea, fusese comentată în prezența regelui. Mulțimea, venită în grabă din cele patru colțuri ale Parisului, asista la slujbă ca la reprezentațiile cu mistere din piațeta catedralei Notre-Dame. Ceremonia avea o latură ireală și probabil că mulți așteptau un miracol drept deznodământ. În mijlocul participanților, Marion Bonseigneur se ruga cu înflăcărare, fetița sa înfricoșată stând cuibărită lângă ea.

Înainte de a se ajunge la funeralii, avusese loc o întrunire a tribunalului ecleziastic, în cursul căreia judecătorul stabilise că starostele Mouchet era „lovit“ de lepra numită elefantiazis și îl condamnase pe loc la sechestrarea *ad vitam* într-o leprozerie. Vinovatul era declarat mort pentru lume. Sentința fără apel îl excludea pe veci din societate, luându-i orice speranță de reducere a pedepsei sau de grațiere prin decret regal. Din acest moment, bolnavul nu mai avea existență legală, își pierdea identitatea, devenea leprosul Valentin, un mort încă viu, cu statut bine definit, un monstru hibrid, o fantomă hidoasă, o aberație de

neînţeles a naturii. Crima sa nu era una oarecare: contractase o boală incurabilă şi nu murise rapid din pricina ei. Cumplita molimă terorizează oamenii fiindcă este misterioasă şi respingătoare. Atacă imaginea individului printr-o lentă putrezire a cărnurilor. Or, imaginea persoanei contează mult mai mult decât frumuseţea sufletului său. Şi tocmai aici se află originea nenorocirii.

Dat fiind rangul său, leprosul Valentin beneficiase de o anumită clemenţă din partea tribunalului, în măsura în care justiţia nu stabilise cu certitudine o legătură ca de la cauză la efect între boală şi eventualele practici diabolice de care sunt acuzaţi adesea alchimiştii şi cei care îi frecventează. Condamnatul nu era recunoscut ca eretic, lucru ce îl scăpa de flăcările rugului. Păstrându-şi sufletul, nu-şi pierduse cu totul condiţia de fiinţă umană, chiar dacă faţă de aceasta nu mai reprezenta decât o oglindire cumplit de deformată.

Îngenuncheat la picioarele altarului, cu un giulgiu pe cap, leprosul Valentin lua parte încă din viaţă la funeraliile sale oficiale. Indiferent care urma să-i fie noua soartă, alta oricum nu mai putea avea. Eu, în picioare lângă el, în calitate de asistent la ceremonie, îmi spuneam că uneori, în trecut, în timpul unor reverii marcate de un oarecare umor macabru, poate că îşi închipuise o scenă asemănătoare, desfăşurată în aceeaşi biserică şi în prezenţa aceluiaşi public. Auzise, pesemne, acelaşi discurs funebru, sesizase aceeaşi tristeţe la unii, aceeaşi ironie la alţii. Fusese, probabil, o scenă delirantă, încheiată printr-o tămăduire miraculoasă, aidoma unui Lazăr ridicându-se din mormânt. Spre nenorocirea lui, scena imaginară intra în real. El era jucăria Domnului şi a oamenilor. Numai că în prezent nu aştepta nici o intervenţie miraculoasă, n-avea nici o speranţă de vindecare. Oricât de bine ar fi fost îngrijit, nimeni n-ar fi izbutit să şteargă pata întipărită pentru totdeauna în mintea oamenilor. Va rămâne pe vecie un lepros, un blestemat al societăţii.

Preotul îl îndemna să se arate resemnat, să recurgă la rugăciune, singura care l-ar putea ajuta să îndure o soartă pe care el nu o putea pricepe. Valentin abia dacă auzea predica adresată, prin el, întregii mulţimi de făţarnici. Durerea urla atât de tare în

ființa sa, încât rămânea surd la cuvintele liniștitoare. Ce nevoie avea el, pentru a-și potoli angoasa, de acest fast liturgic, de acest șuvoi de vorbe bune, dar tocite, el care nu putea nici vedea, nici auzi?! Nimeni nu se temea că ar fi îndrăznit să schițeze vreo mișcare de revoltă. Cu sufletul zdrobit, leprosul Valentin era la fel de inofensiv ca un miel sortit cuțitului. Lepra îl aruncase în spațiul închis al exclușilor, unde îl aștepta o tristă agonie. Nici o portiță de scăpare. Existența sa avea să devină o lungă singurătate în așteptarea morții ultime, o perpetuă renunțare la bucuriile și plăcerile acestei lumi. Deznădejdea, amărăciunea, suferința urmau să fie noii lui tovarăși.

Având deja experiența a cel puțin zece situații asemănătoare, îmi imaginam fără greutate sentimentele ce chinuiau sufletul lui Valentin. Spiritul său începea să fie cuprins de descompunerea în care îi intrase și trupul. Simțurile lui reacționau cu repulsie la stimulii exteriori, de parcă umoarea ulcerațiilor s-ar fi revărsat înspre creier. Această maladie putrezește totul, până și viziunea asupra lumii. Mirosul de tămâie îi face greață. Melopeea rugăciunilor seamănă cu un nor de muște vorace, care se rotesc deasupra unui stârv părăsit.

7

M-am gândit adesea la utilitatea pe care o au bolile în vremea noastră și nu știu dacă așa va fi mereu. Majoritatea contemporanilor mei le fac răspunzătoare pentru nenumăratele nenorociri de care suferim pe pământ. Personal, n-aș spune la fel, fiindcă nu le detest pe toate. Unele boli au un efect benefic pentru societate și îmi plac tare mult. Preferata mea rămâne ciuma neagră. Iată un flagel eficace, rapid, compătimitor, respectuos față de imaginea umană și care ucide multă lume în puține săptămâni. Bolnavul nici n-a căzut bine la pat, că febra îl și duce în Paradis. Ciuma neagră apare pe neașteptate, ca o hoardă de năvălitori barbari, pustiește tot ce-i iese în cale, umple

cimitirele, depopulează cetăţile şi, când acţiunea ei se încheie, dispare cu aceeaşi iuţeală năprasnică.

După aceea, trăieşti comod în oraşe înainte supraaglomerate, eşti mai rar atacat de zdrenţăroşi, ei fiind decimaţi cei dintâi. Supravieţuitorii îşi descoperă o nouă energie. Nimeni nu se mai teme de sărăcie şi de foame. Într-un fel sau altul, fiecare datorează ciumei un nou confort. În bresle, calfele devin slujbaşi, ucenicii muncitori, mult mai repede decât îndrăzneau să spere. Boala are binefacerile ei, din moment ce aduce unora promovare socială, iar altora bogăţie prin moştenire.

Lepra, dimpotrivă, o urăsc. Această molimă, de care doar pomenind şi te-nfiori de groază, slujeşte drept alibi pentru terorizarea spiritelor. Consider că lepra este o reglare de conturi exemplară între Atotputernic şi fiinţa umană. Motivele sunt de nebănuit. Latura absurdă a situaţiei constă în faptul că îl sileşte pe om să ispăşească o greşeală de neînţeles, condamnându-l să-şi trăiască moartea zi de zi. Cum se poate concepe o tortură atât de crudă?

8

O dată încheiată liturghia morţilor, cortegiul s-a îndreptat spre poarta Saint-Honoré, punct de plecare al străvechiului drum spre Roule, din care zăreai, în depărtare, turnul capelei. Învelit în giulgiu, cu faţa parţial ascunsă, leprosul Valentin înainta cu paşi greoi în spatele unui trio de notabilităţi, alcătuit din unchiul său, generalul Monetăriei, din judecătorul ecleziastic şi din stareţul de la Saint-Ladre, însărcinat cu înmormântarea leprosului.

Ajunşi în dreptul târgului de porci, numeroşi participanţi s-au întors din drum, fie fiindcă îşi satisfăcuseră curiozitatea, fie pentru că îi dezgusta traseul până la leprozerie. Cerşetorii au dat dovadă de mai multă perseverenţă. Momiţi de făgăduinţa unei noi împărţiri de pomeni, au continuat să-şi târâie zdrenţele şi picioarele scălâmbe în coada cortegiului, încadraţi de o căprărie

de gardişti călare. Unii mai zăpăciţi, uitând de schilodeala pur profesională, îşi cărau cârjele pe umăr, pentru a nu se distanţa prea mult de alai. Calicimea Parisului trăieşte pe socoteala suferinţei zilnice, la fel ca o armată în campanie pe spinarea ţăranilor.

Era o zi frumoasă. Câmpia îşi desfăşura pantele dulci cât vedeai cu ochii, linsă parcă de limba trândavă a Senei. O boare călduţă, coborâtă dinspre culmea Chaillot, făcea să freamăte întinsele lanuri de cereale, din care răsăreau ici şi colo nişte cocioabe, jalnice insuliţe de pământ, cu acoperişuri ca nişte pălării din paie. Înspre mlaştina Saint-Martin şi înspre Ville-l'Evêque, culturile de zarzavat rupeau uniformitatea câmpului de spice fragile cu parcelele lor vărgate, trase la aţă, împodobite de câte un pom înflorit. Ca şi mine, Valentin l-a auzit pe judecător afirmând că, în mai, natura oferă un spectacol minunat, prielnic înălţării sufletului. Remarca mi s-a părut indecentă, deşi nu i se adresa leprosului. În acea zi anume, a te bucura de frumuseţe nu putea fi decât un privilegiu de om sănătos.

La trecerea cortegiului, ţăranii aflaţi pe-acolo din întâmplare îşi opreau căruţele pe marginea drumului şi se închinau mecanic, cu pălăria în mână. Cei care vedeau vreo persoană cunoscută întrebau cu glas scăzut:

– Cine e nefericitul burghez pe care îl duc la Târgul Leproşilor?

După care, auzind răspunsul, rosteau în grabă două sau trei cuvinte de compasiune. Sosirea cetei de cerşetori i-a făcut să devină prudenţi şi, cu băţul în mână, să-şi apere preţioasa încărcătură de legume sau păsări de pofta lacomă a milogilor.

Aproape de Roule se întinde un mare canal deschis, ale cărui ape clocite se varsă în fluviu ceva mai încolo de colina Chaillot. Răsărit dinspre malurile lui, unde vâna şobolani, un câine vagabond, cu o blană de culoare nedefinită, slab, cu picioare lungi şi cu marginea urechilor zdrenţuită, a venit şi a început să se rotească în jurul leprosului Valentin, adulmecând giulgiul care-i atârna până jos. Omul şi animalul s-au privit o clipă. Ochii lor exprimau aceeaşi disperare. După câteva

șovăieli, câinele, împins de nu se știe ce instinct, s-a apucat să meargă alături de cel pe care și-l alesese ca tovarăș de nenoroc.

Capela Saint-Jacques-Saint-Philippe se înalță chiar la intrarea târgului, într-o răspântie de drum. Cei internați în leprozerie așteptau pe esplanadă, îngrămădiți în jurul bătrânului ulm împodobit cu proaspătul lui frunziș. Unii dintre ei purtau pelerină, fața ascunzându-li-se în umbra glugii. Ceva mai la o parte, o mână de sărăntoci din împrejurimi completau tăcutul comitet de primire. Printre ei, o mamă încă tânără ținea în brațe un copil scrofulos, cu capul plin de cruste, cu fața umflată și ciuruită de pustule cu puroi. Probabil că prezența femeii i-a amintit leprosului Valentin de Marion Bonseigneur, pe care a căutat-o din priviri în cortegiu. Nu-mi dau seama dacă a văzut-o. O știa aproape de el, cumplit de nefericită. Din dimineața în care avusese revelația bolii, nu mai vorbise cu amanta lui, în ciuda rugăminților ei repetate de a se întâlni într-un loc discret. În ajunul judecății, știind că avea să fie declarat mort pentru lume, îi trimisese prin buna Louise o sumă de bani, însoțită de o scrisoare în care îi împărtășea dispozițiile sale testamentare, potrivit cărora Marion Bonseigneur urma să fie principala beneficiară.

Soarele de primăvară lumina cu o veselie indecentă strana micuței biserici. Razele, izbindu-se de vitralii, înveșmântau interiorul cu un covor pestriț, al cărui aspect voios nu se potrivea deloc cu caracterul dramatic al coborârii leprosului în mormânt. Valentin s-a întins pe lespezi, în poziția în care ar fi zăcut mort. Lințoliul care îl acoperea era presărat cu stropi de lumină multicolori, dar cele trei lopeți de pământ au ascuns rapid necuviinciosul mozaic într-un nor de praf.

În acel moment, surghiunirea leprosului fusese pecetluită. Ușa închisorii sale nu se deschidea decât o singură dată. Ieșirea îi era interzisă. Condamnatul intra într-o viață de temniță fără ziduri. Izolarea sa morală consta dintr-o serie de interdicții pe care fostul stareț le recita acum aidoma unui șir de rugăciuni. Valentin nu avea voie să pătrundă într-un alt lăcaș de cult decât capela leproșilor, nici într-o mănăstire, moară sau tavernă. I se

interzicea să participe la vreo sărbătoare, să asiste la vreun bâlci. Prezența sa era proscrisă oriunde se puteau întâlni persoane nemolipsite. Nu i se permitea să se spele sau să se răcorească decât cu apă de la puțul lui, să cumpere vin fără să-l toarne în butoiașul său, să discute cu cineva fără să se retragă la o distanță potrivită. Nu avea voie să circule prin orașe și pe drumurile înguste decât anunțându-și trecerea cu ajutorul unei hârâitoare. Și urmau încă multe asemenea reguli, restricții ale căror ecouri suscitau murmurele asistenței.

La sfârșitul ceremoniei, eu, Nicolas Godemer, directorul leprozeriei, am depus la picioarele fostului stareț hainele și obiectele noii sale condiții de paria. Apoi am pronunțat fraza rituală:

– Frate, fii binevenit în sânul comunității noastre.

9

Casa numită Quatre Vents era socotită cea mai confortabilă din tot târgul. Fusese construită cu o jumătate de veac în urmă, pentru un alt lepros, Norbert de Dampierre, un personaj de legendă, fratele unui bogat burghez parizian care locuise acolo până la capătul zilelor sale. Tot ce știu despre el mi-a fost povestit de un bătrân internat, care îl cunoscuse. Primul locatar de la Quatre Vents avusese o viață zbuciumată, plină de aventuri. Plecat de tânăr pe urmele sfântului Francisc, să-i evanghelizeze pe maurii din Africa, fusese capturat de berberi, apoi se făcuse pirat, îndeletnicire cu care se ocupase vreo doisprezece ani, tâlhărind coastele Spaniei, ale Sardiniei și ale Siciliei. Când se îmbolnăvise de lepră, regăsise calea credinței. Fusese în pelerinaj la Compostela și se întorsese să moară la Paris, îmbrăcat în veșmintele sale de pelerin.

Norbert de Dampierre era un bărbat de un curaj excepțional. Spre exemplu, practica pe propria persoană o chirurgie radicală, constând în tăierea, una după alta, a părților trupului devastate

de boală. Spre sfârșitul vieții, arăta oribil. Nu mai avea nas, urechi, degetele mari de la picioare, organele bărbătești. Nu se mai putea sluji decât de o singură mână, la care îi rămăseseră doar trei degete în formă de cârlig. Se deplasa cu ajutorul unor cârje, pe cioturi de picioare învelite în postav gros. Când a orbit de tot, a plecat într-o seară, pe furiș, să se scalde în Sena. Nimeni nu l-a mai văzut de atunci. Fluviul l-a dus spre mare, ultimul său lăcaș. Ca un bun slujitor al pirateriei, își dorise dintotdeauna să sfârșească în burta peștilor.

Norbert de Dampierre dăduse numele Quatre Vents casei înălțate de el, în amintirea unei corăbii cu care navigase multă vreme pe Mediterana. Construcția are un singur nivel și se află la marginea drumului Haut-Roule. Este rezultatul unei asamblări armonioase de pietre și cărămizi, contrastând cu chirpiciul rudimentar al celorlalte locuințe, care arată aidoma cocioabelor țărănești împrăștiate prin împrejurimi. Casa este alcătuită din două încăperi spațioase, cu ferestre ce dau spre câmpie și, în depărtare, spre Sena. În plus, are avantajul de a dispune de o pivniță boltită, în formă de navă întoarsă, unde meșterii monetieri aveau obiceiul de a-și depozita vechile unelte, ajunse neutilizabile din cauza uzurii, dar pe care ei țineau să le păstreze, dintr-un fel de respect atavic față de tovarășii de lucru ce își făcuseră datoria.

Tocmai în fundul acestei pivnițe întunecoase, liniștite ca un mormânt, unde pluteau o răcoare umedă și un iz de salpetru, Valentin se lungise, direct pe jos, cu intenția de a nu se mai ridica niciodată. Declarat mort pentru lume, vroia să împingă logica până la capăt și să aștepte somnul de veci, îngropat în pântecele pământului, înconjurat de ustensile familiare, rebuturi ca și el, strâmbe, mutilate, roase de rugină, martori muți, fantome decrepite ale vieții. Omul găsise tărâmul unde, obiect printre lucruri, se simțea la locul lui, cu sentimentul că revenise la originea Zidirii, pe vremea când ființele nu erau decât un lut inform. A rămas sleit, fără să bea și să mănânce, cu ochii larg deschiși, abia mai respirând, căznindu-se cu disperare să deslușească semnificația acestei înspăimântătoare aventuri. Aștepta ca Dumnezeu să-și isprăvească lucrarea chemându-l la El, fără altă formă de proces. Nu simțea

defel nevoia să doarmă. Rănile ulcerelor îl lăsau în pace. Era copleşit de un mare dezgust moral, în care se amesteca şi angoasa de a trebui să suporte o interminabilă confruntare cu boala.

Valentin zăcea în pivniţă, greoi ca un cadavru în cripta lui, supus propriei descompuneri. Boala, prin inexorabilul ei, îngustase brutal noţiunea timpului, reducându-l la clipa prezentă. Lepra îl lipsea de orizonturile îndepărtate. Lumea şi existenţa sa erau devorate de această forţă absorbantă, egoistă, acaparatoare. Închizându-se în pivniţă, Valentin vroia ca destinul să accelereze procesul declanşat, pentru a se cruţa pe sine de suferinţe inutile. Visa la o sinucidere eliberatoare, deghizată în refuzul de a trăi.

Zile şi nopţi s-au succedat dincolo de gratiile aerisirilor înguste. Când am estimat că trebuia să intervin, m-am dus să-l vizitez. Am intrat în încăperea principală, am turnat apă în strachină, am făcut zgomot pentru a-i da răgazul de a se pregăti să mă primească. La picioarele scării, m-am oprit o clipă, aşteptând ca ochii să mi se deprindă treptat cu întunecimea din jur. După aceea, m-am apropiat de Valentin, care stătea întins pe spate. Punând mâna pe pieptul lui, m-am asigurat că mai era în viaţă. Am rămas aşa câteva momente lângă el, fără să scot un cuvânt. Nu-i distingeam privirea, ascunsă cum era de capişon. De-abia dacă îi auzeam respiraţia. Întrucât venisem să-i vorbesc, m-am hotărât să rup tăcerea. Glasul meu a vibrat, răsunător, sub bolta în arc frânt, umplând enormul vid care ne înconjura.

– Frate Valentin, trebuie să bei şi să te hrăneşti un pic. Sunt trei zile de când stai îngropat aici. Nu te lăsa copleşit de deznădejde. Recapătă-ţi încrederea în Dumnezeu şi ieşi din acest mormânt. Vino în capelă, alături de ceilalţi membri ai comunităţii. Ne-am rugat fără încetare ca Atotputernicul să-ţi dea tăria de a depăşi greaua încercare prin care treci. Rugăciunea este un leac foarte indicat pentru a alina răul ce te chinuie. Crede-mă, frate, nici o situaţie nu-i atât de disperată, încât să te laşi să mori de inaniţie. Nici chiar când eşti „lovit" de lepră! Ştim toţi cât de mult suferi şi îţi împărtăşim durerea. Dacă ai să cauţi, în suferinţa care te împovărează, un singur motiv pentru a dori să o domini, unul singur, oricât de neînsemnat, el o să

devină prima ta rațiune de a trăi. Un om poate să treacă prin mai multe vieți succesive. Dacă Dumnezeu a vrut așa înseamnă că El speră într-un comportament de excepție din partea ta, pe măsura încrederii Sale. Sunt convins că în această clipă te privește și te așteaptă. Suntem pe pământ ca să biruim dificultățile ivite în calea noastră, pentru a ajunge dincolo. Din nefericire, n-avem libertatea de a ne alege încercările. Ele ne vin din Ceruri și trebuie să le acceptăm ca pe niște manifestări ale Grației divine.

Când m-am oprit, nu eram sigur că vorbele mele avuseseră vreun efect asupra sufletului bolnavului. Nici un moment nu-mi dăduse de înțeles că apelul meu era auzit. Îi înduplecasem hotărârea? Știam că îmi mai trebuiau încă infinit de multă răbdare și forță de convingere. Era, oare, numai tulburat? În fața muțeniei lui încăpățânate, am rămas perplex. Valentin își părăsise, parcă, trupul. Dacă n-aș fi simțit sub mână bătăile din piept, aș fi crezut că mă adresasem unui cadavru. Spiritul său era ferecat la vocea rațiunii, iar inima sa la milă.

Am remarcat totuși că respirația i se accelerase un pic, semn că omul nu rămăsese complet insensibil la pledoaria mea. Undeva, în sufletul său îndurerat, un argument, un cuvânt nimerise ținta. Lucrul acesta m-a mai liniștit. Profitând de avantajul pe care credeam că-l dobândisem, l-am îmbiat să bea conținutul strachinii pe care o pusesem lângă el. A respins vasul cu mâna înmănușată. Am observat cu satisfacție că nu vrusese să-l răstoarne, ci doar să-l îndepărteze cu un gest stăpânit. Mai avea așadar suficientă luciditate pentru a rezista încă tentației. Fără să vorbească, cerea ceva, un răgaz de cugetare. Sub toată descurajarea lui, mocnea încă focul speranței. Am plecat în scurtă vreme, făgăduind să-i mai fac o vizită seara, înainte de pavecerniță.

10

Pentru a se înțelege mai bine rolul pe care l-am jucat în povestea de față, e timpul să vorbesc un pic despre mine,

Nicolas Godemer. Până când ofiţerii de la Monetărie să-mi propună funcţia de director la Roule, nu mai condusesem niciodată un aşezământ de sănătate. Dar mă pricepeam să gestionez un negoţ, să discut cu clienţii, să ţin la zi registrul contabil. În plus, spre deosebire de mulţi alţii, contactul cu leproşii nu îmi repugna.

Fără să-mi dau seama prea bine, făceam parte dintre fiinţele care se instalează în milostivenia creştină cu naturaleţea unui mistic în credinţă. Prin vocaţie, îmi iubesc aproapele mai mult decât mă accept pe mine însumi. Văd în fiecare om o scânteie de esenţă divină, pe care sunt efectiv incapabil să o resimt în adâncul persoanei mele. Cu vremea, am descoperit că Dumnezeu imagina rolul Samariteanului anume pentru mine.

Înainte de a lua în primire leprozeria, am avut la Paris o zărăfie moştenită de la tatăl meu, situată la Pont-du-Change. Afacerea nu era prea înfloritoare, dată fiind concurenţa feroce. Totuşi beneficiile ne asigurau pâinea cea de toate zilele. Aveam o locuinţă deasupra prăvăliei, mult prea mare pentru nevoile mele. Cum nevasta nu-mi adusese pe lume copii, închiriam două camere unor studenţi, mai mult din plăcerea de a avea nişte tineri la masă, decât pentru veniturile pe care le obţineam astfel. Cred că, de fapt, cheltuiam pentru a-i mulţumi o sumă mai mare decât cea pe care mi-o plăteau ei.

Într-o duminică de post, în timp ce ne aflam la slujba de la Notre-Dame, un incendiu a distrus câteva dintre casele de pe Pont-du-Change. În intervalul unei liturghii, mi-am pierdut toate bunurile. Tot ce aveam s-a dus pe apa Senei. Am asistat neputincios, de pe mal, la ruinarea mea. Nu ne mai rămâneau, soţiei şi mie, decât hainele de pe noi. Până şi pungile noastre erau goale. Ca de obicei, împărţisem conţinutul lor nevoiaşilor din faţa catedralei Notre-Dame. N-aveam pe atunci nici un fel de rude, iar prietenii ni s-au împuţinat brusc. Nimeni din breaslă n-a vrut să contribuie la instalarea unui concurent. Solidaritatea zarafilor avea limitele ei dictate de afaceri. Cumplit de mâhnit, dar nicidecum descurajat, am acceptat propunerea meşterilor monetieri. Am mulţumit Cerului că mi s-a dat şansa de a-mi reface viaţa

alături de tovarăşa mea credincioasă. De atunci, i-am îmboldit mereu pe bolnavi să nu înceteze a nădăjdui în Providenţă.

11

Aşa cum presimţisem, intervenţia mea pe lângă Valentin nu fusese zadarnică. În momentul când l-am revăzut, se zbătea între două sentimente contradictorii. O parte a fiinţei sale se lăsa pradă nenorocirii, în timp ce cealaltă îl împingea să încerce experienţa noii lui condiţii, o experienţă la care puţini oameni puteau năzui. Biserica şi societatea, declarându-l mort pentru lume, îi ofereau un bun unic, de o valoare pe care nu o cunoştea: libertatea de a dispune după placul inimii de persoana şi de timpul său. Condiţia de lepros îl situa în afara legilor morale, pe un teren virgin, nemaiexplorat de el. Boala îi dădea posibilitatea de a renaşte într-o altă lume, departe de tabuuri. Putea, dacă vroia, să fie unicul creator al existenţei lui, în acelaşi timp operă şi artist. Putea să-şi orienteze destinul, fără să ţină seama de Dumnezeu.

O singură condiţie se impunea pentru a izbuti: să domine boala. Lăsându-şi trupul în voia tristei lui sorţi, s-ar îngriji de inima şi de spiritul său. Uitând de lepră, ar iubi şi ar gândi fără opreli̇şti, dincolo de bine şi de rău, de licit şi de interzis. Ce perspective frumoase! Să-ţi iubeşti visele cele nebuneşti într-atât de mult, încât să le faci palpabile, să-ţi trăieşti propriile gânduri până la a exclude din ele grija veşniciei. Descătuşat, eliberat de trup, ar fi ca fenixul, o iluzie în perpetuă renaştere. A se lansa într-o operă fabuloasă ar fi o modalitate excelentă de a exorciza durerea şi acest sentiment de neputinţă, care îl paralizase în momentul revelaţiei bolii.

Trebuia cu orice preţ să ţină seama de evoluţia inexorabilă a leprei şi de degradarea fizică pe care ea va continua, negreşit, să o exercite. Învelişul său corporal urma să se fărâmiţeze cu fiece zi, măcinat tot mai mult, din interior ca şi din afară. Era mortificarea sa, nedreapta lui penitenţă, de care avea să-i fie teribil de greu să

facă abstracție. Dacă izbutea să înțeleagă boala studiind-o pe el însuși, dacă se pricepea s-o îmblânzească, reușea poate să ajungă la o complicitate cu ea, la un *modus vivendi* acceptabil. Urmărind să se vindece prin propria sa voință, ar desfide fatalitatea și misterul ei. Ideea era încântător de eretică pentru acea vreme, periculos de seducătoare. Valentin a trebuit s-o răsucească mult timp în cap, cu tainica jubilare a orfevrului ce se pregătește să topească un obiect sacru, pentru a recupera din el materia primă necesară unei bijuterii pe care s-o creeze cu mâna lui.

Nefericitul nu luase încă nici o hotărâre când m-am prezentat din nou în fața lui, aducându-i o supă caldă și o bucată de pâine. Numaidecât am remarcat că blidul de apă era gol și am turnat în el supa. Starea bolnavului părea mai bună; m-am felicitat în sinea mea, ferindu-mă totuși să fac vreo aluzie în acest sens, de teamă ca vreo remarcă prost înțeleasă să nu repună totul în discuție. Atunci am avut surpriza de a auzi sunetul răgușit al vocii lui:

– Jupâne, pot nădăjdui la tămăduire, într-o bună zi?

– Frate Valentin, nu mă lasă inima să-ți ascund adevărul. Lepra elefantiazis este o boală de care nu te vindeci. Doar dacă Dumnezeu nu-ți trimite ceva din mila Lui... Medicii sunt neputincioși. Trebuie să accepți caracterul ei ireversibil. Boala este în tine, va trăi acolo atât timp cât vei respira. Destinele voastre sunt intim legate. Se hrănește din carnea ta. Ești hrana ei. Dacă îți păstrezi credința în Pronia cerească, îți vei domina suferințele și, în ziua Judecății de Apoi, se va ține seama de asta.

Valentin nu s-a socotit mulțumit cu niște promisiuni pe un termen atât de lung.

– Nu pot acționa și altfel decât prin rugăciune și renunțare?

– După părerea mea, așa ceva este imposibil.

– Dacă printr-un noroc m-aș însănătoși, ce s-ar întâmpla cu mine?

– Nu ne-am confruntat niciodată cu un asemenea caz. Nu știu ce s-ar întâmpla. De la vindecarea miraculoasă a lui Lazăr, nu cred ca vreun fapt asemănător să fi fost recunoscut de Biserică. Pe de altă parte, nu văd cum părțile corpului care au dispărut ar mai putea reveni la starea inițială. Nicăieri, în afară

de basmele de adormit copiii, nu s-a mai auzit ca buzele, urechile, degetele de la picioare, de la mâini sau părțile rușinoase să crească la loc. Ar trebui să consultăm un judecător ecleziastic, pentru a afla dacă legea a prevăzut cazul unei reînvieri în mijlocul lumii, ceea ce, după părerea mea, este o erezie.

– Prin urmare n-am nici o șansă.

– Chiar și vindecat, ai rămâne tot printre cei morți. Recunosc că evenimentul ar avea importanță. Însănătoșirea ta ar isca o dezbatere enormă în sânul Bisericii, al Universității și în rândurile corpului medical. Savanții noștri sunt foarte pizmași când vine vorba de știința lor. Teamă mi-e că nu ți se va ierta faptul de a zdruncina veacuri întregi de certitudini confortabile. Dacă lucrul acesta s-ar produce, ar dura mult până să fie recunoscut de ei. După care, cred că s-ar îndârji atât de mult contra ta, încât ai regreta dispariția bolii. Știi foarte bine, frate, cum se ard ideile care deranjează: o dată cu ființele care le-au conceput. Nu visa să schimbi lumea! Las-o așa cum e. A visa imposibilul nu poate decât să-ți răscolească deznădejdea.

Valentin a părut convins de argumentele mele și n-a insistat. Ca să-și dovedească resemnarea, m-a rugat să-i procur un unguent și niște cataplasme pentru rănile lui purulente, precum și o poțiune contra durerii. Liniștit de aceste măsuri la care trecuse, am acceptat cu toată inima, gândindu-mă să adaug la medicamentele cerute o doctorie preparată de mine, pe care o experimentam în taină. N-aveam cunoștințe în materie de medicină, nici de farmacie. Îmi cultivam cu modestie mica mea grădină de ierburi medicinale – vreo cincizeci de plante, din care preparam tizane pentru internați, de fiecare dată când mi-o cereau. Mă străduiam să alin chinul bolnavilor, fiind gata să-i ascult oricând și aducându-le câteva îngrijiri, menite să îndulcească amarul unei existențe atât de mizerabile.

12

Valentin s-a trezit. Parcă dormise luni în șir. După cât de greu îi era să-și miște trupul înțepenit, ai fi zis că era un urs din

munți, deșteptat după o lungă perioadă de hibernare. Fără a se ridica, și-a rotit privirea prin bârlog, căutând niște puncte de reper. Avea mintea încă încețoșată de somn. Trecuse bine de prima oră a dimineții. Un fascicul de lumină crudă răzbătea pieziș printr-o gură de aerisire, revărsându-și razele peste vechile unelte ale meșterilor monetieri. L-a năpădit un val de tristețe, văzând cum zăceau aceste obiecte familiare lui – moarte pentru lume ca și el, așezate pe butuci sau direct pe pământul bătătorit. Erau martorii tăcuți ai fostei sale vieți.

Târându-se în genunchi, s-a apropiat de ele și și-a plimbat degetele îndurerate pe sculele din fier ale gravorilor, acoperite de rugină, pe matrițe, pe clești, pe ciocane, pe ștanțe. Tăcerea uneltelor stricate i se părea sfâșietoare, insuportabilă. Pe vremea când fusese ofițer la Monetărie, îi plăcuse ori detestase vacarmul lor, după cum îi era dispoziția în acea zi. În tinerețe le mânuise cu respect, învățase să le fabrice singur și mai păstra încă amintirea contactului lor intim. Fiecare ocupa un colțișor în memoria lui. Celor mai multe le-a pus numele câte unui tovarăș de muncă, pentru că mai toate purtau amprenta celui care le folosise. Uzura însăși era caracteristică unui gest anume, diferit de la un muncitor la altul. Obiectele acestea nu uitaseră nimic. Memoria lor era pietrificată în materia inertă.

Valentin și-a zis că le lipsea o încălzire bună. Atunci a apucat un ciocan și a izbit în fiecare fier, dar fără violență. Glasul vechilor unelte neînsuflețite s-a făcut din nou auzit. Pivnița s-a umplut de sunete discordante – o zdrăngăneală ale cărei ecouri treceau dincolo de zidurile beciului. De afară, tămbălăului îi răspundeau lătrăturile unui câine. Apoi animalul înfuriat și-a ițit capul printre gratiile răsuflătoarei. Era o intervenție nedorită, care l-a indispus pe Valentin, făcându-l să-și încheie imediat concertul amintirilor pentru clești și ștanțe ruginite.

Într-un ungher ocolit de soare, omul a descoperit un vechi stindard al breslei, complet decolorat. L-a scos la lumină, căznindu-se să reconstituie în minte armoariile de azur și crucea argintie a monetierilor. Urmele de vopsea l-au ajutat să descopere mantia de argint, cu vârf triunghiular, de aur, cele trei

monede bizantine și maiul aurit. O bună bucată de vreme Valentin a fost prins cu asemenea exerciții de memorie. Uitase de boală. Câinele cu urechile sfâșiate îl studia în tăcere. Omul a recunoscut blândul animal din ziua în care sosise la Roule. Aștepta parcă ieșirea lui Valentin, vânând șobolanii din târg. Nici o afecțiune nu îl lega de acest câine vagabond, pe care îl știa plin de purici și de păduchi. Prezența lui a ajuns să-l exaspereze. Brusc, l-a speriat mișcând stindardul cu amândouă mâinile. Vizitatorul indiscret a dispărut, iar lumina soarelui și-a reluat locul.

O strălucire a atras atenția lui Valentin spre o matriță așezată pe un butuc. O fărâmă de aur era încrustată în adâncitura uneltei. Omul a mormăit surprins, după care, cu ajutorul unui fier de gravat, a desprins bucățica de metal prețios, pe care a studiat-o plin de curiozitate. Ochiul său experimentat a recunoscut contururile florii de crin desprinse din lingou în momentul ciocănirii. În degetele sale roase de boală, această floare sclipitoare făcută din carnea neclintită a veșniciei i s-a părut teribil de apetisantă. La drept vorbind, chiar dacă umblase adesea cu aurul, nu-i cunoștea totuși gustul. Când a dus la gură restul pe care-l găsise, buzele i-au crăpat, pielea fiind îngrozitor de uscată. Nu a resimțit însă nici o durere. Spre deosebire de metalele fără valoare, aurul n-avea nici un gust special.

Obosind să se tot învârtă prin pivniță, Valentin a urcat scara și a inspectat odăile de la parter. Mobilierul de la Quatre Vents avea austeritatea specifică unei chilii. Într-o încăpere, un pat de scânduri și un lighean pentru abluțiuni. În cealaltă, o masă cu dulăpiorul pentru pâine, blidul și butoiașul de vin, o bancă îngustă, un taburet așezat alături de cămin, un cufăr cu întărituri din fier, destinat lenjeriei de corp. În vatră, niște lemne fumegau, gata să ia foc. Valentin se instala deja în singurătate, departe de zgomotele și de agitația orașului. Boala îl silea să-și țină ochii ațintiți spre micul său univers sumbru – o autosupraveghere neîncetată, un prezent de obsesii mereu reînnoit.

Privind grădina lăsată în paragină, cu măceșii ei, cu bălăriile și cu pomii fructiferi plini de flori, omul s-a mirat să descopere

seninătatea cu care accepta cruda realitate. Își analiza situația de detașare, ca și cum ar fi fost vorba de un străin. Suferința făcuse loc unui vid rece: intrase în letargie, astfel că inima și spiritul lui erau momentan eliberate de strânsoarea ei nimicitoare.

Chibzuind bine, lepra avea laturile sale bune, de vreme ce făcea din el un mort cu mijloace de subzistență, pentru care mulți dintre cei vii îl invidiau. Dispunea de o locuință personală, de hrană abundentă și avea un venit de trei dinari pe zi pentru cheltuielile mărunte. Era singura boală de atunci care asigura purtătorului masă, casă și o rentă pe viață. Apoi, să locuiești în afara zidurilor Parisului reprezenta un avantaj recunoscut de toți. Astfel, erai ferit de majoritatea molimelor care se dezlănțuiau cu regularitate în oraș. Doar cu un pic de noroc – ce i se putea întâmpla mai rău decât lepra? – el, oropsitul Valentin, avea să scape de ciumă în vara aceasta, de gripă iarna, de tuberculoză, de variolă. La urma urmelor, suferind de o boală gravă, nădăjduia să fie scutit de toate celelalte.

13

Pentru mine, Roule avea farmecul unui târg de vilegiatură, amplasat în mijlocul câmpurilor. Bolnavii puteau veni și pleca după pofta inimii, puteau să sporovăiască, eventual, cu lumea aflată în trecere pe-acolo, să-și vadă de îndeletnicirile lor obișnuite, fără să-mi dea mie raportul. Unii membri ai comunității obținuseră privilegiul de a-și gestiona afacerile, de a-și primi familia. Un muncitor monetier, atins de o dermatoză purulentă, boală asimilată cu lepra, trăia cu soția lui. Câteodată, unul dintre internați, pierzând încrederea în Sfântul Jacques, pleca în pelerinaj timp de săptămâni sau luni de zile, în sunetul hârâitoarei. Trecând din leprozerie în lazaret, de la moaște la fântâni făcătoare de minuni, se ducea să se prosterneze la picioarele vreunei imagini sacre și să aprindă o lumânare la cine știe ce sfânt locaș, în care credea.

Valentin nu ieşea de la Quatre Vents decât pentru a merge la ghişeul bucătăriei, să-şi umple blidul. Din când în când, asista la pavecerniţă, fără a participa la rugăciunea comună. Prizonier al retragerii în sine, zăvorât în noaptea sa interioară, se preumbla orbeşte pe cărările îndoielii. Nici măcar nu-şi dădea seama că afară era zi şi că drumul spre Neuilly îi oferea oricând o posibilitate de evadare. Vedeam limpede că nu mergea la biserică decât din obligaţie, pentru a nu se crede că respingea total o comunitate ce ştiuse să-l întâmpine cu căldură. Valentin lua masa la el acasă, aşezat în faţa focului sau a ferestrei. Viaţa din jur nu îl atrăgea.

Cu precauţii infinite, am încercat să-l scot din izolare. Îl vizitam în fiecare zi. Mă interesam cum o mai ducea cu boala, îi reînnoiam pomezile şi doctoriile. În cursul conversaţiilor noastre, îl informam despre evenimentele pariziene ale căror ecouri îmi ajungeau la urechi, deşi nu-l prea interesau clevetirile. Într-o zi, i-am spus că Parisul trăia febra pregătirilor, fiindcă regele Charles urma să-şi facă intrarea solemnă în oraş, alături de toţi cei de la Curte. Trecuseră mai bine de douăzeci de ani de când capitala nu mai cunoscuse o asemenea sărbătoare. Maiestatea sa avea să-i salute pe leproşii strânşi la porţile cetăţii şi să-i vindece pe copiii scrofuloşi ce urmau să-i fie aduşi dinainte. Valentin mi-a răspuns:

– Îmi pasă mie de rege cam tot atât cât îl doare şi pe el de mine. Nu mă voi duce să-l întâmpin.

Printre altele, i-am atras apoi atenţia, în mod amical, că mă neliniştea pentru sufletul lui, întrucât mi se părea că se îndepărtează de Dumnezeu. Participarea sa la slujbe devenise prea rară. Schimburile de cuvinte pe această temă erau anevoioase. Omul, găsindu-şi un pretext în ulcerele din gură, răspundea prin fraze scurte, prost articulate. Cel mai adesea, Valentin se mulţumea cu mormăieli ale căror tonalităţi traduceau sumar gama sentimentelor sale. Fugind de ceilalţi, pierdea gustul vorbirii. De fapt, conversaţiile cu mine îl plictiseau. Problemele lumii, oricât de importante ar fi fost, îl lăsau indiferent. Nu-i păsa de agitaţia din jur. Am înţeles mai târziu că

în mintea lui luase ființă un plan, pe care îl hrănea din singurătate și tăcere. Or, din singurătate și din tăcere se nasc nebuniile.

14

Valentin își pusese în cap să învingă blestemul care îl năpăstuia. Vroia să oprească evoluția bolii, înainte să fi fost mutilat cu totul de acțiunea ei devastatoare. Mai presus de orice, se temea să nu orbească ori să ajungă în imposibilitatea de a se mai folosi de mâini, două facultăți fără de care ar fi devenit complet dependent de mila celorlalți. Dorința lui de a înțelege boala era uriașă. Zi după zi, studia formarea apostemelor umflate de puroi, urmărea erupțiile cutanate de pe pântece, tratându-le metodic, cu leacuri din buruieni ce îi fuseseră puse la dispoziție. Unghiile i-au căzut, fără să-i mai crească la loc. Degetele i s-au preschimbat în niște cioturi inerte, albicioase, încârligate. Arătându-mi-le, mi-a spus la un moment dat:

– Uite, jupâne, mă vegetalizez. Mâinile și picioarele mi-au ajuns ca niște crengi moarte, lipsite de muguri.

Un fel de râie corozivă, solzoasă îi provoca de-acum căderea părului. Pentru starea sa, găsea un echivalent în natură:

– Pomul pierde întâi fructele pătate, mâncate de viermi.

Neavând cunoștințe, Valentin explica misterul în felul lui. Pornea de la principiul că lepra era o plantă vie, de tipul ciupercii sau al lichenului, cu o funcție bine definită în privința oamenilor, alta decât cea de pedeapsă divină, care i se atribuia din superstiție. Numai că, în ciuda tuturor observațiilor și a analizelor sale, boala își păstra secretul.

Spre sfârșitul verii, bolnavul s-a văzut obligat să accepte o nouă evidență: lepra câștiga teren din toate părțile. La un leprom vindecat, creșteau în loc alți doi sau trei. Carnea lui era într-o fermentare permanentă. Pielea, devenită fragilă din cauza rănilor prost cicatrizate, plesnea. Picioarele lui erau în întregime

o plagă purulentă. Urmând pilda altor leproși, își ascundea fața în spatele unei pânze nealbite, lăsând să i se vadă numai ochii. Buzele, devorate de o maladie albă, îi dezgoleau dinții într-un fel de rictus involuntar. Nasul, prăbușit, îl făcea să semene cu o felină bătrână și prăpădită. Faciesul omului evolua spre botul de animal.

Într-o seară de septembrie, Valentin a asistat la o scenă de o cruzime banală. În fața bisericii, sub ulmul de pe esplanadă, niște puștani puși pe rele se înverșunau să arunce cu pietre într-o mâță scheletică, atinsă de râie. Nu era pentru prima oară când el vedea un asemenea spectacol, dar, în ziua aceea, priveliștea l-a tulburat nespus. Fiecare piatră ce lovea animalul fără apărare îi smulgea lui Valentin un scâncet de durere. Și cu toate astea, n-a intervenit, a lăsat ca linșajul să meargă până la capăt. După ce au terminat cu biata mâță, copiii au plecat în pas zglobiu, convinși că săvârșiseră o faptă folositoare.

În noaptea care a urmat, Valentin s-a gândit la vechile povești cu leproși arși în masă, bătuți cu pietre pe marginea drumurilor, uciși cu ciomege de niște mârlani lipsiți de milă, ei înșiși victime ale unui lung trecut de spaime ancestrale. Bolnavii nu mureau *de* lepră, ci *din cauza* leprei. Peste noapte s-a dezlănțuit o furtună năprasnică. Ploaia deasă, abundentă, îneca ținutul de țară ca sub potop. Înspre culmea Chaillot, un stejar enorm a fost culcat de trăsnet la pământ. Copacul a căzut de-a curmezișul drumului către Neuilly.

Împins de un acces de disperare, Valentin s-a dat jos din pat, și-a desfăcut pansamentele și s-a târât până în grădină, la lumina fulgerelor. Acolo, și-a lăsat corpul gol în voia apei care se scurgea din cer. Cu niște smocuri de iarbă smulse pe orbecăite dimprejur, s-a frecat, cuprins de o energie bezmetică, pe față, pe membre, pe abdomen. A făcut rană vie din toate plăgile pe care le putea deschide, îndârjindu-se pe crăpăturile cele mai adânci, acelea de la articulațiile picioarelor. Le-a curățat, până a extras din ele și ultimele umori, pe care șiroirea ploii le-a dus în tainița pământului. Sensibilitatea epidermei lui era nevolnică. Totuși s-a simțit pătruns, încetul cu încetul, de o răcoare eliberatoare. Scăpa, în sfârșit, de febra mocnită. Acum, senzația de rece în tot

corpul îl îmbia să moară. Cu brațele ridicate spre cer, cu mâinile împreunate, vocea sa guturală s-a înălțat într-o implorare a lui Dumnezeu.

Furtunile au fost numeroase în toamna aceea. Valentin și-a continuat experimentul, înlocuind unguentele și doctoriile prin ședințe de purificare cu apă de ploaie. Când vremea se făcea frumoasă, se scula dimineața în zori, ca să prindă umezeala rămasă de peste noapte și să-și frece cămașa cu buruienile din grădină, punându-și-o apoi pe el ca pe o mare cataplasmă de rouă. Mai târziu, așezat în fața ușii, își expunea razelor soarelui cele mai atacate părți ale trupului.

Cu zăpada de ianuarie, a procedat la fel. În fiecare zi, s-a tăvălit în stratul gros, lăsând pulberea de cristale reci să se topească pe el. Mă mai minunez și astăzi de rezistența lui. Nu știu cum n-a fost răpus de o aprindere la plămâni. Organismul lui s-a călit, și-a organizat supraviețuirea, astfel că boala s-a stabilizat, începând apoi să regreseze, aidoma unui demon descurajat de înflăcărarea credinței.

În primăvară, Valentin intrase într-o perioadă de restabilire, destul de frecventă la „purtătorii" de lepră. Coroziunile și scurgerile de puroi au dispărut văzând cu ochii. Extremitățile trupului său n-au mai căzut, fărâmițate ca un praf. Ulcerațiile au încetat să mai crape la suprafața pielii. Ameliorarea stării sale l-a determinat să creadă că ieșise învingător prin sfidarea lui smintită și că deținea secretul vindecării. N-am făcut nimic pentru a-l convinge de contrariu. Deși sceptic, mă bucuram sincer văzând că Valentin își recăpăta pofta de a trăi. Eram curios să asist în continuare la evoluția sa, întrucât simțeam că omul avea și alte idei în cap.

15

Atâta vreme cât durase faza activă a bolii, Valentin rămăsese spectatorul exclusiv al propriei lui ființe, ignorând nenorocirile celorlalți, refuzând să afle vești despre cei pe care

îi lăsase în urma sa. Exclus din lume în pofida voinței lui, își preschimbase disperarea în energie salvatoare, iar revolta în depășire de sine. Îndârjirea de a face ca boala să dea înapoi îl învățase că frontierele imposibilului nu țineau decât de limitele propriei sale hotărâri.

Acum că se știa scăpat din încurcătură, începea să-l intereseze comunitatea restrânsă din Roule. Până atunci, îi întrezărise, numai, pe cei aproximativ zece internați, salutându-i cu o mișcare grăbită din cap. Ca și el, nu erau decât niște siluete anonime, cu chipurile ascunse sub capișoane cenușii. Deplasările lor pe furiș prin târg de-abia dacă zgâriau ușor liniștea din jur, cu foșnete de tunici și de cape întunecate. Fiecare dintre aceste ființe fantomatice însemna totuși o viață complexă, cu o poveste a ei, o dragoste înfrântă, vise lepădate și îngropate în adâncurile chinului interior – o suferință care nu cerea decât să fie ascultată, înțeleasă, împărtășită, lucru pe care eu îl făceam zilnic.

Descotorosindu-se de apăsarea bolii, spiritul lui Valentin și-a recâștigat sprinteneala, precum și capacitatea de evadare. Din ce în ce mai des, își găsea timp pentru jocurile memoriei, pe care nu le mai practicase de mult. Noaptea, când nu dormea, se gândea la Marion Bonseigneur, întâi în mod abstract, ca la icoana unei fericiri perfecte: femeia serilor în fața focului din cămin, amanta dimineților tihnite, veșnic dăruindu-se mângâierilor lui, iubitoare și respectuoasă față de plictisurile sale de bărbat la cincizeci de ani. După aceea, imaginea ei prindea forme mult mai senzuale. Atunci, inima lui se umplea de îngrijorare, gândindu-se la trupul femeii preaiubite, abandonat în brațele unui necunoscut. În fantasmele lui nocturne, și-o închipuia cu coapsele desfăcute, gemând sub asalturile noului ei ibovnic și turba de furie că lui nu-i mai rămăsese decât gândul pentru a-și împlini dragostea. Îi era sete de gura ei, de sânii, de pântecele pe care le oferea altuia. Ca toți însetații pierduți în deșert, amăgiți de mirajele succesive, blestema distanța care îl despărțea de izvorul din care nu va mai ajunge să bea.

Pentru prima oară în viața lui, Valentin a cunoscut chinurile geloziei. Era gelos pe o femeie pe care nu mai vroia s-o vadă, pe

dorințele, pe sănătatea, pe nevoia ei de a fi iubită. Părăsind lumea, îi lăsase lui Marion Bonseigneur cea mai mare parte a bunurilor lui. Nu pretinsese, în schimb, nici un zălog de fidelitate postumă – o astfel de făgăduință nu i se părea pe atunci absolut necesară. Gelozia îi garnisea așadar insomniile, le alimenta cu o tortură adesea insuportabilă. Se gândea să se ducă să-și spioneze în taină fosta amantă. Dar riscul de a fi surprins de vreo patrulă pe străzile Parisului și de a fi doborât cu o lovitură de arbaletă îl făcea să renunțe la un asemenea proiect.

În timpul zilei, cu mintea mai puțin înfierbântată, Valentin și le imagina pe Marion Bonseigneur și pe fiica lor de patru ani instalate în propria lui casă, cu mult mai confortabilă decât modesta locuință de pe rue du Cygne: în prealabil, o curățaseră de sus până jos, apoi aduseseră mobile noi, căci toate cele vechi fuseseră arse. La modul absolut, era o precauție înțeleaptă, dar risca să rămână inutilă, întrucât se putea foarte bine ca iubita lui să fie deja contaminată, fără s-o știe. Viitorul avea să lămurească lucrul acesta. Cei doi amanți făcuseră dragoste până în ajunul despărțirii. Ce amintiri cumplite i-a lăsat bietei femei în momentul când ea se deșteptase, cuibărită lângă umărul unei arătări înfiorătoare!

Valentin recrea după plac, zi de zi, viața iubitei lui. Îl sâcâia faptul că nu cunoștea mai amănunțit gândurile, visele, regretele ei. În definitiv, știa prea puțin despre sufletul femeii sale. La capătul atâtor ani petrecuți pentru a se bucura de trupul lui Marion, de prezența ei supusă, își dădea seama cu uimire că era îndrăgostit de o străină.

16

Lepra e o boală capricioasă. Evoluția ei este imprevizibilă – într-un cuvânt, diabolică. Degradează înfățișarea omului, făcând-o să semene cu cea a unui monstru. Iată în ce constă teroarea acestei molime. Se presupune că intră în corp fie pe

căile respiratorii, fie prin contactul cu un bolnav. Transmiterea este cu atât mai perfidă, cu cât cel care îi molipsește pe alții nu-și dă seama că e purtător de lepră decât după ce maladia se manifestă cu adevărat. Cum să-ți imaginezi că o simplă mâncărime la lobul urechii, pe care o târâi de ani de zile, poate fi semnul prevestitor al cumplitei boli? Leprosul este contaminat fără s-o știe, apoi răul îl devorează din toate părțile, aducându-l la starea de statuie antică supusă unor veacuri întregi de degradări.

Boala poate, la fel de bine, să și dispară ca prin minune. Se retrage, lăsând în urmă semnele groaznice ale trecerii ei. Bolnavul își recapătă, atunci, nădejdea într-o vindecare nesperată. Eu știu totuși că lepra nu-și părăsește niciodată prada pe care a început s-o devoreze. După ce stă pitită ani de zile în cine știe ce cotlon al organismului, se manifestă din nou, cu o virulență sporită. Medicina de azi nu este înarmată pentru a lupta eficient: se mulțumește să ascundă rănile sub cataplasme și să oprească sângerările cu niște unguente. Leacurile ei nu fac decât să întrețină moralul pacientului.

Am fost așadar numai pe jumătate surprins de brusca vindecare a lui Valentin. Experiența mă învățase că regresul bolii nu trebuie să fie atribuit medicamentelor, ale căror limite erau demonstrate. Pacientul aruncase, de altfel, preparatele din ierburi medicinale pe care i le procuram și se îngrijise prin procedee născocite de el, cu un succes incontestabil. Toate acestea mă intrigau. Deși îl vizitam adeseori, nu-l surprinsesem niciodată pe Valentin ieșind sub ploaia rece ca gheața sau spălându-se în roua dimineții. Nu-l văzusem niciodată tăvălindu-se gol pușcă prin zăpadă. Asemenea practici aveau loc la adăpost de privirile celorlalți – de ale mele mai ales – fie noaptea, fie pe vreme umedă, când reumatismele mă țintuiau la pat. Unii membri ai comunității știau mult mai multe decât mine despre ciudata terapie, pe care o interpretau în felul lor.

Într-o zi, când l-am întrebat despre ea, Valentin mi-a dat un răspuns deopotrivă deconcertant și plin de bun simț:

– Jupâne, așa e. Mă supun acțiunii acelor elemente pe care cerul le trimite pe pământ, pentru a purifica umorile din natură.

Nemaifiind recunoscut drept om, nu-i treaba nimănui dacă mă îngrijesc în felul meu, aşa cum cerul tratează copacii sau stâncile. Mă spăl cu apa lui, mă usuc la vânt. Mă acopăr cu negură sau gheaţă şi mă încălzesc la soare. Îmi pun trupul să trăiască după ritmul întregii firi. Îl las în voia spiritului lumii.

– Prin urmare, nu ai deloc încredere în medicina oamenilor?

– Nu, de nici un fel. Nu mai aştept nimic din partea pretinşilor savanţi.

N-am încercat să intru în polemică. Esenţial, în opinia mea, era ca bolnavul să se agaţe de o iluzie, cu condiţia ca starea lui să se amelioreze în continuare. Vremea dezmeticirii avea să vină curând.

Atitudinea lui Valentin deranja. Ceilalţi bolnavi îl spionau zi şi noapte. Trăind în afara grupului, stârnea un interes tot mai mare. Cu ocazia rarelor lui apariţii, vedea fiecare că el găsise un leac pentru boală. Era pizmuit. I se reproşa că nu le împărtăşeşte secretul şi lor, fraţilor săi de suferinţă. Năduful şi pica alimentau zvonurile răuvoitoare. Minţile necăjite înfloreau totul după pofta inimii, fără ca Valentin să fie conştient de amploarea bârfei.

Majoritatea clevetirilor răspândite de sub glugile cenuşii erau de o gravitate suficientă pentru a trimite victima pe rug dacă, din întâmplare, acuzaţiile ajungeau să fie cunoscute de justiţia ecleziastică. Spre exemplu, cineva afirma că îl văzuse pe leprosul Valentin, într-o noapte cu furtună, dedându-se, gol puşcă, la dansuri sabatice, în tovărăşia unor făpturi satanice ieşite din păduri. Martorul scenei deducea de aici că leprosul făcuse un pact cu diavolul: sufletul său, în schimbul vindecării. Un alt zvon susţinea că noaptea deschidea uşa casei, lăsând să intre demonii feminini cu care se împreuna şi că apoi îi trimitea să-i seducă pe ceilalţi bărbaţi din târg.

Se povestea, de asemenea, că Valentin primise puterea de a vorbi tunetului şi de a declanşa fulgerele. I s-a pus în cârcă vinovăţia trăsnetului căzut pe capela a cărei turlă arsese parţial. Alţii se întrebau de ce câinii fugeau din calea sa, în loc să-l latre.

Nu trecea săptămână fără să apară noi zvonuri pe socoteala lui, chiar dintre cele cumplite, cum a fost acuzaţia de infanticid,

pe care m-am căznit din răsputeri s-o stăvilesc, pentru a evita intervenția magistraturii Parisului în treburile mele. Preluându-se o legendă veche precum lepra însăși, se spunea că Valentin îi atrăgea la el pe copiii care treceau pe drumul spre Neuilly și că le făcea de petrecanie în pivniță după care se scălda în sângele lor, remediu renumit ca foarte eficient împotriva leprei.

Toate aceste zvonuri ajungeau la urechile mele. Mă supărau nespus. Funcția îmi cerea să păstrez bunul renume al leprozeriei. Drept urmare, luptam cât puteam de mult împotriva gurilor rele. Știam că diferența între un bordei de lepros și un bordel consta într-o singură literă. Era exact ceea ce separa ideea unui așezământ de sănătate respectabil de un loc rău famat.

Rolul meu de director îmi acorda anumite puteri polițienești asupra bolnavilor. În grădina de plante medicinale, aveam o temniță prevăzută cu un zăvor solid, unde nu închisesem până atunci decât purceii pe care îi îngrășam cu resturile de la bucătărie. De fiecare dată când descopeream pe autorul vreunei clevetiri, îl băteam cu nuiele, îl amenințam că-l voi face să împărtășească soarta grohăitoarelor din beci sau că-l voi expulza din leprozerie. Nu ajuta însă la nimic. Valentin atrăgea în continuare calomniile asupra persoanei sale, la fel ca o pisică râioasă pietrele.

Vremea a trecut. După secerișul grânelor, a venit culesul strugurilor și al fructelor. Într-o dimineață de toamnă, cei doi călugări de la Saint-Martin-des-Champs au fost găsiți morți în pat. Erau cei mai vechi pensionari din târg. Cu vreo cincisprezece ani înainte, apăruseră împreună, „loviți" amândoi de lepră și nu se mai despărțiseră. Așa i-am știut de la bun început. Bieții de ei ajunseseră, practic, să nu mai poată vorbi. Cel mai în vârstă era orb, celălalt se deplasa în cârje.

Moartea simultană a celor doi leproși mi s-a părut suspectă, deși n-am găsit nici o urmă de violență pe trupurile lor ruinate. Nu s-ar fi zis că fusese la mijloc mâna vreunui tâlhar. Imediat ce a fost anunțat, starețul mănăstirii de care depindeau călugării și-a făcut apariția, însoțit de medic și de un frate erborist, pe care îl cunoșteam bine. După ce au examinat îndelung cadavrele, cei

trei monahi au conchis că era vorba de o moarte naturală. Dumnezeu îi chemase în același timp pe cei doi tovarăși de suferință, pentru ca greaua încercare a despărțirii să nu se mai adauge lungului lor calvar.

Explicația găsită, foarte seducătoare, a fost răspândită îndată prin târg, fiindcă trebuia să se reteze din scurt orice speculație răuvoitoare. Iar funeraliile au fost organizate pe loc, în micul nostru cimitir.

Astăzi, pe acest pergament, pot mărturisi cât de liniștit m-am simțit atunci. Mă ferisem să dezvălui celor trei monahi că, în prealabil, făcusem dispărut un blid cu resturile ultimei cine, în care descoperisem, amestecate prin supă, bucăți de ciuperci otrăvitoare pe care cei doi călugări n-avuseseră cum să le culeagă singuri. Pentru mine era limpede că o mână criminală grăbise trecerea lor în neființă. Mai târziu, am mai aflat un amănunt important: cei doi morți lăsau moștenire domenii și rente de o valoare considerabilă. Toate reveneau breslei monetierilor, în virtutea unui hrisov de acum trei veacuri, ce nu fusese niciodată abolit.

17

Într-o dimineață de februarie, am primit vizita unui hamal parizian încărcat cu o grămadă de obiecte din metal – niște recipiente și ustensile foarte ciudate. Pe moment, m-am gândit că meșterii monetieri se descotoroseau de o serie de unelte vechi, pe care individul trebuia să le depoziteze la Quatre Vents, alături de toate celelalte. Nici vorbă însă de așa ceva. Citind biletul pe care mi l-a înmânat cărătorul, am priceput că maldărul de fiare era destinat lui Valentin. M-am mirat nespus, fiindcă nu mai văzusem ca un lepros trimis în surghiun să primească o donație de obiecte atât de incomode. Mesajul, scris pe patul de moarte, era semnat de numitul Perrin Godefroy, domiciliat pe rue de la Ferronnerie. Textul cuprindea lista lucrurilor pe care

muribundul le lăsa moştenire pensionarului meu şi se încheia astfel:

„Leprosule Valentin, am să părăsesc lumea aceasta cu o adâncă tristeţe. Vroiam să văd răsărind Soarele Înţelepţilor, dar n-am izbutit decât să zăresc primele semne ale aurorei. N-am ştiut să mă arăt demn de încrederea pe care ţi-ai pus-o în mine. N-am găsit secretul aurului. Dumnezeu n-a binevoit să-mi acorde o asemenea favoare. Totuşi pot afirma că ajunsesem foarte aproape de adevăr. În visurile mele, cei Şase Leproşi mi-au spus că tu eşti predestinat să desăvârşeşti Lucrarea. Iată de ce îţi trimit instrumentele pe care, de altminteri, le-ai plătit din belşug cu dinarii tăi, în trecut..."

Urmau câteva consideraţii asupra amărăciunii filozofului care, prăpădindu-se, era nevoit să lase altora grija de a aduce pe lume frumoşii copii ai aurului – sănătatea veşnică şi întoarcerea la tinereţe. Metaforele ermetice din text m-au cucerit, în ciuda obscurităţii lor. N-aveam să le pătrund înţelesul decât mai târziu.

În acea dimineaţă, ca de obicei, Valentin plecase într-o plimbare prin pădurea Boulogne şi de-a lungul câmpului Sablons, unde, spunea el, încerca să înţeleagă ritmurile ce vibrau în aer – „limbajul păsărilor", cum îi plăcea lui să le numească – vrând să-şi pună trupul şi mintea în armonie cu forţele terestre şi cu influenţele venite din cosmos. Mersul pe jos se înscria pe calea neabătută a tratării bolii prin metode naturale.

Hamalul, înspăimântat de riscul molipsirii, a refuzat să treacă pragul de la Quatre Vents; şi-a lăsat povara în faţa uşii, după care a dispărut în grabă. Prin urmare, am făcut eu pe cărăuşul, coborând toate acele obiecte în pivniţă, mai puţin două cărţi mari, învelite în piele de porc, pe care le-am lăsat pe masă, împreună cu biletul de la numitul Perrin Godefroy.

Înainte de a mă retrage, n-am putut rezista curiozităţii de a frunzări lucrările. Una dintre ele, scrisă în limba vulgară, era o ediţie ieşită recent de sub tipar. Cealaltă, mult mai veche, mi-a dat senzaţia că trecuse prin nenumărate mâini. M-a intrigat mai mult decât prima, întrucât conţinea ornamente bogate, unde abundau formulele misterioase, dar şi figurile cabalistice, care

nu-mi erau necunoscute: dragonii mușcându-și coada, pe care inițiații îi numesc uroboros, sau reprezentările umane ale soarelui și lunii, simboluri ale celor două metale supreme, aurul și argintul, ori, de asemenea, leii de diferite culori, care se presupunea că întruchipează principalele etape ale Marii Lucrări a alchimiștilor. Majoritatea paginilor aveau pe margine niște adnotări, unele șterse, altele completate cu rânduri adăugate ulterior, ca și cum deținătorii succesivi ai cărții întreținuseră prin ea niște controverse furtunoase.

După ce mi-am satisfăcut curiozitatea, am plecat în întâmpinarea lui Valentin, pe drumul spre Neuilly. Ajuns pe colina Chaillot, m-am oprit într-un loc de unde se vedea târgul, cu respirația întretăiată, cu picioarele îngreunate după urcuș. De pe culme, am prins într-o privire peisajul ce se deschidea până la zidurile Parisului și, dincolo de fluviu, spre abația Saint-Germain, învăluită acum în negură. În stânga Râpelor Galbene, mi se părea că împrejmuirea de la Saint-Ladre se năpustea înspre Montmartre, agățându-i-se de coaste cu degetele încârligate ale viței de vie. Sub bolta coborâtă a cerului, cocioabele țărănești își împrăștiau răsuflările aburite în aerul umed, adăugând la cenușiul ținutului de țară încetineala fumurilor lor muribunde. Sena spumega amenințătoare. Apele ei sumbre începeau să se întindă peste maluri, silindu-i pe luntrași să-și curme neîncetatul du-te-vino.

Era o zi liniștită, fără ger sau vânt, fără soare ori ploaie, una din acele zile lipsite de o trăsătură anume, o zi indiferentă, în care iarna se odihnește, își adună puterile, înainte de a se dezlănțui iarăși în furtuni de gheață. Din când în când, țărănci, câte două, câte trei, se grăbeau pe drum. Mersul lor era lesnicios, în ciuda pantei abrupte. Se întorceau de la hale, unde vânduseră unt, brânză proaspătă, ceva păsări, câte o legătură de vreascuri și, cu agoniseala din târg, ascunsă în sân, veneau să pregătească masa celor de-acasă. Drumurile nu erau sigure, nici măcar în plină zi. Prezența mea acolo, ce se observa de departe, le umplea de teamă. Mi-am dat seama după privirile înfricoșate pe care mi le aruncau, trecând pe lângă mine.

Apoi am zărit apropiindu-se un burghez cu ţinută aleasă, călare pe iapa sa murgă, pe care o mâna la pas, urmat de un barbet cu părul roşu. Socotind după calitatea veşmântului, omul părea un negustor avut. Era înfofolit cu o şubă îmblănită şi îşi acoperise capul cu o căciulă din blană de vulpe, înfundată adânc peste ochi. Nu-i distingeam trăsăturile; totuşi persoana lui îmi crea o stare de nelinişte, pe care nu mi-o puteam explica. Mi-a venit în minte o imagine, aceea a Morţii din Scripturi, călărind pe un cal alb. Când a ajuns în dreptul meu, călătorul, luându-mă fără îndoială drept un vagabond, a vrut să se arate milostiv. A scos o monedă din buzunar, pe care mi-a aruncat-o, spunând:

– Dumnezeu să te binecuvânteze, om bun!

Şi şi-a văzut de drum. L-am pierdut din ochi când a ajuns la primele case de la poalele colinei. Confuzia lui m-a amuzat. După ce m-am dezmeticit, am luat banul care căzuse în iarbă, la picioarele mele. Era un dinar bătut la Paris, pe care l-am sucit pe o parte şi pe alta. Se vedea cu uşurinţă că moneda era falsă. N-avea nici greutatea, nici mărimea celor legale.

Valentin a apărut la puţin timp după aceea, dinspre câmp. Am înţeles că evita astfel să treacă prin târg, unde nu era binevenit. Înţeleaptă precauţie. În două rânduri deja, se aruncase în el cu pietre şi cu bulgări de pământ, pe motiv că se apropia prea mult de locuinţe. I-a fost de ajuns o privire ca să-mi confirme că ţineam în mână un fals destul de grosolan, de care şiretul burghez se descotorosise, sub masca unui gest de caritate. Chestiunea era, din nefericire, banală. Nu merita să mai despicăm firul în patru. Am dat-o uitării.

Întorcându-ne spre Roule, l-am informat pe Valentin despre surpriza care îl aştepta acasă. A ascultat fără să scoată o vorbă, punctându-mi însă explicaţiile cu mormăielile pe care se pricepea de minune să le moduleze în funcţie de intensitatea plăcerii lui. Pomenindu-i de cele două lucrări lăsate pe masă, am observat că l-a cuprins o mare emoţie. Profita de coborâş pentru a mări pasul, nerăbdător să facă inventarul comorilor pe care i le trimisese destinul. Mi-a zis cu vocea lui fornăită:

– Jupâne, poţi să-mi dai mie dinarul?

– Desigur, frate.

– Dacă Dumnezeu se învoiește, am să-i dau puritatea feciorelnică a lebedei albe.

I-am înmânat moneda, râzând. Eram încântat de fericirea lui. Nu înțelesesem ce vroia să facă, până la urmă, cu banul fals, dar asta n-avea pe-atunci nici un fel de importanță. Astăzi, mi se strânge inima când îmi amintesc. Moneda era blestemată. Cum de nu presimțisem? Cel care mi-o aruncase nu putea fi decât un trimis al diavolului sau moartea în persoană, sub chipul unui burghez prosper.

18

Valentin s-a apucat să citească lucrările ermetice, cu furie și voluptate. De foarte multă vreme avea această dorință, înăbușită în adâncul ființei sale. A fost o eliberare, o străluminare a sufletului.

Nu a renunțat totuși la întâlnirile zilnice cu natura, mereu în căutarea învățăturii originare, pe care orice filozof trebuie să o aibă, pentru a face ca mintea lui să vibreze în armonie cu întreaga fire. A îmbinat cele două pasiuni, cărând cărțile cu el, sub pelerina de lepros. Lungile ședințe de lectură în pădure și meditațiile asupra transformărilor naturii se completau în mod fericit, întrucât textele se bazau pe observarea modificării lucrurilor sub timp.

Luminișul în care se izola acționa ca un laborator alchimic. În jurul lui, pietrele se acopereau de cruste sulfuroase, lichenii își schimbau culoarea în roșu, butucii secretau mucegaiuri castaniu-aurii, nuanțe pe care avea să le regăsească, mai târziu, în Oul Filozofal. Frunzele galbene ale copacilor relevau prezența metalului pe care îl conțineau. Văzute prin prisma științei ermetice, toate cele patru anotimpuri erau un spectacol de magie.

La lumina scrierilor, nespus de obscure pentru cel care nu știa să le interpreteze, Valentin evolua într-o lume fabuloasă, ale

cărei taine le cunoştea una câte una. Natura supunea lucrurile transmutaţiilor unui alchimist aflat în căutarea Marelui Elixir. În toamna vieţii, urma să moară în plante bătrânul pe care îl adăpostiseră, pentru a se putea elibera metalul renaşterii veşnice, un metal inalterabil, zămislit din aurul conţinut în razele soarelui. Stejarii, ulmii, frasinii pădurii Boulogne erau tot atâtea monumente acoperite de mesaje ermetice, opere din carne vegetală, făpturi vii, lansate spre cosmos de forţele ascendente ivite din nadir. În adâncul pământului, sub fermentaţia călduţă a humusului, palpita poporul orb al stâncilor şi al rădăcinilor, meşteşugind la făurirea unei Mari Lucrări minerale, reînnoite neîncetat.

Valentin visa să ajungă, la rândul său, un înţelept al ştiinţei lui Hermes. Era convins că avea să vină ziua în care urma să îndeplinească sarcina răposatului Perrin Godefroy, aşa cum îi cerea acesta. Va fi revanşa sa intimă asupra vieţii şi asupra oamenilor din timpul său. Să fi nutrit, oare, speranţa că îşi va lua revanşa şi asupra lui Dumnezeu, descoperind secretul nemuririi? N-am cum să ştiu, dar, dacă stau să chibzuiesc, o asemenea idee se potrivea modului său de a gândi. Totuşi trebuie să recunosc că nu mi s-a destăinuit în această privinţă. Diavolul l-a ispitit adesea; aici, n-a fost altfel decât ceilalţi oameni. Rămân însă convins că n-a cedat niciodată tentaţiilor lui, deşi uneori îmi dădea sentimentul că dacă se depărta de Cer era pentru că se apropia mai bine de stele.

Prin existenţa pe care o ducea atunci, Valentin îmi amintea de un anahoret atins de harul divin. Exaltarea permanentă în care trăia nu era îndreptată spre lucrurile sfinte, ci mai degrabă spre lucrul alchimic. Se căznea să intre într-o stare de extaz mistic, înălţându-şi spiritul, desprinzându-l de plăcerile terestre, pe care le mai putea încă resimţi prin sărmanul său trup, marcat de boală şi de regimurile pe care şi le impunea.

Aproape nici nu se mai hrănea. Mesele lui, din care excluse-se carnea, brânza şi vinul, se reduceau la fierturile de legume şi rădăcini, pe care venea să le ia de la bucătărie. Când putea, cumpăra de la ţăranii din Pocherons o mână de cireşe, de nuci ori de bobi proaspeţi, un ciorchine de struguri sau o livră de

mere. Şi, cu nişte merinde atât de sărăcăcioase, dispărea zile întregi. Nimeni nu-l vedea prin târg. Eu însumi nu-l întâlneam decât seara, la lumina lumânării.

Vara, i se întâmpla să petreacă noaptea sub cerul liber, singur în inima pădurii. Rămânea acolo, pândind pulberea umedă căzută din cer, cu urechea ciulită la „limbajul păsărilor", care n-avea nimic de-a face cu ţipătul cucuvelei sau cu ciocănitul ghionoaiei. În luminişul tainic, templul său păgân, aştepta să i se aştearnă pe trupul gol spiritul lumii dizolvat în roua de mai. În unele nopţi de vară, cu ajutorul unei oglinzi, încerca să capteze dâra de lumină pe care o lăsau în urmă stelele căzătoare.

Au trecut astfel luni şi anotimpuri. În tot acest răstimp, boala n-a dat nici un semn că ar recidiva. Lepra rămânea în expectativă. Într-o seară de iarnă, puţin înainte de vecernie, l-am văzut pe Valentin întorcându-se cu un braţ de crengi rupte din bătrânul stejar doborât de fulger cu câţiva ani mai înainte. Într-un buzunar, căra nişte cristale găsite între rădăcinile copacului. Mi-a explicat că numai fulgerul avea suficientă energie pentru a extrage într-o clipită elixirul mineral din pământ şi a-l coagula în nestemate de o mare puritate. În zilele următoare, a adunat vreascuri de pe lângă acelaşi copac. Am înţeles atunci că luase hotărârea să-şi pună pe picioare un laborator, cu instrumentele lui Perrin Godefroy.

19

Pivniţa de la Quatre Vents fusese parcă special concepută pentru a instala în ea un laborator alchimic. Într-o zi, vizitând-o în compania lui Valentin, am fost cuprins de o nelinişte pe care nu o mai resimţisem până atunci: era din cauza atmosferei foarte speciale care domnea acolo. Mi-am zis că locul mirosea a pucioasă şi a erezie. În subsol se ajungea pe o scară destul de abruptă, pe care o folosisem de nenumărate ori. Faptul că număra şapte trepte, ca şi scara lui Iacob – lucru pe care nu-l

remarcasem niciodată – îi dădea un caracter profund simbolic. Valentin nu se îndoia nici o clipă că fusese clădită de un adept al științei ermetice, cu intenția de a marca tainic predestinarea locului. Fiecare treaptă corespundea uneia dintre etapele Marii Lucrări, pe care mi le-a numit în timp ce coboram:

– Vopsire, coagulare, distilare, putrefacție, dizolvare, sublimare și calcinare. Când voi atinge a șaptea treaptă, voi ține în mâini Piatra Filozofală.

I-am sugerat, cu sfială, să nu lucreze împotriva atotputerniciei divine, căci există taine pe care se cade să nu le dai în vileag. Lumea se obișnuise cu ignoranța și era bine așa. Mi-a răspuns că lumea în care vroia să trăiască de-acum înainte nu se mulțumea decât cu lumina minții. De aceea avea de gând să se închidă în această pivniță întunecoasă de unde să nu mai iasă decât pentru a străluci cu o claritate inefabilă. Paradoxul mi s-a părut foarte îndrăzneț; de asemenea, l-am povățuit, fără a fi sigur că mă auzea, să rostească un *Pater noster* dimineața și seara, pentru ca diavolul să nu-i abată lucrările spre căi condamnabile.

– Voi avea grijă, jupâne. Fii pe pace.

Athanorul se înălța ca un altar primitiv, sub una dintre răsuflătoare, pe unde trebuia să iasă fumul. Prin cealaltă intra spiritul lumii. Rezerva de vreascuri era așezată ca un rug, la picioarele scării. În interiorul cuptorului era plasat Oul Filozofal din cristal, deasupra căruia se afla sigiliul lui Hermes, gata să fie topit la foc moale. De jur-împrejur, pe niște butuci vechi erau așezate, la îndemână, vase din lut refractar, un cârlig de fier pentru distilare, clești, vătraie, foale, o clepsidră, o balanță, oglinzi de mărimi diferite. Acestea, plasate cum trebuie, captau radiația stelară, trimițând-o apoi spre retortă. Toate lucrurile stăteau la locul lor, ca niște obiecte de cult așteptând celebrarea sacrificiului.

Văzând cum mă miram de vastele lui cunoștințe într-o artă pe care n-o practicase niciodată, Valentin mi-a spus:

– Înainte de boală, intram adeseori prin laboratoarele existente la Paris. Știu mai bine de o sută.

Nu bănuiam că existau atâți alchimiști într-un singur oraș. Materia primă destinată lucrărilor era ținută în diferite recipiente

de cristal. Mi-a prezentat Sulful Înțelepților și Mercurul Lunar, apoi sărurile de arsenic necesare „împerecherii“ celor două metale. Vorbea ca și cum ar fi fost vorba de niște membri ai familiei, făcându-mi un istoric pentru fiecare. În interiorul unui mojar din gresie, mi-a arătat, plin de emoție, cristalele bătrânului stejar, acum pisate, transformate într-o pudră albicioasă cu ajutorul căreia, utilizând-o la momentul oportun, avea să poată ajunge la cea de a șaptea treaptă a scării lui Iacob. Alte preparate misterioase, moștenite de la răposatul Perrin Godefroy, odihneau în sticluțe astupate cu grijă. Cele două lucrări de alchimie sălășluiau în colțul opus athanorului, sub vechiul stindard al monetierilor, pentru ca, mi-a spus el, în caz de accident, să fie ferite de foc.

Valentin nu s-a apucat de treabă imediat; a așteptat echinocțiul de primăvară, când dispunerea planetelor i s-a părut favorabilă. Credea – urmând într-aceasta afirmațiile din cărți – că traiectoria astrelor favoriza calcinarea materiei din Ou, după cum influența și maturația metalelor din pântecele pământului.

Foarte curând, s-a izbit de dificultatea estimării temperaturii, care trebuia să fie constantă în timpul primelor patruzeci de zile. Lipsit de simțul tactil, m-a implicat, fără voia mea, în lucrările sale, poftindu-mă să-mi pun mâna, din timp în timp, pe pereții retortei. Potrivit indicațiilor pe care le deținea, calcinarea trebuia să se efectueze la căldura bălegarului de cal. Nici unul dintre noi nu era expert în domeniu. Trebuia așadar ca, în prealabil, să-ți fi ținut mâinile vârâte în chestia aceea, destul de mult timp, pentru a-ți aminti precis și pe lungă durată temperatura ce domnea acolo, înăuntru. Era un lucru pe care nu avusesem niciodată curiozitatea să-l fac, în măsura în care nu mă atrăgeau misterele dejecțiilor animale.

Întrebați prin grija mea, țăranii din Porcherons nu m-au ajutat deloc să rezolv enigma. Căldura bălegarului de cal avea o valoare pornind de la care apreciau temperaturile din mediul înconjurător. Unul dintre țărani, reflectând asupra subiectului mai mult decât ceilalți, mi-a declarat că respectiva căldură, a cărei taină căutam să o descopăr, se situa între temperaturile a

două lucruri mai uşor de palpat: cea a oului de găină proaspăt ouat şi cea a frunzelor în plină fermentare. Un altul a afirmat că bălegarul de cal era cam la fel de cald ca sămânţa bărbatului când e slobozită.

Cu date atât de aproximative, Valentin nu putea înainta decât pe dibuite. Folosind limbajul luntraşilor, îmi spunea că naviga în plină ceaţă, dar că, bizuindu-se pe stele, spera totuşi să descopere, într-un ochi de cer senin, capul negru al Corbului care să-l pună pe calea Leului Verde şi apoi a Leului Roşu. Termenii săi metaforici traduceau etapele călătoriei alchimice. După câteva săptămâni de bâjbâieli, a rezolvat problema căldurii pentru calcinare, încălzind Oul la temperatura constantă a pântecelui femeii, o temperatură naturală, pe care o aprecia cu vârful limbii. Aceasta n-avea nici o taină pentru el. O practicase cu două ocazii, în trecutul apropiat – ca staroste la palatul Monetăriei, dar şi în timpul relaţiilor sale amoroase cu Marion Bonseigneur.

20

Au urmat ani marcaţi de eşecuri, îndoieli, spaime, bucurii pripite, pe care le împărtăşeam ca spectator asiduu. Savantele pregătiri ale lui Valentin, deşi ticluite cu răbdare, dădeau rar rezultatele aşteptate. Înţeleptul trăgea învăţăminte din nereuşitele lui, se străduia să le priceapă cauza, apoi schimba datele şi, înainte de a se arunca într-o nouă aventură, aştepta o conjuncţie a astrelor care să-i fie prielnică. Însă Corbul Negru se dovedea cam tare de cap, nu se lăsa îmblânzit de bunăvoie. Chiar când era, în fine, domesticit, nu se preschimba totdeauna în Lebăda Albă, faza următoare a procesului. Aceasta, capricioasă, la rândul ei, ca un copil răzgâiat, refuza multă vreme să se metamorfozeze în Leul Verde, acolo, în pântecele retortei. Or, în mintea lui Valentin, era ceva normal ca o lebădă să zămislească un leu, de îndată ce erau întrunite condiţiile cerute.

Astfel de teorii, întemeiate pe extrapolări poetice, mă amuzau din plin. După umila mea părere, singura alchimie pe care Valentin o stăpânea cu o reală fericire era cea a cuvântului. Credea că supunea voinței lui legile naturii. Nu vedeam aici decât o nevinovată aberație a gândirii, cum i s-ar putea întâmpla oricăruia dintre noi. Altceva era însă important. Acest om lovit de boală, pe care niște judecători cruzi îl osândiseră să-și sfârșească zilele într-o stare vegetativă, îmi inspira un respect adânc. Admiram îndârjirea cu care vroia să schimbe lumea, spre binele omenirii. Din visul său fragil își trăgea o energie demnă de marii făuritori. Uneori, în fața unei atari abnegații, a unei asemenea fervori, ajungeam să cred că era atins de grația divină. Poate că mă aflam în prezența unui sfânt atipic. Îmi spuneam, de asemenea – în fond, nu conteneam să-mi pun întrebări în privința lui – că strădaniile sale puteau să ducă totuși la o descoperire care i-ar încânta pe contemporanii lui. Cum să-mi dau seama care era adevăratul său destin?

Prin analogie cu ritmurile naturii, alchimistul supunea materia după patru anotimpuri, pe parcursul unei lente maturații de douăzeci și trei de săptămâni, care se termina prin preajma iernii. În tot acest răstimp, Valentin nu-și părăsea bârlogul afumat decât împins de foame. Dacă îl dobora oboseala, adormea pe jos, lângă athanor, întrucât coacerea Oului necesita o supraveghere de fiecare clipă, sarcină pe care și-o putea asuma numai rămânând treaz până la limita extremă a rezistenței. Noaptea, alunga întunericul cu o lumânare pusă într-un hârdău cu puțină apă, pentru a preîntâmpina orice risc de incendiu. Din acest motiv, trăia într-o permanentă stare de vis ermetic, ca și cum spiritul, părăsind trupul, călătorea pe tărâmurile superioare ale cunoașterii. Când îl întrebam despre evoluția lucrărilor, Valentin îmi răspundea într-un limbaj alegoric, care îi era foarte pe plac. Fiece expresie era încă o enigmă pentru mine:

– Deocamdată, corabia mea a aruncat ancora într-un port cu ape calme, dar văd de cealaltă parte a muntelui izvorul limpede dintre rădăcinile copacului.

Lumea sa magică era străbătută de lei verzi sau roșii care devorau lebăda albă, de corbi lovind cu ciocul în oul fecund, de

vulturi la pândă pe Calea Lactee, de șerpi răstigniți, de balauri încoronați, însemnați pe frunte cu steaua Magilor. În mod ciudat, Marion Bonseigneur își găsea și ea locul în această arcă a lui Noe de halucinații ermetice. O numea „Sulamita mea albă și aurită", deopotrivă lună și soare, materie argintată și pepită de aur. În rarele momente când Valentin lipsea din laborator, îi încredința ei supravegherea focului sacru, ca și cum ar fi fost o vestală antică sau o nouă coană Pernelle.

Din iunie până în septembrie, fumul ieșea de la Quatre Vents prin toate deschizăturile, ca dintr-o fierărie de țară. Locuitorii târgului, deși preveniți asupra celor ce se întâmplau acolo, își manifestau public neliniștea. Vecinul cel mai apropiat, un burghez din Rouen, s-a hotărât imediat să facă un pelerinaj la Compostela și a dispărut pentru totdeauna. Depopularea târgului Roule, începută cu moartea celor doi călugări din Saint-Martin, s-a accelerat după plecarea rouenezului. S-a dus vestea până la Paris că locul era blestemat. Din acel moment, nenorocirile s-au ținut lanț, de parcă și-ar fi băgat dracul coada.

Într-o noapte de vară, am fost trezit de un zgomot puternic, iscat din pântecele pământului. Neliniștiți, toți ocupanții leprozeriei ieșiseră în pragul ușii, cu lumânarea în mână și priveau spre Quatre Vents, ale cărei ziduri, sumbre sub lumina lunii, erau acum învăluite într-o pâclă deasă. M-am grăbit într-acolo, atât cât îmi permiteau bătrânele mele picioare, așteptându-mă să-l găsesc pe alchimist în stare de cadavru calcinat. Din fericire, nu era decât ars parțial pe față și pe mâini. Încălzită la o temperatură excesivă, retorta explodase, răspândindu-și conținutul pe el. Pământul de pe jos era presărat cu cioburi de sticlă, cu țăndări de vase. Tăciunii aprinși din athanor, împrăștiați în toate direcțiile, amenințau să dea foc întregii case. Un fum gros făcea atmosfera irespirabilă. M-am ocupat de ce era mai urgent, stingând orice urmă de jar. Apoi l-am ajutat pe nefericitul alchimist să iasă din pivniță pe scara lui Iacob. Cu vocea sa de lepros, a mai avut puterea să-și exprime descurajarea:

– Înțeleptul a adormit treaz. Corabia s-a scufundat în apele adânci. În curând nu voi mai avea materie primă.

L-am îngrijit cu pomezi din ierburi şi cu nişte loţiuni de parachernită, muştruluindu-l serios în acelaşi timp. Imprudenţele sale nu numai că îi puneau în primejdie viaţa, dar îi speriau degeaba şi pe cei din jur. Potrivit unei vechi credinţe populare, trebuia să ne aşteptăm la o catastrofă în curând, aşa că nu conteneam să mă întreb ce nenorocire avea să ne mai lovească.

Ceva mai târziu, în plină noapte, casa în care un frate monetier stătea împreună cu soţia lui s-a năruit parcă din senin. Noaptea era liniştită, nu se anunţa nici o furtună. Fratele Johan a murit pe loc, iar soţia lui a fost scoasă de sub dărâmături într-o stare destul de gravă. În timp ce nenorocita era transportată pentru îngrijiri la Hôtel-Dieu, a aruncat cele mai cumplite blesteme asupra lui Valentin. N-a mai văzut-o nimeni, niciodată. În săptămânile următoare, ceilalţi membri ai comunităţii au plecat sub pretexte diverse, astfel încât, în preajma toamnei, am rămas numai cu Valentin, ca unic internat al leprozeriei.

21

În ziua de Sfânta Ecaterina, am fost convocat, ca în fiecare an la această dată, de breasla monetierilor. Sfatul în faţa căruia m-am prezentat era prezidat de jupânul Jacques Le Gay, unul dintre cei trei generali în funcţie. Al patrulea, unchiul lui Valentin, se afla în imposibilitatea de a-şi ocupa scaunul în adunare, din cauza unei boli grave. Poftit de sfat, mi-am deschis registrele şi am prezentat în amănunt situaţia financiară. Am făcut apoi un istoric al evenimentelor petrecute. Spre marea mea mirare, toţi cei prezenţi s-au arătat mulţumiţi aflând de dispariţia sau exodul pensionarilor din leprozerie. Socotelile vădeau totuşi beneficii importante, datorate veniturilor din arende şi donaţiilor. Feuda Roule era o afacere prosperă.

După o consultare a membrilor săi, sfatul a hotărât să afecteze o parte din sumele excedentare achiziţiei de noi pământuri la şes, iar soldul – reconstrucţiei vechilor case ale târgului,

inclusiv a celei care se năruise, pentru a le da în locaţie contra unei chirii de patru scuzi. Mi s-a explicat că locul avea să adăpostească, în scurt timp, viitorul palat al Monetăriei din Paris. Locuinţele reconstruite ar urma să-i găzduiască pe muncitorii dornici de a locui acolo. Quatre Vents era menită să adăpostească atelierul principal. Iar terenurile, proprietate a monetierilor, se vor vinde într-o bună zi pe un preţ de aur. Până atunci, aveau să fie date în arendă. Mie, Nicolas Godemer, lipsit acum de o leprozerie pe care s-o administrez, urma să mi se încredinţeze supravegherea lucrărilor şi gestiunea cheltuielilor implicate.

Ştirea m-a bucurat nespus, fiindcă mi-era teamă să nu rămân fără slujbă, fără mijloace de trai şi fără domiciliu. Mă simţeam chiar măgulit de această nouă dovadă de încredere. La vârsta mea, era ceva nesperat.

În prealabil, căci exista un prealabil la orice asemenea schimbări, mi s-a încredinţat sarcina să descotorosesc târgul Roule de blestemul leprei. Nimic nu avea să se întreprindă atâta vreme cât mai locuia fie şi un singur lepros acolo. Propunerea m-a lăsat perplex. Presimţeam o capcană. Prin urmare, în primul moment m-am făcut că nu înţeleg. Jupânul Le Gay s-a arătat mai explicit. Dintre cei patru generali ai Monetăriei, era cel care nu-mi plăcea. Avea faima unei fiinţe reci, calculate, capabile să urzească planurile cele mai perfide. Se dovedise un negociator redutabil, ştiind a mânui, cu o virtuozitate diabolică, linguşirea şi otrava, subînţelesurile şi ameninţările. Când i se adresa cuiva, obişnuia să-şi coboare pleoapele, ca şi cum ar fi vrut să se pătrundă mai bine de importanţa propriilor lui cuvinte. Din când în când, sublinia sfârşitul unei fraze deschizând ochii săi limpezi şi lipsiţi de căldură. Privirea lui avea atunci duritatea unui tăiş de sabie.

– Jupâne Godemer, am fost foarte mulţumit de felul discret în care ai rezolvat problema călugărilor din Saint-Martin. Ştii cât a adus breslei succesiunea averii lor? Mai mult de o mie de scuzi. Suficient ca să cumperi cu ei jumătate din colina Chaillot.

– Jupâne Le Gay, mă bucur pentru breaslă. Dar vreau să ştiţi clar că nu sunt cu nimic răspunzător de tristul deces al celor doi

călugări. Stareţul de la Saint-Martin i-a declarat morţi de moarte naturală, împărtăşind părerea medicului şi a fratelui erborist.

– Oficial, aşa e. Versiunea ne convine de minune. Tocmai asta dovedeşte marea iscusinţă cu care ai procedat. De altfel, ne-am arătat recunoştinţa, mărindu-ţi simbria cu trei scuzi. Justiţia n-a intervenit în Roule aşa cum ne temeam. Ştii că prosperitatea noastră stârneşte invidia oamenilor puternici şi că ei pândesc orice prilej pentru a ne şterpeli avutul. Datorită dumitale, nu mai suntem nevoiţi să-i luăm în grija noastră pe călugării din Saint-Martin „loviţi" de lepră.

– Nu ştiam.

– Nu eşti singurul. Nici naivul stareţ nu ştia că o clauză a vechiului hrisov, care ne lega de mânăstire, preciza că una dintre părţi putea anula contractul dacă timp de cinci ani după dispariţia ultimului călugăr lepros nu s-a mai declarat nici un alt caz. Tocmai am aplicat această clauză. Suntem eliberaţi de obligaţia de a le adăposti bolnavii.

I-am reprodus cuvintele cât mai fidel posibil, pentru a demonstra cât de iscusit fusese ticluită uneltirea. Eram năucit. Dacă afacerea ar fi luat o întorsătură proastă, s-ar fi aruncat asupra mea toată responsabilitatea. În opinia celor care cunoscuseră abia acum secretul complotului, treceam drept instigatorul şi executantul otrăvirii celor doi bieţi călugări. Mă simţeam atât de tulburat, încât nu mai ştiam cum să mă dezvinovăţesc de asemenea acuzaţii. Mă vedeam prins în cursa care mi se întinsese. Făcând dispărute blidele ce conţineau dovada crimei, ajunsesem, fără să vreau, complicele celor care erau direct răspunzători. Mai rău încă, nevoit să tac, treceam acum, după cinci ani, drept singurul criminal.

După ce mi-am pus un pic de ordine în idei, am adus în discuţie cazul leprosului Valentin. Iată ce mi s-a răspuns:

– Jupâne Godemer, fă în aşa fel încât să dispară din Roule. Poţi să-ţi alegi ce mijloace vrei. Fraţii noştri monetieri îşi pierd răbdarea. Consideră, pe bună dreptate, că a ţine un târg întreg pentru un singur lepros reprezintă un lux nemăsurat. Nu e exclus ca îndeletnicirile lui de alchimist, despre care ne-ai informat, să

cadă cât de curând sub incidenţa legii. Leprosul Valentin a profitat îndeajuns de generozitatea noastră.

– Vă daţi seama, jupâne Le Gay, ce îmi cereţi? Aţi uitat de obligaţiile privind solidaritatea şi protecţia faţă de fraţii bolnavi, pe care le impune cartea breslei? Jupânul Gilles Mouchet este, oare, la curent cu acest proiect ce îl priveşte pe nepotul său?

– Nu, desigur. La ce bun? Oricum nu poate lua parte la hotărârile noastre.

Au urmat îndelungi şuşoteli între membrii sfatului. Pomenirea generalului absent produsese rumoare. În cele din urmă, vicleanul Jacques Le Gay a luat din nou cuvântul:

– Jupâne, am fost sensibili la argumentele dumitale şi îţi împărtăşim neliniştea care te frământă. Generalul Mouchet ar putea, pe drept cuvânt, să se considere ofensat, dacă ar afla că întreprindem ceva împotriva leprosului Valentin. Aşa că ne-am hotărât să nu facem nimic, atâta vreme cât fratele nostru general mai este încă în viaţă. După spusele medicilor, nu mai are mult de trăit. Să fim mărinimoşi, să-l lăsăm să moară în pace. Dar asta nu înseamnă, jupâne, că misiunea dumitale nu va rămâne aceea de a ne scăpa de lepros.

Am părăsit adunarea complet abătut. Atâta mişelie mă îngreţoşa. Zilele lui Valentin erau numărate; poate izbuteam să îl conving totuşi să plece din Roule. Unchiul său îi asigura o protecţie cu totul provizorie. Pentru cât timp? Numai Dumnezeu ştie. Începând din acea zi, m-am rugat şi dimineaţa şi seara ca Atotputernicul să-i redea bătrânului general sănătate şi viaţă lungă.

În momentul când gardiştii călare au apărut în Roule, am avut presentimentul că jupânul Mouchet răposase. Căutau un flăcău, dispărut prin împrejurimi. Un martor, găsit la momentul oportun de poliţia din Chalet, declarase că îl văzuse pe leprosul Valentin dând târcoale pe meleagurile unde băiatul fusese zărit pentru ultima oară. După părerea lui, nu putea fi decât autorul răpirii. Cazul era, din păcate, tipic: prea mulţi copii dispăreau astfel. Şi în trecut bănuielile căzuseră tot pe internaţii din leprozerie, întrucât borfaşii se deghizau adesea în leproşi pentru a-şi

săvârşi ticăloşiile şi a-şi face pierdută urma. Gardiştii ştiau foarte bine cum stăteau lucrurile. Micile victime, terorizate, schilodite, înrobite, erau apoi silite să cerşească, spre unicul folos al pungaşilor fără scrupule.

Am aflat toată tărăşenia chiar din gura locotenentului însărcinat cu ancheta. În ziua aceea zăceam la pat – mă refăceam anevoios după o dublă aprindere la plămâni, care mă ţinuse între viaţă şi moarte mai bine de o lună. Mi se luase de atâtea ori sânge, încât mă miram cum de mai avea ce să-mi curgă prin vene. Scăpasem teafăr, fireşte, dar la fel de sleit ca un moşneag în pragul morţii. Nu mai făceam febră. Starea de nemărginită slăbiciune mă împiedica totuşi să mă dau jos din patul unde Marie Quentin, devotata mea bucătăreasă, mă „adăpa“ cu supă de găină şi poţiuni întăritoare cu miere.

Potrivit rânduielii, locotenentul m-a informat că urma să scotocească fiecare casă din târg. Nu-mi plăcea, dar nu puteam să mă împotrivesc. Deşi nu-l vedeam pe Valentin hoţ de copii, mi-a fost teamă, tot timpul cât au durat cercetările, să nu vină careva să-mi anunţe descoperirea vreunui cadavru aruncat în cine ştie ce cotlon. Erau în stare de orice pentru a-l compromite pe bietul om.

Aş fi vrut să verific personal dacă povestea cu răpirea nu fusese întru totul uneltită. Păcat că mă aflam în imposibilitatea de a mă mişca. Îmi recăpătasem suficient luciditatea pentru a descoperi o maşinaţie.

Amintirea jupânului Jacques Le Gay mi-a străpuns inima de nenumărate ori, ca un pumnal bine ascuţit. Din fericire însă, investigaţiile nu au dus la nici un rezultat. Copilul dispărut nu era ascuns în Roule. După două zile, am aflat că se întorsese singur la coliba alor săi, după o escapadă la bâlciul din câmpul Saint-Denis, unde se ţinuse scai de o trupă de saltimbanci şi de ursari. Vestea m-a bucurat de parcă aş fi fost eu tatăl copilului.

Hărţuirea blestemului leprei, în persoana lui Valentin, avea să se înteţească. Orice faptă rea, cât de măruntă, săvârşită la leghe distanţă de jur-împrejur îşi găsea un martor care să declare

că zărise silueta ciudată a leprosului dând târcoale prin preajma locului. Cum vicleanul general al Monetăriei era liber să facă tot ce vroia, trebuia să te aştepţi la cele mai perfide lovituri pe care ţi le-ai fi imaginat vreodată.

Trecuseră mai multe luni de la adunarea din ziua de Sfânta Ecaterina. Valentin îşi reluase lucrările de laborator cu o nouă înflăcărare. Nemaidispunând de retortă, făcea experienţe pe calea uscată, metodă mai rapidă, dar totodată şi mai riscantă decât prima. Cufundat în experimentele lui ermetice, habar n-avea de norii care se îngrămădeau deasupra capului său. Nu mă lăsase inima să-l previn în acest sens. Cât timp fusesem bolnav, îl întrezărisem când şi când prin geam. Buna Marie Quentin îi dădea veşti despre mine, când el venea să-şi ceară hrana la ghişeul bucătăriei.

Într-o bună zi, prin fereastra larg deschisă, i-am expus situaţia şi primejdiile care îl ameninţau. M-a ascultat cu un aer absent, fără să mă întrerupă. Privind în depărtare, îşi sorbea supa din blid şi muşca din pâinea pusă pe margine. Chipul său devastat de boală şi de sechelele accidentului exprima doar nepăsarea. Mă întrebam dacă spiritul lui nu-şi luase zborul spre cosmos pentru a se spăla de această mârşăvie pe care nu conteneam să i-o înfăţişez. Când mi-am terminat expunerea, Valentin nu a reacţionat nicicum. În cele din urmă, venindu-şi în fire, m-a privit schiţând o grimasă chinuită, pe care am luat-o drept zâmbet. Ochii lui m-au fixat cu o strălucire aparte, ca un om care nu ştie cum să exprime o satisfacţie profundă şi se stăpâneşte, aşteptând să-i vină la gură cuvintele potrivite.

– Nu te mai frământa degeaba. Sunt singurul stăpân al destinului meu. Leul Roşu îl devorează pe Leul Verde. În curând, nimeni nu-mi va mai putea face vreun rău, căci am ajuns la ultima treaptă a scării lui Iacob. În cel mult o săptămână, voi avea în mână Piatra Înţelepţilor. Priveşte!

Valentin mi-a azvârlit o monedă grea şi strălucitoare ca argintul-viu. Era un dinar bătut la Paris.

– Jupâne, îl recunoşti? Este dinarul fals pe care l-ai primit de pomană, nu departe de Chaillot. L-am tratat, acum vreo cinci-

sprezece zile, cu Micul Elixir. Data viitoare am să-ți dau un scud din aur alchimic.

Îmi tremura mâna de emoție răsucind moneda între degete. Mi-am bolborosit uimirea, bucuria și neliniștea. Dinarul părea nou, ceea ce nu însemna că era mai puțin calp. Câți ani de muncă, de istoviri, de suferințe pentru a da înfățișare autentică unui fals! Eforturile mi s-au părut disproporționate față de rezultat.

– Nu este decât o etapă prin care trebuia să trec. Cu Piatra Înțelepților voi cunoaște secretul aurului. În plus, sper să obțin Marele Elixir miraculos, capabil să lecuiască toate bolile oamenilor, precum și pe cele ale animalelor și ale plantelor. În cărți se afirmă că el conferă însăși nemurirea pe pământ.

– Nemurirea? Ce nebunie îmi spui?! Frate Valentin, deie Domnul ca vorbele acestea să nu ajungă și la alte urechi. În zilele noastre, astfel de afirmații aduc a erezie. Știu un judecător ecleziastic care ar fi bucuros să-ți aprindă rugul.

– Și totuși eu cred în ce-am zis.

– Frate, visează cât poftești, nu deranjează pe nimeni, dar nu-ncerca să dezlegi misterele divine. Dumnezeu nu va îngădui niciodată un asemenea lucru.

– Mie da, căci sunt alesul Lui.

– Atunci înseamnă că nu vorbim despre același Dumnezeu.

Valentin a plecat să-și fiarbă nemurirea la foc domol, în întunecimea laboratorului său.

22

Am trăit jalnicul sfârșit al leprosului Valentin ca pe deznodământul unei drame a cărei intrigă, cuprinsă de o frenezie autodistrugătoare, se accelerează brutal. Într-o după-amiază de iunie, o trupă de gardiști înarmați a încercuit din nou târgul, în frunte cu armașul. Scopul unei atari desfășurări de forțe era capturarea calpuzanilor, care făcuseră să apară în Paris scuzi falși,

din aur denaturat. Potrivit informațiilor, fabricanții acestor monede s-ar fi aflat într-una din casele din Roule.

Nu-i greu de bănuit cu ce tulburare l-am ascultat pe comandantul gardiștilor. În timp ce vorbea, am simțit umbra lui Jacques Le Gay planând deasupra capului său. I-am explicat vizitatorului că ipoteza lui mi se părea nespus de improbabilă, ținând cont că nu aveam decât un singur pensionar, un lepros în afara oricăror bănuieli, versat doar în practica alchimiei. Vorbeam și încercam oribila senzație că argumentul pe care-l adusesem nu servea la nimic, reușind doar să arunce suspiciunea asupra protejatului meu, întrucât armașul nu-și lua ochii de la dinarul fals pe care mi-l dăduse Valentin. Banul blestemat strălucea, provocator, lângă mine. Orb să fi fost ca să nu remarci moneda pe gheridonul unde Marie Quentin îmi punea la îndemână un pahar de apă cu melisă. Am simțit primejdia. M-am pierdut cu firea.

I-am relatat povestea neverosimilă cu negustorul avut care, acum câțiva ani, trecuse cu iapa lui murgă pe drumul spre Neuilly și îmi dăduse dinarul de pomană, fără îndoială fiindcă mă luase drept cerșetor. Armașul mi-a atras atenția, luând banul în mână, că falsul dinar era nou. I-am răspuns că Valentin îl tratase cu un preparat alchimic, al cărui secret îl cunoștea numai el. Cuvintele mele în acel moment au devenit atât de confuze, încât vizitatorul a crezut, probabil, că nu mai eram în toate mințile. Convins că îi ascundeam adevărul, a strecurat moneda într-un buzunăraș și a pus capăt, brusc, întrevederii:

– Jupâne, am să mă conving singur cu ce fel de alchimie se ocupă leprosul dumitale aflat în afara oricăror bănuieli.

Mi-am exprimat dorința de a-l însoți, sperând că voi putea să intervin la nevoie, dar picioarele mele slăbite m-au trădat, făcându-mă să mă prăvălesc pe marginea patului ca o zdreanță. Marie Quentin a venit în fugă, în timp ce armașul își mâna oamenii spre Quatre Vents. Am așteptat întoarcerea lui, rugându-mă cu toată puterea credinței mele.

Nu după mult timp, reprezentantul ordinii a dat buzna în cameră, cu un aer triumfător.

– Ia uite, jupâne, ce-am găsit sub mormanul de lemne al leprosului dumitale. Un sac cu scuzi falşi. În plus, avea la el acest nobil cu trandafir. Ţinând cont de falsul dinar pe care ţi l-a dat şi de toate uneltele de calpuzan pe care le are în pivniţă, tare mă îndoiesc că o să scape de spânzurătoare sau de oala cu ulei încins.

M-a năpădit un imens dezgust. Nu mai ştiam ce noi argumente să invoc pentru a-i demonstra că Valentin era victima unei cumplite maşinaţii. Mi-am exprimat neîncrederea, dar fără prea mare convingere. I-am atras atenţia că scuzii falşi din sac păreau la fel de autentici după aspect ca şi aceia bătuţi în atelierele Monetăriei.

– Nu-i greu de înţeles. Leprosul dumitale folosea vechile instrumente depozitate la el.

– Şi aurul, armaşule, de unde să fi scos atâta aur?

– Iată ce va trebui să-i spună călăului, când îi va pune această întrebare. Deocamdată, păstrează tăcerea.

– Unde e? Vreau să vorbesc cu el.

– L-am închis în coteţul porcilor. Uşa este solidă. Am lăsat doi oameni de strajă. Exclus să-l ducem la Châtelet.

23

Susţinut de credincioasa Marie Quentin, m-am târât până în temniţa unde era închis protejatul meu. Porcii, lăsaţi în voia lor, devastau meticulos grădina de ierburi medicinale, smulgând plantele, scurmând pământul în căutare de rădăcini gustoase. Gardiştii puşi de strajă mâncau cireşe, rezemaţi de trunchiul pomului. Nu s-au împotrivit defel să-mi descuie uşa, pe care au închis-o apoi în urma mea. În coteţ era întuneric, cald şi mirosea urât. Într-un colţ, Valentin stătea pe paie, învelit cu pelerina lui de lepros. Capul, vârât sub capişon, şi-l sprijinea pe genunchii îndoiţi, ţinuţi strâns cu braţele. Când şi când, spatele îi era zgâlţâit de spasme, ca şi cum ar fi plâns.

– Valentin, uită-te la mine. Am venit să-ţi pun o întrebare.

Leprosul a ridicat capul şi şi-a azvârlit capişonul pe spate. Pe faţa lui chinuită nu curgea nici o lacrimă. În schimb, în ciuda luminii slabe, am desluşit sub piele lepromii caracteristici bolii. Perioada de remisiune se încheiase. Lepra ieşea din letargie şi reapărea la suprafaţă pentru a se înfrupta iarăşi din victima ei. Valentin nu părea conştient de starea sa. Avea o expresie uimitor de senină. Cu glasul lui spart, mi-a spus:

– Tremur. Cred că am febră.

Pentru a-l linişti – e, oare, indicat în asemenea împrejurări? – i-am răspuns că niscaiva cataplasme cu muştar îi vor birui fierbinţeala în două-trei zile.

– Nu va fi nevoie.

Fără a-mi lăsa răgazul de a-i pune întrebarea care îmi frigea buzele, a continuat:

– Da, jupâne, am aflat secretul aurului. Nu-l pot împărtăşi nimănui. Aşa cum se spune în cărţi, Piatra Înţelepţilor are culoarea rubinului, mirosul macului de câmp, gustul sării de mare calcinate. Este o pulbere care luceşte ca un jar incandescent, dar care nu degajă nici o căldură. Am văzut cum s-a născut Leul Roşu, i-am îngrijit pe cei Şase Leproşi, am ţinut aurul în mână. Totuşi, crede-mă, n-am bătut nici unul dintre scuzii găsiţi la mine în laborator. Au vrut să mă compromită.

– Frate Valentin, îl cunosc pe autorul acestei maşinaţii. Am să-l denunţ pe generalul Jacques Le Gay în faţa tribunalului.

– Nu, nu face asta. Toţi, în afară de tine, îmi vor moartea. Prin mine, vor să stârpească, de fapt, ceea ce reprezint eu. La ce bun să te răzvrăteşti împotriva unei societăţi, a unei epoci? Ai fi zdrobit. Când gardiştii m-au arestat, încheiasem cea din urmă etapă a operei mele: elixirul veşniciei. De acum înainte, nimeni nu-mi mai poate face nimic. Rămân stăpân pe destinul meu. Sunt capabil să supravieţuiesc tuturor încercărilor de distrugere la care voi fi supus.

– Aspiri, într-adevăr, la veşnicie pe lumea asta?

– Da, jupâne, precum şi la tinereţea eternă. A venit momentul să trecem la proba faptelor. Accepţi să mă ajuţi pentru o ultimă oară?

– Frate, am ajutat nenumăraţi bolnavi să trăiască, pe alţii să moară cu demnitate. Cum să refuz un asemenea hatâr fiinţei care mi-e cea mai dragă pe lume, în pofida nebuniei sale de a năzui la o putere ce nu i se cuvine decât lui Dumnezeu?

– În capul scărilor care coboară spre pivniţă, în ungherul cel mai întunecos, am ascuns nişte sticluţe. În cea mai mică, se află câteva grăunţe de Elixir Roşu. Pune-mi două-trei din ele în supă. Restul împrăştie-l pe câmpul dintre Paris şi Chaillot.

– Ce speri să se întâmple?

– Transmutaţia fiinţei, a plantelor şi a lucrurilor.

24

Evenimentele care vor urma s-au produs de Sfântul Ioan Botezătorul. Toată noaptea suferisem de o căldură insuportabilă, o zăpuşeală ca înainte de furtună, neobişnuită în această perioadă a anului. Prin fâneţe şi în ocoluri, animalele, mistuite de sete, nu conteniseră să-şi ţipe disperarea. În zori, pe câmpie mai domnea încă o fierbinţeală de cuptor de pâine. Aerul uscat, neclintit, ardea gâtlejurile, seca plămânii sub un cer dur şi lăptos, complet senin. Nici un nor nu întuneca zările.

Cei sculaţi cu noaptea-n cap au dat alarma prin colibe. Am rămas cu toţii stupefiaţi de imaginea naturii transfigurate. De la poarta Saint-Honoré până la culmea Chaillot, de la colina Montmartre până pe malurile Senei, plantele scoseseră la iveală tot aurul conţinut în ele. Eram uluit. Nu izbuteam să mă conving că, în parte, mă făceam şi eu răspunzător de această perturbare. Spicele de secară, de-abia formate, se copseseră într-o noapte, ca în plină lună iulie. Frunzele copacilor se îngălbeniseră, viţa de vie bătea în ruginiu, măceşilor le cădeau petalele, buruienile căpătaseră nuanţa nisipului de râu. Numai macii din câmp îşi păstrau culoarea rubinie. Nu-mi închipuisem că praful răspândit pe ascuns avea o asemenea putere magică. Prin urmare, Valentin nu se înşelase!

Fermierii din împrejurimi se sfătuiau, adunaţi în mici grupuri dezolate. Recoltele păreau compromise. Nimeni nu înţelegea ce se întâmplă. Cei mai ageri la minte explicau straniul fenomen prin prea multele focuri aprinse de Sfântul Ion. Pe alocuri, jeraticul uitat nestins continua să se mistuie lent. Din motive misterioase, căldura flăcărilor, în loc să se risipească în noapte, se concentrase deasupra câmpiei, reţinută ca de un capac nevăzut. Pământul însuşi degaja o temperatură de bălegar în fermentaţie.

Când m-am năpustit spre temniţă, gardiştii somnoroşi mi-au deschis uşa bombănind. Nădăjduiam ca Valentin să fie încă în viaţă, pentru că merita să contemple această dimineaţă aurită, al cărei spectacol nu şi-l închipuise decât în visele lui cele mai nebuneşti.

Lungit pe paie, rămăsese cu ochii larg deschişi, fixaţi parcă asupra unei ultime străluminări a sufletului. Ţinea mâinile strânse pe burtă. Chipul său martirizat nu exprima nici o suferinţă. Otrava turnată în supă îşi făcuse efectul. Murise, crezând în veşnicia pe pământ. Îl scutisem, în mod cert, de multe chinuri, de multe decepţii. Nu suportasem ideea de a-l vedea interogat, pus în oala cu ulei încins, ori executat prin spânzurare, ardere pe rug, sau mai ştiu eu cum. Leprosul Valentin credea că biruise lepra. Socotea că era suficient să practici alchimia pentru a scăpa de destin. Ce aiureală!

Văzând trupul neînsufleţit, gardistul a tras o înjurătură şi a ieşit să-şi anunţe tovarăşul. Am profitat de faptul că mă lăsase singur pentru a strecura în mâinile reci ale cadavrului sticluţa în care fusese elixirul vieţii. Am căzut în genunchi şi i-am mulţumit lui Dumnezeu pentru că mă alesese să fiu instrumentul atotputerniciei Sale.

Manuscrisul jupânului Godemer a rămas ascuns mai bine de două veacuri în strana de la Saint-Jacques-Saint-Philippe-du-Roule, unde bătrânul director se ducea să se roage în fiecare zi pentru odihna sufletului leprosului Valentin.

La începutul secolului al XVIII-lea, micuţa capelă cu înfăţişare leproasă rămăsese aproape singurul vestigiu al vremurilor trecute. În scurt timp avea să dispară, cedând locul bisericii parohiale Champs-Élysées, pe care o vedem şi astăzi. Pe atunci se mai păstra încă şi vechea casă Quatre Vents, înălţată cu un etaj şi extinsă înspre grădină, funcţionând ca han de ţară, sub firma „Grande Pinte". Era proprietatea numitului Zacharie Billot.

A fost nevoie de un concurs de împrejurări prea puţin obişnuite – jupânul Godemer ar fi văzut aici vrerea Providenţei – pentru ca manuscrisul să fie scos din ascunzătoare, intrând până la urmă în posesia lui Jacquemin Poupart, un tânăr aventurier din Cévennes, jucător de cărţi şi trişor profesionist, numit pe vremea aceea pungaş.

Jacquemin Poupart expune singur motivele care l-au împins, spre apusul vieţii, să continue opera jupânului Godemer, adăugând astfel un nou capitol la acest lanţ de mărturisiri secrete.

VREMEA PUNGAȘILOR

25

Eu, Jacquemin Poupart, *alias* Cavalerul, *alias* Florac, *alias* La Mouche[1], *alias* Perrault, marchiz de viţă nobilă, senior de Cantevieille, am intima convingere că înlăuntrul meu sălăşluieşte spiritul leprosului Valentin. La două veacuri şi jumătate de la dispariţia sa, dublura lui a pus stăpânire pe mine. Am impresia că nu formăm decât o singură fiinţă, atât de multe fiind punctele ce le avem în comun. Ideea că, în trecut, a existat un alt eu însumi – poate că nu sunt decât el – mă umple de o stranie fericire, ca şi cum aş fi reînnodat legături strânse cu un frate geamăn pe care l-am regăsit după ani lungi de despărţire.

N-am fost „lovit" de lepră ca el. Am fost victima unei maladii a epocii mele, la fel de degradante: cancerul jocului. Este un rău cumplit, de care nu te vindeci uşor. Jocul mi-a ros tinereţea, mi-a corupt sufletul, mi-a terfelit cele mai nobile sentimente. Mulţumită lui Dumnezeu, am scăpat de el. Dar n-am uitat nimic din acei ani aventuroşi când practicam meseria de pungaş.

N-a fost întâia mea vocaţie. Cu atât mai puţin voinţa tatălui meu, moralist intransigent, care vedea răsărind coarnele lui

---

[1] Muscă (n. red.).

Belzebut în spatele oricărei forme de petrecere a timpului altfel decât prin cititul *Bibliei.* Am ajuns la ea din întâmplare, aş zice chiar prin forţa lucrurilor, aidoma unui drumeţ rătăcit pe cărările ţinutului meu natal, Cévennes, care descoperă un adăpost de cioban, unde se instalează până alege calea cea bună.

Itinerarul meu a fost anevoios şi întortocheat. Adolescent fiind, am avut tot răgazul să mă instruiesc în jocurile de cărţi, fără a mă abate totuşi de la datoria literelor. Prin aceasta, nu mă deosebeam de mulţi dintre condiscipolii mei, la fel de iscusiţi să jongleze cu figurile retoricii ca şi să scoată asul din mânecă. Dascălii ne băgau pe gât, cu stăruinţă şi severitate, o învăţătură nespus de plicticoasă, pe care o înduram cu o resemnare de animale de povară.

În acelaşi timp, ne transmiteam pe la spatele lor o altă educaţie, mai îndrăzneaţă, bazată pe interdicţii încălcate cu voioşie: trebuia totuşi să avem o raţiune de a exista! Cei mai vechi îi instruiau pe novici supunându-i unor rituri iniţiatice, a căror origine se pierde în negura trecutului. Tradiţia acestei învăţături subterane o concura pe cea a limbilor greacă sau latină, chiar dacă ortodoxia ei nu era conformă cu canoanele admise îndeobşte în sferele bătrânilor cu idei învechite. Farmecul unei asemenea culturi spontane consta mai ales în faptul că o practicam în afara legii, în cadrul unei autonomii clandestine, cu reguli proprii şi cu autorităţi desemnate prin sufragiul nostru.

Partidele de cărţi – noi le mai spuneam şi „îndeletniciri" –, stâlpi ai templului nostru ludic, constituiau nişte momente minunate. Ne consacram elanul tinerelor noastre spirite practicării ombrului, a pichetului, a triumfului sau a altui joc, potrivit cerinţelor la modă. Ziua, ne ascundeam când în cripta capelei, unde intram printr-o uşă mascată, când după zidul grădinii de zarzavaturi. Seara, după stingere, ne adunam – în cămăşi de noapte – în fundul dormitorului îngheţat, la flacăra unui muc de lumânare, care ne mai încălzea degetele amorţite.

Eram un adolescent cu fizic plăpând, cu firea visătoare. Exerciţiile violente îmi repugnau. Forţa imaginilor mă atrăgea

mult mai mult. Moştenisem de la tatăl meu trăsăturile unei austerităţi aparente, neinspirând simpatie la primul contact. Într-o zi, când păream, probabil, mai abătut decât de obicei, un dascăl m-a numit în glumă „cavalerul tristei figuri", o poreclă care mi-a rămas sub forma prescurtată de Cavaler. Nu m-am supărat căci, rebotezat astfel, mă simţeam având o statură mai semeaţă.

Sub aparentul meu aer tragic, eram un contemplativ extravertit. Lumea restrânsă în care evoluam constituia pentru mine un spectacol de care nu mă săturam niciodată. Petreceam ceasuri întregi studiind comportamentul camarazilor mei cuprinşi de febra jocului. Bunăoară, mă amuzam ghicind personalitatea ascunsă a fiecăruia, când, stăpânit de patimă, caracterul lui subiacent ieşea la suprafaţă, rupând masca obişnuită. Înverşunarea partidei, sorţii potrivnici, excesul reuşitei, o carte ghinionistă acţionau ca nişte revelatori excelenţi.

În condiţiile noastre de joc, ne era interzis să ne manifestăm zgomotos sentimentele, pentru a nu atrage atenţia dascălilor-supraveghetori. Trebuia să ne stăpânim bucuriile, furiile. Înjurăturile nu treceau niciodată de vârful buzelor. Era un chin pentru noi. Ni se părea frustrant să ne stăpânim gesturile şi exclamaţiile. Numai feţele trădau clocotul interior. Citindu-le expresiile, ştiam să desluşesc stările sufleteşti care îi animau pe jucători. Simţeam apropierea loviturii îndrăzneţe sau a celei câştigătoare, după semne aproape imperceptibile: o prăbuşire a colţului gurii, o încreţire a pleoapelor, o fremătare a nărilor, apariţia unei vene albăstrii pe tâmplă, o uşoară paloare, o mâncărime după ureche, începutul de transpiraţie pe buza superioară.

Un anume Garrigue, poreclit Ghebosul, era un caz-limită. Jocul îl scotea din minţi. Pe deasupra, avea şi un noroc fantastic. Când începea să piardă la vreo partidă, ceea ce rar se întâmpla, îi apăreau în privire licăriri criminale. Înfrângerea îi stârnea o ură ucigaşă pe care nimeni nu i-ar fi bănuit-o până atunci, fiindcă individul părea fiinţa cea mai blândă, cea mai inofensivă cu putinţă. Garrigue întruchipa umilinţa bolnăvicioasă a băiatului pocit, care acceptă cu un fatalism emoţionant jignirile unui antu-

raj nemilos. Şi totuşi, într-o noapte, avea să crape cu lovituri de sabot ţeasta unui camarad adormit, pe care nu reuşise să-l bată la cărţi. Fără intervenţia vecinilor de cameră, l-ar fi ucis de necaz.

Partidele ajungeau arareori la asemenea excese, chiar dacă, pe întuneric, auzeai când şi când plânsete înfundate.

26

Aveam de-abia vârsta secolului Luminilor, când s-a stins Regele Soare. Asta n-a însemnat totuşi sfârşitul lumii. Ba dimpotrivă. În îndepărtata regiune Cévennes, unde trăiam pe atunci, au fost mulţi cei care au crezut că sosise o nouă eră de toleranţă şi de libertate, după o prea lungă domnie a persecuţiilor. Moartea despotului deschidea o perioadă favorabilă schimbărilor. Regenţa ducelui de Orléans, faimos mai degrabă prin libertinaj decât prin calităţile politice, apărea ca o putere slăbită. Foştii hughenoţi, fals convertiţi, uniţi cu camizarzii scăpaţi din recentele masacre, vroiau să profite de această conducere provizorie pentru a recuceri – prin forţă, dacă era nevoie – vechile drepturi abrogate de monarhul defunct.

În întreg ţinutul de la muntele Aigoual până la muntele Lozère, mocnea războiul. Calviniştii, avizi să-şi ia revanşa, se regrupau în organizaţii secrete. Aproape peste tot, în oraşe, la ţară, izbucneau răscoale ale sărăcimii, pe care trupele le înăbuşeau cu sălbăticie. Un bir considerat excesiv, lipsa pâinii, condamnarea unui muncitor înfometat, brutalitatea vreunui perceptor, refuzul unui preot catolic de a da ultima împărtăşanie unui reformat, în fine, orice incident putea sfârşi într-o baie de sânge.

Marele nostru conac din Alès găzduia uneori sinoduri clandestine, în sânul cărora tatăl meu juca un rol de prim rang. Din prudenţă, nu ne punea la curent, pe mama şi pe mine, cu activităţile sale de complotist. Se bucura de o bună reputaţie, ca negustor priceput în comerţul cu lână, piei şi textile, negoţ ce îl

obliga să călătorească în cele patru colțuri ale ținutului Cévennes. Unele afaceri îi solicitau prezența tocmai la Nîmes sau Montpellier.

Deși eram singur la părinți, tatăl meu n-avea deloc timp să se ocupe de mine. Îl vedeam doar din când în când. Acest bărbat misterios exercita asupra mea fascinația unei făpturi mitice, în vreme ce eu nu constituiam niciodată pentru el decât cea mai măruntă dintre preocupări. Atitudinea lui față de mine avea căldura unei stânci de granit. Când îmi remarca prezența, se mira, parcă, de faptul că mă mai aflam încă în viață. Mi se adresa atunci, pentru a-mi reproșa că nu citeam destul *Biblia*, de parcă ar fi trebuit să mă pregătesc în fiece clipă să-mi dau duhul.

Până la vârsta de optsprezece ani, am crescut în nepăsarea unei copilării confortabile, la adăpostul zidurilor pensionului și ocrotit, în exterior, de solicitudinea lăcrămoasă a mamei mele, o femeie fără vlagă, care, întâlnindu-mă la fiecare sfârșit de săptămână, tremura la gândul că nu va mai putea să mă revadă. Se cuvine precizat că un blestem se înverșunase asupra celor opt copii ai săi, eu, ultimul și cel mai plăpând dintre toți, rămânând singurul supraviețuitor. Mama purta tot timpul doliu. Sărbătorea în hohote de plâns aniversările pruncilor ei dispăruți – nașterea, botezul și moartea. Nu-mi amintesc s-o fi văzut vreodată fără o batistă de dantelă în mână, cu care să-și șteargă lacrimile. Plimbările ce și le îngăduia în afara casei o duceau invariabil la cimitir, unde se reculegea.

Templul fiind închis de la abolirea edictului din Nantes, nu mai avea un loc sfânt unde să se roage, ceea ce adăuga încă o suferință nenumăratelor sale necazuri.

Când mi-am isprăvit studiile la pension, îmi închipuiam că viitorul meu era deja trasat pe direcția afacerilor de familie, deși tatăl meu nu-mi făcuse niciodată vreo ofertă de serviciu. Și totuși, într-o bună zi de octombrie, acest bărbat cu activități multiple și-a dat seama că existam. S-a gândit, fără îndoială, că dacă supraviețuisem optsprezece ani, aveam toate șansele de a continua să mai trăiesc un timp. De aceea s-a hotărât să-și riște scuzii pe viitorul meu, un pariu nesăbuit, pe care urma să-l

regrete până la moarte. Spre marea mea uimire, mi-a declarat pe un ton aproape amical:

– Jacquemin, la un moment dat, cauza hughenotă va avea nevoie de chirurgi în armata sa. Dacă tot ai rămas în viață, ai să te pregătești să ne slujești. Șederea ta la Montpellier este deja aranjată. Nu-ți rămâne decât să-ți faci bagajele cu maică-ta. Vei lua diligența peste două zile. Mâine vom discuta detaliile practice.

Acestea fiind zise, tata s-a cufundat din nou în lectura *Evangheliilor*, în timp ce mama se căznea să-și înăbușe, cu batista ei brodată, un șuvoi de lacrimi la care se adăugau și ale mele. Plângeam amândoi, dar din motive cu totul diferite. Ei i se păruse că aude condamnarea mea la moarte, iar eu aveam sentimentul că mi se retezase o dată pentru totdeauna cordonul care mă lega de „pântecele" copilăriei. Momentul acela îmi va rămâne întipărit în minte ca prima mare emoție a tinerei mele existențe.

Obișnuința de a acționa clandestin zămislise în tata gustul secretului. Fără să spună nimic, pregătise șederea mea la Universitate cu o grijă care m-a lăsat cu gura căscată. Locul unde aveam să trag la Montpellier era un han ținut de niște simpatizanți ai cauzei, situat pe rue Om, la doi pași de vechea Facultate. Formalitățile de înscriere fuseseră îndeplinite. Un prieten de-al lui, bancher, avea să-mi asigure finanțarea studiilor. Mă duceam la el lunar, ca să-mi iau banii de trebuință. În acest scop, tata îi lăsase o sumă suficientă pentru a mă întreține un an întreg. M-am angajat să-i trimit cu regularitate o dare de seamă privind activitățile mele universitare, precum și situația cheltuielilor. Libertatea pe care mi-o acorda se afla, de fapt, sub o strictă supraveghere. Vedeam limpede că nu avea încredere în mine. Cum aș fi putut să mă supăr pe el? Mă cunoștea atât de puțin și totuși mă intuia atât de bine...

27

Tatăl meu nu știa că libertatea nu se programează. Eu unul am descoperit acest adevăr cu un apetit feroce. Încă din clipa

când mi-am înfipt dinții în pulpa fructului până atunci interzis, am fost cuprins de o beție lacomă, care m-a îmboldit să-i iscodesc întreaga savoare. Împins de o îndrăzneală nebunească, am pledat pentru efectuarea călătoriei fără însoțitoarea prevăzută inițial. N-aveam nevoie de nimeni. Vroiam să arăt că eram capabil să mă comport ca o ființă respectabilă. Tatăl meu mă privea cu neîncredere, dar a acceptat, minune mare, după numai o jumătate de zi de chibzuință. Ulterior, am aflat că folosise tot acest răstimp pentru a găsi un călător-spion, însărcinat să mă aibă discret sub ochi.

De-abia instalat în diligență, am vârât în buzunarul cel mai adânc *Biblia* de drum pe care mama mă silise s-o iau, iar asta nu de teama de a o pierde, ci mai degrabă în nădejdea de-a o uita pentru totdeauna. Vroiam să-mi iau destinul în propriile-mi mâini, lăsând deoparte orice sfințenie. Plecasem din casa părintească, având capul plin de povețe înțelepte și de recomandări cuvioase, pe care îmi promiteam să nu le respect, indiferent de consecințe. Eram ahtiat după independență. Punga mi-o știam doldora de bani. În fine, mă simțeam bărbat.

Ideea pe care mi-o făcusem despre libertatea la care ajungeam astfel era de o cruzime barocă. Se bizuia pe un conglomerat de imagini culese pe parcursul lecturilor sau conversațiilor cu colegii de pension. De pildă, credeam cu toată convingerea că nu putea exista libertate fără dragoste. În prezent, știu că ideea este absurdă. Pe atunci, eram incapabil de a da noțiunii de iubire un alt conținut decât viziunea pe care o căpătasem prin intermediul *Bibliei*, al poemelor și al romanelor cavalerești. Experiența mea se rezuma la împărtășirea unor amoruri fictive. Îmi închipuiam, de asemenea, că dragostea dintre bărbat și femeie era o chestiune foarte complicată, un fel de labirint în centrul căruia se găsea obiectul dorințelor mele, înger sau demon, după împrejurări. O dată ce te știai prins în capcană, îți trebuia nici mai mult nici mai puțin decât o viață întreagă pentru a pricepe cauza lucrurilor. De unde și vaietele și nenumăratele interogații ale versificatorilor, deznădejdea cavalerilor rătăcitori; apoi, și la unii și la ceilalți, căutarea disperată

a morții. Felul meu de a aborda problema era naiv, poetic, conform lipsei de experiență a adolescentului.

Firul de nisip ce urma să deregleze savantul mecanism ticluit de tatăl meu a intrat în trăsură la puțin timp după ce eu mă instalasem acolo. Neprevăzutul avea cincisprezece ani, poate șaisprezece și se numea Agnès de Saint-Alban. Purta o mantie largă, din catifea grena, care atârna pe jos. Sub năframa din dantelă, chipul său, aureolat de câteva șuvițe de păr rebele, era pătruns de o ciudată gravitate, comparabilă cu a mea. Agnès mai avea și niște ochi mari, melancolici, de un negru fascinant, pe care-i sorbeam din priviri fără nici o rușine. În prezența unei căutături atât de misterioase, am uitat de toate regulile bunei-cuviințe. Eram vrăjit de făptura fascinantă din fața mea. De fiecare dată când îi prindeam privirea, aveam senzația că mă aplecam deasupra unei prăpăstii fără fund, atras de o chemare irezistibilă izvorâtă din adâncul pământului.

Iată cum, de-abia întrezărite, primele licăriri ale dulcii mele libertăți au fost eclipsate de ochii frumoși ai domnișoarei de Saint-Alban.

Călătoria a decurs fără să văd lumina zilei. Am străbătut orașe, sate, într-o întunecime desăvârșită. Uitam de hotărârile cuminți, de sfaturile de prudență. Uitam de foame, de sete. Uitam până și să respir, uneori. N-aveam aer, mă sufocam, îmi ardeau obrajii. Pulsul îmi devenise mai iute decât tropotul cailor pe drum. O tobă îmi răsuna în cap. O gheară nevăzută îmi apăsa pieptul, îmi strângea pântecele. Mi se părea că inima, crescând fără încetare, îmi ocupa treptat întregul corp, năpăstuind celelalte organe vitale, inclusiv creierul, și reducându-le rolul la acela de simple vestigii ale unei epoci trecute. Fără să-mi dau seama, mă cufundam într-o stare de lichefiere totală.

Dacă din întâmplare mă mai ridicam la suprafață, mă străduiam să vădesc interes pentru peisajele pe care le traversam, precum și pentru ceilalți pasageri ai diligenței, așa cum făcea și tulburătoarea Agnès. Mătușa ei avea, probabil, vârsta maică-mii. Era o marchiză deosebit de volubilă, cu forme voluminoase și tenul foarte colorat. Pentru a rezuma întregul, voi

pomeni numai de bărbia sa triplă, care tresălta în ritmul trăsurii și de vorbăria ei neobosită. Am aflat, astfel, multe lucruri pe care n-aș fi cutezat niciodată să le întreb. Agnès era orfană și tocmai ieșise din mânăstire. Reprezenta o partidă frumoasă, înzestrată cu o dotă vrednică de invidie: o sută de mii de franci. Mătușa o ducea să stea cu ea la Montpellier, în palatul său de pe rue des Loges, unde vroia să-i desăvârșească educația și să o prezinte înaltei societăți locale. Marchiza nu se îndoia nici o clipă – eu la fel, de altminteri – că fata avea să fie foarte rapid curtată de către cei mai onorabili tineri din oraș. La acest gând, ochii mi s-au umplut de lacrimi, deoarece am înțeles că Agnès mi-era la fel de inaccesibilă ca și luna de pe cer.

În timp ce mătușa continua istoria întregului neam Frontignac, am interceptat două sau trei priviri piezișe ale încântătoarei nepoate, care mi s-au părut tot atâtea strigăte de ajutor. Să fi fost ruga mută a unei tinere îndrăgostite, sau rodul imaginației mele? Mă pierdeam în ipoteze. Nu știam ce hotărâre să iau. Trebuia, oare, să sar peste etape, să o cer în căsătorie pe loc, înainte ca toată acea competiție între numeroșii pretendenți să fie lansată oficial? Trebuia, dimpotrivă, să aștept ca ea să-mi dea un semn de iubire și, astfel, să fiu sigur de câștig?

Pândeam noi indicii, menite să-mi aducă motive clare de a crede în steaua mea. Era suficient ca o hurducătură să clintească mantia lui Agnès, să-i dezgolească vârful condurului, pentru ca eu să văd numaidecât în asta un semn favorabil. Dacă mișca ușor cu degetele înmănușate perdeaua portierei, mă gândeam că îmi transmitea cine știe ce mesaj personal, într-un limbaj ermetic, căruia nu-i cunoșteam cheia. Ce n-aș fi dat să-i aud sunetul vocii, o singură vorbă ieșită din gura ei! Dar nesuferita de marchiză ținea atât de bine în mâini destinul nepoatei sale, încât nu-i oferea posibilitatea de a lua cuvântul.

Când a venit rândul meu să mă prezint celorlalți călători, am mințit cu nerușinare, pentru a intra în bunele grații ale mătușii, stârnind totodată și interesul lui Agnès. Am declarat că mă numeam Jacquemin, cavaler... Marchiza m-a întrerupt de îndată, cloncănind:

– Oh, un cavaler!

– Cavalerul d'Alès, doamnă.

Iată cum am făcut rost, printr-un vicleşug urmat de un *quiproquo*, de primul titlu de nobleţe din cariera mea de pungaş. Plin de avânt, mi-am născocit o familie solidă, de buni catolici, descendenţi din cea mai veche nobilime a ţinutului Cévennes, bogaţi în pământuri, castele, mine de aur în colonii, eu fiind unicul moştenitor. Mă duceam să studiez medicina la Montpellier căci, în pofida imensei mele averi, nu doream să mă complac în trândăvie. Mă îmbătam singur cu vise, vrând să-mi uluiesc auditoriul. Pretinzând, eu, fiul unui trist negustor hughenot, a mă ridica la înălţimea lui Agnès, intram în clandestinitatea personajului cu două feţe, în pielea căruia aveam să rămân până la capătul zilelor.

Tocmai când improvizam o ultimă poveste despre antecedentele eroice ale unui străunchi din partea tatălui, mi s-a făcut, brusc, teamă să nu fiu demascat, văzând uimirea unui călător pe care aproape nici nu-l remarcasem. Stătea tot timpul tăcut, în colţul celălalt al banchetei. Între noi se aflau doi bărbaţi în toată firea. Expresia ironică a tânărului necunoscut, aplecat în faţă ca să mă observe mai atent, m-a făcut să întrerup panegiricul strămoşului fictiv. Mă cunoştea foarte bine, eram convins. Am văzut pe faţa lui că murea de poftă să dezvăluie tuturor adevărata mea identitate. Un cuvânt din partea lui, un hohot de râs, şi scandalul s-ar fi dezlănţuit. Dar n-a reacţionat în nici un fel. Să fi ghicit, oare, motivele sentimentale care îmi dădeau ghes să-mi umflu modesta mea persoană, aidoma broaştei domnului La Fontaine? Se prea poate. Acum, cu distanţarea pe care ţi-o dă trecerea timpului, mă gândesc că el era spionul tatălui meu în diligenţă. Misiunea lui îi dicta prin urmare discreţia.

În rest, îmi atinsesem scopul. Înduplecată favorabil în privinţa mea, marchiza m-a înscris printre invitaţii la petrecerea de prezentare ce urma să o dea la palatul ei. Agnès şi-a arătat simpatia faţă de mine, adresându-mi un surâs delicat. Iar privirea care l-a însoţit a deschis sufletului meu orizonturile vaste ale unei speranţe infinite.

28

Şederea mea la Montpellier a fost de scurtă durată, cărţile de joc, chirurgia şi dragostea constituind trei factori care, conjugaţi, au contribuit la scurtarea ei.

Din momentul în care am pus piciorul pe rue Om, nimic n-a mai mers cum prevăzuse tata sau cum îmi închipuisem eu. M-am trezit antrenat într-o viaţă atât de desfrânată, încât nu mai aveai cum să respecţi vreun program dinainte stabilit. Lumea studenţilor era cârmuită de legi ciudate, comparabile cu cele care prevalau în activităţile clandestine ale vechiului colegiu din Alès, exceptând faptul că aici orice lucru ilicit se petrecea la lumina zilei. Nu era nevoie să te ascunzi pentru a te deda destrăbălării. Onoarea noastră – ideea pe care ne-o făceam noi despre ea – ne poruncea să o etalăm în văzul lumii, ca pe un privilegiu de care puteai fi mândru. Un nou venit ca mine nu dobândea recunoaşterea din partea celorlalţi decât dedându-se dezmăţului fără reţinere. Aşa mi-am căpătat şi eu dreptul de a intra în tagma lor. Orice alt comportament ar fi făcut să fiu respins. Aş fi avut de îndurat represaliile rezervate rebelilor, celor care nu se adaptau obiceiurilor temeinic stabilite.

Hanul unde locuiam s-a dovedit a fi o veselă vizuină de netrebnici. Eram vreo zece în pensiune – majoritatea studenţi la chirurgie – eu, ultimul sosit, fiind cel mai tânăr. Nici nu mi-am pus bine bagajele lângă pat, că veteranii au şi început să se ocupe de educarea mea. Fiecare odaie constituia un adevărat tripou, unde era imposibil să pui geană peste geană. Cu o frenezie zgomotoasă, se practicau acolo toate jocurile de cărţi cunoscute pe atunci. Arta de a trişa atingea culmi pe care nu le-aş fi bănuit. Când am acceptat provocarea la joc, credeam că nu mai aveam nimic de învăţat în mânuirea cărţilor; în realitate, faţă de noii mei parteneri, nu eram decât un găgăuţă bun de jumulit, lucru pe care l-au şi făcut, spre marea lor desfătare. Într-o noapte de stos, am pierdut cincizeci de franci, adică toţi banii mei pe o lună. A doua zi, cu punga goală, am reînceput să-mi joc banii din ajun, pe care i-am împrumutat de la cei care mă jecmăniseră.

Timp de patru zile, am sperat întruna că voi putea să mă refac. În cele din urmă, cu toată înverşunarea mea, ajunsesem dator trei sute de franci, adică jumătate din bugetul îngăduit de tatăl meu pentru acoperirea cheltuielilor pe timp de un an.

Din întreg oraşul, nu văzusem decât camera unde stăteam închişi. Nu ştiam nici măcar drumul până la Universitate. Cu acest prilej, am descoperit sumedenia de relaţii complexe, de obicei conflictuale, pe care condiscipolii mei le întreţineau în funcţie de sumele pierdute. Nu ştiam pe nici unul care să nu fie dator la mulţi alţii, lucru cu care se împăuna toată lumea. Fiecare trăia din creditul acordat, sperând ca, într-o bună zi, să-şi poată achita împrumuturile. Când lipseau banii, se juca pe veresie, modalitate de a şterge sau înmulţi datoriile, după cum ieşeau cărţile.

Acceptam cu resemnare pierderi foarte importante. Cum eram asigurat în privinţa casei şi a mesei până la sfârşitul lunii, de rest îmi păsa prea puţin. Prin dezinteresul manifestat, le arătam mentorilor mei că adevărata lor consideraţie conta pentru mine mai mult decât ruinarea. Era preţul pe care trebuia să-l plătesc pentru a-mi câştiga integrarea într-o lume hrănită din revoltă şi scepticism, noile valori morale la care aveam să ader.

În perioada cât am stat acolo, unica teamă care mă cuprindea uneori era acea de a-l vedea pe tata sosind pe neaşteptate şi înţelegând cărui gen de studii îmi consacram eu cea mai mare parte a timpului. Pentru a-i potoli bănuielile, i-am trimis un raport liniştitor al activităţilor mele, cu o situaţie falsă a cheltuielilor. Procedând astfel, mai speram încă să-mi recuperez banii pierduţi, în momentul când şansa avea să se întoarcă în favoarea mea. Atunci, după restabilirea modestei mele situaţii financiare, cu mintea eliberată, vroiam să mă apuc de studierea chirurgiei. Numai că şansa era atât de bine manipulată de cei care îi cunoşteau „mecanismul", încât speranţele mele nu se concretizau niciodată. Lecţia, bine învăţată, avea să-mi slujească mai târziu.

Experienţa mea va fi ilustrarea perfectă a maximei care spune că orice jucător de cărţi începe prin a fi păcălit şi sfârşeşte prin a ajunge pungaş.

29

Probabil că nu m-ar fi interesat niciodată medicina, dacă tatăl meu nu mi-ar fi impus această idee din niște motive politice sumbre, pe care nu le împărtășeam. Generația hughenotă din care făceam parte se îndepărta de vechile dispute religioase, izvoare ale atâtor războaie în trecut. Mie personal, cauza calvină mi-era străină. Nu mă simțeam animat de nici un spirit de revanșă. Intransigența religioasă și morală a tatălui meu făcuseră din mine, prin contrareacție, o ființă tolerantă, epicuriană, dispusă la nevoie să-și schimbe de o sută de ori credința, cu condiția de a fi lăsată să se bucure în tihnă de părțile bune ale vieții.

Așa se explică faptul că nu priveam deloc cu nemulțumire lunga perioadă de studii universitare ce mă aștepta. Farmecul ticălos al acestei noi experiențe marca o ruptură totală față de constrângerile disciplinei din familie. Ulterior, doctoratul avea să-mi dea dreptul de a practica o meserie nobilă, permițându-mi să intru într-un corp social absolut respectabil. A combate boala, a ușura suferința, a salva vieți omenești dincolo de politici și religii reprezentau în sine perspective seducătoare, la care am sfârșit prin a adera cu entuziasm. De aceea, când cărțile de joc mi-au dat răgazul necesar, m-am și apucat să frecventez amfiteatrele.

Din nefericire pentru cei care își puseseră toate speranțele în mine, hotărârile mele cuminți nu au rezistat prea multă vreme în fața unor întâmplări pe care le-aș califica bucuros drept stupide, dacă n-ar fi revelat și incapacitatea mea congenitală de a continua pe calea chirurgiei.

La vreo cincisprezece zile după ce-mi făcusem intrarea la Universitate, am fost nevoit să particip la o ceremonie de „înscăunare“ a noilor studenți mediciniști, numită ironic „balul debutanților“. N-aveam habar de dansurile care se practicau acolo, dar îmi aminteam că, atunci când cei mai mari decât mine pomeneau de ele, stârneau hohote de râs. Îmi imaginam că urma să particip la cine știe ce farsă deocheată sau de-a dreptul scatologică, așa cum numai studenții se pricep să pună la cale. Și mă pregăteam să o suport, cu acea neliniște ce naște curiozitatea.

În ziua mult așteptată, am fost condus într-un loc pe care nu-l cunoșteam, lângă zidurile cetății, unde trebuia să-mi fie prezentată partenera pentru seara respectivă. La subsol se afla o tavernă, închiriată special pentru serbarea noastră. Nu erau admiși acolo decât cursanții de la chirurgie. Noi, „bobocii", fuseserăm înghesuiți într-o chițimie cu tavanul scund, departe de sala cea mare. Veneau să ne ia pe rând, pentru a ne conduce la bal. Prin pereții groși ajungeau până la noi ecourile unei muzici de clavecin, exclamațiile, râsetele și aplauzele asistenței, ca la orice petrecere cu societate plăcută. Așteptam răbdători, golindu-ne cănile umplute direct din butoi.

Când a venit și rândul meu, m-am trezit în mijlocul tavernei, îmbrăcat doar într-o togă de senator roman. De jur-împrejur, cățărați pe mese ca la jocurile de circ, studenții beau vin și făceau mare tărăboi. Personajul care prezida ceremonia m-a întrebat dacă mă temeam de moarte. Din bravadă, am răspuns „nu", convins că era vorba de o glumă. După aceea, a vrut să știe dacă doream să dansez menuet cu o făptură absolut deosebită. Răspunsul meu afirmativ a fost întâmpinat cu ovații. Am fost rugat extrem de politicos să mă duc să-mi iau partenera, care mă aștepta în cămara pentru sticle, lucru pe care l-am făcut plin de încredere, acompaniat de acordurile stridente ale clavecinului.

Nici n-am întredeschis bine ușa, că m-am și trezit în brațe cu trupul neînsuflețit al unei bătrâne exagerat de fardate, îmbrăcate cu o mantie scurtă, murdară de pământ. Oricât de surprinzător ar putea părea, trebuie să mărturisesc că în cei optsprezece ani de viață nu văzusem niciodată un cadavru, nici de aproape, nici de departe. Confruntat cu această primă experiență, fără nici un fel de pregătire, m-am speriat îngrozitor. Lipită de pieptul meu, moartea înceta să mai fie o idee abstractă, sursă de disertații filozofice, o reprezentare de artist sau chiar un vulgar subiect de zeflemea. Moartea, în acel moment, era un corp oribil, țeapăn, fără căldură, o privire fixă, o gură larg deschisă. Era o masă surprinzător de grea, o forță copleșitoare, căreia slabele mele brațe nu-i puteau face față. Nu știu dacă am

rezistat multă vreme dificilei încercări, eu unul mă îndoiesc, pentru că am simţit cum cad pe spate, într-un vacarm asurzitor.

Ce s-a întâmplat apoi va rămâne pentru mine un mister. Leşinasem de emoţie şi mă prăbuşisem pe podea, îngropat sub cadavru. Când mi-am recăpătat cunoştinţa, mă aflam în mijlocul tavernei, întins sub trupul neînsufleţit, cu capul pe umărul său, cu gura lui ştirbă lipită de a mea, cu picioarele sale goale îndoite straniu şi apăsându-mi şalele. Trec peste alte detalii mai scabroase, de care mi se face rău când îmi amintesc. În timp ce eu transpiram din greu, fără a mă putea clinti din această poziţie incomodă, clavecinul ţinea ritmul unei parodii de bal pe care o începuseră veteranii mediciniştí, destul de cherchelíţi. Evoluţiile lor groteşti constituiau un dans ritual în jurul cuplului pe care îl formam eu, viitorul chirurg, cu moartea de care se presupunea că aveam să mă lovesc zilnic şi pe care trebuia să învăţ a o domina.

Când mi-am venit cu totul în fire şi am simţit un pic de vlagă în picioare, m-am eliberat din îmbrăţişarea macabră, urlând. Am fugit din taverna blestemată, sub un potop de glume proaste, învelit doar cu giulgiul smuls de pe cadavru.

Ce umilire! Primul meu contact cu moartea constituise un eşec lamentabil. Ajunsesem calul de bătaie al amfiteatrelor. Le dovedisem tuturor incapacitatea mea naturală de a-mi stăpâni repulsia. Eram emotiv ca o fetişcană proaspăt ieşită din mânăstire, ceea ce nu prevestea nimic bun pentru viitorul ce mă aştepta.

În zilele următoare, am rămas ascuns în cameră, oripilat la gândul de a înfrunta remarcile batjocoritoare ale celorlalţi studenţi. Noroc că viaţa noastră cotidiană era bogată în evenimente hazoase, astfel încât păţania mea, nemaifiind de actualitate, a fost dată uitării destul de repede. Numele meu, ajuns ridicol de faimos, n-a mai fost pomenit decât cu prilejul unor chefuri cu mult vin, când se sărbătoreau marile momente ale anului.

Nevrând să rămân cu un sentiment de eşec usturător pentru amorul meu propriu, m-am sforţat să asist, împreună cu alţi cursanţi, la amputarea piciorului unui muncitor căzut de pe un acoperiş. Urletele de durere scoase de bietul om şi vederea

șuvoiului de sânge țîșnind din rană m-au făcut însă, și de data asta, să mă cufund într-o stare de inconștiență. Simțisem că mi se face rău, așa că am avut totuși timp să mă retrag discret într-un colț, unde, ferit de privirile celorlalți, m-am prăvălit de-a lungul peretelui, ca o velă albă, devenită inutilă în absența vântului.

Venindu-mi în fire, am știut că n-aveam să fiu niciodată medic. Adevărul acesta, admis o dată pentru totdeauna, mi s-a părut numaidecât o eliberare, o situație mai ușor de acceptat decât perspectiva încunoștiințării tatălui meu.

30

Începând de atunci, existența mea a devenit, în mod paradoxal, foarte complicată. Abandonasem eu chirurgia, dar parcă n-aș fi vrut să renunț la viața de student. Îmi tot frământam mintea cum să procedez. Amânam întruna momentul în care aveam să-i comunic tatălui meu cumplita veste. Ciornele de scrisori se îngrămădeau la picioarele mele. Nu mă puteam deloc hotărî. Mă întrebam cum să-i expun motivele, când, de fapt, ar fi fost atât de simplu să-i spun adevărul. Fiul lui era slab de înger și nu suporta să se apropie de un cadavru. Prezența morții îl făcea s-o ia la fugă, urlând. Mirosul de spital îi întorcea stomacul pe dos. Țipetele de durere îl băgau în sperieți. Până și la vederea sângelui îi venea să leșine. Cum să-l determin să admită că medicina nu era pentru mine, fără a se simți rănit în amorul propriu?

Mă temeam de reacțiile brutale ale tatălui meu. Intransigența îl făcea adeseori surd și orb. Îi plăcea un pic cam mult să taie în carne vie, potrivit expresiei lui favorite. El era cel cu suflet de chirurg, nu eu. Îl bănuiam că transferase asupra unicului său fiu una dintre frustrările lui de tinerețe. În plus, detesta ideea de a fi trădat de careva dintre ai săi, de mine în mod special. Deși nu știa nimeni de hotărârea mea, îmi era totuși frică să nu afle de la altcineva decât de la mine. Nu mi-ar fi iertat nicio-

dată această lipsă de lealitate. În fiecare dimineață, mă așteptam să-l văd venind în galop, trăgându-mă din pat – sau de la masa de joc – cu lovituri de băț și târându-mă de ceafă înapoi acasă.

Agnès era cel de-al doilea motiv de îngrijorare. Vroiam s-o revăd înainte de a-i scrie tatălui meu, pentru a-i vorbi, a-i afla sentimentele. Reprezenta pentru mine ultima scăpare, scândura de salvare în naufragiul vieții. De la călătoria noastră cu diligența, nu mai avusesem nici o întâlnire cu ea. Hazardul făcuse să o zăresc doar pe furiș, cu ocazia unei plimbări cu caleașca în Place de la Comédie. Trebuia să aflu dacă era cazul să cred în dragostea ei și să-mi gândesc viitorul în funcție de această certitudine. Serbarea de prezentare la marchiză fusese fixată pentru mijlocul lui noiembrie și mă temeam ca până atunci să nu mă uite. Căutam o modalitate de a o aborda în timpul rarelor momente de inactivitate de care dispuneam. Jocurile de cărți îmi ocupau din nou tot timpul. Mă gândisem deja la fraza pe care urma să o includ în scrisoarea destinată tatălui meu, pentru a-l face să accepte mai bine eșecul pe care-l înregistrasem: „Renunț la chirurgie pentru a trăi din rentă, căci am de gând să mă însor cu o tânără a cărei zestre numără o sută de mii de franci".

Marchiza, bănuitoare, veghea asupra nepoatei sale ca asupra unei casete cu ludovici de aur. Dota lui Agnès ațâțase poftele tuturor lupilor tineri, precum și ale câtorva vulpoi bătrâni din oraș. Acești pretendenți aveau față de mine avantajul recunoașterii sociale, al averii, al identității perfect stabilite. Trișând în privința stării mele, mă închisesem într-o capcană de unde era greu să ies. Ce însemnam eu pentru domnișoara de Saint-Alban? În cazul cel mai bun, o frumoasă iluzie; în cazul cel mai rău, imaginea unei duioase amintiri.

Pentru a o seduce definitiv pe Agnès, nu aveam nici frumusețe, nici bogăție, cu atât mai puțin făgăduința unui viitor strălucit. Îmi rămâneau însă cutezanța, aventura unei iubiri cum nu afli decât în cărți. În delirul meu, îmi închipuiam că rolul de cavaler plin de onoare ar putea fi de ajuns pentru a o fermeca, a o convinge să aibă răbdare, cât timp eu urma să strâng averea care să-mi șteargă vicleșugul. În nici un caz nu intenționam să

joc cinstit față de ea, dezvăluindu-i totul despre adevărata mea identitate. Știam prea bine că un bărbat onest în viața, gândurile și sentimentele lui era jalnic de plictisitor pentru o domnișoară de cincisprezece ani. Tatăl meu constituia, în acest sens, un exemplu desăvârșit. Agnès avea nevoie de miraculos. Eram dispus să alimentez iubirea noastră cu visuri nebunești, cu situații periculoase și speranțe de lungă durată.

Printr-o slujnică a marchizei, pe care o agățasem la piață, am reușit să-i trimit lui Agnès o scrisoare înflăcărată – copiată în parte dintr-un roman – la finalul căreia îi solicitam o întrevedere între patru ochi. A doua zi, am primit un răspuns prin aceeași mijlocitoare. Îmi recomanda să fiu extrem de prudent, fiindcă subreta nu era o femeie de încredere. Mătușa îi interzicea să se vadă cu vreun băiat înainte de petrecerea de prezentare. Agnès nu uitase călătoria noastră cu diligența, la care se gândea adesea. În fine, pentru a-și arăta bunăvoința, îmi dădea întâlnire a doua zi. La o anumită oră, urma să fie în spatele ferestrei camerei sale, care dădea spre o străduță liniștită.

Au mai urmat și alte scrisori pasionate, cărora ea le-a răspuns în termeni cumpătați, dar plini de simpatie. În mod regulat, îi zăream chipul în spatele geamului de la cel de-al doilea etaj. La capătul a două săptămâni de schimburi epistolare și de priviri de la distanță, tot nu eram sigur dacă într-adevăr câștigasem partida. Agnès făcea pe cocheta, iar timpul mă presa. Atunci, m-am decis să dau lovitura, aruncând pe masă o carte mare. După părerea mea, trebuia să-mi aducă un avantaj decisiv în jocul pe care îl făceam.

I-am scris că mă vedeam obligat să părăsesc degrabă orașul, întrucât tatăl meu își manifestase dorința de a merge în colonii, de unde primise știri alarmante. Minele noastre de aur din Peru erau amenințate de răscoalele băștinașilor. Plecam cu el să lupt împotriva barbarilor. Călătoria avea să fie lungă, iar primejdia permanentă. Din acest motiv, nu puteam să asist la serbarea marchizei. Ar fi fost de acord să mă aștepte până mă întorceam? Am insistat pe durerea despărțirii, o absență de câteva luni, poate ani. Acesta mi-era destinul. Și așa mai departe. Ba chiar

am lăsat să pice o picătură de apă pe foaia de hârtie. Nu duceam lipsă de imaginaţie.

Procedând astfel, vroiam ca, în ziua petrecerii, absenţa mea să eclipseze în mintea frumoasei tinere prezenţa nenumăraţilor admiratori. Pe de altă parte, nădăjduiam că teama de a mă pierde o va face să mi se arunce în braţe. Am obţinut o ultimă întâlnire. De astă dată, a deschis fereastra. Am crezut, o clipă, că avea să se arunce în gol şi să moară la picioarele mele. Dar nu, deliram. Şi-a dus la ochi o batistă din dantelă, pe care a lăsat-o apoi să cadă în mijlocul străduţei, de unde am ridicat-o plin de ardoare.

Batista a fost unicul răspuns din partea scumpei mele Agnès. Tot nu reuşisem să aud sunetul glasului său. Şireata – învăţată poate de mătuşa ei – se delecta cu frumoasele mele declaraţii de dragoste, în timp ce eu trebuia să-i deduc sentimentele în spatele tuturor acelor artificii de preţioasă. Pe scurt, în ceasul când scriu rândurile de faţă, la patruzeci de ani de atunci, privesc batista lui Agnès într-un cufăraş din lemn de trandafir, deschis în faţa mea. Am şi acum rezerve asupra sincerităţii lacrimilor cu care era îmbibată şi din care n-au mai rămas urme, decât în inima mea.

31

În mica noastră lume a jocurilor de cărţi, erau recunoscute două tipuri de indivizi: pungaşii, care făceau în aşa fel încât şansa să încline invariabil de partea lor, şi păcăliţii, care nu aveau niciodată noroc. Primii trăiau pe socoteala celor din urmă, aidoma căpuşelor pe spinarea câinelui, sugându-i sângele.

Iniţial, am crezut că îndemânarea va izbuti să biruiască şarlatania. De aceea mă străduiam să joc fără a trişa, deşi ştiam că totul era măsluit. Continuând să pierd bani fără să crâcnesc, îmi consolidasem reputaţia de fraier. Ceilalţi se ciorovăiau care să facă o partidă cu mine. Am descoperit însă destul de repede trucurile partenerilor mei, marcarea cărţilor, într-un fel sau altul,

pentru a fi recunoscute, șmecheriile la tăiatul lor, aranjamentele și semnele convenite între falși adversari. Mă gândeam să utilizez aceste șiretlicuri în folosul meu atunci când voi trece și eu în tagma pungașilor.

Sfârșisem prin a rupe și ultimele legături cu familia, ca un aventurier care își arde corăbiile. Tatăl meu avea să primească o scrisoare prin care îl informam că plecam să fac avere la Paris și că, după aceea, urma să mă însor cu Agnès de Saint-Alban. De ce la Paris? Numele îmi venise spontan sub peniță. Cu puțin timp înainte, într-o tavernă, surprinsesem cuvintele unui străin. Povestea că la Paris existau palate somptuoase, adevărate paradisuri ale jocurilor de cărți, unde se puneau la bătaie sume colosale. Pomenea de partide fabuloase de stos, în care participanții mizau zece sau chiar o sută de mii de franci pe câte o carte. Cita numele unor persoane pe care le văzuse ridicându-se de la masa de joc cu brațele încărcate de saci plini cu aur. Această imagine mă subjugase. Auzeam pentru prima oară de un tânăr aristocrat scoțian, pe care îl chema Law. Nu mai aveam nici o îndoială că minele de aur făgăduite lui Agnès se găseau la numai câteva zile de mers cu diligența, de la Montpellier.

Mi-am pregătit călătoria așa cum pui la cale o expediție secretă, fără a sufla o vorbă nici celor mai apropiați amici. Vroiam ca plecarea mea să fie ca o lovitură de trăsnet pe care s-o țină minte toți, menită să-mi poleiască din nou blazonul de jucător și să-mi umple punga din belșug. Prilejul de a-mi pune în aplicare proiectul a apărut în primele zile ale lui noiembrie.

Cu banii proaspăt primiți de acasă, tradiția era ca studenții să organizeze chefuri, pe care să le prelungească prin interminabile partide de cărți. Ridicasem și eu de la bancherul tatălui meu suma stabilită pentru a-mi acoperi cheltuielile pe următoarele săptămâni. Într-o seară, cu ajutorul a patru sticle cu vin și un pachet de cărți măsluite după placul meu, i-am lăsat lefteri pe toți pungașii de pe rue Om. Am câștigat, în câteva ceasuri, aproape o mie de franci, cu care am putut să-mi achit datoriile cele mai urgente – potrivit practicilor noastre obișnuite. Îndată după acest câștig, suma respectivă s-a dublat prin creanțe

pe cuvânt – bani pe care știam însă că n-aveam să-i văd niciodată. Efectul: surpriză absolută. Nefericiții mei adversari nu mi-au pus la îndoială onestitatea. În ochii lor, nu eram decât un nătăfleț incorigibil, ușor de tras pe sfoară, peste care dăduse acum un noroc nebun. Majoritatea m-au felicitat cu ironie, știind că le va fi ușor să-și recupereze avutul prin metodele tradiționale, de care se folosiseră împotriva mea. Unul dintre ei mi-a spus, înainte de a se duce după ceilalți, la cârciumă:

– Cavalere, e mai bine așa. În seara asta, banii noștri sunt mai în siguranță la tine, decât în buzunarele noastre. Ai grijă de ei. Pe mâine!

A doua zi plecasem deja, luând cu mine doar un bagaj sumar, pentru a nu da alarma. Și, din diligență în diligență, nu m-am mai oprit decât la Paris.

32

În drumul spre Lyon, am cunoscut pe un anume Armand de Lestang, cu care m-am împrietenit. Era un bărbat chipeș, cam la treizeci de ani, aparent înstărit, cu o personalitate cam ambiguă. Venea de la Turin unde, după spusele sale, pusese la punct o veche afacere legată de o moștenire. Personajul mă atrăgea, în pofida unei anumite porniri spre atitudini teatrale. În diligență, se comporta ca un actor din *commedia dell'arte* aflat în plin spectacol. Improviza dialoguri, râdea, tachina, povestea o sumedenie de aventuri foarte hazlii în care el fusese eroul, arunca vorbe de duh. Lestang ne zăpăcea într-atât cu numerele lui de virtuoz, încât călătoria decurgea foarte plăcut.

Din când în când se mai oprea, ceda cuvântul unuia dintre noi, aștepta să-i vină inspirația. Îmi imaginam atunci că aveam de-a face cu un mare artist retras de pe scenă în urma cine știe cărui necaz, sau cu vreun aventurier în dragoste, întors dintr-un surghiun forțat în Italia. Unele cuvinte ale sale mă îndemnau totuși să mă întreb dacă nu cumva era un personaj mult mai

îngrozitor, un jucător profesionist care fugea de poliție, un spion în simbria străinătății, un ofițer dezertor. Omul avea suficient talent pentru a fi toate acestea la un loc. Se exprima în mai multe limbi și vorbea franceza cu un ușor accent italienesc, care îi sporea și mai mult farmecul natural.

În diligență ne aflam cam zece călători. În mod cu totul ciudat, numai prezența mea a părut să-l intrige. Îl interesam tot atât de mult pe cât mă interesa pe mine cicatricea uriașă care îi brăzda unul dintre obraji. După părerea lui, eram prea tânăr pentru a călători neînsoțit de un adult. În timpul unui popas la han, am cedat curiozității sale. M-am prezentat sub un nou nume de împrumut, François de Florac. Patronimul pe care mi-l alesesem de astă dată aducea a poreclă, lucru de care îmi dădeam prea bine seama. În situația mea de fugar, orice falsă identitate era de ajuns pentru a face să mi se piardă urma, chiar dacă, prin aceasta de acum, se putea descoperi destul de ușor originea mea ceneveză. În elanul care mă cuprinsese, m-am pretins apoi cu câțiva ani mai mare decât în realitate.

Toate aceste artificii nu l-au convins însă pe interlocutorul meu. Om cumsecade, s-a prefăcut că mă crede. Se vedea limpede că nu stăpâneam meseria lui de actor. Eram incapabil să fac credibil neverosimilul. În schimb, nu i-am ascuns că mă temeam de mânia unui tată tiranic, ce ținea să studiez chirurgia, practică pentru care n-aveam nici o înclinație. Vocația mea era alta, mult mai înaltă. Lestang mă cântărea din priviri, ascultându-mi aventurile medico-satirice. Între noi se stabilea un fel de complicitate.

După ce am terminat, m-a întrebat cu o undă de malitie:

– Și care ar fi vocația dumitale, domnule de Florac? Muzica, pictura, literele?

– Libertatea!

– Libertatea? Ei drăcie! Domnule, îmi placi! Continuă!

– Libertatea de a face ce vreau și de a merge unde am chef.

Spontaneitatea răspunsului meu l-a înveselit. Fața i se luminase.

– Iată un domeniu pe care îl cunosc bine, întrucât l-am explorat îndelung. Este un teren presărat cu multe capcane.

Primii paşi sunt uşor de făcut, dar a-ţi găsi un loc sub soare e ceva mai greu, căci umbra închisorii ţi se aşează adeseori în cale, ca un obstacol. Însă, mă rog, la vârsta dumitale, practica unei libertăţi depline este, cu siguranţă, cea mai frumoasă dintre aventuri.

Lestang şi-a încheiat butada printr-un hohot de râs zgomotos, care i-a făcut pe toţi clienţii din han să se întoarcă spre noi. Apoi, a mai spus cu un surâs pieziş:

– Nu îndrăznesc să mai adaug: şi în cinstea libertinajului. În cazul dumitale, mai poţi încă să o cultivi pe prima, fără a fi obligat să te dedai celui de-al doilea.

Întâlnirea a fost pentru mine o pleaşcă neaşteptată, căci Lestang m-a luat sub ocrotirea lui. La Paris, locuia la o artistă de la Operă, într-o casă nu prea mare, în apropiere de Place Dauphine. Prin această femeie, am închiriat o cameră de la un orfevru de pe chei, la un preţ rezonabil. Fereastra mea, aflată la ultimul etaj, îmi oferea o privelişte splendidă spre Sena, Pont-Neuf şi cartierul Saint-Germain. În depărtare, zăream Sorbona.

Părăsisem cu părere de rău un mediu studenţesc, unde mă înfruptasem din plăcerile unei vieţi de desfrâu. Providenţa mă făcuse să eşuez acum în centrul unei lumi tulburi, de care nu mă despărţeau decât cele două braţe ale Senei. În perioada aceea – astăzi, nu este cu nimic altfel –, majoritatea caselor de joc pariziene se găseau parte în jurul clădirii Palais-Royal şi parte în cartierul Saint-Germain. Câte să fi fost? Două sute, trei sute, poate. Insula pe care locuiam se afla între două planete gemene, legate prin Pont-Neuf, cel mai frecventat pod din capitală.

Primele zile de libertate mi le-am petrecut fixându-mi nişte puncte de reper. Am parcurs pe jos străzile din Île de la Cité. Unele dintre ele m-au înspăimântat. În piaţeta din faţa catedralei Notre-Dame, un borfaş mi-a furat numaidecât punga. De pe insulă, am trecut apoi pe malul drept al Senei, pe partea cu Palais-Royal şi Luvrul. Acolo, o bandă de puşlamale mi-a şterpelit din zbor surtucul, lăsându-mă dezbrăcat. Nu mi-a fost deloc greu să-l înlocuiesc la un telal de pe rue de Temple, de la care mi-am cumpărat un mantou fără îndoială furat în aceeaşi

dimineață de la un alt drumeț. M-am aventurat spre grădina Luxembourg și colina Sainte-Geneviève. În jurul Sorbonei, am aruncat o privire pe la negustorii de cărți, am intrat în cafenele și cârciumi. M-am așezat, nostalgic, cât mai aproape de mesele zgomotoase ale studenților mediciniști. Tărăboiul pe care îl făceau mi-a amintit de ceea ce cunoscusem la Montpellier. Conversațiile lor nu se deosebeau deloc de ale noastre. Beau ce beam și noi, mâncau la fel de puțin...

Adesea, seara, Lestang trecea să mă ia cu o trăsură de piață. Mă ducea la Operă, unde se producea pe scenă amanta lui. Uneori, mergeam toți trei la Comedie sau la cafeneaua Procope, frecventată de artiștii în vogă și de nenumărați scriitori din acea vreme. Într-o zi, după un dejun la un birt de pe rue Dauphine, m-a luat cu el la hotelul Transilvania. Nu fusesem prevenit în privința genului de spectacol pe care aveam să-l descopăr acolo. A fost ceva uluitor. Lestang m-a prezentat ca fiind nepotul lui din provincie, venit să se mai dezghețe la Paris. Libertatea mea continua să nu fie decât o urzeală de minciuni veșnic reînnoită.

Hotelul respectiv, situat pe malul Senei, era cea mai faimoasă casă de joc din capitală. Beneficiile intrau în buzunarul unui prinț străin care îi dăduse numele. Se miza pe sume mari, mai ales la jocurile de cărți, ce se desfășurau în câteva săli decorate somptuos. La orice oră a zilei sau a nopții, întâlneai aici personalitățile cele mai însemnate, străini înstăriți, magistrați, înalți demnitari și, firește, numeroși ofițeri de armată, ce-și aveau garnizoana prin împrejurimi. Ne plimbam printre mese în căutarea unui loc liber. Nu exista. În trecere, Lestang mai saluta câte o cunoștință cu o bătaie amicală pe umăr. Uneori se oprea în spatele vreunui jucător, privea desfășurarea partidei și sfârșea prin a-mi strecura în șoaptă câteva considerații privind calitatea ei. Nu bănuia că eram un cunoscător în domeniu. Nici măcar nu se interesase dacă știam să joc. De fapt, de la discuția între patru ochi avută la han, nu mă mai întrebase aproape nimic referitor la viața mea. Prietenia noastră se alimenta din misterul întreținut de două ființe ce-și ascundeau trecutul. În schimb, părea convins că mai devreme sau mai târziu aveam să fiu ispitit de joc, terenul

ideal pentru un băiat ca mine, care vroia să cunoască emoția dusă până la paroxism. Lângă o fereastră, Lestang a descoperit tertipul unui trișor pe care l-a numit, admirativ, „un escroc dibaci":

– Florac, ai văzut cum a filat cartea? Uită-te bine la el. Se prea poate ca într-o bună zi să-l vezi așezându-se în fața ta, în caz că îți va veni vreodată chef să joci cărți. Iscusit băiatul, dar cam îndrăzneț pentru un asemenea loc! Dacă-l descoperă careva, îl străpunge ca pe-o orătanie. Sunt pe puțin vreo sută de săbii puse prin colțuri.

Nu remarcasem scamatoria pungașului, într-atât eram de fascinat de aurul ce sclipea pe postavul verde. Se juca pe grămezi întregi de bani, sumele estimându-se din ochi. Cel care trișase cu atâta abilitate nu trezea nici o bănuială. Era un bărbat tânăr, bine îmbrăcat, cu tenul palid. Purta perucă și cravată. Avea mâini delicate, ca de femeie, cu degete lungi și fine. Nu vedeai la el nimic care să te pună pe gânduri. Individul juca foarte senin, cu gesturi măsurate. Își stăpânea perfect emoțiile. În șoaptă, i-am spus lui Lestang:

– L-ai putea lua ușor drept un om bine educat, o victimă sigură pentru mulți dintre jucătorii de aici.

– Află, dragă Florac, că persoanele cu false mutre de păcăliți sunt cei mai iscusiți pungași. Prima regulă a tagmei spune că trebuie să pari cu totul altfel decât ești în realitate. Tu, de pildă, ai o mutră de om ce poate fi tras pe sfoară, lucru pentru care te-ar invidia toți pungașii din Paris.

În încăperea unde se desfășurau partidele de zaruri, Lestang s-a oprit la taifas lângă o doamnă, omițând să mi-o prezinte și mie. Familiaritatea cu care o trata m-a făcut să cred că vroia să-mi ferească tinerețea de orice influență libertină. Nu m-am simțit ofensat pentru atât. Am profitat de răgazul oferit ca să hoinăresc din nou prin sălile de joc, cufundându-mă în atmosfera fermecătoare care domnea aici.

Tăceri străbătute de murmure. Exclamații însoțite de lovituri în mese. Și, dominând toate aceste zgomote vulgare, se înălța un sunet metalic, deopotrivă nobil și zglobiu, pe care nu-l

mai auzisem niciodată la o asemenea scară: era muzica unui vis, cântecul ludovicilor de aur puşi, împinşi, număraţi pe postavul verde. Am închis ochii şi m-am lăsat cuprins de vrajă. Câteva momente bune, n-am vrut să ascult decât chemarea preţiosului metal, aidoma unui câine pierdut care recunoaşte în mijlocul zarvei de pe străzi glasul stăpânului său. Fiecare masă era un izvor de viaţă în care puteai să-ţi astâmperi setea de bogăţie sau să-ţi arăţi nobleţea sufletească, dezinteresul. Mă întrebam ce cale să urmez pentru a ajunge la această înaltă lume a jocului, unde aurul se schimba cu eleganţă, la fel ca vorbele frumoase într-o conversaţie de salon, nu atât pentru ispita câştigului, cât mai ales pentru emoţia pe care ţi-o dau competiţiile minţii. În jurul meu, oamenii riscau sute, mii de franci, fără a lăsa impresia că viaţa lor ar fi avut cumva de suferit. Jucau ca nişte seniori, pentru frumuseţea gestului. Cei care pierdeau ieşeau înnobilaţi. Învingătorii nu aveau deloc un aer triumfător.

33

Au trecut câteva săptămâni. Punga mea se subţia văzând cu ochii. Cât timp am avut din ce să-mi acopăr nevoile zilnice, am străbătut străzile Parisului în pas vioi, lăsându-mă în voia fanteziei. Libertatea de gândire şi de mişcare îmi era însă condiţionată de un suport financiar confortabil. Împuţinându-se, banii au devenit unica mea grijă. În cele din urmă, m-am trezit în situaţia unui naufragiat pe o insulă, care se întreabă cum o să supravieţuiască după ce va fi mâncat şi ultimul pesmet. Mi-am pierdut toată buna dispoziţie. Mersul mi s-a îngreunat. Am ajuns mai sfrijit ca oricând. Începusem să regret viaţa din Montpellier. Mi-am vândut mantoul cel nou, cu care îmi ascundeam mizeria veşmintelor de dedesubt şi l-am înlocuit cu un surtuc jerpelit, cumpărat de la un telal de pe rue Saint-Jacques.

Îmi interziceam să intru în cafenele. Economiseam cât mai mult posibil pentru mâncare. Luam dejunul pe câţiva gologani,

în cele mai infame crâşme de la hale. După aceea, am început să sar mesele, nemaimâncând decât o dată la două zile. Când trebuia să mă deplasez, nu mai apelam la birjă. Redusesem până şi durata plimbărilor la Palais-Royal, pentru a-mi păstra puterile. Pe vreme rece, rămâneam în pat, citind cărţi vechi – unicii mei tovarăşi –, pe care le vindeam apoi, una câte una. Mă limitam atât de mult în toate, încât ajunsesem să nu mai ies din perimetrul redus al zonei Pont-Neuf unde, de altfel, spectacolul era permanent.

Tot oraşul îşi dădea întâlnire acolo. Cunoşteam fiecare piatră de caldarâm, fiecare vânzător de pamflete, fiecare precupeaţă cu clătite, fiecare măscărici, fiecare prostituată. Mă trezeam cu tot felul de gentilomi perverşi care îmi propuneau aventuri galante pentru un scud ora. Mă amuzau încurcăturile de circulaţie şi ciondănelile cu care se lăsau. Uneori, mai cădea şi câte unul grav rănit de vreo lovitură de pumnal. Privind curgerea Senei, visam la zilele frumoase când aveau să se umple de animaţie vilele plutitoare, legate cu otgonul de pod, unde – se spunea –, oamenii se scăldau în apa fluviului. În după-amiezele de mare tristeţe, petreceam lungi momente contemplând mişcarea fără sfârşit a Samaritencei.

Eram liber, dar, neavând bani, muream de foame, de singurătate şi de urât. M-a cuprins descurajarea. Cu toate acestea, nu mi-am propus să apelez la Lestang. Ar fi însemnat să-mi recunosc eşecul. Nu doream mila lui. Vroiam să mă descurc singur. Din păcate, nu ştiam cum. Adesea îmi aduceam aminte de cuvintele prietenului meu cu privire la capcanele ce mă pândeau, gata să se deschidă sub picioarele mele. Avea dreptate.

În prezent, mă vedeam destul de rar cu el, mai mult din vina mea decât din a lui. Decăzusem într-un mod prea vizibil şi nu îndrăzneam să mă joc cu aparenţele. Nu mai eram capabil să-mi menţin locul în societatea strălucită pe care o frecventa. Mizeria îmi ieşea prin toţi porii fiinţei. El însă continua să evolueze în opulenţă. Încercam să mă consolez, spunându-mi că tot ceea ce înduram eu era o încercare inevitabilă. Lestang însuşi trecuse, probabil, printr-o asemenea fază.

Atâta vreme cât punga mea își păstrase o consistență liniștitoare, Agnès îmi ieșise din minte. Faptul că mă gândeam din nou la ea – și la zestrea ei de o sută de mii de franci – m-a ajutat să-mi alung un pic amărăciunea. Într-o dimineață ploioasă, mi-am sacrificat ultimul scud în numele dragostei. Se pare că Dumnezeu îi ocrotește în mod deosebit pe îndrăgostiți, căci pentru acest sacrificiu am primit o recompensă cu totul nesperată. Întâmplările fericite care au urmat aveau să-mi aducă, în sfârșit, bogăția.

Am intrat așadar într-un cabinet de scris, aparținând unui omuleț afabil și surâzător. Localul, foarte strâmt, era bine încălzit. Am cumpărat ce-mi trebuia, m-am așezat la o masă și m-am apucat să aștern pe hârtie o scrisoare lungă pentru Agnès, ultima pe care avea s-o mai primească multă vreme de-atunci încolo. Am reaprins flacăra iubirii noastre în termeni pasionați, pe care, de data aceasta, nu i-am mai copiat din nici o carte. Mi-am exprimat durerea de a nu o mai vedea, îngrijorarea de a o ști la cheremul unor admiratori fără scrupule. I-am spus că eram la Le Havre cu tatăl meu, pe punctul de a mă îmbarca spre neprevăzut. Vroia să aștepte până ce mă voi întoarce învingător? I-am pus de zece ori aceeași întrebare și am rugat-o să spună „da“, pentru a-mi lumina sufletul cu un pic de încredere în viitor.

O dată scrisoarea terminată, i-am încredințat-o omulețului de la birou, care și-a luat răspunderea de a o trimite la destinație. Când să plec, omulețul a insistat să mai zăbovesc puțin. M-a poftit să beau ceva cald, după care a intrat direct în subiect. Bănuind că eram strâmtorat, mi-a propus să mă prezinte jupânului David, un celebru fabricant de cărți de joc, instalat chiar alături, în Place Dauphine, furnizor al tripourilor și al unui mare număr de case clandestine, care se înmulțiseră deja foarte mult. Providența îmi oferea o șansă și îmi întredeschidea ușa speranței. Viața începea să curgă în sensul viselor mele.

Jupânul David căuta, într-adevăr, un verificator cu ochi buni și cu un simț tactil foarte fin, cineva capabil să detecteze cea mai mică imperfecțiune pe spatele, în colțurile sau pe

muchia cărților de joc. Își făurise renumele printr-o calitate ireproșabilă a mărfii sale. Tot ce ieșea din atelierul lui avea reputația de a nu prezenta nici cel mai mic cusur. Ajuns însă la o vârstă înaintată, omul nu mai putea să lucreze la nivelul de odinioară.

Cum în ultima vreme pățise câteva pocinoguri, era gata să-mi plătească trei franci pe zi pentru a face munca în locul lui. În fiecare lună, urma să-mi mai dea încă cinci franci, dacă nu primea nici o plângere din partea clienților. În schimb, ar fi urmat să scadă din această sumă câte un franc, pentru fiecare nemulțumire înregistrată.

Foamea îmi ascuțise negreșit simțurile, fiindcă am făcut minuni la probele pe care le-am avut de trecut. Iar după-amiază, mă aflam deja la slujbă, în atelierul jupânului David. Pe imensa fereastră orientată spre apus, în fața căreia lucram, vedeam Pont-Neuf, statuia Vert-Galant, Luvrul, clădirea Monetăriei și, între altele, Sena, până la cotul Cours-la-Reine. La lumina soarelui, totul era frumos, amețitor. Pieptul mi se umplea de emoție, ca unui căpitan ce coboară pe firul fluviului, la prora corabiei lui, nerăbdător să respire din nou aerul întăritor al largului mării, după o îndelungată ședere pe uscat.

34

Trăiam cu speranța că, într-o zi, aveam să-mi fac o intrare spectaculoasă în lumea pariziană a jocului, dacă se putea chiar pe ușa impozantă de la hotel Transilvania. De dimineață până seara, fațada lui din cărămidă roșie îmi lansa chemări obsedante. În același timp, Providența mă îmbia să-mi stăvilesc pasiunea, să dau dovadă de răbdare, familiarizându-mă mai întâi cu secretele fabricării cărților de joc, pe care le învârteam toată ziua, ca un pontator la masa de stos. Le strângeam teanc, le amestecam, le tăiam. Mă amuzam jonglând cu așii, făcându-i să dispară și să reapară cu o dibăcie de iluzionist. Prin toate aceste

mișcări, căutam cu înverșunare defectele ascunse, pentru ca jocul să păstreze o aparență de virtute morală, iar jupânul David să-mi plătească prima de cinci franci. Tot pipăind suprafața lustruită a cărților, degetele mi se impregnau de amintirea consistenței lor, fluidul pe care-l transmiteau intrându-mi în piele și năpădindu-mi sufletul. Mângâierile mele aveau ceva senzual. Eram un Valentin Mouchet care își ținea în mâini lingourile de metal prețios.

Deși procedeele de realizare rămâneau aceleași, plăcile gravate nu erau niciodată identice; fiecare avea particularități distincte – mistere ale materiei transformate. Lepădam cu părere de rău exemplarele defectuoase. Căutam diferențele infime în grosimea cartonului. Muchiile, la rândul lor, dezvăluiau la pipăit tăietura de foarfecă a unuia sau altuia dintre meșteri. Întrețineam astfel relații tactile cu cărțile mele de joc: le puneam întrebări ca orbii, ele îmi istoriseau povestea lor, iar eu îmi imaginam ce avea să li se întâmple mai departe.

În timpul lucrului, nu conteneam să evadez cu gândul spre hotelul Transilvania, imaginându-mi partide ideale. Una dintre cărțile mele, ieșite din pachet la momentul oportun, îmi pecetluia norocul. Galbenii se îngrămădeau în fața mea, ceilalți jucători făceau roată în jurul mesei. Mă vedeam, în fine, recunoscut. Mă convingeam că era posibil să domini lumea prin puterea cărților de joc – putere prodigioasă –, eliminând în prealabil partea de hazard. O utopie dintre cele de care un jucător se agață la început și care îl fac să surâdă mai târziu, la o vârstă când maturitatea temperează, în mod firesc, cutezanțele tinereții...

Jupânul David se arăta mulțumit de munca mea. Făceam progrese rapide. În prima lună, mi-a plătit prima integral, deși nu mă aflam în slujba lui decât de trei săptămâni. Cei cinci franci suplimentari, adăugați celor pe care îi economisisem, au redat pungii mele rotunjimi liniștitoare. Prima cheltuială importantă a fost pentru cumpărarea unui mantou nou.

Chiar la începutul anului, m-am confruntat însă cu o situație delicată, din vina unui comisionar numit Tournier, care avea

sarcina de a duce comenzile la clienţii atelierului. Într-o zi, am primit vizita unui patron de local de la Palais-Royal, care ne-a povestit cum izbucnise o altercaţie violentă în casa lui de jocuri, din cauza unui pachet de cărţi măsluite. Se lăsase cu o încăierare generală şi cu moarte de om. Poliţia intervenise, iar patronul, al cărui stabiliment fusese închis provizoriu, se aştepta să plătească o amendă zdravănă.

Jupânul David mi-a dat să cercetez pachetul din pricina căruia se iscase disputa sângeroasă. Mi-au fost de-ajuns câteva clipe pentru a izola cărţile însemnate pe spate astfel încât un jucător avertizat din timp să le poată ghici valoarea în mâna adversarilor. Măsluirea era subtilă, cel care o făcuse avea degete de artist. Treaba nu putea fi realizată în atelier, ţinând cont că, înainte de a fi livrate, cărţile de joc se ambalau şi se sigilau cu o pecete de ceară. Printre alte ipoteze, s-a ajuns şi la aceea a unei substituiri efectuate chiar la localul de jocuri, de către un pungaş foarte abil.

Peste câteva zile, un alt scandal izbucnea în zona Luxembourg, la Enfer, o mare casă de jocuri frecventată de muncitorii şi meseriaşii de pe malul stâng. Ca şi în cazul precedent, cărţile fuseseră măsluite. Nimeni nu ştia de când dura escrocheria. Pe jupânul David l-a cuprins îngrijorarea. Afacerile lui riscau să aibă de suferit căci, şi de astă dată, cărţile de joc proveneau din atelierul său. Am verificat împreună pachetele păstrate ca rezervă, dar n-am găsit nimic suspect. Falsificarea nu putuse fi făcută decât în exterior.

La scurtă vreme după aceea, Tournier, comisionarul nostru, a adus înapoi o comandă refuzată de un client. Se mai întâmpla, uneori. În timp ce rânduiam pachetele, o pecete de ceară s-a desfăcut. Cuprins de o bănuială, le-am controlat şi pe celelalte, constatând că toate pachetele fuseseră deschise şi apoi închise la loc cu grijă. În interior, am găsit cărţi însemnate pe spate, în acelaşi mod ca şi primele. Înainte de a-l anunţa pe jupânul David, am vrut totuşi să-mi dau seama cum stăteau lucrurile. Am făcut în aşa fel încât să-l urmăresc pe Tournier cu prilejul unei livrări şi l-am surprins la el acasă, în plină „activitate". Mi-a

oferit imediat cincizeci de franci ca să-mi cumpere tăcerea. Era o sumă frumușică, aproape salariul meu pe o lună. I-am acceptat propunerea, cu condiția să înceteze cu această îndeletnicire, ceea ce s-a și grăbit să-mi promită, în timp ce-mi număra banii stabiliți.

Și, într-adevăr, totul a reintrat în normal. Cărțile de joc ale jupânului David n-au mai fost implicate în alte scandaluri. Tournier și cu mine am rămas legați prin secretul nostru, ca doi răufăcători ce-și împart răspunderea unei ticăloșii. Tăcerea unuia garanta securitatea celuilalt, și viceversa.

35

Acum că îmi regăsisem confortul, singurătatea în care trăiam îmi devenise insuportabilă. Agnès era departe. N-aveam de ce să-i scriu. Preferam ca părinții mei să nu afle, un timp, ce se întâmpla cu mine, de teamă că tata ar fi căutat să mă recupereze. Îmi lipseau mai ales veselele comunități studențești, în care existențele noastre erau în așa măsură contopite, încât aveam senzația că toți alcătuiam un singur trup, cu mai multe capete. De aceea, n-am refuzat invitația lui Tournier de a intra în gașca lui de tineri derbedei, mari amatori de bere și de distracții pe cinste, un pic hoți, un pic pungași, violatori dacă se ivea prilejul, pândind veșnic momentul în care să dea o lovitură nemaiauzită.

Patru pușlamale nedespărțite formau nucleul grupului nostru, în jurul căruia gravitau încă vreo șase acoliți, mai nestatornici. Uneori, ni se mai întâmpla să-i pierdem din ochi, atunci când vreunul dintre ei punea de-o ședere la Châtelet sau alegea să împărtășească, pentru o vreme, căldura unei companii mai plăcute. Jumătate dintre noi eram angajați în câte o activitate. Unii urmau niște studii greu definibile, ce nu necesitau, în mod sigur, o prezență asiduă pe băncile Sorbonei. Alții, în fine, proveniți din familii avute, aflate la mare distanță de Paris, trăiau ca niște trândavi din micile lor rente, la care se adăugau

venituri ocazionale, extorcate ici şi colo, prin nişte vicleşuguri reprobabile. Exista inclusiv un peşte, numit Blancbuisson[1] –, din cauza clăii de păr de culoarea paiului – despre care se zicea că era fiul unui ofiţer de poliţie şi care îşi trăgea cea mai mare parte a fondurilor de pe urma a două prostituate ce îşi exercitau talentele pe lângă Palais-Royal.

Într-un fel, gaşca noastră de pungaşi voioşi reprezenta, în mic, societatea masculină din acea vreme. Femeile erau excluse din grup, deşi rămâneau mereu prezente în conversaţiile noastre. Ele constituiau izvorul nenumăratelor dezbateri asupra artei de a le seduce.

De dragul misterului, dar şi din prudenţă, fiecare purta o poreclă care îi asigura anonimatul, exact ca o mască la balul de la Operă. Pe lângă un Blancbuisson, în rândurile noastre se numărau un Poirier[2], un Tueboeuf[3], un Ramapois[4], un Bûchette[5], un Renard[6], un Paysan[7] şi alţii, ale căror porecle le-am uitat. Din prima zi m-au botezat La Mouche. Nu ştiu dacă din cauza siluetei mele, pirpirii sub mantoul ale cărui poale îmi fluturau în spate ca nişte aripi, sau datorită talentelor mele ascunse de mare cartofor. Fapt este că în preajma bâlciului din Saint-Germain am fost desemnat ca momeală pentru cei uşor de păcălit, în ideea de a prinde în cârlig, dacă se putea, nişte peşti graşi. Eram nou venit în tagma trişorilor; nimeni n-ar fi avut motiv să se îndoiască de mine, cu aerul meu candid şi cu figura mea de provincial onest.

Toţi cei din nostima noastră lume împărtăşeam aceleaşi patimi: cărţile măsluite, fetele de moravuri uşoare, hainele la modă şi festele ordinare. Ne întâlneam la sfârşitul zilei pe rue Saint-André-des-Arts, într-o cârciumă foarte frecventată, slujind drept paravan pentru un tripou clandestin instalat la etaj, unde se practicau jocuri de noroc interzise în localurile recunoscute ofi-

---

[1] *Blanc* – alb, *buisson* – tufiş. (n. red.)
[2] Păru. (n. red.)
[3] Măcelaru. (n. red.)
[4] *Ramasser* – a strânge, *pois* – mazăre. (n. red.)
[5] Surcică.
[6] Vulpoiu.
[7] Ţăranu.

cial. În mijlocul țipetelor și al râsetelor, ne puneam la punct pungășiile, îmbucând câte ceva, bând bere și fumând țigări după țigări. Regăseam cu emoție calda ambianță a tavernelor din Montpellier. După ce stabileam planul de bătaie, ne împărțeam rolurile. Formam echipe de câte trei sau patru inși, nu mai mulți, și plecam, voioși, în căutarea fraierilor buni de jumulit.

La căderea serii, o porneam prin cartierul Saint-Germain. Încercam să ne strecurăm într-un local de jocuri oficial sau într-un tripou clandestin, semnalat, la intrare, printr-un felinar luminos. Pe anumite străzi, asemenea locuri de distracție erau atât de dese, iar lampioanele din fața ușilor atât de numeroase, încât vedeai ca în plină zi. Ba asistai chiar și la blocări de circulație, cum se întâmplau numai pe Pont-Neuf sau pe Cours-la-Reine, în după-amiezele de sărbătoare.

Dacă, având în vedere vârsta noastră fragedă și prezența poliției în zonă, ni se interzicea să intrăm, ne mulțumeam cu vreun tripou solitar de pe chei, unde patronul nu se sinchisea de calitatea clientelei. Mai devreme sau mai târziu, ajungeam tot acolo unde ne propusesem, căci știam o mie și unul de tertipuri pentru a învinge cele mai afurisite rezistențe. Ne pricepeam să folosim viclenia, amenințarea, seducția, după împrejurări. Doar când nu mai aveam încotro, îi arătam cerberului de serviciu culoarea banilor noștri, cu intenția fermă de a-l obliga totuși să ni-i dea înapoi, la momentul prielnic, în jurul unei mese de joc. Totul nu era decât un mod plăcut de a ne petrece timpul.

Una dintre primele mele victime a fost un fierar din cartier. În cârdășie cu cei care făceau figurație în preajma mea, l-am bătut la cărți și am câștigat de la el doisprezece scuzi, simbria abia încasată pe săptămâna aceea. Experiența mi-a lăsat o amintire amară și m-a obsedat săptămâni întregi. Încă nu aveam caracterul călit al trișorului pursânge. Bietul muncitor, pe care l-am jecmănit fără scrupule, trudise din greu pentru a duce acasă niște bani cu care să-și întrețină familia. În drum, se oprise la cârciumă să bea un pahar. Noi îl așteptam ca niște tâlhari în umbra pădurii. L-am atras în camera din spate a localului, sub pretext că aveam nevoie de o a patra persoană pentru un pichet amical,

pe care îl ticluisem cu pricepere. Când ultima carte a fost pusă pe masă, am zărit pe chipul lui istovit expresia jalnică a jucătorului care descoperă nemernicia situației sale. Chiar dacă își dăduse seama că fusese păcălit, nu a lăsat să se vadă nimic. Era un om de treabă, care știa să sufere în tăcere. Descumpănit, s-a gândit, desigur, la ai lui. Le trădase încrederea, lăsându-se pradă unui moment de slăbiciune. Și-a privit mult timp mâinile goale, cu degete învinețite, încrustate de rugină. Până și mâinile acelea le pângărise. Rușinea profundă pe care o resimțea față de propria-i persoană sublinia și mai mult mizeria morală în care îl aruncasem. Cu salariul în buzunar, trecea drept un om cinstit și un tată bun. Cu banii risipiți la cărți, era doar o ființă demnă de dispreț, care nu mai cuteza să înfrunte privirile odraslelor sale.

Înainte de a se ridica de la masă, omul m-a rugat, smerit, să-i împrumut șase gologani, pentru a-și cumpăra o sticlă de vin pe care vroia s-o bea pe malul Senei. I-am numărat banii ceruți. Când l-am văzut ieșind din tripou, cu mersul greoi, cu capul băgat între umeri, deznădejdea lui m-a umplut de remușcări. Revoltat de propria-mi mârșăvie, am înșfăcat un pumn de monede de pe masă, pe care am vrut să i le duc. Camarazii mei s-au opus cu promptitudine, în numele deontologiei pungașului. Când am reușit să scap de ei, am ieșit alergând. Tentativa a fost zadarnică. Omul se topise în ceața nopții. Doar lătratul unui câine a răspuns apelurilor mele. Ai fi zis că strigătele mi se întorceau sub formă de ecou.

A da înapoi banii câștigați era o nesăbuință. Însemna să recunosc în public că la mijloc fusese o înșelătorie și că mă temeam de consecințe. În mediul nostru, știrile de acest gen se răspândeau repede. Un pungaș descoperit era un jucător discreditat: nimeni nu-l mai poftea la masa lui, iar ușile tripourilor i se închideau în nas. O dată denunțat la poliție, avea să fie urmărit, hărțuit, până ce divulga și numele complicilor săi.

Pe membrii bandei i-a scos din sărite gestul meu, pe care l-au considerat cu totul ridicol. Am îndurat sarcasmele lor ca pe o penitență. Încrederea le era zdruncinată, în pofida faptului că am făgăduit să nu mai repet greșeala și să respect cu scrupulozitate

regulile după care ne conduceam în îndeletnicirile noastre. Supraviețuirea grupului depindea de asta. Un trișor nu putea să se încurce cu sentimente frumoase; meseria lui impunea ca dintr-o partidă de cărți să obțină tot profitul posibil, fără a fi demascat de victimele lui. Un asemenea lucru nu avea în sine nimic condamnabil, din moment ce, într-o măsură mai mare sau mai mică, toată lumea umbla să înșele. Diferența se făcea prin talent și prin mijloacele folosite.

Arta pe care o practicam cu atâta delectare consta în a pune la punct cu complicii mei trișări subtile, în care nu se lăsa nici un loc hazardului, deci nici o șansă jucătorului advers. Mi se întâmpla să pierd dinadins pentru a nu trezi bănuieli, dar făceam ca toate beneficiile să ajungă la un presupus adversar, cu care aveam interese comune. Variantele erau numeroase. Când mă așezam la o masă de joc, știam că urma să mă ridic de-acolo învingător, chiar și dacă pierdeam.

Comportamentul celor păcăliți putea rezerva unele surprize. La sfârșitul partidei, majoritatea își acceptau, resemnați, înfrângerea, spuneau „bună seara", își goleau paharul și se retrăgeau. Cei mai îndârjiți cereau favoarea unei revanșe pentru a doua zi. Alții, foștii militari îndeosebi, mirosind escrocheria, începeau o ceartă, sperând să recupereze, prin intimidare, banii pierduți cu atâta naivitate. În asemenea situații, anunțarea imediată a sosirii poliției întrerupea pe loc scandalul, dându-ne tuturor semnalul de fugă. La o adică, tovarășii mei îmi acopereau retragerea, cu riscul de a încasa o lovitură urâtă în locul meu.

În momentul plății, când lucrurile luau o întorsătură proastă, era înțelept să accepți tranzacția sub forma unei scrisori la purtător. Recuperarea acesteia din urmă se dovedea problematică și cu atât mai riscantă, cu cât era semnată de un personaj dispus să-l întâmpine pe reclamant cu o armată de valeți înarmați cu ciomege zdravene.

Pentru a evita astfel de situații, multă vreme m-am mulțumit să-i trag pe sfoară pe servitorii necinstiți și grosolani, pe care îi întâlneam la bâlciul din Saint-Germain sau în tripourile aferente de pe ambele maluri ale Senei. Îi jecmăneam cu conștiința

împăcată a justițiarului însărcinat cu o misiune moralizatoare. Recuperam prin șmecherie niște bani furați de la stăpâni. Mă prevalam de această motivație pentru a-i păcăli fără reținere, păstrându-mi, în ce mă privește, liniștea sufletească.

În plus, căpătasem deprinderea de a nu juca decât cu banii pe masă, în părți egale. Sumele contau mai puțin. După împărțeală, câștigurile unei seri se ridicau la zece sau cincisprezece franci cel mult. Era modest, dar suficient pentru a-mi îmbunătăți traiul și a-mi permite să fac ceva economii. Nu mă gândisem deocamdată să-mi schimb statutul social prin intermediul cărților de joc. Mă aflam încă departe de visul meu, de plăcerea supremă: să pontez la hotelul Transilvania, cu pumni întregi de ludovici de aur.

36

Într-o zi de martie, am găsit un bilet strecurat pe sub ușa camerei. Lestang mă ruga să vin la cafeneaua Févé. Nu-l mai văzusem de săptămâni întregi. Ne mișcam în lumi atât de diferite, încât rareori aveam ocazia să ne întâlnim. Eram nerăbdător, așa că am pornit-o fără zăbavă spre podul Saint-Michel.

De îndată ce m-a văzut, Lestang m-a complimentat pentru costumul meu nou, cumpărat în ajun, dintr-o prăvălie la modă, cu câștigurile din ultimele pungășii.

– Dragă Florac, câtă eleganță! Sunt fericit să constat că în sfârșit viața s-a hotărât să fie mărinimoasă cu tine. Ai atins stadiul în care un om respectabil începe să-și satisfacă plăcerea de a purta lucruri frumoase. Dar cu femeile cum stai?

După care Lestang a pufnit în râs, ghicindu-mi stânjeneala. Nu prea aveam noutăți pe această temă. Știa de existența lui Agnès, dar eu nu mai primisem nici o veste de la ea. Celelalte fete nu mă preocupau defel, exceptând serile de euforie, când vroiam să petrec câteva momente agreabile.

– Bravo, amice! Un bărbat liber nu e îndrăgostit decât de femeia pe care o lasă în urmă. Inima cu ea, plăcerea cu toate celelalte.

Am trecut sub tăcere activitățile mele nocturne, de teamă să nu fiu aspru judecat. Lestang era un om onest. Prietenia cu el însemna foarte mult pentru mine și țineam s-o păstrez cu orice chip. Doream să ajung aidoma lui. În preajma sa, respiram aerul pur al înălțimilor. Și cu toate astea, îl mințisem încă din prima clipă. Nu înțelegeam afecțiunea lui. Poate că regăsea în mine propria sa imagine din tinerețe și mă studia cu indulgența celui care analizează jocul unui actor pe scenă, într-un rol pe care cândva îl interpretase și el. Cum de nu descoperise până acum latura mea perversă?

Am ajuns la chestiunea pe care vroia, de fapt, s-o discutăm. Ceea ce mi-a zis m-a pus în încurcătură:

– Dragă Florac, simt nevoia să-mi mai schimb ideile. Am momit un fraier cu vază, pe care e musai să-l jumulesc la cărți. Vrei să mă ajuți?

Lestang mă studia zâmbind, uimit de tulburarea pe care o citea pe chipul meu. Presimțind o capcană, i-am răspuns că nu eram expert în jocurile de noroc.

– Stai liniștit! Departe de mine intenția de a te amesteca în cine știe ce matrapazlâc. Te știu prea cinstit pentru așa ceva. Nu va trebui nici măcar să te așezi la masa de joc. Te solicit doar ca observator, căci am impresia că fraierul pe care am pus mâna mă ia drept un ins ușor de păcălit. Prezența ta ar urma să-l descurajeze. Mi-e groază de pungași. Dacă trișează, aș vrea să mă ajuți să-l dau în vileag.

Prietenul meu intenționa să mă deghizeze în valet însărcinat cu servitul la masă. Fraierul, al cărui nume nu trebuia să-l știu, nu dorea să fie văzut în public cu jucători. Lestang închiriase un apartament pe rue Dauphine, unde avea să-l ducă la cină, după teatru. Eu urma să cumpăr mai multe pachete de cărți, sigilate în mod corect. M-am gândit imediat la cele măsluite de Tournier, pe care, ca măsură de precauție, le păstrasem acasă. Atâta vreme cât eram singurul care le cunoștea secretul, aceste cărți de joc puteau fi liniștit folosite.

Am continuat să tăifăsuim, bine dispuși. Lestang s-a plâns că nu mă vedea pe cât de mult și-ar fi dorit. Mi-a propus să mă ducă în pelerinaj la abația Longchamp, în Vinerea Mare. Această ceremonie a vieții pariziene marca, în mod tradițional, începutul serbărilor de primăvară. Propunerea m-a bucurat. De când sosisem, nu trecusem niciodată dincolo de marginea orașului. De-abia dacă mă aventurasem pe Cours-la-Reine. Uitasem că mai exista și un ținut de țară, cu fânețe și păduri, de jur-împrejurul Parisului.

În seara convenită, am înțeles fără greutate că fraierul lui Lestang era un aristocrat străin, cu accent austriac, o persoană oficială, acreditată la Curte. Avea cam patruzeci de ani, o figură severă, animată de o privire iscoditoare. Se tot uita în stânga și-n dreapta, de parcă s-ar fi temut de prezența vreunor spioni în încăpere. Individul vorbea puțin, nu râdea niciodată, rămânea stăpân pe emoțiile lui și juca foarte corect. Nimic nu trăda în el un suflet de pungaș.

După masa pe care le-am servit-o, cei doi au făcut câteva manșe, pe zece franci potul. Atmosfera era destinsă. Ca între oameni de onoare, se juca pe încredere, pentru plăcerea de a petrece niște momente agreabile. Apoi, am simțit că, de fapt, cei doi adversari își analizau forțele. De la locul meu, urmăream partida și fierbeam pe dinăuntru când vedeam un bun prilej de a-l jumuli pe fraier, iar Lestang dădea greș lamentabil. Nu puteam interveni. Trebuia să tac, indiferent de deznodământul confruntării.

La sfârșitul serii, cei doi bărbați s-au despărțit cu un bilanț echilibrat. Nu existau nici învingător, nici învins. Mai târziu, am înțeles că jocul pe care îl practicau ei era mult mai subtil decât vulgarele mele trișări de la cârciumă. Fiecare îi arătase niște puncte slabe adversarului, păstrându-și lovitura secretă pentru mize mai importante. Înainte de a-și lua rămas bun, au stabilit să continue partida a doua zi, cu cincizeci de franci potul și cu un plafon de cinci mii de franci.

De data asta, fraierul austriac s-a dovedit un uneltitor șmecher. Lestang a pierdut cei cinci mii de franci, săvârșind ace-

leași erori din ajun. Eram dezolat de neîndemânarea prietenului meu. Totuși Lestang părea încântat și de a doua lor confruntare; pierderea unei asemenea sume de bani nu-l împiedica să surâdă. Și-a felicitat adversarul, împingând spre el o pungă plină cu ludovici de aur. Atât calm mă lăsa înmărmurit. Vedeam în el noblețea unui mare suflet.

În ziua următoare, se juca fără plafon. Evenimentele au luat o întorsătură complet diferită. Lestang a dat dovadă de o iscusință pe care nu i-o bănuisem. Fraierul, dezorientat, cădea în majoritatea capcanelor ce i se întindeau. Înfrângerea l-a costat treizeci de mii de franci, printre care o cutie de prizat tutun, din aur încrustat cu pietre prețioase, estimată la cinci mii de franci. Mărinimos, Lestang și-a rugat nefericitul adversar să recupereze de pe masă tot ce considera că i-ar fi făcut trebuință. Cu un gest de lehamite, fraierul a adunat cărțile de joc, le-a rupt în două, bucată cu bucată, apoi le-a aruncat în cămin. Cu accentul său gutural, a rostit pe un ton abătut:

– În vechime, solii care aduceau vești proaste din război erau decapitați. Aceste cărți nu-mi poartă noroc, așa că le execut ca să nu mă ucidă ele pe mine, în caz că aș mai putea să sper într-o revanșă.

Lestang a salutat butada printr-un hohot de râs și mi-a făcut cu ochiul, complice. A acceptat o ultimă provocare.

Când fraierul străin a venit pentru ultima oară să-și încerce norocul la cărți, a pus pe masă o casetă cu bijuterii de familie, în contul cărora Lestang i-a împrumutat bani de câteva ori. Până la urmă, a pierdut tot conținutul casetei, laolaltă cu trăsura personală, trasă de doi cai minunați. Omul a rămas complet abătut. Pe chipul livid, mușchii îi zvâcneau. Durerea îl copleșise. La un semn al lui Lestang, am turnat vin. Fraierul și-a golit paharul. Fără să mai aștepte să fie poftit, a adunat cărțile de pe masă declarând că, de data asta, vroia să le arunce în Sena. Apoi a salutat și a plecat agale, cu cărțile în buzunar. Lestang l-a însoțit până la ușa de la stradă.

Câștigul prietenului meu se ridica, probabil, la aproape o sută de mii de franci. O mică avere. L-am felicitat călduros. Dar

nu părea mândru de isprava lui. Ținând caseta în mână, a murmurat cu o undă de regret:

– S-a dus pe jos, peste Pont-Neuf. Sincer să fiu, sunt cam dezamăgit. Era un fraier onest. Ce părere ai, Florac?

– Cred că l-ai jumulit mai bine decât îmi puteam închipui, având în vedere primele partide. Ai fost foarte abil.

– N-am cine știe ce merit. Era prea încrezător în superioritatea sa. Mi-a dezvăluit prea devreme arma lui secretă, care nu-i, în fond, decât o veche martingală. E un jucător depășit. Groaza de a pierde l-a făcut să nu reziste.

Brusc, schimbând tonul, cu privirea sclipitoare, m-a prins de umeri și m-a întrebat:

– Ce știi să joci, dragă Florac?

– Pichet, stos...

– Hai să jucăm pichet. Îți ofer freamătul marilor emoții. Să presupunem că ești marchizul Florac, trăsura care așteaptă în stradă e a ta. Ca să joci, iei cu împrumut de la mine zece mii de franci. Ei, ce zici? În cazul în care câștigi partida, fie îmi înapoiezi banii și te duci acasă cu acest superb atelaj, fie îi păstrezi, iar mâine trec să te iau, pentru a merge la abația Longchamp.

E limpede că am acceptat propunerea. Am utilizat pachetul de cărți rămas intact.

Până atunci, nu fusesem decât un mărunt pungaș de cârciumă. Lestang îmi oferea posibilitatea să fac un pas important în cariera mea. Cărțile de joc erau însemnate și numai eu știam asta. Cu tot marele talent al adversarului pe care îl aveam în față, un astfel de avantaj rămânea de nedepășit. Dacă nu ne-am fi limitat la zece mii de franci, i-aș fi sustras prietenului meu întreg câștigul acelei seri.

Partida s-a încheiat în mai puțin de o oră. Am hotărât să păstrez cei patru sute de ludovici de aur. Surprins de rapiditatea cu care fusese înfrânt, Lestang a luat o figură de copil îmbufnat. Pe un ton ironic, mi-a zis:

– Florac, ești o pușlama! N-am știut că ai asemenea talente de... jucător.

Am căzut pe gânduri, aşteptând urmarea. Tăcerea dinaintea cuvântului „jucător" mă făcuse să mă tem că avea să spună „pungaş", cum nu încăpea îndoială că şi gândise. Pe un ton mai grav, a continuat:

– Îi dau dreptate fraierului austriac. Ar trebui să decapităm întotdeauna cărţile care nu ne-au fost favorabile. Eviţi, astfel, să nu te mai trădeze şi a doua oară.

Şi Lestang s-a apucat să trieze cărţile, toate cele pe care Tournier le însemnase cu iscusinţă. Pe măsură ce le scotea, le rupea şi, pe urmă, le arunca în foc. Omul era deopotrivă încurcat şi uluit. Bănuia un şiretlic, dar nu-i ştia secretul. Flăcările purificatoare au nimicit orice dovadă a necinstei mele, lipsindu-l de posibilitatea de a afla mai mult.

Îmi fusese teamă ca vorbele lui Lestang să nu pecetluiască sfârşitul amiciţiei noastre. Eram profund tulburat. Le-am înghiţit totuşi, căci mă oţelisem în contact cu şarlatanii din gaşca mea. Mă învăţaseră să rămân impasibil în orice împrejurare. Un pungaş nu recunoştea niciodată că a trişat; trebuia să respingă orice dovezi în acest sens, să nege chiar şi evidenţa.

O dată cărţile de joc preschimbate în cenuşă, Lestang n-a mai adus vorba despre înfrângerea pe care o suferise. Tăcerea mea l-a descumpănit. În mintea lui mai persista o urmă de îndoială, aşa că mi-a arătat o nesfârşită îngăduinţă, de care n-am pregetat să profit. Prietenia noastră era salvată.

Lestang şi cu mine nu aveam aceeaşi viziune asupra jocului. A trişa însemna pentru el un act umilitor, expresia unei perversităţi insuportabile, în timp ce pentru mine a-i păcăli pe ceilalţi reprezenta o artă de a trăi, un mod de a exista. Cu această putere ocultă, mă afirmam într-o margine obscură a societăţii, unde factorii de promovare rămâneau aleatorii. Fără cărţile de joc, ce eram, de fapt, în acea perioadă a vieţii mele? O fiinţă neînsemnată, cu vise nemăsurate, o minciună reînnoită necontenit. Cărţile de joc dădeau o aparenţă strălucitoare personajului înşelător pe care îl întruchipam, ca şi cum aş fi purtat un frumos mantou de brocart peste un trup mâncat de vermină.

37

Am descoperit Champs-Élysées străbătând zona cu trăsura fraierului austriac, alături de Lestang și de amanta lui. Vasta întindere agricolă, pe care Valentin Mouchet o contemplase atât de des la vremea lui, ceda locul în prezent șirurilor de ulmi uriași, dispuși în grupuri de câte cinci. Printre copaci, vedeam parcelele cu iarbă și tufișuri sălbatice, brăzdate de alei numai bune pentru plimbări, dar și pentru întins capcane. De la Cours-la-Reine până în cartierul Saint-Honoré, Parisul dispunea de un spațiu de agrement perfect rânduit, care îi slujea drept plămân auxiliar, cu rezerva sa de aer curat, accesibilă tuturor, departe de duhorile urbane. Eliberat de corsetul vechilor ziduri, orașul își schimba veșmântul, se simțea confortabil, își etala opulența fără reținere.

Vacile lăptarilor pășteau pe pășunile dintre copaci, adăugând peisajului o tușă idilică de-a dreptul fermecătoare.

Cât despre Lestang, studia cu interes construcțiile din cartierul Saint-Honoré, unde se înălțau splendide palate, majoritatea încă în lucru. Primul, deja locuit, constituia proprietatea familiei d'Évreux. Era excelent amplasat: grădina se întindea până la Champs-Élysées, ca și cum această zonă ar fi constituit prelungirea naturală a domeniului. Lestang a remarcat de îndată:

– Iată palatul visurilor mele! Fațada în oraș, grădina de zarzavat la țară.

Ne-am văzut de drum, cu întregul cortegiu, spre abația Longchamp, trecând printre vânzătorii de clătite și de limonadă. La rondul din capăt, unde se întâlneau aleile Veuves și Antin, șirul de arbori de-a lungul căruia mersesem se întorcea către Sena, pe două rânduri distincte, ce se opreau în vechiul Cours-la-Reine. În fața noastră, câmpia monotonă urca în pantă continuă, spre culmea Chaillot.

Pe podul de peste canal, două trăsuri care se ciocniseră blocau trecerea. Incidentul ne-a obligat să ne oprim. Lestang a profitat de ocazie pentru a cumpăra niște dulciuri de la patiserul din colț. Ceva mai încolo, în mijlocul câmpurilor de tigve și legume, se înălțau zidurile jalnice ale unei cârciumi – Petit Bezon –

cunoscute de o mulțime de muncitori și slujnice care, pe vreme frumoasă, ajungeau aici în escapadele lor duminicale. Pe deasupra arborilor din pepiniera regală, se zărea silueta fragilă a bisericuței din Roule, astăzi distrusă.

Drumul pe care urcam era noroios, abrupt, într-un cuvânt – înfiorător, un adevărat drum al crucii pentru atelaje și pasageri. Așezați pe bancheta trăsurii, eram aruncați dintr-o parte în alta ca trei alune într-un coș. Amanta lui Lestang gemea la fiecare hurducătură. Caii, pe care vizitiul îi îmboldea cu strigăte ori cu lovituri de bici, alunecau, fornăiau, se înnămoleau uneori. Culmea Chaillot părea de neatins.

Întoarcerea s-a făcut pe ploaie. Lestang a avut fericita idee de a o lua pe drumul către Neuilly, un itinerar mai puțin aglomerat. Spera să se descotorosească de trăsură în vechea localitate Ville-l'Évêque, la un negustor cu care avusese niște afaceri.

Ajunși la Roule, am simțit o atracție bruscă, inexplicabilă, pentru un han al cărui nume se putea citi pe o firmă prinsă strâmb: Grande Pinte. Le-am propus prietenilor mei să ne oprim acolo, ca să ne mai tragem un pic sufletul, cu un pahar de limonadă sau de cidru. După figură, am înțeles că Lestang nu era prea încântat de propunerea mea: tânăra l-a rugat totuși să uite de prejudecăți și să se lase ispitit de descoperirea unui loc pe care nici unul dintre noi nu-l cunoștea. Ce-i drept, aspectul dărăpănat al construcției nu te îmbia deloc să faci un popas – oricât de scurt – atunci când mergeai cu trăsura. Ne găseam la zece kilometri de Palais-Royal, unde am fi putut găsi o cafenea mult mai asemănătoare cu localurile pe care le frecventau ei de obicei.

Interiorul hanului Grande Pinte avea un aer care-mi era familiar. Nu înțelegeam de ce, dat fiind că îi treceam pragul pentru prima oară. Sala principală mi se părea primitoare, curată, frumos orânduită. Mirosea a pâine proaspăt scoasă din cuptor, o mireasmă de casă unde se trăia bine. Un foc de crengi încălzea încăperea vastă și, peste pârâitul flăcărilor, se auzea o femeie care fredona încetișor o cantilenă. Amanta lui Lestang l-a întrebat pe hangiu:

– Cine cântă așa de frumos?

– Fiica mea Marion, doamnă.

Lângă una dintre ferestre, doi necunoscuţi cu înfăţişare de ţărani îşi jucau consumaţiile la zaruri. Am fost instalaţi la masa cea mai apropiată de cămin. Ni s-a adus de băut. Am schimbat câteva cuvinte, fără importanţă. După chinul drumului, trupurile noastre se lăsau cuprinse de o dulce senzaţie de confort, în timp ce vocea lui Marion ne legăna gândurile. Am simţit cum mă năpădeşte o emoţie ciudată. Lacrimile îmi înceţoşau vederea. Abia mai târziu, gândindu-mă la acel moment de fericire, i-am desluşit tâlcul: sufletul meu recunoscuse fosta locuinţă a leprosului Valentin.

Construcţia suferise unele modificări. Fusese dărâmat peretele dintre cele două încăperi unde el îşi trăise cea mai dramatică perioadă a existenţei. În spaţiul astfel lărgit se găseau vreo zece mese cu băncile aferente. Uşa care ducea spre pivniţă se afla în faţa mea. La baza ei, exista o deschizătură rotundă, pe unde se strecurase afară pisica hanului, gonită, la sosirea noastră, din colţul său de lângă foc.

Când Lestang a dat ordinul de plecare, eram sigur că aveam să revin la hanul acela, cu farmecul lui nedefinit. De multă vreme nu mă mai simţisem atât de bine într-un loc descoperit din întâmplare. Glasul lui Marion mă ungea la inimă. Cântecul ei nostalgic m-a urmărit până la trăsură.

Pe drum, am văzut forma sumbră a bisericii întrezărite cu câteva ceasuri mai înainte, înecată acum sub ploaia torenţială. Un ulm imens stătea de strajă în faţa porţii, ca un uşier imperturbabil, despuiat de costumul său în culori vii. La Ville-l'Évêque, Lestang a vândut atelajul austriacului. Preţul ce i s-a dat pe trăsură era inferior sumei pe care mi-o oferise el mie. Cu toate acestea, a refuzat categoric să-i plătesc diferenţa. Povestea cu cărţile măsluite îl mai irita încă. Pelerinajul nostru de Vinerea Mare, la Longchamp, l-am încheiat aşadar într-un cupeu de piaţă.

38

În ciuda imoralităţii de trişor, mai păstram încă în adâncul fiinţei amprenta câtorva utopii cavalereşti, cu care îmi hrănisem

din belșug reveriile de copil. În anumite zile, când nu-mi mai suportam infamia, porneam în întâmpinarea vechilor mele idealuri, cu care îmi repopulam în taină conștiința. Aurul mă fascina, lucru cert, nu pentru misterul pe care îl ascundea, cum fusese cazul cu Valentin Mouchet, ci, mai degrabă, pentru libertatea pe care o aducea cu sine – nu văzusem nici un sărăntoc care să se simtă cât de cât liber în mizeria lui. Visam să am un munte întreg din prețiosul metal și să-i ofer lui Agnès mai mult decât ar fi nădăjduit ea vreodată, cerându-i în același timp iertare în genunchi pentru minciunile din trecut. Care inimă de femeie, oricât de împietrită ar fi, poate rezista unor lacrimi vărsate pe un munte de aur?

Așa stând lucrurile, mă complăceam în a crede că n-aș fi reușit să mă leg trainic decât de o avere greu dobândită, una dintre acelea care te obligă la mii de sacrificii. Numai un asemenea preț m-ar fi făcut să mă simt mândru de mine. Vroiam să cunosc și eu fericirea sălbatică a aventurierului care, aflat pe marginea prăpastiei, smulge comoara din hău cu un efort disperat. La nevoie, aș fi fost dispus să-mi risc și viața, căci nu vedeam nici un fel de noblețe în a te împăuna cu o bogăție găsită din întâmplare, în albia vreunui râuleț.

Cei patru sute de ludovici câștigați de la Lestang îmi tulburau gândurile. Mi-era rușine în sinea mea de această escrocherie. Profitasem ca un mârșav de încrederea unui prieten. Aurul trădării se dovedea a fi murdar, neatrăgător. Prin urmare, după o îndelungată chibzuință, m-am hotărât să-i recâștig puritatea naturală, punându-l din nou în joc, la o masă de stos. Numai o lovitură de o cutezanță nemaiauzită, la hotelul Transilvania, ar fi putut să-i redea strălucirea pierdută.

Îmi propusesem să curăț banca în mod cinstit, jucând fără matrapazlâcuri, spre deosebire de ceea ce făceam zilnic cu banda mea de pungași. Dacă totul se desfășura cum fusese prevăzut, urma ca a doua zi să-mi pun iarăși câștigul pe masă și s-o țin tot așa, zile de-a rândul. Pariul era dement, riscul fiind enorm. Cu zece mii de franci în buzunar, aveam din plin cu ce să duc o existență confortabilă. Vrând să transform această sumă

– firește, importantă – într-o avere pe viață, mă expuneam pericolului de a pierde tot. Ce șanse de reușită existau într-o astfel de încercare? Una la un milion, poate chiar mai puțin. Ce provocare incitantă!

Pentru o seară ori, eventual, pentru mai multe, voi înceta să mai întruchipez tristul personaj pe care mi-l născocisem. Reîmpăcat cu mine însumi, doream să renasc în Jacquemin Poupart cel de la începuturi, băiatul pur, poetul cufundat într-o lume mitică, unde fiecare erou își abandona propria-i soartă hazardului cărților împărțite de Providență. De data asta, voi refuza să-mi ghidez acțiunile doar după ispita câștigului. Între oameni de onoare, nu manipulai șansa, o lăsai să vină la tine ca un semn divin. În primul rând conta strălucirea, frumusețea jocului.

La ființele pătimașe ca mine, când gândul cel mai nebunesc se întâlnește cu setea de risc, orice proiect pare realizabil. Ideea de „totul sau nimic" mă incita la culme. M-am pregătit să o pun în aplicare, cu grija de care dai dovadă atunci când știi că te așteaptă o încercare capitală. Mâinile îmi tremurau în timp ce îmi umpleam buzunarele costumului cu ludovicii de aur.

Visul îmi îneca ultimele reticențe sub un val de imagini delirante. Banii pe care îi luasem cu mine îi jucam, în minte de sute de ori și îi vedeam înmulțindu-se la infinit.

După ce mi-am pus la punct planul de bătaie, l-am căutat pe Lestang pentru a-l ruga să-mi faciliteze intrarea la hotel Transilvania, ceea ce a consimțit să facă, vizibil nerăbdător să asiste la succesul ori la eșecul meu total. Am găsit un loc la o masă de stos. Ca o sfidare, am spus, așezându-mă:

– Domnilor, am venit să curăț banca!

Era o prostie. Nici un jucător nu trebuie să-și anunțe dinainte intențiile, nici măcar în glumă. Noroc că nu m-a luat nimeni în serios. Surprins de această pretenție, bancherul m-a fixat cu o licărire de ironie în priviri. Lestang a preferat să rămână mai retras și să se bucure în liniște de spectacol.

Venisem ca un cuceritor, ferm hotărât să încolțesc destinul jucând fără nici o logică. În clipa adevărului, a fost însă cu totul altfel: m-am simțit incapabil să trec la fapte. Sub puterea

obişnuinţei, cu cărţile în mână, firea mea de jucător rece şi calculat a biruit. Ba, o bună bucată de timp, chiar am căutat partidei o greşeală pe care să o speculez. În loc să mă arunc în luptă orbeşte, lăsând să bată un vânt de nebunie pe postavul verde, mă mulţumeam să mizez cu zgârcenie. Ba pierdeam cinci ludovici, ba îmi recăpătam banii. După o oră de joc meschin, nu eram nicidecum mai bogat decât la sosire. Ca profesionist prudent, mă străduisem să-mi păstrez capitalul fără de care nu aş mai fi putut continua partida. Jucătorul nebun, a cărui înflăcărare i-o ţineam încă în frâu, aştepta momentul potrivit pentru a declanşa adevăratele ostilităţi.

În dreapta mea, un burghez – tot numai dantele – pierdea francii cu miile, fără să crâcnească, dar năduşind ca un catâr. Dădea impresia că, ajuns pe punctul de a primi vreun titlu de nobleţe, vroia să-şi confecţioneze un aer aristocratic, de care se ştia lipsit din fire. Leoarcă de transpiraţie, ruinat, dar satisfăcut, parcă, de demonstraţia lui, s-a ridicat de la masă, aruncându-mi un zâmbet onctuos şi salutând cu o plecăciune adâncă, mult prea adâncă. Soarta potrivnică nu merita o asemenea reverenţă. Cred că personajul acela grotesc mă făcuse să renunţ, fără a-mi da seama, la planul meu. După o vreme, un gentilom şi un ofiţer, pământii la faţă din pricina furiei înăbuşite, au plecat şi ei, nemaiputând continua partida.

Cei care i-au înlocuit au adus, în schimb, un pic de fantezie. Unul dintre ei, cam de vârsta mea, a mizat o sută de franci deodată şi i-a pierdut. A plecat imediat, însoţit de complimentele bancherului. Trecerea lui a rămas aproape neobservată.

S-a început o nouă partidă. Pachetul de cărţi a fost schimbat. Bancherului nu-i plăceau mizele mele prăpădite. Locul pe care îl ocupam nu-i aducea mare lucru. Îmi arăta tot dispreţul, continuând să mă trateze de sus. Un individ îmbrăcat în haine închise la culoare, cu atitudini de copoi, se posta uneori în dreptul lui şi schimba cu el priviri complice. Atenţia condescendentă cu care eram tratat a sfârşit prin a mă irita la culme. La joc, mânia nu este niciodată un sfetnic bun. Mi-a trecut prin minte să schimb masa. Dar nu-mi stătea în obicei să fug de provocare.

Continuând partida de-acolo, m-am simţit năpădit de un sentiment de revoltă, care s-a tradus prin pofta de a da cu tifla bancherului arogant, ca în copilărie, când făceam tot felul de şotii mojiceşti persoanelor pe care le detestam. Ideea a devenit din ce în ce mai persistentă, irezistibilă, până ce a ajuns să-mi schimbe modul de a juca. Destinul meu avea un nume, un chip. Era o chestiune de onoare.

Aidoma unui atac pornit pe neaşteptate, am mizat două sute de ludovici pe o carte. Am câştigat împotriva băncii. Am lăsat aurul pe masă, în speranţa de a izbuti să dublez suma. Am câştigat din nou. Aurul curgea din belşug. Din cinci lovituri succesive, am adunat trei mii două sute de ludovici. Jubilam. Banii se strânseseră dinaintea mea, în grămezi strălucitoare, degajând căldura unei noi prietenii. Clinchetul zglobiu al monedelor mi se părea un concert de spiriduşi. Am observat apoi că expresia bancherului se schimbase. O uşoară paloare îi înăsprea trăsăturile feţei. Îngrijorarea îi înceţoşase privirea. Omul se întreba care era adevărata mea personalitate. Fuseseră de ajuns câteva combinaţii îndrăzneţe ca să ajung o fiinţă respectabilă. Lumea devenise, brusc, interesată de mine, murmura, îmi evalua şansele. Tinereţea îmi sporea şi mai mult misterul.

În timpul transei în care intrasem, cuprins ca de febră, eram ferm convins că puteam să-mi cresc câştigurile la nesfârşit, deşi o asemenea încredere contrazicea orice logică a jocului. Dorinţa de a umili trufia bancherului mă orbise – o dorinţă violentă, nedomolită de primele mele succese. Complicele cu aer de copoi s-a făcut nevăzut după un ultim schimb de priviri; dispariţia lui rapidă m-a intrigat atât de mult, încât m-am hotărât să mă cuminţesc, jucând pe sume mici. Rămânând stăpân pe mine, vroiam să rămân stăpân pe situaţie. Bancherului i-a revenit culoarea în obraji. Ceilalţi pontatori de la masă, stimulaţi de succesul meu, s-au lansat la rândul lor într-un joc extrem de riscant, în care s-au ruinat rapid. Au cedat locul altora.

Noii veniţi s-au instalat la masă cât se poate de discret. Nu le-am acordat suficientă atenţie. Erau nişte pontatori foarte experimentaţi. Furat de patimă, nu mi-am dat seama că se aflau

în cârdăşie cu bancherul. Rolul lor consta în a-mi neutraliza jocul – cunoşteam tactica, întrucât o practicasem şi eu. Când reîncepeam să dublez mizele, cu scopul de a da gata banca, jucătorii ceilalţi aveau grijă să piardă sume echivalente. Fondurile lor păreau inepuizabile. Prin acest procedeu, alimentau fără încetare rezervele bancherului, aşteptând ca şansa să se întoarcă în defavoarea mea. Jucam pe sume enorme, în serii de câte cinci sau şase dublări de mize, după care reveneam la poturi mult mai rezonabile.

După un ceas, când tensiunea a ajuns la paroxism, mă aflam în posesia averii mult visate, două sute de mii de franci – de două ori zestrea lui Agnès. Deţineam, în fine, miza maximă autorizată la masă. Cu privirea plecată, bancherul aştepta, resemnat, să dictez sentinţa. O ultimă dublare – eram într-o serie de şapte, pe care o încercam prima oară – mi-ar fi adus patru sute de mii de franci, iar banca se închidea.

– Carte!

Fără ca măcar s-o întorc, mi-am împins pe ea tot avutul. De data aceasta, nu s-a mai produs un nou miracol. Banca m-a învins. Totul se prăbuşea.

În mod bizar, m-am simţit despovărat. Aplauzele asistenţei m-au surprins, de parcă în visul meu începuse, brusc, să plouă. Pentru o clipă, m-am văzut la hanul Grande Pinte din Roule, aşezat alături de cămin. Apoi, efuziunea lui Lestang, care mă felicita, ridicându-mă în braţe...

Eram incapabil să mă urnesc de pe scaun. Nu mai aveam picioare. Mă simţeam epuizat, de parcă toate forţele vitale mă părăsiseră.

O carte jucată în plus mă făcuse să pierd averea cu care puteam duce un trai îndestulat până la capătul zilelor. Nu acesta era însă lucrul cel mai important. Esenţialul consta în faptul că ieşisem învingător asupra unei provocări pe care mi-o lansasem singur, aceea de a mă ridica la nivelul lui Lestang şi de a-l depăşi. De aici şi fericirea mea totală: emoţia sublimă a celui care izbuteşte să păşească dincolo de limitele unui destin favo-

rabil, pe tărâmul unde un asemenea destin se întoarce împotriva îndrăznețului și îl aduce la o sărăcie lucie... Trăisem o viață întreagă în câteva ceasuri de exaltare.

Și astăzi încă, singurul aur care mă onorează e doar aurul pe care l-am pierdut în seara aceea, la hotelul Transilvania. De atunci, am devenit un alt om.

39

În lumea jocurilor de cărți, niciodată nu va fi agreat un tânăr necunoscut care pune în primejdie, de la prima sa apariție, echilibrul financiar al unui tripou celebru, la urma urmelor protejat de Curte. Administratorul așezământului nu mi-a iertat spaimele pe care i le provocasem. Se temea să nu reiau cumva tentativa, iar de astă dată, la cea de-a șaptea dublare, șansa să încline în favoarea mea. Alertată de persoane suspuse, poliția a deschis o anchetă, cu scopul de a mă face să părăsesc orașul sau de a mă închide un timp la Bicêtre, sub primul pretext găsit. Și știam că nu se ducea lipsă de motive legitime pentru a arunca în închisoare un cartofor ca mine.

Am pomenit deja de Blancbuisson, unul dintre membrii bandei mele de netrebnici, care era fiul unui ofițer de poliție. Datorită lui, am scăpat de arestare. Aflând de la tatăl său că începuseră să mă caute ca urmare a isprăvii de la hotelul Transilvania, m-a anunțat pe dată, pentru a avea timp să mă pun la adăpost. În general, amenințarea care plutea asupra unui pungaș de o oarecare notorietate dura cel mult două sau trei săptămâni, afacerea fiind apoi clasată.

Nu știu cum să definesc emoția ce m-a cuprins la aflarea veștii. Era un amestec de îngrijorare și de mândrie. Prietenii mei mă considerau un erou, fiindcă realizasem partida ideală de cărți, pe care toți visau să o facă într-o bună zi, la hotelul Transilvania. Strânși în jurul meu, ascultau cu sufletul la gură istoria aventurii pe care o avusesem. Ochii le sclipeau la fel de

intens precum cei ai unui copil în fața unui spectacol minunat. La intervale regulate, spunându-le cum reușeam să dublez miza de cinci ori la rând, ridicau ulciorul în cinstea succesului meu. Ba chiar au fost unii care au ciocnit, ironic, pentru viitoarea mea întemnițare. În tagma noastră, o primă ședere în spatele gratiilor reprezenta o promovare pe scara marginalității.

Îmi amintesc o remarcă plină de duh a lui Tournier:

– La Mouche, simte-te mândru de a fi ajuns eroul unei povești cum nu s-a mai pomenit. În mod sigur, ești singurul pungaș din Paris pe care poliția vrea să-l bage la zdup sub pretextul că, într-o seară, a vrut să joace cărți fără să trișeze. Zău dacă nu-ți piere tot cheful să mai fii cinstit!

Tot atunci, Blancbuisson a povestit și el o altă întâmplare menită, după părerea lui, să facă mare vâlvă în înalta societate pariziană: un gentilom, al cărui nume era păstrat secret, îl jumulise strașnic la cărți pe un prinț austriac. Regentul însuși semnase de curând un ordin scris împotriva celui cunoscut drept unul dintre cei mai mari escroci ce bântuiau prin Europa în căutarea meselor de joc pe la care să se aciuiască. Blancbuisson nu contenea să-i tot laude talentul, deși nu-l întâlnise vreodată. Eram singurul care putea da un nume enigmaticului personaj, dar m-am ferit să dezvălui ceva. Potrivit zvonurilor, prințul austriac pierduse banii destinați misiunii sale la Curte. Pentru a scăpa de scandalul pe care îl știa inevitabil, încercase să-și ia zilele, administrându-și o doză puternică de opiu. Fusese la un pas de moarte. Se spunea că paralizase, nemaiputând acum să se miște din pat. Soția lui, afectată de pierderea trăsurii și adusă la disperare de dispariția bijuteriilor ei de familie, ceruse dreptate Regentului, pe care îl cunoștea îndeaproape – se spunea, de altfel, că fusese amanta lui.

Presat de situația în care mă găseam, a trebuit să mă despart de prietenii mei. Am pornit în căutarea lui Lestang, luând la rând toate localurile publice pe care le frecventa noaptea. Într-un sfârșit, am dat de el la o masă de la Procope, unde petrecea într-o companie veselă. Ferindu-mă de urechile indiscrete, l-am informat amănunțit despre primejdia în care ne aflam amândoi. Nu

aveam vreme de pierdut. Ne-am hotărât să fugim din Paris, fiecare separat. Lestang m-a povăţuit să nu mai apar în nici o sală de jocuri, nici măcar la cârciumă, căci, ştiindu-mi patima, poliţia îmi putea întinde o capcană. Nu era un secret pentru nimeni că toţi patronii de localuri colaborau cu oamenii legii, când venea vorba să fie găsit un suspect.

Chiar în acea noapte, am pornit-o spre hanul Grande Pinte din Roule, unde un cupeu m-a depus cu lucrurile mele cele mai preţioase. Lestang a fugit, la rândul său. Nu l-am mai văzut niciodată. Voi spune la sfârşitul povestirii mele cum am mai aflat veşti despre el.

40

La doi kilometri de Paris, natura se arăta mai puternică decât oamenii, îşi impunea ritmul, îşi comunica dispoziţiile şi gândul. Viaţa urma molcoma lunecare a anotimpurilor – desfătarea dimineţilor de primăvară după nopţile geroase, violenţa ploilor după căldurile de septembrie. Zona Champs-Élysées mi se părea un teritoriu ostil. Ce straniu refugiu îmi alesesem pentru a mă adăposti de primejdii! Făpturile de acolo nu erau de soiul meu. Stăteai mereu cu ochii-n patru, din pricina ambuscadelor în care puteai fi prins de borfaşii care pândeau peste tot, ascunşi în spatele tufişurilor. Se întâmpla adeseori să fii jecmănit în plină zi. Nici o femeie nu s-ar fi încumetat singură pe aleile dintre pâlcurile de copaci. Chiar şi însoţită, tot se afla în pericol.

Adăpostit la hanul Grande Pinte, trăiam – oarecum inconştient – în preajma fărădelegii. La scurtă vreme, am ajuns totuşi să-i ghicesc pe tâlhari, după frânturile de conversaţie care îmi ajungeau la urechi. Derbedeii semănau cu grădinarii, cu cioplitorii de la carierele de piatră, cu slujitorii care păreau să-şi vadă liniştiţi de treburile lor, oameni obişnuiţi, cu două feţe, cu limbaj făţarnic, cu viaţă dublă. Poliţia era inexistentă. Uneori, gardişti călare patrulau pe drumul spre Neuilly, uitându-se în

stânga și-n dreapta, se opreau câteva momente la poarta vreunui țăran din partea locului și făceau cale întoarsă, cu un sac de provizii, rod al unui obscur șantaj.

Cum Lestang dispăruse, n-aveam nici un model de urmat. Rupsesem orice contact cu pungașii bandei. Nici unul nu știa unde mă ascunsesem. Nu mă mai încumetam să intru în Paris. Surghiunit, fără prieteni, fără o slujbă, trăind din economii nevolnice, rămâneam singur în fața unui viitor incert. Dispuneam de toată libertatea pentru a-mi făuri o nouă viață, plecând de la zero. Nu se putea spune că îmi displăcea o astfel de provocare. În primele săptămâni, mă simțeam derutat de hăul pe care îl vedeam deschizându-se dinaintea mea. Pentru a-l depăși, trebuia să renunț la toate acele certitudini pe baza cărora nu mă pricepusem să-mi clădesc o existență onorabilă.

Trecutul meu constituia un punct de sprijin pentru un nou început. Acumulasem experiența unor situații dificile. Nevoia de a mă integra într-un grup social mă împinsese să joc cărți cu pasiune. Revolta mă făcuse trișor, și acesta sfârșise prin a deveni adevărata mea natură. Mă ridicasem deasupra multor pungași de cârciumă, îmblânzind capriciile hazardului, așa cum dresezi un urs din Pirinei să danseze în public, după ritmul tamburinei. Îmi urmasem cariera, sfidând destinul pe terenul lui. Supremă îndrăzneală... Plăteam acum consecințele gestului meu trufaș printr-o sărăcie aproape lucie. Mai mult decât ruinarea la care ajunsesem, eșecul unei asemenea întreprinderi consacrase ruptura definitivă de valorile adolescenței. O seară petrecută la hotelul Transilvania fusese de-ajuns pentru a ucide eroul hrănit din seva utopiilor mele. Mersesem până la capătul nebuniei și mă simțeam cumplit de bătrân. Potolindu-mi setea de absolut, mă regăseam, în sfârșit, împăcat cu mine însumi. Știam că o dată ce ai ținut imposibilul în mână, nici o altă provocare nu te va mai speria.

În cursul plimbărilor bucolice de-a lungul pășunilor, grădinilor și câmpurilor de tigve ce se întindeau dincolo de Grand-Cours, mă convingeam că venise vremea să mă comport ca un adult, să mă slujesc de știința cărților de joc ca un profe-

sionist, pentru a-mi clădi un statut social trainic. Vroiam să ies din umbra pungaşului persecutat şi să ajung la strălucirea unei persoane de rang, bogate şi puternice.

La hanul Grande Pinte eram cazat sub numele de Perrault. Ştiam că instalarea mea aici nu va fi provizorie. Locul mi se părea tulburător. Sufletul meu recunoscuse, parcă, una dintre fostele sale locuinţe şi nu vroia să o mai părăsească. Dacă îl exclud pe hangiu, cu care seara mai făceam uneori câte o partidă de pichet fără miză, în trei săptămâni nu întâlnisem nici un jucător de cărţi vrednic de acest nume. Jocurile nu lipseau la han: se practicau cu nevinovăţie. Duminicile şi în zilele ploioase, funcţionarii de la pepiniera regală jucau zaruri pe căni de bere sau pe cidru dulce. Eu, aşezat într-un colţ al sălii spaţioase, îmi întreţineam flacăra iluziilor născocind noi poveşti, sub formă de scrisori adresate lui Agnès, în care îi istoriseam amănunţit diverse episoade ale aventurilor mele în colonii. În restul timpului, priveam lumea din jur şi îmi reciteam preţioasele cărţi.

Zacharie Billot, patronul hanului, era un om cumsecade, fără patimi sau hachiţe, preocupat să-şi satisfacă pe deplin clientela şi să-şi păzească fata de haimanale. Aceasta, Marion, rămânea pentru toţi o enigmă. Prezenţa ei exercita o adevărată fascinaţie asupra majorităţii bărbaţilor, aşa cum o floare stranie atrage bondarii. Când frumosul său glas de sirenă se înălţa din casă, îl subjuga pe oricine s-ar fi întâmplat să-l audă. Întâi se vorbea în şoaptă, apoi toată lumea asculta în tăcere. Vocea fetei, răzbătând prin ziduri, calma spiritele, fapt ce conferea hanului acea atmosferă liniştitoare care mă cucerise de prima dată. Oamenii dădeau frâu liber imaginaţiei. Marion era izvorul tuturor fantasmelor. Vrăjea mai mult prin ideea pe care fiecare şi-o făcea despre năluca ei atât de delicată, şi nu atât prin strălucirea farmecelor sale. Nimeni nu ştia cum arăta ea în realitate, nimeni nu putea să se laude că îi cunoştea chipul.

Marion cultiva misterul care o înconjura, purtând un văl aidoma leproaselor de odinioară. Unii spuneau că era desfigurată, alţii o credeau de o urâţenie respingătoare. Majoritatea,

încrezându-se în sunetul vocii ei, se mulțumeau să-i atribuie frumusețea unei sfinte. Când se întâmpla totuși să se arate în sala hanului, Marion nu vorbea niciodată cu clienții de la mese. Partidele de zaruri și conversațiile se opreau, gândurile rămâneau suspendate, privirile tulburi urmăreau mișcările corpului ei subțiratic, cu forme de o gingașă rotunjime, pe care și le ascundea sub veșminte din pânză groasă. Ce n-am fi dat noi atunci să prindem din zbor o licărire a pupilelor ei de culoarea cenușii albăstrii... Așteptarea noastră era zadarnică. Privirea îi părea întoarsă doar spre interiorul propriei sale ființe.

În singurătatea bucătăriei sau a odăii alăturate, Marion își fredona de dimineața până seara cantilenele scăldate în melancolie. Cânta iubirile imposibile, mizeria sărăntocilor, copiii părăsiți care mor iarna. De câte ori, ascultând-o, nu m-am întrebat ce rău straniu o năpăstuia! Tatăl ei căuta să reteze din scurt orice presupunere, spunând cu un aer dezolat:

– E doar o fantezie de femeie, domnule, mama ei era la fel. Nu mai vedeți răul acolo unde nu există. Fata mea nu vrea să se arate. E dreptul său. În felul ei, trăiește ca o pustnică.

Vălul misterului s-a destrămat totuși, în cursul unei nopți de mai. Zacharie Billot și cu mine ne aflam singuri în hanul închis, jucând o partidă de pichet, când, deodată, o detunătură de armă s-a auzit dinspre partea casei care dădea către Champs-Élysées. Hangiul a înțeles numaidecât despre ce era vorba. Cu repeziciunea unei pisici sălbatice, a țâșnit, a înșfăcat două pistoale încărcate și mi-a întins unul, gâfâind:

– Ticăloșii, s-au dat la Marion!

Ușa tinerei fusese blocată pe dinăuntru cu o mobilă. Marion nu răspundea apelurilor înspăimântate ale tatălui ei. Am dat ocol prin grădina de zarzavat. La o oarecare depărtare, mi s-a părut că aud, în tufișuri, foșnetul haimanalelor care fugeau. Fereastra camerei rămăsese deschisă. Zacharie a încălecat peste pervaz și a sărit în încăperea slab luminată, gata să tragă. Eu, rămas în urmă cu câțiva pași, m-am împiedicat de un corp aflat în iarba înaltă de un cot și m-am întins pe jos cât eram de lung. Corpul cu pricina a tresărit și a tras o înjurătură, urmată de un fel de mormăială. Era

geamătul răgușit al unui bărbat. Pe moment, n-am înțeles ce căuta acolo. M-am gândit, cu naivitate, la vreun bețiv ce se pripășise pe lângă zid și adormise, furat de aburii alcoolului.

Marion zăcea aproape în nesimțire, pe patul răvășit. Tatăl i-a tras cămașa peste picioarele goale. A desfăcut călușul care o împiedicase să țipe. Fata mai ținea încă în mână pistolul cu care trăsese în agresori. După ce s-a asigurat că trăia, hangiul s-a apucat să deplaseze mobilierul cu care fusese baricadată ușa, pentru a se duce după un lighean cu apă proaspătă.

Cuprins de emoție, m-am apropiat la rândul meu de tânără, pentru a o liniști. Sfeșnicul rămăsese aprins la capul patului. L-am luat și m-am aplecat asupra chipului ei. Ceea ce am văzut m-a fermecat cum rar mi se mai întâmplase până atunci: în ciuda palorii, trăsăturile lui Marion se dovedeau a fi răpitoare. Fata era de o frumusețe deopotrivă fragilă și neclintită, parcă pietrificată în tinerețea pe care o arăta, una dintre acele frumuseți ireale, cum vezi pe pânzele marilor pictori, îndelung elaborată după model. Mi-am zis că o asemenea imagine nu se putea să nu ascundă o tragedie.

Cu precauție, pentru a nu o speria, i-am desprins șuvițele de păr lipite de sudoare pe frunte și pe gât, așteptându-mă să găsesc vreo rană. N-am văzut decât urmele unei strangulări fără consecințe grave. Cu ochii închiși, Marion respira anevoios, scoțând un fel de horcăit. Trupul îi era scuturat de tremurături. Spaima continua să o chinuie. Captivat de farmecul trăsăturilor ei juvenile, neschimonosite încă de trecerea timpului, am ajuns să uit de drama a cărei victimă fusese. Am murmurat:

– De ce să ascunzi vederii un chip atât de frumos?

De lângă mine, Zacharie mi-a răspuns:

– Din teamă de ceea ce tocmai a pățit și din alte motive, pe care nu ți le pot dezvălui aici. Deocamdată, avem lucruri mai urgente de făcut. Ai dat peste cineva afară?

– M-am împiedicat de un bărbat întins pe jos.

– E unul dintre bandiți. Vrei să vezi dacă mai este tot acolo unde l-ai găsit?

Brusc, m-am simțit cuprins de o mânie rece. M-am întors la fereastră, în vreme ce hangiul se apucase deja să-i dea primele

îngrijiri fiicei sale. Aplecându-mă în afară, am auzit gemetele care veneau de jos. Agresorul nu era deloc în apele lui. Prin noaptea fără lună, am desluşit, vag, silueta neagră pe care licărirea stelelor o hărăzea sentinţei mele. Spiritul lumii, drag lui Valentin Mouchet, a pogorât în mine. Devenisem braţul înarmat al justiţiei sale. Cu mişcări lente, am aţintit arma spre pieptul omului şi am tras de aproape, fără să şovăi.

Din pricina emoţiei, mâinile mi-au fost cuprinse de un tremur ridicol, pe care m-am căznit să-l stăvilesc. Zgomotul împuşcăturii i-a stârnit un ţipăt de uimire lui Marion, care între timp îşi revenise. M-am întors spre ea, cu pistolul fumegând în mână, pentru a-i arăta satisfacţia de a o fi răzbunat. Dar nici n-a interesat-o; s-a răsucit spre tăblia întunecată a patului. Câinii din vecini s-au dezlănţuit din nou, sfâşiind noaptea cu lătrăturile lor fioroase. Nici un vecin n-a venit totuşi să afle ce se întâmplase. Stăteau cu toţii zăvorâţi în casele lor.

Aşezat pe marginea patului, Zacharie Billot plângea în hohote, sprijinindu-şi capul în mâini. După ce şi-a mai potolit năduful, s-a apropiat, la rândul lui, de fereastră, s-a aplecat, ţinând în lateral sfeşnicul şi a spus, pe un ton dezgustat:

– Încă unul din banda Petite Pologne.

– A primit ce merita.

– Va fi al doilea care dispare în Sena. Dacă trebuie, am să-i omor pe toţi, unul câte unul. Vrei să mă ajuţi să-mi pun hoitul ăsta în spinare?

Hangiul mi-a încredinţat paza lui Marion, după care a plecat, luând-o pe scurtături, în direcţia fluviului, unde urma să se descotorosească de cadavru.

41

Zacharie Billot şi cu mine n-am dormit deloc în noaptea aceea. Ne-am petrecut timpul bând, tăifăsuind şi veghind-o pe nefericita Marion. Hangiul mi-a dat pistolul pe care tânăra îl

smulsese unuia dintre agresori, sfătuindu-mă să-l țin la îndemână câtă vreme aveam să locuiesc la hanul Grande Pinte. Cu trei ani în urmă, Marion mai suferise o agresiune, la fel de violentă. Rămăsese atunci însărcinată, dar pierduse copilul după câteva luni. Biata fată se aflase la un pas de moarte. Tot banda Petite Pologne dăduse atacul. Cel care se trecea drept șef fusese ucis de hangiu pe promenada de pe Chaillot, iar trupul său ajunsese în Sena.

Pe vremea acelor întâmplări dramatice, Marion avea douăzeci și patru de ani, vârstă la care multe femei de condiția sa arată de treizeci și cinci. Întrucât mă miram că, după prospețimea trăsăturilor, fata nu părea să aibă mai mult de cincisprezece ani, Zacharie Billot a exclamat:

– Nici nu știi câtă dreptate ai!

Apoi mi-a relatat tulburătoarele evenimente care se petrecuseră cu zece ani mai înainte, în hanul său și al căror secret nu l-am pătruns decât descifrând manuscrisul lui Nicolas Godemer. Pe vremea aceea, Marion și mama ei arătau oribil. Se umpluseră de scrofule pe față, pe brațe și pe mâini – niște gâlci purulente, insensibile la orice tratament cunoscut. Medicii, descumpăniți, renunțaseră să le mai îngrijească. Pentru a nu speria clientela, mama și fiica își acopereau chipul cu un voal, nelăsând să li se vadă decât ochii. Erau foarte legate una de cealaltă, ca două făpturi lovite de același blestem, fără speranță de vindecare.

Într-o bună zi, un zidar numit Guérin, om destoinic, căruia parohia îi încredințase câteva lucrări la biserica din Roule, a făcut o descoperire. Într-unul dintre picioarele scobite ale altarului pe care trebuia să-l repare, a găsit un săculeț din piele, bine închis. Conținea un manuscris pe pergament, cu o legătură sumară, precum și o cutie din metal, plină cu o pulbere roșietică. Zidarul a dus totul la hanul Grande Pinte, unde stătea în pensiune pe timpul restaurărilor. Seara, după cină, i-a arătat hangiului lucrurile peste care dăduse. Cu vârful mistriei, a golit cutia pe masă, vrând să-și facă din ea o tabacheră. Cei doi bărbați au fost dezamăgiți de conținut. Se așteptau să găsească niscaiva monede vechi, de aur. Nu era însă decât o pulbere grea și com-

pactă, care nu mirosea a nimic. La lumina lumânării, au frunzărit manuscrisul. Cum nici unul dintre ei nu ştia să citească, s-au mulţumit să contemple imaginile pioase. În acest timp, tânăra Marion s-a apropiat de masă pe tăcute, a gustat din pulbere şi, crezând că era zahăr candel, a savurat-o până la ultima firimitură. Când Zacharie Billot a realizat ce se întâmpla în întuneric, era prea târziu, răul se produsese.

Noaptea care a urmat a fost una dintre cele mai chinuitoare pe care hangiul le-a avut de îndurat vreodată. Convins că fiica lui înghiţise o otravă din Evul Mediu, a vegheat, împreună cu soţia lui, la căpătâiul lui Marion, aşteptându-se, la fiecare respiraţie, ca fata să-şi dea ultima suflare.

Femeia a fost prima care a observat metamorfoza. În timpul somnului, corpul fiicei sale scăpase de scrofule. Crustele se desprindeau, abcesele nu-şi mai revărsau umoarea, ci se închideau. Porţiunile de carne vie recăpătau un colorit trandafiriu. Faţa, ca şi braţele şi picioarele, i se acoperiseră cu o piele sănătoasă, aşa cum fata nu mai avusese din copilărie. Era limpede că praful lucra în trupul său ca un medicament miraculos.

Câteva zile mai târziu, pe corpul tinerei nu mai rămăsese nici o urmă a bolii. Dobândise strania frumuseţe care o făcea atât de ademenitoare.

Când şi-a descoperit noua imagine, Marion nu s-a recunoscut. S-a speriat, a izbucnit în hohote de plâns şi, până la urmă, a spart oglinda pe care o ţinea în mână. Trăise atâta vreme cu acel chip scrofulos, încât inima ei refuza să accepte un altul. Fata a spus, atunci:

– Nu mai semăn cu mama. Nu mai sunt Marion a ei.

Maică-sa, în schimb, era înnebunită de fericire că văzuse săvârşindu-se miracolul. Din acea zi, uitându-şi propriile-i suferinţe, a început să cânte – cu râvna unei privighetori – un repertoriu inepuizabil de cantilene, pe care Marion le îngâna, la rândul său, din spatele vălului. Chiar şi pe patul de moarte, femeia nu şi-a pierdut veselia.

Intrigat de asemenea dezvăluiri, l-am întrebat pe hangiu ce se întâmplase cu manuscrisul respectiv.

– Îl am în cameră. La plecare, Guérin mi l-a lăsat mie. Mă duc să-l iau.

Iată împrejurările în care am intrat în posesia manuscrisului lui Nicolas Godemer. Mă aştepta la fosta Quatre Vents, în paza unei persoane cumsecade, care nu ştia nimic despre conţinutul lui. Încetul cu încetul – căci lectura nu era lesnicioasă –, am descoperit cu emoţie destinul lui Valentin Mouchet, al lui Marion Bonseigneur, al leprozeriei din Roule, unde clădirea principală, transformată în fermă, şi capela Saint-Jacques-Saint-Philippe se aflau încă în picioare, nu departe de hanul Grande Pinte şi de pivniţa sa boltită, cu cele şapte trepte ale scării lui Iacob.

Cât despre medicamentul miraculos, acesta nu putea fi decât un rest din elixir – Leul Roşu, preparat de sărmanul lepros înainte de a fi fost otrăvit de către protectorul lui. Valentin plătise aşadar cu viaţa izbânda Marii Lucrări.

Marion îşi datora vindecarea strădaniei bietului alchimist. Mizeria ei fizică se preschimbase într-o comoară, pe care refuza s-o primească în sufletul său. De teamă să n-o piardă din nou? Din dorinţa de a-şi păstra imaginea liniştitoare din trecut? Sau să fi fost amintirea mamei ei? Nu încerca, oare, un sentiment de vinovăţie, care o împingea la mortificare, gândindu-se că se salvase numai ea din pură lăcomie, când de fapt ar fi fost atât de firesc să împartă acel praf şi cu alţii? Iată întrebările – rămase fără răspuns – pe care mi le puneam, încercând să înţeleg ciudatul comportament al acestei tinere femei de o frumuseţe inalterabilă.

42

Cel care îşi caută destinul vede peste tot semne prevestitoare. Ajunsesem la limită cu resursele mele băneşti. Tocmai mă întrebam cum să-mi umplu trainic punga fără a mă întoarce la Paris, când Providenţa mi-a dat imboldul de care aveam nevoie, punându-mi în mână dovada că îmi alesesem să locuiesc chiar în casa leprosului Valentin.

Dormeam deasupra pivniței unde el găsise Piatra Filozofală. Citisem totodată, într-una dintre cărțile mele vechi, cugetarea unui poet, la care aderasem și eu. Potrivit acesteia, multă vreme după moartea unui om, dăinuie pe undeva, suspendată în aer, urma trecerii sale pe pământ, perceptibilă numai pentru un suflet predispus să stabilească o comunicare. În lipsă de altceva mai bun, m-am agățat de o asemenea speranță. M-am pătruns de ideea bizară că, în ciuda veacurilor scurse de atunci, mai persista încă în atmosfera hanului Grande Pinte ceva din spiritul leprosului Valentin, măcar o fărâmă din pulberea magică aptă să preschimbe plumbul în aur, boala în sănătate deplină, efemerul în veșnicie, cu condiția să crezi în asta cu toată tăria.

Alt semn limpede, manuscrisul lui Nicolas Godemer. Eram primul cititor care se pricepuse să-l descifreze. Din acel moment, îmi imaginam că, potrivit prezicerii bătrânului director, spiritul lui Valentin Mouchet mă alesese pentru a se reîncarna și a-și continua aventura terestră într-o altă epocă.

Zona Champs-Élysées – unde se odihneau, în vremurile mitice, spiritele oamenilor iluștri, eroi și semizei – era locul cel mai potrivit pentru o asemenea întâlnire.

Într-o după-amiază, stârnit de agitația de pe drum, am asistat la un eveniment parizian petrecut la Tuileries. De o parte și de cealaltă a marelui grilaj al grădinii, niște muncitori suiți pe schele terminau de instalat cele două splendide sculpturi din marmură albă numite, din acea zi a anului 1719, caii lui Marly. Una dintre ele îl înfățișa pe Mercur, divinitate protectoare a comerțului și a hoților, călare pe un animal înaripat. Cealaltă statuie întruchipa Faima. Din locul unde mă găseam, ascuns în mijlocul gloatei, mi se părea că Mercur mă fixează doar pe mine, cu un surâs încrezător, ce îi ilumina frumosul chip de efeb. Faima, pe de altă parte, sufla în goarnă, cu privirea îndreptată spre Champs-Élysées. Aceste noi semne nu puteau fi simple coincidențe. Dacă aș fi trăit în Antichitate, Mercur ar fi fost zeitatea mea protectoare. Nu eram eu pungaș și expert în comerțul cu cărțile de joc?

Din manuscrisul lui Nicolas Godemer aflasem că mercurul alchimiştilor reprezenta, alături de pucioasă şi de sare, unul dintre cei trei copii ai Marii Lucrări. Cele două statui înălţate în faţa mea constituiau aşadar un simbol cabalistic adresat sagacităţii mele şi pe care, probabil, numai eu eram în stare să-l interpretez. Îţi puteai câştiga faima în Champs-Élysées, prefăcând mercurul ordinar în metal nobil, graţie acţiunii unui al treilea element pe care îl luai din tine însuţi, sarea propriului tău spirit.

Totul se potrivea. Leprosul Valentin mă inspirase. Eram posedat. Din clipa în care am avut această certitudine, nu m-am mai îndoit de soarta ce-mi fusese hărăzită. Nu eu îmi ghidam acum gândurile, ci acela care pusese stăpânire pe sufletul meu, instalându-se în propriu-mi înveliş de carne.

Tot ce a urmat s-a petrecut ca într-un vis. Pe când ieşeam din piaţă, cu capul plin de proiecte nebuneşti, braţele zdravene ale lui Blancbuisson m-au înhăţat de umeri şi m-au ridicat de la pământ. Ce bucurie că ne întâlnisem! Mi-a pus sute de întrebări, iar eu lui la fel. Nu-i venea să creadă că în tot acest timp rămăsesem ascuns la numai o jumătate de oră de Paris, în timp ce toată gaşca mă credea în inima ţinutului meu natal, Cévennes. Am fost fericit să aflu că poliţia clasase afacerea în care fusesem implicat. Prin urmare, eram liber să circul după pofta inimii.

Sporovăind ba de una, ba de alta, am luat-o spre o cârciumă situată nu departe de frumoasele palate ce se construiau în cartierul Saint-Honoré, unde, cu o halbă de bere în faţă, ne-am apucat să facem planuri de viitor. Pe parcelele cu iarbă dintre pâlcurile de ulmi, alţi tineri băteau mingea, în vreme ce oamenii ieşiţi la plimbare treceau pe aleile pline de crâşme şi tarabe cu băuturi. Rădvanele, ieşind din Paris, se îndreptau la pas spre promenada Cours-la-Reine, unde formau coloane lungi, ce înaintau cu hurducăieli zdravene.

I-am mărturisit lui Blancbuisson că nu mai aveam bani. Pentru a-mi reface fondurile cât mai repede, nu vedeam altă cale decât pungăşitul la cărţi, în alt mod şi la altă scară decât pe vremuri, cu banda noastră. De fapt, vroiam să mă inspir din metoda pe care o văzusem practicată de Lestang, singura capabilă

să-mi aducă rapid îndestularea financiară. Blancbuisson mi-a propus să formăm o echipă. Într-o primă etapă, urma să intre în asociația noastră cu veniturile scoase de la cele două prostituate care lucrau pentru el pe lângă Palais-Royal. Oferta lui nu mă încânta defel, căci n-aveam stofă de pește. Cu toate acestea, în situația precară în care mă găseam, nu se cădea să fac nazuri. Am acceptat propunerea ca pe o soluție provizorie, până ce banii ar fi început să curgă puhoi, lucru ce trebuia să se petreacă fără întârziere.

43

Am abordat perioada decisivă a carierei mele de trișor cu o mentalitate de ucigaș. Eram hotărât să-mi întemeiez averea pe falimentul celorlalți, fără să-mi pese dacă lăsam cadavre în urma mea. Gata cu frumoasele sentimente care înmoaie sufletul. Când mă găseam în fața unui adversar, indiferent cine ar fi fost, îmi imaginam că-mi joc propria viață. Cărțile încetau să mai fie o îndeletnicire ludică, agreabilă, între oameni care se simțeau bine împreună. Făceam din orice partidă o luptă în care toate loviturile erau permise, un duel în aer liber, unde cel care pierdea își vărsa tot sângele.

Primele victime mi le-am ales din anturajul meu, la Grande Pinte, o repetiție înaintea unor provocări mai serioase. Nefericitul Zacharie Billot și-a pierdut hanul în câteva zile, precum și un teren de lângă Champs-Élysées. În acea perioadă, acolo unde jocurile pe bani erau interzise, se obișnuia să se pună la bătaie tot ce s-ar fi putut ceda, adică bunuri și proprietăți. De la vechilul pepinierei regale, un fost ofițer căruia i se retrezise chiar atunci o mai veche pasiune pentru cărți, am câștigat o moștenire în acțiuni la Compagnie des Indes, pe care o deținea de la soția lui. Cât despre Blancbuisson, acesta mi-a cedat uzufructul cocotelor lui, privilegiu de care m-am folosit nu atât pentru propria-mi plăcere, cât pentru a îmbuna cine știe ce fraier mai greu de tras pe sfoară.

Ca să-mi destabilizez adversarii, am introdus în partide un excelent factor emoţional: prezenţa morţii. Neavând, la început, mare lucru de riscat – un scud de argint –, mi-am oferit în schimb viaţa. Bătrânul militar, cucerit de îndrăzneala mea, a acceptat provocarea. Luându-mi cuvintele întocmai, m-a pus numaidecât la încercare, aşezându-şi pistolul pe masă, cu ţeava îndreptată spre mine. Hangiul, tulburat de atitudinea mea sinucigaşă, a încercat să mă cuminţească şi mi-a propus un împrumut, pe care însă l-am refuzat. În primele zile, bietul om a jucat cât se putea de prost, pentru a nu avea pe conştiinţă moartea unui prieten. După aceea, lucrurile s-au mai schimbat; pe hangiu îl apucase turbarea. Patima jocului, o dată dezlănţuită, te aruncă pe o spirală mortală, asemenea unei fatalităţi căreia nu mai ai cum să i te opui. Blancbuisson era complicele meu în această escrocherie. Năduşea de groază când una dintre cărţile lui urma să hotărască soarta partidei. O neatenţie din partea sa mi-ar fi putut aduce înfrângerea, semnându-mi astfel condamnarea la moarte. Soarta mea era în mâinile lui.

Am petrecut câteva seri jucând în patru, sub ameninţarea continuă a pistolului. Devenise un fel de ritual ca, la fiecare nouă partidă, vechilul să-şi aţintească arma spre inima mea – acoperită de scudul de argint – şi să îşi pună în faţă un pachet de acţiuni, pe care le numea „mississippi". De la o zi la alta, Zacharie Billot se mai uşura de câte o parte din hanul lui – camerele, grajdurile, bucătăria, sala mare, pivniţa cu proviziile de vin – semnând chitanţe de mână. Blancbuisson pierdea şi îşi răscumpăra prostituatele de la mine, potrivit unei tehnici de peşte versat.

Reuşita insolentă îi exasperează pe ceilalţi, e lucru ştiut. Iar eu mă bucuram de binefacerile unei şanse pe care o stăpâneam perfect. La capătul unei săptămâni în care strânsesem împotriva mea nenumărate ranchiune, m-am hotărât să mă mulţumesc cu ce aveam. Hangiul şi vechilul, de-abia ţinându-şi firea, m-au implorat să mai jucăm un pic. Intenţiile lor erau evidente. Zacharie Billot rămăsese pe drumuri, complet jecmănit. Nădăjduia ca prin moartea mea să-şi recupereze pe loc toate

bunurile. Bătrânul ostaş se simţea văduvit de o bucurie feroce, aceea ce a mă vedea ajuns la capătul destinului, atunci când şansa s-ar fi întors în defavoarea mea. Dacă aş fi dat dovadă de slăbiciune în clipa trecerii la faptă, sunt convins că m-ar fi ajutat bucuros, apăsând pe trăgaci cu o crudă satisfacţie.

Orbiţi de speranţele lor criminale, cei doi bărbaţi nu vedeau că erau traşi pe sfoară. N-au bănuit niciodată înşelătoria în care îi atrăsesem, spre pierzania lor. N-au surprins nici semnele pe care mi le făceam cu complicele meu, nici tăiatul măsluit, nici donele aranjate şi celelalte trişări în care excelam. În fiecare seară, tensiunea devenea atât de puternică, încât acţiona asupra lor ca un opiu.

Instruit de experienţa prin care trecusem la hotelul Transilvania, unde dublarea mizei a şaptea oară îmi fusese fatală, am refuzat să mai continuu jocul dincolo de a şasea zi. Devenisem superstiţios. Zacharie Billot era distrus când mi-a semnat, fără ştirea lui Marion, un act în faţa notarului, rugându-mă să păstrez secretul. În schimb, i-am dat voie să rămână mai departe hangiu la Grande Pinte, atâta vreme cât avea să-mi convină. Moştenirea lăsată de socrul răposat al vechilului se compunea din două sute de acţiuni la Compagnie des Indes, cu o valoare nominală de cinci sute de franci. Blancbuisson şi-a primit partea din câştiguri, pe care mi-a propus s-o jucăm din nou la pichet, şi asta numaidecât, ori chit ori dublu. Aşa mi-am aranjat eu existenţa, şansa întorcându-se, până la urmă, în favoarea mea.

Întreaga operaţiune îmi adusese pe puţin o sută douăzeci de mii de franci. Cele două sute de „mississippi" constituiau o comoară fabuloasă, cum încă nici nu bănuiam. Aveam să le descopăr importanţa văzând specula ce s-a dezlănţuit, la puţin timp după aceea, în jurul valorii lor. Port şi acum la mine scudul de argint de la care mi s-a tras noua avere, într-un buzunar conceput special, la toate costumele din mătase pe care le am. Este relicva mea sacră, talismanul meu. Ţin la el tot atât de mult cât ţinea şi Valentin Mouchet la statueta sa cu nobilul din aur alchimic, cumpărată din faţa catedralei Notre-Dame.

44

Aş fi un ingrat dacă nu i-aş acorda tot respectul cuvenit domnului John Law, aristocratul scoţian care a fost, la vremea lui, prinţul pungaşilor în ţara păcăliţilor. Cu sistemul său financiar conceput pentru a umple vistieriile statului – şi buzunarele speculanţilor avizaţi –, i-a spoliat straşnic pe cei care, în Franţa, scăpaseră de mizerie sub domnia răposatului Rege Soare. Personal, n-am de ce să mă plâng, întrucât lui îi datorez apartenenţa mea la cercul bogaţilor „mississippişti".

De John Law am mai pomenit o dată. Auzisem de numele său într-o tavernă din Montpellier. Isprăvile lui de cartofor mă încântaseră înainte chiar ca el să devină marele financiar de mai târziu. Mi-l închipuiam sosind la Duclos, pe rue Dauphine – acolo se afla una dintre cele mai bune mese de stos din Paris –, ţinând în braţe doi saci cu ludovici de aur... Era imaginea care mă mânase spre hotelul Transilvania şi care explica fascinaţia exercitată asupră-mi de capitala regatului.

Acţiunile recent câştigate la cărţi mă puneau în încurcătură. Nu pricepeam de unde tot acel interes pentru nişte bucăţi de hârtie imprimată, cu valoarea nominală de cinci sute de franci, pe care le-ar fi zburat şi cea mai slabă adiere de vânt. Eram hotărât să mă descotorosesc cât mai repede de ele, în schimbul unor monede sunătoare. Sfătuit de Blancbuisson, m-am dus să mă informez, în prealabil, pe rue Vivienne. Acolo, un funcţionar mi-a explicat ce însemna Compagnie des Indes: fusese fondată de domnul Law, iar emblema ei reprezenta un bătrân fluviu, alături de un corn al abundenţei. Mi-a vorbit de Louisiana, un tărâm îmbelşugat, unde munţii ascundeau zăcăminte mai mari decât cele din Potosi. Mi-a arătat nişte stampe imense, frumos colorate, ce prezentau varietatea bogăţiilor descărcate la Le Havre, Brest sau La Rochelle. Câteva gravuri înfăţişau, apoi, câmpuri pline de diamante şi de smaralde pe care mai mulţi copii desculţi le adunau, de parcă ar fi fost nişte simple pietricele cu care vroiau să se joace de-a războiul. Alte imagini reprezentau mii de indience natchez, foarte disciplinate, lucrând în ceea

ce constituia cel mai mare atelier de țesut din lume. Tipul mi-a vorbit cât se poate de convingător despre viitoarele încărcături de aur, argint, pietre prețioase, mătăsuri, mirodenii, produse tropicale și multe alte mărfuri minunate de care nu auzisem niciodată. Am văzut, de asemenea, reproducerile câtorva superbe corăbii brăzdând oceanele, cu calele pline de comori. Beneficiile acestui întreg comerț urmau să fie distribuite de două ori pe an, sub formă de dividende, între fericiții posesori de acțiuni ale Companiei. Pentru a conchide, funcționarul a mai adăugat:

– Credeți-mă, domnule, în comparație cu averile transportate de vasele noastre, vechile galioane spaniole ar părea niște prăpădite drage cu nămol.

Zăpăcit de atâtea promisiuni, m-am dus să-i văd pe indienii expuși pentru public. Mi s-au părut ciudați, cu gătelile lor din pene. Sălbaticii din fața mea nu erau decât niște copii mari, bine clădiți și destul de puternici pentru a deveni muncitori zdraveni. Nu mă îndoiam că, o dată dresați, ar fi ajuns niște sclavi destoinici.

Ce ironie! Visam la colonii de când o întâlnisem pe Agnès, iar coloniile veniseră acum la mine prin magia unor foi de hârtie!

Fiecare reprezenta o fărâmă din această mitică Louisiana, plină de bogății fabuloase. Gândul m-a purtat la leprosul Valentin, la Mercur și la Faimă. Rămânând în continuare pe Champs-Élysées, vedeam sosind în lungul Senei navele încărcate cu aurul extras din minele mele imaginare. Visul cel mai nebunesc devenea realitate. Îndepărtata Louisiana era Paradisul descris în *Evanghelii*, cu peisaje largi, pline de o vegetație luxuriantă, cu un climat veșnic blând, cu locuitori ospitalieri, docili ca mielul pascal și cu un întreg fluviu de bogății oferite acționarilor Companiei.

Când am intrat pe rue Quincampoix, încă îmi mai vuia capul. M-am adresat diverșilor traficanți de titluri de valoare. Nici unul nu vroia să cumpere acțiunile cu mai mult de trei sute de franci bucata. Ce porcărie! Făceau totuși cinci sute, era scris

pe ele. Le-am strigat că sunt cu toții niște hoți. Cum cutezau să ofere o sumă atât de derizorie pentru ceva ce purta în sine fantastice promisiuni? Comportamentul acestor escroci mă revolta.

Un bătrân, așezat în spatele unei tejghele, m-a privit cu bunăvoință și mi-a zis:

– Ascultă-mi povața pe care i-aș fi dat-o și fiului meu, de-ar fi fost în locul dumitale: în caz că ești convins de adevărul minunilor făgăduite de domnul Law, păstrează-ți acțiunile ca pe niște sfinte moaște. Nu poți nădăjdui într-un miracol decât atâta vreme cât crezi în el. Dacă într-o bună zi te încolțește îndoiala, vinde, la orice preț.

Înțeleptele cuvinte ale moșneagului s-au brodit cu dorințele mele fierbinți. Am renunțat așadar să mă mai despart de aceste „mississippi". Acțiunile făceau parte din visul meu, or visul nu se vinde pe nimic

Întors la hanul Grande Pinte, purtam Louisiana în mine. Mă gândeam cu ironie la vechilul de la pepinieră. Se despărțise cu multă ușurință de o avere nebănuită, chiar dacă, pentru moment, era subevaluată. Fostul ostaș se dovedise a fi un nătărău.

Două sau trei zile mai târziu, cursul faimoaselor „mississippi" și-a început zborul spre înălțimi amețitoare, în urma emisiunilor succesive de noi acțiuni, ce puteau fi dobândite pe credit. Inițial ca un zefir, apoi ca o tornadă, nebunia speculei s-a abătut asupra Parisului, cuprinzând, în continuare, provincia și celelalte capitale ale Europei. Prețul a crescut de la trei sute de franci, în aprilie, la o mie, în iulie și la douăzeci de mii, în decembrie, pentru aceeași valoare nominală de cinci sute. Cursul urca de la oră la oră, alimentat de zvonuri necontrolabile.

Rue Quincampoix, rezervată în întregime unor astfel de tranzacții, era adevărata Curte a Miracolelor din acest început de secol. Te îmbogățeai aici într-o singură zi. Servitorii ajungeau mai înavuțiți decât stăpânii. Un ospătar a câștigat sume colosale cumpărând de la clienții din cafeneaua unde lucra și revânzând la prețuri mai mari. Exemple asemănătoare se citau cu zecile, la orice prăvălie transformată în casă de schimb. Pe rue Quincampoix, nu te considerai cu adevărat bogat decât dis-

punând de acțiuni ale Companiei. Mulțimea se îmbulzea aici de dimineața până seara, de parcă ar fi venit să asiste la minunea înmulțirii pâinilor. Trăsurile, cu sutele, făceau imposibilă orice circulație pe străzile alăturate. Lumea credea că trăiește momentul nașterii unei ere de abundență pentru toți.

Atins de febra speculei, m-am dus la palatul Nevers ca să subscriu pentru cele cincizeci de acțiuni la care îmi dădea dreptul deținerea primelor două sute, numite „mame“. Am plătit „fiicele“ pe credit, peste valoarea lor. Era o afacere bună. Cu toate acestea, operațiunea mi s-a părut plicticoasă, lipsită de orice interes. Am așteptat toată ziua în îmbulzeală, fără să beau sau să mănânc ceva, dând întruna din coate pentru a nu sfârși sufocat. În cele din urmă, la ora de închidere a birourilor, izbuteam să-mi înregistrez și eu subscripția, dar numai după ce mituisem un portar. Cei care n-au avut un asemenea noroc s-au resemnat să-și petreacă noaptea pe stradă, în fața palatului.

Am făcut atunci cunoștință cu un individ din Bourgogne, mare traficant de vinuri, care reușise să dobândească niște „mississippi“ în valoare de peste două sute de mii de franci, acțiuni cu care intenționa să se apuce de speculă chiar de a doua zi. Cu beneficiile obținute, avea de gând să cumpere cele mai frumoase podgorii din Chablis. Cum nu știa unde și-ar fi putut petrece noaptea într-o companie galantă, fără a risca să fie prădat, i-am propus să vină la hanul Grande Pinte. I-am oferit casă, masă și tovărășia celor două prostituate ale lui Blancbuisson, pe care le-am cules din drum cu trăsura.

După o cină luată în camera mea, la care am băut și ne-am distrat pe cinste, musafirul mi-a sugerat să facem o partidă de cărți înainte de culcare. Dorința lui venea în întâmpinarea intențiilor mele. Simțind că era o bună ocazie de a-l jumuli, am propus ca miza să fie acțiunile pe care le aveam la noi. Omul a chibzuit o vreme, și-a golit paharul, a dat să accepte, după care s-a răzgândit. Apoi și-a scos totuși portofelul și a pus deoparte vreo treizeci de „mississippi“. Vrând parcă să se scuze, a spus, adresându-se cocotelor așezate pe genunchii lui:

– O veche precauție de negustor. Dacă se întâmplă ca norocul să-mi întoarcă spatele, cu astea voi putea mâine să-mi pun din nou pe picioare o afacere.

Individul din Bourgogne, cu firea lui de bonom, n-a fost un adversar prea greu de înfrânt. Partida nu-l interesa atât de mult cât fetele și paharul. Binișor aghesmuit, veșnic distrat de tachinările și gânguritul femeilor, mi-a oferit victoria și cele două sute de „mississippi" aflate în joc. Planul meu funcționase de minune. A doua zi – și în cele următoare – s-a întors din proprie inițiativă să-mi solicite o revanșă, pe care nu-i greu de ghicit cu câtă râvnă i-am acordat-o. Făcând specula pe rue Quincampoix, reușise de fiecare dată să cumpere mai multe acțiuni decât pierduse în ajun, în camera mea. Omul ăsta era genial. Începuse totuși să mi se pară cam ciudată ușurința cu care își pierdea averea. Atitudinea lui mă descumpănea.

În a treia seară, când nu m-am salvat decât aruncând ultima cupă, mi-am amintit de Lestang și de fraierul austriac. Am presimțit la acest om greoi, cu apucături de țăran, o minte mult mai vicleană decât lăsa să se vadă. Am ghicit în el un vulpoi deghizat în oaie. Un speculant rafinat de soiul lui deținea, cu siguranță, o armă secretă capabilă oricând să restabilească situația în avantajul lui. Până atunci, căutase să-mi amăgească neîncrederea, bizuindu-se pe lipsa de experiență a tinereții mele. Mi-a fost teamă să nu-mi joace o festă cum știa el, împotriva căreia n-aveam cum să mă apăr.

În a patra seară, invocând o gravă indispoziție, am refuzat să mă mai văd cu el. Eschivarea mea l-a umplut de furie, mai ceva ca pe un amorez abandonat. A vrut, mai întâi, să-mi spargă ușa camerei, după care, de ciudă, a început să urle. Zacharie Billot l-a silit pe turbat să plece de-acolo, amenințându-l cu arma. Ca să-și descarce nervii, acesta a pălmuit-o atunci pe una dintre cele două femei de stradă – complicele mele – dispărând apoi în amurgul târziu.

Grație speculantului venit din Chablis, strânsesem aproape o mie de „mississippi" în numai trei zile. Nu fusese nevoie să bat trotuarele pe rue Quincampoix, o făcuse el în locul meu. Fără să vrea, păcălitul din Bourgogne mă ajutase să ajung de două ori milionar.

45

În timpul verii și al toamnei acelui an memorabil, patima pentru tranzacțiile cu acțiuni a continuat să se răspândească în rândul populației cu rapiditatea unei epidemii virulente. S-ar fi zis că nimeni nu putea să-i scape.

Speculația propriu-zisă nu mă atrăgea. Preferam să mă dedic vânătorii de fraieri „mississippiști“, o îndeletnicire plină de neprevăzut, care, ce-i drept, mi-a adus numai succese. Terenul meu de acțiune se întindea de la rue Vivienne, unde căpătam informații asupra activităților companiei, până la rue Quincampoix, unde urmăream uluit creșterea inexorabilă a cursului. La data noilor emisiuni de valori, dădeam târcoale în jurul palatului Nevers, în căutarea unui nătărău bun de tras pe sfoară, pe care să-l atrag în bârlogul meu din Champs-Élysées. Isprava îmbrăca întotdeauna un aspect aleatoriu. Abordarea fiecărui fraier necesita o tactică specială. Pentru a-mi atinge scopul, îmi mobilizam toate cunoștințele despre caracterele și comportamentele omenești, o știință empirică nespus de imperfectă încă, dacă ar fi să judecăm după numeroasele mele eșecuri.

Vânam ca un lup solitar. Din nefericire, nu mă aflam singur pe acest teritoriu. Concurența era intensă, iar vânatul potențial foarte râvnit. Unul câte unul, au apărut mai toți foștii membri ai bandei mele de pungași, reconvertiți și ei în prădători ai noului tip de fraieri. Frecventam, deopotrivă, Écu de France, precum și alte două hanuri unde din diligențele marilor companii de transport coborau provincialii cu comorile lor ascunse în bagaje. Ușor de reperat, se dovedeau a fi mult mai greu de momit. Majoritatea erau temători, bănuitori, obsedați de ideea că se vor îmbogăți rapid și vor pleca din Paris cu bani pentru tot restul vieții.

Pe mai multe dintre victime le-am uitat, fiindcă nu mi-au adus cine știe ce. Îmi amintesc mai ales de cele care au avut o atitudine remarcabilă. Existau, bunăoară, păcăliții care îmi cedau conținutul portofelului cu un fel de ușurare, ca și cum, făcând-o, se eliberau de un sentiment de culpabilitate. Își ima-

ginau, fără îndoială, că, prin mine, Dumnezeu îi pedepsea pentru faptul că se lăsaseră ispitiți de lăcomie. Îmi plăcea mult rolul acesta, de instrument al Providenței. Câteva victime, la fel ca tipul din Bourgogne, m-au făcut să trăiesc momente de mare intensitate, când mă simțeam atotputernic, stăpân asupra sorții celorlalți, în măsura în care le intuisem trăsăturile de caracter dominante.

La bâlciul de la Petit Bezon, organizat pe colina Chaillot în prima duminică din septembrie, am recunoscut, lângă o masă de joc, un personaj pe care îl remarcasem în ajun, la coborârea din diligență. Era un mărunt magistrat din ținutul Bordeaux; îl chema Poisson. În buzunarele costumului său negru, purta trei sute de mii de franci în bancnote, pe care spera să-i fructifice pe rue Quincampoix. Mai întâi, am schimbat câteva banalități despre partida de pichet ce se derula sub ochii noștri; am mizat împreună zece pistoli pe unul dintre jucători și i-am pierdut. Ghinionul ne-a apropiat. Am văzut cum bietul magistrat vibra, în tăcere, la spectacolul minunatului hazard al cărților și cum se lupta din răsputeri să nu cadă în ispită. Aflând că eram din sud, mi-a arătat, brusc, o simpatie cel puțin egală cu atracția pe care o simțeam eu față de bancnotele sale.

Personajul mi se părea searbăd, de o îngustime de spirit consternantă. L-aș fi considerat cu totul ridicol dacă, prin funcția lui, nu ar fi dispus de atâta putere asupra celor din jur. Așa, rămânea doar vrednic de dispreț. Cu vocea lui dulceagă, mi-a destăinuit, abia mascându-și infatuarea, că era tatăl unei fete promise de la vârsta de doi ani unui marchiz din oraș.

– Dragul meu domn, sunt paisprezece ani de când acestui aristocrat fără avere îi plătesc o rentă de douăzeci de mii de franci. Vă dați seama ce sacrificiu?

Îmi dădeam seama mai ales de sacrificiul pe care un astfel de lucru avea să-l reprezinte pentru fiica lui, căci, ajunsă la șaisprezece ani – vârsta gingașei mele Agnès –, trebuia să se mărite, împotriva voinței sale, cu un marchiz bătrân, interesat numai de zestrea de patru milioane de franci pe care tatăl se angajase să i-o plătească în ziua nunții.

Jalnicul individ trăia o adevărată dramă. În urma unor investiţii riscante, care nu dăduseră rezultatele scontate, rămăsese fără nici un sfanţ din suma fixată prin contract. Speranţa de o viaţă – să vadă figurând un nume cu particulă lângă cel al său, în arborele genealogic al vechii familii Poisson – era pe cale de a se spulbera. Doar specula l-ar mai fi putut ajuta să se refacă, punând la bătaie cei trei sute de mii de franci împrumutaţi de la o bancă locală.

Tranzacţiile pe rue Quincampoix nu se reluau decât a doua zi. L-am atras la hanul Grande Pinte, cu promisiunea de a-i ceda eu nişte acţiuni „mississippi", ce i-ar fi permis să speculeze mai avantajos. A muşcat din momeală. După ce am făcut târgul, l-am poftit să luăm masa împreună, în camera mea. Cina s-a încheiat cu inevitabila partidă de cărţi.

În seara aceea, am urmat întocmai tactica lui Lestang. Adversarul, deşi ademenit de joc, era neîncrezător. Am început cu o partidă fără miză, pentru a ne evalua forţele fiecare. La a doua, am pierdut câteva mii de franci, spre a-l îmomi. La a treia manşă, l-am prins definitiv în cârlig, jucând foarte prost. Magistratul a crezut că venise ziua lui norocoasă. Cuprins de febra câştigului, m-a îndemnat să pun pe masă cele trei sute de mii contra acţiunilor pe care i le schimbasem. Jocul se ridica la un nivel cu care eram obişnuit. Am recurs la experienţa mea de pungaş şi acţiunile „mississippi" au intrat la loc în caseta de unde le scosesem, iar bancnotele au dispărut în portofelul meu.

Pentru magistratul Poisson totul se năruise. Cu lacrimi în ochi, mi-a solicitat, umil, un împrumut, pe care însă i l-am refuzat, explicându-i că nu exercitam meseria de bancher. A insistat, mi-a oferit un inel. Am rămas neînduplecat. Paloarea lui devenise înspăimântătoare. Prăbuşit în scaun, cu bărbia în piept, a rămas aşa câteva clipe, contemplând hăul ce se deschidea în faţa lui. Brusc, a început să plângă în hohote, zgâlţâindu-se din tot corpul. Bocea de ţi se rupea sufletul. Nu vroiam să mă înduioşez de soarta sa. M-am gândit la fata lui, la prospeţimea, tinereţea, visele, nevinovăţia ei. M-am gândit la lacrimile pe care le vărsa, probabil, văzând că se apropie scadenţa fatală,

clipa sacrificiului pe altarul vanității. M-am gândit la crima aceasta, pregătită de paisprezece ani. Era timpul să se facă dreptate. Lipsindu-l pe magistrat de mijloace financiare, evitam ca fata lui să servească drept monedă de schimb între cei doi zgârie-brânză ambițioși și fără scrupule.

După ce s-a potolit, magistratul m-a implorat pentru o ultimă oară, în genunchi. Ce desfătare să vezi un om de condiția lui umilindu-se la picioarele tale! Până unde s-ar fi înjosit, dacă i-aș fi cerut-o? Am rămas de piatră. I-am deschis ușa și l-am rugat să plece. Spectacolul la care se deda era grotesc, respingător. L-am auzit murmurând:

– Intransigența dumitale mă duce la disperare.

– Haide, domnule, încetează, rana făcută de bani nu e mortală!

– Pentru mine este, domnule, este.

Magistratul a ieșit, buimac cu totul. L-am condus până la ușa hanului, apoi l-am privit cum se îndepărta pe drum.

A doua zi, un luntraș i-a descoperit cadavrul în Sena, plutind pe apă cu burta în sus.

46

În decembrie, acțiunile „mississippi“ se negociau pe sume între optsprezece și douăzeci de mii de franci. Averea mea se ridica, pe atunci, la aproape patruzeci de milioane. Toți speculanții credeau că rata schimbului va crește la infinit. Aceste perspective fantastice te amețeau, ca un peisaj nesfârșit pe care îl priveai din vârful unui munte, fără a-l putea cuprinde dintr-o singură privire. Eram bogat, desigur, dar istovit de viața pe care o duceam. Fraierii nu mă mai amuzau. Mecanismul „mississippist“ se învârtea prea repede pentru gustul meu. Nimeni nu părea să-i stăpânească funcționarea. Convingerile începeau să mi se clatine.

Întreaga mea bogăție se baza pe o iluzie: presupusa valoare a unor hârtii. Acțiunile puteau să ia foc, să fie împrăștiate de

vânt sau înghițite de apă, ori să dispară în buzunarul vreunui borfaș, și nu mai rămâneam cu nimic. Le pândeau prea multe primejdii. Teama de a pierde totul la cărți – prin cine știe ce joc nefericit al hazardului – mă făcuse să renunț la activitatea de pungaș. Îmi pierdusem încrederea în mine. Trăiam într-o angoasă permanentă.

În nopțile de insomnie, mă căzneam să analizez situația. Cuvintele bătrânului înțelept de pe rue Quincampoix îmi reveniseră în minte. Îmi răsunau în cap ca o profeție. „Nu poți nădăjdui într-un miracol decât atâta vreme cât crezi în el. Dacă într-o bună zi te încolțește îndoiala, vinde, la orice preț". Miracolul și îndoiala. Pe primul îl țineam la îndemână, în caseta cu „mississippi". Dacă mă hotăram, puteam să le preschimb în saci cu ludovici de aur. Speculanții înveterați s-ar fi bătut pe ele.

Îndoiala venea din faptul că întregul edificiu financiar al domnului Law se baza pe naivitatea oamenilor, pe încrederea acestora în făgăduințele sale. Restul construcției nu era decât o butaforie alcătuită din mari stampe colorate, ferestre ale visului. Un șuvoi de zvonuri promițătoare alimenta continuu halucinația colectivă. Primele dividende urmau să arate că domnul Law spunea adevărul, că nu fusese un șarlatan. Or, dividendele cu pricina, despre care se spunea că ar fi fost fabuloase, nu mai apăreau deloc. Plata lor se amâna întruna. Începusem să mă întreb dacă ele nu erau doar un miraj, o cacealma de jucător conștient că nu posedă cărțile necesare pentru a câștiga partida.

Multe alte lucruri, aparent lipsite de importanță, au căpătat în acest context o nouă greutate. Compagnie des Indes îmbarca pentru Louisiana, în lanțuri ca de ocnași, vagabonzii culeși de pe străzi, hoții din Châtelet, cocotele din Saint-Martin. Era nevoie de ei, se spunea, pentru a popula orașul New Orléans. Strașnică populație se mai aduna acolo! Viciul, crima, trândăvia, iată fermecătorii cetățeni ai Lumii Noi! Persoanele însărcinate cu recrutarea străbăteau ținuturile de țară, oferind tinerilor imense moșii cultivabile, în caz că ar fi acceptat să plece cu familia, animalele și uneltele. La ce bun, de vreme ce în Louisiana, toate

plantele pământului creşteau în mod natural într-o asemenea abundenţă, că nu le-ai fi dat nicicând de capăt? Refuzau, oare, indienii să devină sclavi?

Bănuielile mi-au fost întărite în urma păţaniei vechilului de la pepiniera regală. Într-o zi, la beţie, sătul de reproşurile repetate ale nevestei, s-a apucat să povestească despre Louisiana, pe care o văzuse mai demult, în timpul şederii la unul dintre forturile atacate fără încetare de indienii natchez. Ceea ce spunea el suna atât de diferit faţă de ideile vehiculate în mod curent, încât n-a stârnit decât hohotele de râs şi zeflemelele clienţilor de la han. Ţipa – pentru cine avea urechi să audă – că toată afacerea domnului Law reprezenta o imensă escrocherie. Louisiana, aşa cum o ştia el, era un ţinut înspăimântător, neospitalier, o întindere nesfârşită de apă, ierburi şi pietre, cu un mare fluviu curgând printre mlaştini şi păduri virgine de nestrăbătut, unde mişunau ţânţari, caimani şi şerpi veninoşi. Aproape toţi nefericiţii care ajungeau acolo mureau de friguri, dacă nu erau masacraţi de sălbatici. Niciodată nu căpătase vreo pepită de aur de la indieni. Niciodată nu văzuse vreo mină de argint, ori o piatră preţioasă cât de măruntă. Minunile prevestite de neguţătorii de vise nu existau decât în închipuirea lor – o meserie păcătoasă, menită să-i păcălească pe oamenii de treabă.

Greu să dai crezare unor afirmaţii atât de excentrice... Te gândeai că erau dictate doar de resentimente. Vechilul, îndurerat de pierderea averii la cărţi şi hărţuit de nevastă, vroia – gândeau toţi – să-şi ia revanşa asupra unei sorţi potrivnice, făcându-i şi pe alţii să-şi piardă speranţele. În mod misterios, vorbele lui au ajuns totuşi până la sediul companiei, alarmând lumea. La scurt timp după aceea, s-a aflat că vechilul fusese dus la Bastilia, în plină noapte, ca urmare a unui ordin venit foarte de sus.

Mi-am schimbat prin urmare acţiunile „mississippi“ sub diverse forme. Am cumpărat câte terenuri am găsit de vânzare lângă Champs-Élysées. Ulterior, am mai cedat din ele prietenilor, acelor pungaşi din bandă care, ca şi mine, vroiau să-şi înalţe la ţară un palat „mississippist“. Am achiziţionat, în cartierul Saint-Honoré, un mare han, încredinţându-l apoi, spre

administrare, lui Zacharie Billot și fiicei sale, Marion. Majoritatea acțiunilor le-am vândut însă pe rue Quincampoix, luând în schimb monede sunătoare sau bancnote, pe care m-am gândit să le preschimb în ludovici de aur.

Și bine am făcut. Au mai înțeles și alții că vântul începea să sufle din altă direcție. Descotorosindu-se masiv de valorile lor de hârtie, au stârnit neîncrederea în rândul populației, provocând prăbușirea cursului și declanșând panica generală. Nemulțumirea a culminat cu revolta acționarilor păcăliți și cu fuga precipitată a domnului Law în Italia. Așa a ieșit din scenă cel care a rămas pentru mine cel mai mare pungaș al secolului.

47

Când s-a început demolarea hanului Grande Pinte, i-am trimis tatălui meu o lungă scrisoare, în care îl informam asupra frumoasei mele averi. M-am ferit totuși să-i dezvălui prin ce mijloace o dobândisem. I-am precizat că îmi cumpărasem vastul domeniu al marchizului de Cantevieille, cu titlu cu tot, precum și moșia unde își petrecuse copilăria, pe când tatăl său era doar un simplu dijmaș. Îi puneam la dispoziție terenul cu pricina, iar un notar urma să vină la el în acest scop.

I-am scris, de asemenea, lui Agnès și am anunțat-o că mă întorsesem cu calele vasului pline de aur. Vroiam s-o uluiesc, s-o încânt, neavând în minte un alt vicleșug pentru a mă face iubit. I-am comunicat regretul de a nu putea s-o vizitez, întrucât eram reținut în capitală cu diverse treburi, printre care și construirea palatului meu parizian pe locul hanului unde, în Evul Mediu, trăise un alchimist lepros.

Nu-i puteam lăsa pe arhitecți să lucreze după cum îi tăia capul. Vroiam să-mi ridice o clădire somptuoasă, pe măsura reușitei mele, un castel princiar, pe care lumea să-l admire multă vreme după ce eu voi fi murit. Din han, n-am păstrat decât pivnița boltită și scara cu cele șapte trepte, în spatele căreia urma

să se amenajeze un cabinet ascuns, închis printr-o ușă cu mecanism secret. În interior, doream să reconstitui athanorul leprosului Valentin, inspirându-mă după basorelieful de pe marele portal al catedralei Notre-Dame. Plin cu ludovici de aur, acest athanor avea să fie izvorul nesecat din care se vor acoperi toate nevoile casei. Într-un alt subsol, cu mult mai spațios, țineam să fie amplasate bucătăriile.

Corpul principal al clădirii, străjuit de dependințe, urma să aibă două etaje, plus o mansardă. Preconizasem câte șapte ferestre la fiecare nivel, înalte, largi, prin care să se reverse lumina. Curtea avea să fie suficient de mare, cât să încapă în ea douăzeci de trăsuri. Ieșirea într-acolo s-ar fi făcut printr-un vestibul cu o ușă monumentală, ce ar fi dat spre un peron protejat împotriva ploii de o streașină ușoară, cu motive aurite, mărginită de un lambrechin cu franjuri și ciucuri deopotrivă aurii. Vedeam ușa flancată de coloane cu trunchiul umflat la mijloc, formând un fel de ieșind, ce ar fi fost străpuns de câte un ochi de fereastră cu cercevele, la fiecare etaj. Ajungând până la acoperiș, acesta urma să se încheie cu un *delta* grecesc așezat pe două capete de leu – două figuri ermetice. Pe timpan, vroiam să se sculpteze doi îngeri din marmură roz, care să țină blazonul meu ce înfățișa un soare cu chip de efeb, purtând un corn al abundenței, de unde ieșeau cei patru ași ai norocului sub formă de drăcușori. De jur-împrejurul acoperișului, doream o balustradă din piatră, cu niște urne din care să se înalțe spre cer flăcări de aur.

Înspre Champs-Élysées urma să se amenajeze o grădină imensă, în pantă lină, plantată cu esențe rare și împodobită cu statui de zeițe din marmură albă, plus o fântână al cărei bazin trebuia să aibă forma unei cochilii Saint-Jacques – ca un omagiu adus primului locuitor de la Quatre Vents. În prelungirea parcului, s-ar fi aflat grădina de zarzavaturi. Pe toată fațada casei, la fel ca și pe cele patru hornuri enorme, vroiam să văd țâșnind un foc de artificii arhitecturale slăvind natura – atât de dragă leprosului Valentin –, cu volute de crenguțe, de fructe și flori avântându-se în jurul ferestrelor și de-a lungul fiecărei cornișe. Balcoanele aveau să arate aidoma unor coșuri de verdeață,

susținute de doi atlanți imaginați ca nuduri de femeie, cu șolduri încordate și sfârcurile sânilor în vânt. Între ferestre, urmau să fie cascade de ghirlande frunzoase și blazoane plăsmuite, încrustate în piatră. Pentru fiecare subiect o rocă diferită, încât să fie reprezentate toate eflorescențele marmurii, onixului, malachitului și porfirului. Ochiurile de geam ale mansardei s-ar fi deschis într-o abundență încântătoare de fructe, flori, frunze, ca și cum grădina ar fi luat cu asalt zidurile, înfigându-și rădăcinile până sub acoperiș.

Parterul avea să fie rezervat distracțiilor, petrecerilor, recepțiilor. În acest scop, vroiam un salon imens, circular, decorat cu oglinzi și tablouri. Urma o sufragerie cu mobilă veche din stejar și tapiserii de Beauvais, o bibliotecă încrustată cu sidef și aur, dispunând, sus, de o galerie cu balustrade policrome. Într-un capăt, salonul de muzică, îmbrăcat în satin roz și ornat cu o bandă țesută din fire argintii, cu muluri cizelate și aurării masive. Vroiam ca nobilul metal să se vadă peste tot.

Lângă pereți, la mijlocul încăperilor, prevăzusem niște console cu tăblia din marmură policromă, bufete din esențe prețioase, fotolii damaschinate, scaune din lemn aurit, vitrine cu porțelanuri de Sèvres și argintărie, sculpturi, vase mari chinezești. Deasupra tuturor acestor comori de artă, îmi imaginam splendide lustre din cristal și bronz suflat cu aur, atârnate de un șnur din mătase roșie. Tavanele urmau să aibă niște chesoane pictate cu alegorii și cu figuri cabalistice, parchetul fiind din lemn de pomi fructiferi, montat în aramă. În fiecare încăpere, un șemineu monumental din marmură, împodobit cu bronz aurit, cu antablamente sculptate, reprezentând scene legate de dans, muzică, poezie, teatru. Grătarele pentru jăratec și bușteni, ca și grilajul căminului, ar fi avut garnituri din aur și argint.

Plasată sub privirea unui Mercur din marmură albă, o scară cu un singur șir de trepte, acoperită de un covor roșu și gros, cu balustrada și ornamentele lucrate din onix, avea să ducă la apartamentele personale. Pereții vor fi împodobiți cu statui sprijinite pe socluri piramidale, în alternanță cu tablouri imitând natura, zugrăvite pe panouri mari. La etaj, o galerie de picturi

reprezentând naiade ce pluteau printre lebede, nuferi și oglinzi de ape liniștite, încadrate de ghirlande de flori...

Prima ușă ar fi dat într-un budoar cu lambriuri din lemn de păr înnegrit și cu tavanul plin de stucaturi și basoreliefuri inspirate din emailurile lui Bernard Palissy. Urma un dormitor cu mobile îmbrăcate în damasc plin de bumbi aurii, cu perdele din mătase și dantelă, cu lambriuri din abanos și tapiserii înfățișându-i pe Jupiter și Venus. Un pat cu baldachin, acoperit de un macat din catifea cu fireturi argintii. Lângă dormitor, o odaie pentru toaletă, în onix și marmură de mai multe culori, decorată cu o fântână și un cămin din marmură albă, pe care va sta un Cupidon. În continuare, baia sub semnul lui Venus, în ceramică și faianță. O oglindă ovală, încadrată de două coloane din agată, avea să reflecte un șemineu din onix. Un al doilea dormitor urma să aibă ușile împodobite cu medalioane din aur înfățișând virtuțile omului cinstit, plus un șemineu de malachit verde dispus sub o fereastră, pentru a lăsa un gol acolo unde te-ai aștepta să fie un perete. Pe tavan, un medalion reprezentând-o pe Diana dormind. În mijlocul acestei încăperi, vroiam un coș cu flori care să se transforme în pat cu ajutorul unui mecanism cu arc. Camerele și sălile de baie de la al doilea etaj aveau să fie și ele pline de fantezie, de aurării, mătăsuri și lambriuri din lemn.

Mă gândeam să-mi continuu scrisoarea pomenind de seră, cultura de portocali, colivia de păsări, rădvane, petreceri, baluri, concerte, dar am preferat ca Agnès să mai găsească niște lacune în proiectul meu. Era firesc să aibă dorința de a mai adăuga și ea o tușă feminină.

48

Scrisoarea pe care am primit-o drept răspuns m-a cufundat într-o confuzie desăvârșită:

„Domnule, întrucât am, în fine, o adresă unde să vă scriu, e timpul să vă spun cât de mult s-a schimbat situația mea de când

ați plecat. Mătușa ne-a părăsit și se odihnește în pace. M-am căsătorit cu un bărbat minunat, căruia îi voi dărui un copil peste câteva luni.

Cu soțul meu, am discutat despre dumneavoastră și am ajuns la concluzia că Jacquemin Poupart, cavalerul d'Alès, Florac și mai știu eu cine nu erau decât una și aceeași persoană. Aflați că de multă vreme frumoasele declarații copiate din cărți nu mă mai impresionează, iar visele de mărire nu mă amuză nici atât. Sunt supărată din cauza minciunilor repetate, a averilor fabuloase, a minelor din Peru și a altor palate princiare ce nu există decât în imaginația dumneavoastră.

Bărbatul pe care îl iubesc cu toată tandrețea m-a cucerit prin prezența lui liniștitoare. A știut să-mi arate marea lui căldură sufletească atunci când eu sufeream în singurătate. Își dedică fiece zi îndeplinirii celor mai mărunte dorințe sau capricii dictate de starea în care mă aflu. Căsătorindu-se cu mine, a devenit marchiz de Frontignac, iar moștenirile mele ne sunt de ajuns pentru a trăi în bunăstare până la capătul zilelor.

Domnișoara pe care ați cunoscut-o în diligență nu visa decât la o fericire simplă precum aceasta.

Agnès de Lestang, marchiză de Frontignac.

P.S. Bărbatul de care sunt legată cu trup și suflet se numește Armand de Lestang, lucru pe care vi-l dezvălui din lealitate. Nu fiți supărat pe el, nu este un uzurpator, căci n-am fost niciodată a dumneavoastră."

Am scris istoria secretă a averii mele fără știrea celor apropiați, închis în tainicul meu cabinet. Nimic din ce am pus pe hârtie până acum nu poate fi mărturisit public. Sunt în joc respectul de care mă bucur, onoarea întregii familii. Copiii și nepoții mei nu vor afla niciodată latura ascunsă a vieții pe care am dus-o cândva. Urmând pilda jupânului Godemer, mă voi feri să tipăresc mărturia de față. Voi lăsa Providența să aleagă persoana vrednică de a adăuga, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, încă o verigă acestui lanț de nebunii omenești.

Manuscrisul va rămâne ascuns aici, la vest de Paris, în locul pe care actele oficiale îl numesc Champs-Élysées, dar căruia i se spune îndeobște Grand-Cours. Acum că povestea a ajuns la sfârșit, mă simt deopotrivă despovărat și conștient că voi perpetua amintirea unui om ieșit din comun, față de care încerc o dragoste frățească.

Încuiat în pivnița palatului Cantevieille, manuscrisul a rămas neștiut de nimeni până în vremea celui de-al doilea Imperiu. Clémence Fouquay, o curtezană din acele timpuri, a avut șansa ca, într-o dimineață, să-l descopere în cabinetul tainic unde fusese lăsat de Jacquemin Poupart, „mississippistul".

După moartea soțului său, Edward, survenită, fără îndoială, în 1868, Clémence se apleacă asupra propriului ei trecut și continuă redactarea vechiului manuscris început de jupânul Godemer, aducând o explicație pentru atracția magică pe care zona Champs-Élysées o exercita asupra tuturor celor ce se aventurau pe acolo.

La vremea sa, Jacquemin Poupart fusese cam singurul milionar care își alesese domiciliul în acel loc. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fascinația cartierului Champs-Élysées se păstrează, deși peisajul e complet schimbat. Acum el este Olimpul zeilor afacerilor pariziene, ai finanțelor, comerțului, industriei, transporturilor. În magnificele lor palate burgheze se dau petreceri amețitoare, al căror fast rivalizează cu cel de la Curtea imperială. În alte reședințe remarcabile locuiesc câteva curtezane norocoase, adevăratele regine ale capitalei. Luxul în care ele se scaldă întruchipează în ochii lumii desăvârșirea distincției pariziene.

Bulevardul propriu-zis este terenul de paradă al tuturor păunilor noii aristocrații a banului. După-amiaza, într-un ritual imuabil, bărbații importanți și mai ales femeile cu vază, în toalete uluitoare, defilează în trăsuri trase de telegari splendizi, fapt ce l-a făcut pe umorist să spună că Champs-Élysées reprezintă cea mai nobilă cucerire a femeii și a calului pursânge. Între două valuri de parfum de mosc amestecat cu mirosurile acide de piele Hermes, se respiră cu nările larg deschise efluviile atelajelor, ca un oxigen indispensabil vieții. Aici, până și duhoarea de baligă pare să posede virtuți tonifiante.

VREMEA CURTEZANELOR

49

Scumpul de Edward, marchiz de Cantevieille, a intrat în viața mea în 1848, la pensiunea Dudevant, unde, în unele după-amieze, se organiza un mic salon cu societate plăcută. Marchizul venea acolo cu brișca să facă un whist cu pensionarii, să bea ceai englezesc și să comenteze ultimele noutăți publicate în *Le Moniteur* sau *L'Universel.*

Când m-am instalat la pensiunea Dudevant, aveam treizeci și cinci de ani, o vârstă la care principiile tinereții își pierd intransigența, în timp ce alte valori preiau ștafeta ca repere ale existenței. Duceam pe atunci o viață semiclandestină, asemănătoare oarecum cu cea a tânărului Jacquemin, pungașul. În refugiul meu, treceam drept văduva unui funcționar din Orléans, venită la Paris cu speranța de a începe o viață nouă. Această văduvie de pură conveniență era o acoperire ce mă proteja de poliție și de gura bârfitorilor. Dădeam astfel o nobilă justificare condiției mele de femeie singură, atrăgându-mi totodată simpatia anturajului, a doamnei Dudevant îndeosebi, rămasă fără soț de niște ani buni.

Spre deosebire de majoritatea femeilor din acea vreme, cât locuisem la Orléans, nu mă atrăsese ideea măritișului, deși solicitările fuseseră numeroase, iar partidele de soi. Călcam, s-ar zice, pe urmele mătușii Flora, o femeie care nu-și dezmințise până la moarte vocația de celibatară. Preluându-i pilda, îmi păstram independența, existam prin mine însămi, iar nu asumându-mi o viață plină de compromisuri. Respingeam autoritatea masculului dominator, dispuneam după bunul plac de corpul meu, de propria-mi persoană, în ciuda riscurilor pe care le implicau un anticonformism atât de manifest. Chiar când mă îndrăgostisem de vreun bărbat, făcusem tot după capul meu.

Această excentricitate voită n-a fost ușor de asumat în viața de zi cu zi. În societatea provincială eram privită cu suspiciune. Constituiam un pericol permanent pentru ordinea stabilită, putând trezi pofta de libertate în turma oițelor supuse. Bârfele răspândite pe seama mea nu erau deloc măgulitoare în ochii bărbaților și ai femeilor pentru care a fi altfel reprezenta un viciu rușinos, iar a te conforma singura virtute demnă de laudă. Cu discreție și clarviziune, reușeam totuși să rezist. Dejucam, una după alta, capcanele pe care societatea cu scaun la cap le întinde răzvrătitelor de teapa mea, atunci când a hotărât să le împingă în țarcul legilor morale în vigoare.

O altă destăinuire preliminară: aveam un fiu de doi ani, pe care îl lăsasem în seama unei doici, la Orléans și pe care mă duceam să-l văd o dată pe lună. În mod oficial, nu i se cunoștea tatăl, însă ajunsese de notorietate faptul că părintele lui era unul dintre cei mai de vază bărbați din oraș. Pentru a-mi acoperi cheltuielile, nu apelam la nimeni; fructificam, prin intermediul unui notar, un mic capital moștenit de la mătușa mea Flora. Renta de șase mii de franci de care dispuneam ajungea pentru a-mi garanta autonomia financiară, cu toate că mă vedeam obligată să trăiesc destul de strâmtorat. În situația mea nesigură, era indispensabil ca lumea să știe că dispuneam de venituri cinstite și regulate, întrucât nu vroiam să trec drept o pipiță din Saint-Germain, nici drept o curtezană de cea mai joasă speță.

50

De pensiunea Dudevant îmi amintesc cu foarte multă nostalgie. Nu același lucru se poate spune despre Saint-Lazare – vechea leprozerie din timpul nefericitului Valentin –, unde am avut prima reședință pariziană. Sinistra clădire slujea drept spital pentru prostituatele atinse de boli venerice și îndepărtate din societate, precum și drept centru de detenție pentru femeile indisciplinate, victime fie ale răzbunării soților sau taților, fie, mai cu seamă, ale numeroaselor acțiuni întreprinse de poliție. În urma unei astfel de razii brutale, m-am trezit și eu la închisoare.

Urâta poveste s-a petrecut într-o seară de noiembrie. Sosisem din Orléans și făceam primii pași în capitală, simțind nevoia de a-mi lărgi orizontul printr-un nou impuls dat existenței mele. Mă plimbam pe bulevarde, căutând o cameră unde să înnoptez, când am fost martora unei scene care m-a umplut de revoltă. Niște gardiști fugăreau pe trotuar câteva femei, cu înverșunarea celor ce practică vânătoarea cu gonaci. Nefericitele pe care le prindeau – unele, foarte tinere – erau băgate cu forța în niște vehicule închise, chiar târâte pe jos, la nevoie. Nici țipetele, nici lacrimile, nici rugămințile, nimic nu-i deturna pe polițiști de la odioasa lor îndeletnicire. Înveseliți de urmărirea acestui vânat în fuste, își îndeplineau sarcina cu o plăcere sadică, sub privirile amuzate ale celor ieșiți la plimbare. Vehiculele încetineau pe bulevard, cu riscul de a bloca întreaga circulație. Cei dinăuntru, aplecați peste portiere, asistau la spectacol râzând. Unii aplaudau, de parcă ar fi fost într-o lojă de teatru sau la vreo reprezentație de marionete pe Champs-Élysées.

În fața mea, l-am văzut pe un bărbat cu aerul distins al unui gentleman, ce dădea o mână de ajutor gardiștilor, ba făcând pe hăitașul, ba culcându-le la pământ pe fetele care fugeau, cu ajutorul unui baston mânuit cu dexteritate. Comportamentul lui era inadmisibil. Indignată, cu bagajele în mână, m-am dus să-i spun verde în față acelui mojic cu clac ce părere aveam de atitudinea lui.

E cazul să precizez că am fost întotdeauna iute din fire. Când mă apucă indignarea, sunt în stare să merg până la

înfruntarea directă, fizică, indiferent de adversar. Bunăoară, dacă văd o femeie maltratată de un bărbat, fac din asta o afacere personală. Agresorul devine un duşman ce trebuie să fie imediat doborât. E o chestiune de onoare.

Asprimea cuvintelor mele i-a displăcut vizibil josnicului personaj, iar palma pe care a primit-o în încheiere l-a înfuriat la nebunie. Când a ridicat bastonul, pentru a-mi pedepsi obrăznicia şi m-a numit femelă prost crescută, i-am trântit în plină figură una dintre genţi, cu un gest de apărare lesne de înţeles. Violenţa atacului meu l-a făcut să se clatine. Individul a căzut în fund, pe caldarâmul ud. Pălăria i s-a rostogolit sub atelajul unui omnibus, unde, sub potcoavele cailor, a ajuns o treanţă prăpădită. Numaidecât, victima mea a început să strige, cu o voce ca de porc la tăiere. Ţipetele au atras cohorta de gardişti. Am priceput, abia atunci, că mă luasem de guler cu un şef al poliţiei pariziene, îmbrăcat în civil.

Un pumn în burtă mi-a tăiat răsuflarea. Am mai avut puterea să zbor cât colo un chipiu de jandarm, cu o lovitură de geantă, înainte de a cădea, copleşită de numărul celor adunaţi. Prinsă de mijloc, am fost luată pe sus, apoi azvârlită într-o trăsură, printre alte femei care plângeau. Un amănunt picant: cu toată încăierarea, îmi păstrasem bagajele şi pălăria cu voaletă.

În drum spre arestul Palatului de Justiţie, am auzit conversaţia a doi poliţişti:

– Ne-am făcut plinul, sergent?

– Da, şefu'! Două duzini.

– Sper ca lotul ăsta să ne aducă niscaiva prime frumuşele.

– Da, şefu'! Ne-au dat mult de furcă, târâturile.

A urmat râsul sardonic al ofiţerului, satisfăcut de tabloul lui de vânătoare şi bucurându-se dinainte de valoarea trofeelor; pe vremea aceea, poliţiştii încasau trei franci pentru fiecare prostituată găsită în neregulă de autorităţile sanitare şi cincisprezece franci, dacă nu chiar mai mult, când era căutată de justiţie.

A doua zi dimineaţa, în urma unui interogatoriu, majoritatea deţinutelor au fost eliberate. N-aveau nici o legătură cu prostituţia. Una dintre ele a explicat că, în momentul în care

fusese arestată, alerga să-și alăpteze pruncul nou-născut. Anchetatorul ținea însă morțiș ca femeia să declare că făcea ilegal trotuarul. A fost nevoie ca soțul ei, secretar la un notar, să intre în alertă la revărsatul zorilor și să se prezinte cu copilul, pentru ca tânăra mamă să fie pusă în libertate.

Împreună cu alte opt nefericite, am fost acuzată de rebeliune, agresarea oamenilor de ordine, împiedicarea acțiunilor polițienești, dezordine publică, practicarea ilegală a prostituției și de nu mai știu câte alte delicte. Lista era lungă. Râdeam, într-atât mi se părea de grotescă. În concluzie, am aflat că mă puteam aștepta la patru sau cinci ani de închisoare, după cheful judecătorului. Am încercat atunci să explic confuzia aflată la originea întregii afaceri. Imposibil, nici n-a vrut să audă. Reprezentantul acelei represiuni antifemei era surd la pledoaria mea. Nu mi se lăsa dreptul la cuvânt. Neavând nici tată, nici soț, nici măcar un protector puternic care să mă apere, eram declarată în afara legii.

A doua zi după sosirea mea la Paris, am fost întemnițată, în așteptarea judecății. Orizonturile vaste și luminoase pe care venisem să le caut în Capitală s-au redus, în câteva ceasuri, la zidurile mizerabile ale temniței Saint-Lazare.

51

Când am trecut pragul închisorii, eram distrusă. Sentimentul de revoltă mă părăsise și, o dată cu el, o bună parte din energie. Starea mea se rezuma în două cuvinte: neputință și dezgust. Abia mă mai țineam pe picioare. Mai aveam puțin și leșinam. Gențile de voiaj cu care venisem păreau îngreunate și ele de povara imensei mele amărăciuni. Mă agățam totuși de aceste bagaje liniștitoare ca de două mâini prietenoase, de la care puteam aștepta o mângâiere. Ele rămâneau singura legătură materială cu viața mea trecută, cu identitatea mea de femeie. Aveam acolo jupoanele și corsajele de la Chic din Paris, cămășile din dantelă, lenjeria din in alb, brodată cu mâna mea,

botinele lăcuite, model unic, săpunurile de trandafir, parfumurile cu amestec de mosc, violete și iasomie. Atâta vreme cât păstram aceste obiecte intime, rămâneam Clémence Fouquay; fără ele, deveneam o entitate abstractă, depersonalizată, o chestiune banală, un caz de judecat printre alte sute de cazuri asemănătoare.

Ne adunasem în holul închisorii. Atmosfera era lugubră. Aerul, închis, mirosea a cantină de spital, pipi de pisică, fenol, descompunere umană. Din cauza emoției, transpiram. Vecina mea, o dolofană obișnuită cu locul, dârdâia, ghemuită sub șalul de lână cu ochiuri largi. Celelalte femei, îngrămădite unele în altele, cu ochii pironiți în pământ, așteptau sfârșitul unei călătorii care nu le mai oferea nici o surpriză. Gardienii, grăbiți să-și termine corvoada, ne-au împins spre ghișeul de la intrare. Persoana însărcinată cu primirea pușcăriașelor dispăruse de la post în mod misterios. Absența ei neprevăzută l-a înfuriat pe șeful escortei, care, mormăind câteva înjurături pe sub mustață, a început să sune din clopoțel.

Într-un moment de liniște, am auzit cu groază zgomotul cheilor în broaștele imense, fapt ce vestea întoarcerea temnicerei de la ghișeu. Cu cât zăngănitul metalic răsuna mai aproape de noi, cu atât devenea mai înfricoșător.

Ne găseam în anticamera morții. Lângă ghișeul unde pâlpâia o lumânare cu prelungi lacrimi pietrificate, un Crist muribund invita la tăcerea reculegerii spirituale. Dedesubt, o Fecioară – Maica Domnului întru Moarte Milostivă – își înălța chipul luminos spre fereastra străjuită de gratii solide. În privirea ei senină deslușeai renunțarea la orice speranță de libertate în această viață. Pe peretele opus, se afla o pânză de inspirație realistă, pictată în nuanțe sumbre, ce exprimau o tristețe covârșitoare. Tabloul, destul de reușit, reprezenta înmormântarea la Saint-Lazare a unei prostituate, probabil bolnavă de sifilis. Cortegiul părăsea porticul pe unde tocmai intrasem eu. Coșciugul, purtat de patru bărbați în frac și cu pălării negre, era însoțit de un mic grup de călugărițe ce se rugau, cu voaluri albe ca spuma laptelui, crucifix și mâinile împreunate pe piept. În

prim plan, mai multe persoane văzute din spate – familia, fără îndoială – aşteptau să li se încredinţeze cadavrul pentru a-l îngropa cum se cuvine. Jalnică mângâiere. Defuncta inspira, probabil, mai multă milă aşa, moartă, decât în timpul scurtei sale existenţe de cocotă. În orice caz, scăpa de scalpelul disecţiei. Nu este un secret pentru nimeni că, de obicei, cadavrele nerevendicate sunt trimise la Clamart – învelite într-o pânză groasă, maro –, pentru a servi studiilor de anatomie ale studenţilor la medicină.

Călugăriţa de la ghişeu şi-a arătat în sfârşit aripile potcapului ascuţit. Dintr-o singură privire, le-a recunoscut pe majoritatea celor din faţa sa. Le-a fixat apoi pe rând, cu un ochi sever, rostind dojene pur formale, întretăiate de suspine disperate. Nu mai credea de mult în eficacitatea mustrărilor sale, dar ea îşi făcea datoria, continuând să le muştruluiască pe aceste femei de stradă. Când a venit rândul meu, călugăriţa şi-a schimbat atitudinea. Din instinct, ghicise în mine un altfel de om, ce merita o oarecare consideraţie. S-a mulţumit să purceadă la formalităţile obişnuite, fără nici un alt comentariu. Mi-am păstrat mai toate lucrurile personale, cu excepţia celor care nu îşi aveau locul într-un regim de detenţie – botinele lăcuite şi parfumurile, de pildă, precum şi o parte din bani. Atâta vreme cât nu eram condamnată, nu mă obligau să port jalnica uniformă a deţinutelor. Ce uşurare! Am simţit că îmi revenea cheful de viaţă.

Apoi, o dată ce tovarăşele mele de suferinţă au fost repartizate, câte două sau trei, în diverse secţii ale închisorii, am rămas singură. O călugăriţă-gardian, foarte bătrână, m-a dus prin tot felul de culoare şi curţi. M-a pus să trec pragul unor uşi atunci desferecate, să urc etaje unde mirosea îngrozitor, să străbat o sumedenie de galerii, până la dormitorul comun al inculpatelor – patru rânduri de paturi, îngrămădite în pod. Culcuşul meu avea să fie lângă o lucarnă cu gratii. De-a lungul traseului parcurs, nu zărisem decât foarte puţine deţinute. Măicuţa mi-a explicat că toate celelalte lucrau în ateliere, în timp ce bolnavele rămâneau închise în camerele unde li se acordau îngrijirile necesare. La sfârşit, mi-a zis:

– Aranjează-ți așternutul. Apoi să-ți faci și toaleta, acolo, în spatele paravanului. Mă voi întoarce să te iau pentru vizita medicală.

– E inutil, măicuță, nu sunt bolnavă.

– Toate fetele spun același lucru când intră aici. La noi însă, vizita medicală e lege. O să te vadă doctorul Vachette, un om foarte competent. Dacă te declară sănătoasă, ai să rămâi în acest dormitor până la proces. Dacă ești bolnavă, te duci la secția de venerice, unde vei fi îngrijită și tratată. Ah, mai e ceva: știi să lucrezi cu acul?

– Da, măicuță, știu să cos și să brodez.

– Atunci ai să poți scoate un ban muncind alături de celelalte prizoniere. În prezent, tivesc cearșafuri. Totul se face pe din două: jumătate pentru tine, jumătate pentru administrație. Prinde bine un mic peculiu la ieșire. Tovarășele tale îți vor explica programul unei zile la Saint-Lazare. Nu trebuie decât să le urmezi indicațiile.

Călugărița-supraveghetoare a plecat cu mersul său șontâcăit. A dispărut în chilia ei de la celălalt capăt al dormitorului, dând drumul unui pârț răsunător, pe care l-am tratat cu toată indulgența. De când mă știu, am avut o slăbiciune pentru femeile în vârstă. Iar aceasta, în mod special, îmi amintea de bătrâna mea mătușă Flora, prin felul ei de a merge, de a vorbi, prin blândețea privirii șterse, ba chiar și prin sonoritatea flatulențelor.

52

În patru luni de detenție, am avut timp să meditez asupra concepției pe care societatea epocii mele o avea despre sexul slab. Prezența atâtor femei de stradă în jurul meu m-a ajutat să înțeleg mai bine condiția lor, în măsura în care toate cazurile semănau între ele, de parcă ar fi fost reproduse în sute de exemplare. Câmpul de observație oferit de închisoare se afla într-o constantă reînnoire, dar, la urma urmelor, noile venite erau surorile gemene ale ultimelor plecate.

Medicina locală, pusă în slujba moralei, reducea prostituata de la Saint-Lazare la un sex pervertit într-un trup de animal pentru plăceri, un simplu obiect, abătut de la funcția lui originară: procreația. Acest sex corupt devenea izvorul epidemiilor, cauza tulburărilor sociale, de îndată ce nu îi stăpâneai utilizarea prin regulamente de poliție și prin măsuri de salubritate publică.

Doctorul Vachette simplifica și mai mult problema, prezentând sexul femeiesc ca pe o hazna a virilităților, o cloacă seminală pe care se cuvenea să o folosești cu foarte multă prudență. Din punct de vedere profesional, se considera un fel de vidanjor al mizeriilor femeiești, de vreme ce se consacrase asanării sexelor molipsite, prin injectări masive de ulei gri și de calomel, pentru a le repune în circulație. Priceputul doctor împărtășea părerea anumitor colegi care afirmau, în publicațiile lor, că târfele erau la fel de inevitabile ca și gălețile de gunoi – niște pubele ale fantasmelor masculine. Așa cum se fabricau găleți de anumite mărimi și forme pentru aruncarea resturilor menajere, tot astfel unele femei erau hărăzite din naștere să devină vidanjoare de amor.

Doctorul Vachette căuta confirmarea acestor noi teorii științifice prin cercetarea miilor de subiecți care se perindau pe dinaintea lui. La fiecare femeie, studia metodic indicii morfologici revelatori ai predispoziției naturale spre prostituție. Concluziile lui erau inventariate, analizate, traduse în cifre și procente.

Cabinetul doctorului se afla la al doilea etaj al secției de venerice, în fața infirmeriei unde trata alte afecțiuni. Pentru a ajunge la el, urcai întreaga scară a vieții de curtezană. Fiecare femeie deducea din traseu învățămintele pe care le vroia. La parterul clădirii se găsea celula moartelor, încăperea unde se depozitau cadavrele ce așteptau să fie duse în afara pușcăriei. Apoi dădeai peste sălile râioaselor, prostituate bătrâne, lipsite de mijloace de trai, ținute acolo din milă. Primul etaj fusese destinat în întregime venericelor; niște săli vaste, unde bolnavele circulau de colo-colo, într-un plictis de moarte, purtând rochii cenușii, din lână, basmale în pătrățele de culoare deschisă și

bonete de stofă. Unele, din categoria celor mai tinere, nu erau costumate în uniformă. Mamele care născuseră de curând aveau voie să-și țină copilul cu ele. La vârsta de doi ani, urma să le fie luat și plasat la o familie aleasă de administrație, care să-i asigure subzistența.

Cabinetul medical se afla într-o încăpere spațioasă, cu tencuială albă, luminată de două ferestre mari, ce se deschideau spre sud. Mobilierul era alcătuit dintr-un birou, o măsuță unde stătea sora care îl asista pe doctor, o masă mare pentru consultații, întoarsă spre lumină și dotată cu un sistem de pârghii pentru picioare. Lângă perete se găsea un dulap cu medicamente și instrumente diverse, printre care o impresionantă colecție de specule. Un al doilea dulap conținea numeroasele dosare medicale. În față, se vedea o frumoasă vitrină dotată cu vreo douăzeci de mulaje teratologice ale diferitelor părți ale trupului femeiesc, precum și cu șase cranii autentice, prezentând o serie de anomalii. Lângă acest colț al ororilor fusese amenajată o cabină, prevăzută cu o perdea din pânză groasă, nealbită, unde pacientele își scoteau o parte din haine.

Doctorul Vachette era un bărbat mărunțel și burtos, cu barbă și mustață încărunțite, purtând niște ochelari fără brațe, cu montură de argint, din pricina cărora vorbea fornăit. M-a întâmpinat cu o aparentă bună dispoziție, pe care nu i-o împărtășeam câtuși de puțin.

– Ah, ia te uită, o prospătură! Ce bine, mai ies și eu din rutină.

Prospătura, cum mă numise el, s-a oprit în dreptul biroului. Sora asistentă a citit fișa întocmită pe numele meu, în timp ce doctorul, cu bicicletele înfipte pe vârful nasului, îmi studia chipul din față, din profil, ba dintr-o parte, ba din cealaltă. Din când în când, spunea:

– Foarte interesant... Iată un caz foarte interesant.

Agasată de apucăturile acestea de geambaș la târgul de vite, l-am întrebat ce putea găsi atât de interesant un medic studiindu-mi chipul.

– Faciesul. Faciesul este în contradicție totală cu informațiile pe care le-am primit despre dumneata. Nu ești femeia din raportul de poliție.

După o clipă de uimire, am încercat să-i dau câteva explicații. În afară de faptul că pălmuisem un polițist – din greșeală –, tot ceea ce figura în raport era doar o însăilare de minciuni menite să mă învinuiască. Doctorul n-a apreciat intervenția mea.

– Ia mai scutește-mă cu pledoaria asta, doar nu ești în fața unui tribunal. Te afli în prezența unui om de știință. Eu nu judec, analizez, compar în funcție de criterii obiective. Desfă-ți părul!

M-am executat în tăcere. După ce mi-am scos agrafele care îmi țineau părul strâns la spate, mi-a măsurat craniul, mi-a palpat capul cu vârful degetelor, efectuând niște mișcări ușoare, precise, deloc dezagreabile. O dată încheiat controlul, doctorul a dictat concluziile asistentei:

– Examenul fiziognomonic dovedește că susnumitul subiect nu prezintă nici unul dintre semnele de degenerescență congenitală întâlnite îndeobște la prostituate. Volumul cutiei craniene depășește clar media relevată la semenele ei. Apofizele clinoide sunt normale. Bazele parietale nu oferă nici o caracteristică de hipertrofie notabilă. Osul occipital are o rotunjime regulată, fără protuberanțe. Fruntea nu este nici teșită, nici îngustă, mai degrabă bombată și lată. Osul nasului e drept, fin, fără urme de prăbușire, ca la maimuțe. Nu văd vreo anomalie la falcă, nici prognatism alveolar sau dezvoltare pronunțată a zigomaticelor. Ochii nu suferă de nici un fel de strabism.

Auzind o asemenea analiză bizară, am conchis, cu voce tare, că n-aveam capul vreunuia dintre monștrii pe care îi zăream în vitrină. Medicul a replicat:

– Efectiv, poți sta liniștită în această privință. Să știi însă că vreo câteva dintre craniile astea au aparținut unor femei pe care le-am văzut aici, așezate în locul dumitale. Ești uluită, nu-i așa?

Eram scârbită. A urmat un examen meticulos al gurii, dinților, limbii, gâtlejului, care n-a relevat nimic dubios. Tocmai îmi spuneam că în curând voi putea să plec, când mi-a cerut să mă dezbrac.

– Acum scoate-ți hainele. Rămâi numai cu cămașa. Am să continuu cercetarea mai în profunzime.

Întrebându-l la ce se referea, a mai adăugat:

– Va trebui să văd dacă în părțile genitale nu se ascunde cumva sifilisul, deși, deocamdată, n-am depistat nici unul dintre simptomele bolii. Sexul femeiesc tăinuiește întotdeauna surprize urâte pentru bărbatul care se încumetă să se apropie. Dacă n-ar exista decât sexul, problema pe care o ridică femeia ar fi perfect localizată.

Mi-am stăpânit furia și m-am conformat cerințelor medicului, gândindu-mă la fiul de care mă despărțisem în ajun, cu promisiunea de a-l revedea o dată pe lună. Lungită pe spate, cu picioarele ridicate, cu pântecele expus în plină lumină, desfăcut printr-un enorm specul – uns cu ulei de măsline aromatizat cu migdale amare, îmi spusese el ca să mă liniștească –, am îndurat cea mai mare umilință din viața mea. Resimțeam cu dezgust palpările vaginale, sondajele, excitațiile, frecările cu hârtie de turnesol. Totul mi se părea un viol legal, la adăpostul medicinei, un atentat intolerabil la pudoarea mea. Tratată astfel, încetam să mai fiu o femeie, eram un animal de laborator, o carne supusă autopsiei.

Îmi venea să fug de pe acea masă de tortură, să zbier că o asemenea consultație reprezenta un abuz de putere, din moment ce nu eram bolnavă. Am îndurat totuși cumplita încercare fără să crâcnesc. Mi-am mușcat buzele pentru a nu mă răzvrăti, căci, făcând-o, l-aș fi indispus pe atotputernicul om de știință. Or, nu doream să-mi agravez situația, să văd cum, la citirea sentinței, anii de detenție se înmulțesc. Mă aștepta fiul meu. Parcă-l vedeam la Orléans. Când urma să-l iau în brațe? Oare avea să mă mai recunoască, la ieșirea din închisoare? Îmi imaginam scrisoarea pe care i-aș fi trimis-o doicii, pentru a-i explica îndelungata mea absență. Oare notarul va continua să-i plătească regulat pensia? Până și el avea să se neliniștească nemaivăzându-mă. Dar dacă vroia să profite de situația în care mă aflam, pentru a-și însuși tot capitalul meu? Circulau atâtea povești cu notari necinstiți care își ruinau clientele, văduve sau celibatare...

Vocea pițigăiată a medicului m-a readus la realitatea condiției mele prezente:

– S-a terminat! Du-te să te îmbraci! Soră, scrie, te rog. Examenul părților genitale precum și al zonelor periferice nu relevă nimic anormal. Părul pubisului are o dezvoltare rezonabilă, întâlnită la o femeie care duce o viață onestă. N-am remarcat nici o hipertrofiere a buzelor mici sau a clitorisului. Pereții vaginali sunt lipsiți de orice leziune suspectă, iar secrețiile nu se dovedesc a fi purulente. Conchid că subiectul nu a contactat nici o boală venerică, fapt cu totul excepțional având în vedere vârsta la care se află. În afară de asta, nici o anomalie morfologică nu predispune pacienta la desfrânare, dezmăț sau prostituție. Ai să-i pui dosarul la cele neclasabile. În etapa actuală de cunoaștere, nu am ce spune mai mult.

Am aflat, ulterior, că neclasabilele erau adesea mai sever pedepsite decât cele prezentate ca victime ale unei eredități.

53

Viața la Saint-Lazare era reglată după marele orologiu din curte. La început, acest decupaj mecanic al timpului în tranșe de câte un sfert de ceas ne plictisea la culme, căci majoritatea dintre noi fuseserăm obișnuite să ducem o existență fără ore fixe. Constrângerea la un astfel de ritm imuabil ne făcea harcea-parcea reperele interioare. Pe măsură ce ne obișnuiam, sunetul orologiului sfârșea prin a se integra unui întreg fond de zgomote regulate, de o însemnătate aproape la fel de măruntă ca și uruitul surd al trăsurilor pe caldarâmul Parisului.

Pentru niște cocote învățate de multă vreme cu o viață nocturnă agitată, culcatul la ora șapte seara reprezenta un supliciu, adevărata osândă a închisorii. Scularea la șase și jumătate dimineața dezlănțuia, inevitabil, crize de proastă dispoziție. Cele douăsprezece ore petrecute în bezna, frigul și tăcerea dormitorului comun, rumegând aceleași obsesii ori angoase, constituiau perioada în care sufereai cel mai mult din cauza privării de libertate. În timpul nopților de insomnie, mintea își găsea de lucru. Auzeai șușotitul confidențelor murmurate din vârful

buzelor. Noile venite plângeau adesea, cu capul vârât sub cuvertură. Altele oftau după vreun amor neîmplinit, iar uneori, visând urât, țipau de spaimă. După târșâitul ușor al picioarelor goale pe lespezile de piatră, știai că unele fete împărțeau în taină același pat. Riscau foarte mult. Atunci când sora supraveghetoare le surprindea asupra faptului, lesbienele ce încălcaseră interdicția erau băgate la carceră, într-o izolare totală.

Ziua, timpul trecea mai ușor, datorită numeroaselor activități care ne țineau ocupate: toaleta de dimineață, cu înghesuială și certuri, munca în atelierul încins, plimbările prin curte, mesele în tăcere, lecturile cu glas tare, conținând tot felul de pilde pe care nu le asculta nimeni, cântecele religioase la capelă, în acorduri de orgă. Trăncănelile și căutarea de prietene în fața cărora să ne mai descărcăm sufletul ne luau și ele mult timp.

Trecuseră șase zile, când a sosit în secție o tânără blândă, drăguță, rămasă complet descurajată în urma vizitei la doctorul Vachette. Hainele ei aveau distincția toaletelor pe care burghezele cu bun gust le cumpărau de pe rue de la Paix. Noua venită se numea Sabine Coeurvillé. Hazardul a făcut să ocupe patul ce se afla lângă al meu. În primele nopți, am auzit-o plângând în hohote. Ziua, nefericita își înfrâna lacrimile, dar refuza să mănânce, nu bea mai deloc, parcă și respira cu părere de rău. La capătul a trei zile, nimeni nu aflase cum suna vocea ei. Sabine se lăsa să moară.

Tentativele mele de a încropi un dialog s-au soldat cu un eșec. În a patra zi, într-o stare de slăbiciune cumplită, și-a pierdut cunoștința pe scările ce coborau de la dormitor. O măicuță-gardian m-a ajutat să o transport la infirmerie, unde mi-a dat voie să rămân la căpătâiul ei până la venirea medicului. Compresele cu apă rece pe care i le-am pus pe frunte i-au mai dat un pic de vlagă. Încetul cu încetul, și-a venit în simțiri și a deschis ochii. De cum m-a văzut, Sabine m-a strâns în brațe cu energia unui naufragiat ce se agață de un recif ieșit deasupra valurilor. A început să respire sacadat; pieptul îi sălta cu putere. Și am simțit cum lacrimile ei se rostogolesc cu repeziciune pe gâtul meu, ca perlele unui colier destrămat.

Sabine Coeurvillé era măritată cu un bogat fabricant de trăsuri, instalat pe Champs-Élysées. Avea două fetițe, de patru și șase ani. Soțul pusese să fie încarcerată sub învinuirea de adulter, un pretext viclean, dar comod, utilizat frecvent de bărbații fără scrupule, când vroiau să se descotorosească în perfectă legalitate de o nevastă stingheritoare. În această vreme, domnul Coeurvillé se lăsa pradă unei legături pătimașe cu una dintre slujnicuțele bune la toate, o fetișcană de șaisprezece ani pe care o ținea sub acoperișul lui, într-un lux de curtezană. Cazul Sabinei nu era ieșit din comun, ba dimpotrivă. În timpul șederii la Saint-Lazare am cunoscut mai multe astfel de nefericite pe care soții atotputernici le persecutau ca pe niște criminale, nesuportând să vadă că nevasta lor nu era – sau nu mai era – sclava supusă ce și-o doreau ei, creatura fără voință și judecată pe care se complăceau s-o strivească de la înălțimea privilegiilor lor legate de sex și de puterea banului. O dată cu dobândirea unei averi înfloritoare, domnul Coeurvillé devenise un desfrânat mârșav, lacom de aventuri galante, cu obiceiuri bine stabilite în cele mai de vază case de toleranță pariziene, dispunând, pe deasupra, de dreptul de intrare în cabinele artistelor de varietăți, pe care îi plăcea să le surprindă în neglijeu, precedat, cum se cuvine, de un buchet de trandafiri și de o invitație pentru cină la Ledoyen.

Sabine și cu mine am devenit foarte bune prietene. O ajutam să-și depășească disperarea, insuflându-i câteva dintre principiile care îmi ghidau existența. O făceam să râdă cât mai mult, povestindu-i pățaniile mele. Uneori, îmi mai vorbea însă, cu tristețe, de fiicele sale, iar eu, cu o strângere de inimă, despre băiețelul meu. De dimineața până seara, schimbam confidențe, amintiri ale unor bucurii îndepărtate, ale unor vise, toate acele secrete pe care femeile simt nevoia să le împartă cu o ființă dragă. Sufletele noastre găseau, astfel, în mâhnire un echilibru vecin cu despovărarea, ca două talere ale unui cântar stabilizat prin transferul greutăților excesive. Pudoarea ne împiedica să pomenim totuși de consultațiile umilitoare ale doctorului Vachette, un om de care ne era groază.

* * *

S-au scurs două luni. Tot nu aveam informații despre data judecării mele. Mă frământa ideea stupidă că mi se pierduse dosarul. Mă temeam că astfel voi fi condamnată să rămân pe veci în închisoare. Cine să știe la Paris că biata Clémence Fouquay era întemnițată la Saint-Lazare, în afară doar de câțiva polițai?

În februarie s-au petrecut niște lucruri de o gravitate extraordinară. Fetele de la ceea ce se chema Corecția Părintească s-au răzvrătit într-o bună dimineață, în urma sinuciderii unei adolescente de cincisprezece ani, al cărei părinte ceruse să fie întemnițată până la majorat. Crima ei era aceea de a iubi un băiat de care tatăl nici nu vroia să audă și de a refuza bărbatul pe care el i-l hărăzise, fiindcă aranjamentul îi favoriza afacerile. Maica stareță a găsit-o pe tânăra disperată spânzurând de creanga unui salcâm masiv din grădina capelei. Familia n-a vrut să recupereze cadavrul. Tovarășele defunctei, tulburate de o hotărâre atât de nedreaptă, s-au împotrivit, de comun acord, să fie dată studenților mediciniști, din respect pentru amintirea ei. S-au oferit chiar să plătească ele cheltuielile de înmormântare, făcând în acest scop o colectă prin întregul stabiliment.

Mișcarea de revoltă a căpătat o nouă amploare când „indisciplinatele“ de la Corecția Duval – niște minore certate cu familia, acuzate că s-ar fi dedat prostituției – au venit să se alăture primelor, aduse de o mulatră frumoasă, cu o personalitate bine conturată. Cele două sute de răzvrătite au invadat parterul clădirii rezervate „venericelor“ – unde se afla și celula moartelor –, scandând o lozincă de raliere plină de noutate și mărinimie: „Libertate pentru femei și pentru sclavii din Antile!“. Combinația era surprinzătoare. A fost totuși reluată în cor, din cele patru colțuri ale închisorii.

În atelierul unde tiveam cearșafuri pentru ospicii, am auzit chemarea la revoltă. Cu toată interdicția supraveghetoarei, am ieșit în mare grabă, împinsă de dorința de a contribui la răsturnarea ordinii stabilite, mult prea nedrepte pentru noi. M-am

amestecat așadar cu înflăcărare printre răzvrătite, de parcă se pornise deja revoluția femeilor. Le-am îmbrâncit fără menajamente pe călugărițele venite în întâmpinarea noastră, cu maica stareță în frunte. Împreună cu mulatra și cu un grup de fete hotărâte, am profitat de dezordine pentru a lua cu asalt cabinetul doctorului Vachette – absent în acea dimineață –, unde am spart tot ce ne-a căzut în mână, mobile, mulaje și instrumentar. Teancurile de dosare, mărturii scrise ale miilor de înjosiri, au fost azvârlite pe fereastră. În curte, răsculatele au făcut din ele un superb foc al bucuriei, în jurul căruia au improvizat o horă, ținându-se de mâini. Astăzi, când patimile s-au domolit, mă întreb dacă n-a fost o eroare să nimicim cu o așa ușurință rodul atâtor ani de examinări medicale.

Pe la ora unsprezece, când credeam că aveam câștig de cauză în privința tinerei care se sinucisese, mai multe plutoane de gardieni înarmați au năvălit și-au ocupat locul. Adunate în centrul curții, „indisciplinatele“ își răcneau dezgustul față de polițiști, într-un limbaj de o cruzime impresionantă. În același timp, azvârleau în ei cu țărână și pietre culese de pe jos.

Rodul colectei a fost folosit, într-adevăr, la îngroparea cuviincioasă a cadavrului defunctei. În schimb, pedepsele au fost aspre. Personal, am avut dreptul la un tratament privilegiat, fiindcă eram acuzată de a fi fost instigatoarea prăpădului de la cabinetul medical, responsabilitate pe care nu am negat-o. Am fost băgată într-o celulă strâmtă, din pod și osândită să trăiesc numai cu pâine uscată și apă.

În carcera aceea sordidă, unde dârdâiam de frig, eram ruptă complet de lumea închisorii. Nu mă vedeam cu nimeni. Numai că Istoria ne rezerva o frumoasă surpriză sub forma unei revoluții, una adevărată, dintre cele care răstoarnă regi, fac morți pe baricade și repun în discuție fundamentele societății.

După detronarea lui Louis-Philippe și proclamarea Republicii, locuitorii Parisului, ce puseseră mâna pe arme, au găsit la Saint-Lazare o nouă Bastilie bună de cucerit. O dată porțile deschise prin voința populară, deținutele au fost libere să plece, ceea ce au și făcut, în marea lor majoritate – n-au refuzat

decât bătrânele şi câteva bolnave. Din cauza harababurii generale, puţin a lipsit să fiu uitată în celula mea din pod. Rămăsese destul de puţină lume în închisoare atunci când Sabine Coeurvillé i-a îndrumat pe eliberatori până la carcera unde eu mă tot căzneam să pricep motivele învălmăşelii de afară.

La ghişeul de ieşire, călugăriţa mi-a dat înapoi banii şi lucrurile. Alături de ea, un muncitor cu mutră de beţivan jovial, îmbrăcat în uniforma gărzilor naţionale, mi-a înmânat o legitimaţie, pe care a notat „libertate" cu o sârguinţă de şcolar. Surâzând, a zis:

– Nu-mi cere mai mult, frumoaso, e singurul cuvânt pe care ştiu să-l scriu.

Afară, se auzea încă zgomotul unor împuşcături. Sabine Coeurvillé a plecat pe drumul ei, cu speranţa că soţul avea s-o primească din nou acasă. Pentru a-şi revedea cele două fiice, ar fi fost în stare să facă toate concesiile pe care, până atunci, le refuzase. Soţul putea să-şi ţină amanta lângă el, dacă asta-i era dorinţa. Gata cu scenele de gelozie. Sabine urma să fie şi ea o femeie înşelată, una dintre miile de burgheze pariziene care, umilite în sentimentele lor de soţii credincioase, îşi găseau în maternitate unica raţiune de a trăi.

Eu am luat un cupeu şi i-am dat vizitiului adresa lui Maillard, o fostă negustoreasă de haine din Orléans, prietenă cu mătuşa Flora, care îşi înjghebase o afacere în cartierul Saint-Germain.

54

N-o mai văzusem pe Maillard de la moartea mătuşii mele. Între timp, afacerile îi merseseră bine. Prăvălia de farafastâcuri şi lenjerie de femei, situată într-un pasaj liniştit, devenise o casă de toleranţă dispusă pe două niveluri, cu zece franci partida de amor – băuturile nefiind incluse în preţ. „Vila cu flori" – aşa se numea – reprezenta un *nec plus ultra* în domeniu, foarte apreciată de o categorie de noi îmbogăţiţi, pe care bunăstarea finan-

ciară îi făcea avizi de experiențe erotice. Nu era genul de casă la care mă așteptam atunci când am sunat la ușă, sub privirea malițioasă a vizitiului, ce insistase să-mi care bagajele, îmboldit de cine știe ce speranță nebunatică.

O servitoare cu șorț alb m-a introdus în vestibulul despărțit de stradă printr-o ușă dublă, capitonată. M-a poftit să mă așez, după care a urcat la etaj s-o anunțe pe *Madame* că venise doamna Clémence, nepoata doamnei Flora. Maillard a apărut numaidecât în curbura scării, cu brațele întinse, cu fața fardată, într-o toaletă mov, o splendoare de mătăsuri și dantele, împodobită cu o sumedenie de bijuterii strălucitoare. Trupul său cărnos, strașnic încorsetat, își păstrase, în ciuda celor cincizeci de ani, o siluetă rasată, care încă mai stârnea, probabil, curiozitatea bărbaților. Cu tenul ei luminos, ce pălise la umbra bordelului, Maillard avea aspectul inalterabil al unui porțelan.

– Clémence, fetița mea! Ce surpriză! În ziua în care vom sărbători aniversarea mea... Nici că se putea să nimerești mai bine. Tocmai mă pregăteam să mă așez la masă.

M-a ținut câteva momente strâns lipită la pieptul ei generos. În contact cu această femeie trupeșă, îmbălsămată din belșug cu parfum de violete, am simțit că redevin fetiță. Mi s-a pus un nod în gât și, cu lacrimi în ochi, m-am abandonat în brațele sale materne. Abia dacă mai simțeam cum mi se înfigeau în carne colierele de perle, cerceii, inelele și brățările ei de aur.

– Lasă-mă să mă uit la tine! Ce mult semeni cu mătușa ta Flora! În fiecare zi mă rog la Dumnezeu ca sufletul ei să se odihnească în pace. Dar mă înșel eu, sau arăți cam rău? Sper că nu ești bolnavă?! Parcă miroși a închisoare. Vrei să faci o baie? Da, desigur! Până ce Joséphine încălzește apa, povestește-mi ce-ai mai făcut. Ai de gând să te instalezi aici, nu-i așa? Poți rămâne cât poftești, simte-te ca la tine acasă. O să-ți caut niște haine pe măsura ta. Nu-ți face probleme, am tot ce trebuie.

Am pufnit în râs, năucită de potopul de întrebări. Maillard, pe lângă un caracter volubil, dăduse dovadă întotdeauna de uimitoare calități de comerciantă. Intuise nevoile mele urgente, înainte de a fi apucat eu să deschid gura. Obișnuită să meargă în

întâmpinarea dorințelor clientelei sale, găsea cuvintele potrivite pentru a le traduce și a lua hotărârile necesare satisfacerii lor. Cu mine, proceda în același mod. Atitudinea sa abilă nu era doar de conveniență; bucuria revederii făcea ca sinceritatea ei să devină emoționantă. Până s-o aud pe ea, nici nu-mi trecuse prin minte că venisem în casa aceea înstărită cu intenția de a mă instala acolo, de a face o baie, de a-mi schimba hainele, de a sărbători aniversarea gazdei. În prezent, eram convinsă că primirea caldă de care mă bucuram constituia exact îmbărbătarea de care aveam nevoie. Nu-mi mai rămânea decât să mă las răsfățată ca o copilă, încredințându-mă cu trup și suflet îngrijirilor pricepute ale unei mame.

Așezată pe o canapea turcească din satin alb, cu spatele proptit de niște perne din puf de lebădă și cu mâinile în cele ale gazdei mele, i-am făcut acesteia o scurtă relatare a șederii la Saint-Lazare. Mă asculta cu o expresie îndurerată. Uneori mă mai întrerupea cu exclamații scandalizate, alteori sublinia câte un pasaj din povestire printr-o frază plină de compasiune. După o jumătate de oră, camerista a venit să anunțe:

– Baia doamnei este gata, *Madame*!

Maillard m-a condus de-a lungul unor culoare cu covoare moi, până la o odaie menținută într-un clarobscur liniștitor de niște jaluzele pe jumătate coborâte. Încăperea era îmbrăcată în catifea aurie, iar pe tavan se aflau pictate câteva alegorii libertine. În centru, se înălța un pat mare, cu perdele satinate, în aceeași nuanță liliachie ca și cele de la fereastră. La dreapta și la stânga, două mari peisaje marine, cu veliere dispărând în zare sugerau niște călătorii lungi, în care descopereai plăceri misterioase. O comodă Régence, un șemineu din marmură și bronz aurit, două oglinzi mari, având deasupra niște amorași zburdalnici completau ornamentația.

Am simțit frisoane în tot corpul. Tot acest lux voluptuos, pus la dispoziția mea după numai două ceasuri de când ieșisem dintr-o carceră respingătoare, mă înfrigura – era vorba, negreșit, de emoția datorată unei schimbări de mediu prea bruște, prea categorice. Tăcerea pâsloasă din jur îmi dădea senzația că

intrasem dintr-o dată într-o lume superioară, învecinată cu imaginarul, având un farmec tulburător și veninos – lumea dosnică a perversiunilor mute, înaltele sfere ale desfrâului tainic, unde burghezul bogat, cunoscut ca persoană onorabilă, își potolea fantasmele cele mai inocente, dar și cele mai abjecte, ferit de privirile semenilor lui.

Zgomotul de apă vânturată m-a atras spre o ușă rămasă întredeschisă. Dădea spre o sală de baie pardosită în întregime cu marmură albă, dispunând de o jardinieră garnisită cu plante verzi și de o cadă aburindă, pe marginea căreia camerista isprăvea de aranjat niște prosoape. Zărindu-mă, Joséphine m-a întrebat:

– Doamna îmi permite să o dezbrac?

55

În jurul marii mese a sufrageriei de la parter, ne aflam douăsprezece femei. Maillard, înveșmântată în aur și mătăsuri, prezida vesela adunare, cu surâsul pe buze, cu bonomia unui Buddha din Pendjab. Stăteam la dreapta ei, în calitate de invitată de onoare, îmbrăcată într-o rochie maro, cu mâneci bufante, un compromis fericit din dantele, muselină și catifea ușoară. Pe umerii goi, purtam un șal frumos, cu broderie englezească. Ținuta mea era sobră, având exact amprenta de fantezie pariziană potrivită unei femei din lumea bună provincială.

Fetele, tinere, proaspete, îmbujorate de emoția dejunului, se străduiseră și ele în privința costumației, fără a egala însă eleganța exagerată a lui *Madame*. În mod excepțional, peruchierul venise dimineața să le coafeze. Pe chipurile lor sănătoase, durdulii, nu regăseam trăsăturile dure, îmbătrânite prematur, ale fetelor pe care le cunoscusem la Saint-Lazare. Toaletele lor, destul de ponosite și decolorate, ajunseseră în acea fază de haine demodate, când, fără a înceta de a mai fi toalete, decad spre stadiul de zdrențe. Unele dintre ele purtau la gât câte o bijuterie

modestă, la care țineau foarte mult – un medalion de la împărtășanie, un vechi pandantiv din tinichea, de care se legau însă o mulțime de amintiri – ce o extrăseseră cu sfințenie din ascunzătoarea unde o țineau: relicva pe care o scoți la zile mari. Fetele purtau, practic, toate comorile pe care le aveau. Restul, adică trupul, constituia mijlocul lor de subzistență, iar Maillard veghea ca întreținerea uneltei de muncă să nu sufere nici un cusur.

Dejunul fusese servit în vesela de argint, șampania în cupe de cristal pe care fetele le duceau la buze cu infinite precauții, de teamă să nu le spargă. Vinul și mâncarea gustoasă alimentau voia bună. Din vreme în vreme, *Madame* mai contribuia și ea la însuflețirea atmosferei, prin câte o tachinare însoțită de rechemări binevoitoare la ordine, atunci când vreuna dintre ele își golea paharul dintr-o răsuflare sau își reumplea prostește farfuria cu friptură de găină îndopată. Mustrările erau salutate cu chicoteli discrete. Conversațiile se desfășurau fără a ridica vocea, pentru a nu le deranja pe vecinele prinse în alte taifasuri. În preajma ei, fetele provenite din medii modeste învățaseră să imprime veseliei lor un anumit aer rezervat, tipic persoanelor care au primit o educație aleasă. La „Vila cu flori" se tolerau multe, cu excepția vulgarității.

La sfârșitul mesei, voioșia s-a mai domolit puțin, sub acțiunea conjugată a vinului de Meursault, a șampaniei și a abundenței de mâncăruri. Cafeaua a fost servită pe o tavă cizelată, din argint, împreună cu niște dulciuri. Aceasta a reînviorat întreaga adunare. Dar *Madame* a interzis lichiorul, pe motiv că excesul de alcool moleșește. Ținea neapărat ca toate fetele să rămână cu mintea limpede și cu ochii larg deschiși atunci când, la lăsarea nopții, aveau să se ocupe de primii clienți. În cele din urmă, pe la ora trei, au fost chemate două trăsuri de piață, pentru ca lumea să se aerisească puțin, în cursul unei plimbări până la lacul din pădurea Boulogne. Prindea bine întotdeauna să arăți clientelei potențiale din cartierele frumoase marfa propusă de casă. Iar ca modalitate de expunere, nici că se putea găsi ceva mai nimerit decât o ieșire pe Champs-Élysées.

56

Am trăit la „Vila cu flori“ până spre începutul verii, liberă să plec și să vin după pofta inimii. Maillard își înmulțea amabilitățile, tratându-mă cu acea atenție prevenitoare a îngrijitoarelor de bolnavi. Mă ținea departe de problemele casei, mă poftea să fac ieșiri în Paris, să mă duc la spectacole. Astfel, sub ocrotirea lui *Madame*, am văzut cum turpitudinile sexului se preschimbau într-o confortabilă sursă de venituri. Afacerea mergea ca pe roate, în ciuda agitației politice din cauza căreia bărbații ahtiați după plăceri deveniseră temători. Printre ei, se aflau numeroși aleși ai națiunii cărora sufragiul universal le dădea prilejul de a se cufunda în deliciile vieții din capitală.

Până la urmă, această trândăvie fără nici un orizont a ajuns să mă apese. În plus, mă simțeam prizoniera tandreții exclusive, paralizante, a lui Maillard. Când i-am spus că eram în căutarea unei pensiuni unde să mă instalez trainic, am văzut-o foarte contrariată. S-a căznit să mă facă să-mi schimb părerea. Invocând agitația socială, nu întrezărea un alt refugiu mai bun pentru mine decât „Vila cu flori“. Într-o bună zi, mi-a dezvăluit adâncul gândurilor ei. Această femeie solidă, obișnuită să cârmuiască fără a împărți puterea cu nimeni, visa la schimbare și distracții. Fiind o burgheză fără descendență, dorea ca banii adunați să-i cheltuiască pe călătorii și vacanțe în stațiunile balneare. Visa să facă baie în mare, la Cabourg, unde intenționa să se retragă într-o frumoasă vilă de pe țărm. În prealabil însă, vroia să-și pregătească succesiunea. Căuta o adjunctă în care să aibă încredere deplină și se gândea că eu aș fi putut să asigur funcția de locțiitoare de matroană, interesată în obținerea de beneficii.

Maillard nu dorea să-mi forțeze mâna. Trebuia să-mi chibzuiesc decizia cu maturitate. Nu deveneai patroana unei case de toleranță așa cum ai fi deschis o prăvălie de pălării. Meseria era foarte specială. Deși protejată de lege și recunoscută ca fiind de utilitate publică, nu aducea nici un fel de considerație socială, ci doar zeflemisiri disprețuitoare.

– În schimb, vei fi suverana unui mic regat cu zece suflete supuse autorității tale, unde titlul de *Madame* echivalează cu acela de Maiestate. Zi după zi, curtezanele vor veni să se umilească în fața ta. Îți vor mărturisi mârșăviile lor, plătind tributul sexului. Atunci, vei descoperi cât de mulți oameni remarcabili, cu puteri imense sunt sclavii unor vicii care îi fac de o stupiditate și de o josnicie dezolante. Acești bărbați vor avea nevoie de tine. În preajma ta, se vor ușura de povara propriilor obsesii. Vei da existenței lor o formă de echilibru. Le vei fi la fel de utilă pe cât le sunt trăsurile, palatele, averile ce le dețin. Le vei deveni confidentă și sfătuitoare. Își vor da în vileag fața cea mai neagră a personalității lor, își vor descărca pe fetele tale preaplinul perversiunii, știind că secretul va rămâne închis între zidurile „Vilei cu flori". Iar asemenea secrete, acumulându-se, îți vor da un sentiment de putere asupra bărbaților care sunt faima Parisului, rotunjindu-ți în același timp averea, așa cum s-a întâmplat și în cazul meu.

Maillard mi-a încredințat registrul ei personal, în care figurau clienții cei mai fideli și cei mai cunoscuți, în speranța că o astfel de lectură mă va ajuta să iau hotărârea dorită. În dreptul fiecărui nume erau trecute gusturile erotice, înclinațiile perverse, periodicitatea practicilor sexuale, tipurile de femei cerute. Am parcurs paginile cu stupoare și rușine – nu fiindcă aș fi fost vreo gâsculiță ingenuă, rătăcită prin culisele amorurilor depravate, dar nu dădusem niciodată cu ochii de o listă exhuastivă a exercițiilor practicate zilnic în atmosfera îmbătătoare a camerelor cu jaluzelele pe jumătate lăsate. Unele exerciții erau de un ridicol grotesc, altele vădeau o cruntă perversitate. În ansamblu, documentul reprezenta o mină de informații asupra comportamentului sexual al bărbaților ahtiați după plăceri. De aceea, presimțind că într-o bună zi însemnările de acolo aveau să-mi fie utile, am scos pe un caiet, fără știrea lui Maillard, numele clienților, cu turpitudinile lor.

Unul dintre ele mi-a atras atenția în mod special: domnul Coeurvillé, fabricant de trăsuri. L-am descoperit așa cum mi-l imaginam: o ființă desfrânată, perversă, brutală. Despre o

perioadă ce acoperea cam trei ani, Maillard scrisese: „Client foarte bun. Cheltuieşte fără să se uite, cu condiţia să fie satisfăcut. Vine de două ori pe săptămână". „Devine original. Pune o fată să se îmbrace cu rochia soţiei lui şi o loveşte cu cravaşa. Când fata e plină de sânge, o sodomizează". „În prezent, cere tinere însărcinate în cel puţin şase luni. Nu-s uşor de găsit. Din fericire, micuţa Léa, gravidă în luna a patra, pare să fie potrivită". „E complet ţăcănit. Fetelor începe să le fie teamă de el. Îşi înfige ace lungi sub pielea testicolelor. Pretinde s-o facă şi Apolline, la sfârcurile sânilor". Această ultimă adnotare data de acum trei zile.

Eram stupefiată. Până unde se putea ajunge cu practicile abominabile? Nu înţelegeam cum de Apolline, o fată blândă, surâzătoare, putea îndura asemenea torturi fără să se revolte. Am discutat despre asta cu Maillard. Mi-a răspuns, ridicând din sprâncene:

– Draga mea Clémence, ajungem aici la misterele firii femeieşti. Află că eu nu o oblig să se supună unor astfel de practici. Am angajat-o în baza unei priceperi corespunzând gusturilor clientelei mele. Apolline nu aparţine nimănui şi dispune de corpul său după cum are chef. Ştie că tinereţea şi experienţa ei reprezintă o valoare comercială, un fel de capital – ca să folosim un cuvânt la modă – pe care îl face să producă. Dacă stai de vorbă cu ea, o să-ţi spună că preferă să trăiască aşa, decât să fie trântită pe spate şi apoi brutalizată de un bărbat beţiv, care nu i-ar da nici un sfanţ. Aici, este hrănită, găzduită, servită, protejată, supravegheată de un medic. Găseşte la „Vila cu flori" un cadru luxos, cu clienţi avuţi, dintre care unii vin de departe, din Anglia, Germania, Turcia, ba chiar şi din Rusia. Se atinge numai de lenjerii fine. Serviciile ei mi se plătesc la un preţ foarte mare.

Maillard nu recruta decât fete experte precum Apolline, capabile să-şi schimbe specialitatea în funcţie de cerinţe. Perversitatea masculină nu are limite; căutarea plăcerii nesăţioase este un puţ fără fund. Fetele puteau să plece când vroiau, această condiţie fiind specificată în acordul încheiat cu *Madame*. Maillard nu întâmpina nici un fel de dificultate în a le

înlocui. O casă de categoria „Vilei cu flori“ era obligată să-și primenească periodic o parte din personal. Noutatea dădea întotdeauna avânt comerțului luxurii. Clienții se dovedeau atât de capricioși! În domeniul sexului, bărbatul are aceeași frivolitate de care dă dovadă femeia la capitolul toalete.

– În prezent, sunt la modă fetele venite din insule. Zilnic primesc astfel de solicitări. Prin urmare, mâine o să aduc o creolă în locul lui Léa, care stă să nască. Deși mi-a fost recomandată cu căldură de către una dintre codoașele cu care am mai lucrat, îl voi pune pe omul meu să o testeze. E un expert. Le detectează foarte repede pe fetele necioplite, pe cele care își bat joc de muncă și nemulțumesc clientela. Pentru ele există alte case, mai puțin exigente. Testarea prealabilă rămâne singura garanție.

Intuiția îmi spunea că armăsarul despre care Maillard îmi pomenise, pe un ton oarecum aparte, era și amantul ei, în ceasurile de răgaz.

57

Istoria a ținut să-mi mai răvășească viața un pic. În ultima săptămână a lunii iunie, o nouă insurecție populară, mai violentă decât prima, a însângerat Parisul. Represiunea care a urmat a fost înspăimântătoare. Multă lume a căzut sub gloanțe. Cei scăpați cu viață de pe baricade au fost căutați de trupe până și în bordele, unde, se spunea, își găsiseră refugiu mai mulți răniți din cartierul Saint-Antoine. „Vila cu flori“ a fost scotocită de sus până jos de către poliție, în special dormitorul comun de la mansardă, pe care fetele îl numeau pension. Acolo, în încăperea luminată doar de o lucarnă îngustă, fără încălzire iarna, se îngrămădeau câte două într-un culcuș, de îndată ce-și terminau munca.

S-a produs o oarecare efervescență când a fost descoperit un prosop pătat de sânge, ascuns sub un pat. După anchetă, s-a

stabilit că era vorba de o simplă neglijență. Percheziția nu a dus, evident, la nimic. Poliția nu a găsit nici un suspect, în afară de mine.

Îl recunoscusem pe ofițer de cum își făcuse apariția în salon, cu bastonul și clacul lui. Era polițaiul pe care îl pălmuisem într-o seară de noiembrie, pe bulevard, cu consecințele știute. Mi-am ascuns mirarea, apoi teama. După aerul său dubitativ, mi-am dat seama că bărbatul se căznea să-și amintească în ce împrejurări avusese de-a face cu mine. Prezența mea i s-a părut ilegală, din moment ce nu figuram în registrele prostituției organizate. Înțelegând amenințarea, Maillard a declarat numaidecât că nici un regulament nu interzicea unei nepoate să-și viziteze mătușa, fie și într-o casă de toleranță.

Explicațiile precipitate ale pseudorudei mele nu l-au convins pe polițist. Câteva momente bune, am crezut că urma să mă afund iarăși în coșmarul de la Saint-Lazare, din care scăpasem profitând de niște împrejurări neprevăzute în nici o lege. Voința poporului, oricât de generoasă ar fi fost, nu oprise cursul justiției. Prima răsturnase o ordine a lucrurilor pe care cea de a doua se căznea să o reinstituie. Un dosar al cazului meu zăcea, cu siguranță, undeva, în biroul vreunui magistrat conștiincios. Pentru acest judecător pătruns de îndatoririle legate de funcția sa, nu eram decât o delincventă care fugise și pe care se cuvenea să o rearunce cât mai grabnic în închisoare. Din fericire pentru mine, polițiștii erau prinși cu noile evenimente și nu puteau îndeplini mai multe misiuni deodată. Aveau de inspectat fără zăbavă și alte case de toleranță din cartierul Saint-Germain, dacă vroiau să conteze pe factorul surpriză. Polițistul bănuitor a dat până la urmă ordinul de plecare, dar am rămas cu convingerea că o să revină cât de curând, după ce își va fi făcut ordine prin amintiri și va fi consultat fișierul femeilor căutate.

Incidentul mi-a produs o spaimă de toată frumusețea, dându-mi însă ocazia să-mi grăbesc plecarea de la „Vila cu flori". Chiar în ziua aceea, m-am instalat la pensiunea Dudevant, pe care poliția de moravuri nu o vizita niciodată. Mai multe

camere se eliberaseră brusc, din cauza panicii stârnite de răscoala muncitorească. Unii pensionari, speriaţi de spectrul Revoluţiei, fugiseră să se pună la adăpost în provincie, până ce în Paris atmosfera avea să redevină calmă, iar baricadele să fie dărâmate. Aşa cum presimţisem, poliţia a vrut să mă aresteze la puţin timp după plecarea mea de la „Vila cu flori". Maillard a susţinut sus şi tare că mă întorsesem la Orléans. Casa ei a rămas totuşi sub supraveghere încă nişte săptămâni bune, pentru eventualitatea că m-aş mai fi aventurat prin partea locului.

M-am despărţit de *Madame* fără regrete. Nu mă tenta deloc să lucrez alături de ea, căci nu ieşisem din puşcărie pentru a rămâne închisă într-un bordel. Aveam nevoie de spaţii luminoase, de orizonturi largi, în care să mă desfăşor cu o oarecare libertate de acţiune. Nu venisem la Paris ca să trăiesc ca un şobolan, pitită în penumbra unui bordel de lux, cu unica perspectivă de a satisface perversiunile sexuale ale îmbuibaţilor. Vroiam să mă plimb la lumina zilei, să respir aerul străzii, să fiu recunoscută social, să mă înconjor de oameni cu care împărtăşeam aceeaşi viziune asupra existenţei.

Altă grijă, fiul meu. Mă preocupa viitorul lui. Doream să-l am cât mai curând alături de mine. Visam pentru el la un palat cu ferestre mari, scăldate în soare şi la o grădină cu pomi, unde să se poată juca în compania altor copii de vârsta lui. Numai că renta de şase mii de franci nu îmi permitea să realizez asemenea lucruri. Abia dacă ne ajungea pentru traiul de zi cu zi. Eram nevoită să găsesc alte surse de venit, mult mai importante. Parisul reprezenta oraşul tuturor posibilităţilor, locul unde banii circulau din belşug. Instinctiv, mi s-a părut că puteam să-mi văd înfăptuite proiectele undeva, spre Champs-Élysées, mai degrabă decât în oricare alt sector al capitalei.

Am ales acest cartier liniştit, rămas bucolic în multe privinţe, fiindcă poliţia era aici atât de discretă, încât părea a lipsi cu desăvârşire. Aveam sub ochi spectacolul zilnic al trăsurilor cu cai înaintând la trap pe caldarâmul dintre Obelisc şi Arcul de Triumf, alaiul toaletelor elegante, bogăţia, fantezia, frivolitatea. Toate femeile însemnate din Paris defilau pe Champs-Élysées.

Îmi imaginam că, făcând cunoștință cu vreuna dintre ele, puteam intra în grațiile multor altora.

58

Într-un cartier Saint-Honoré lăsat pradă speculei și arhitecților de toată mâna, pensiunea doamnei Dudevant avea farmecul ireal al unei epoci de mult trecute. Timpul uitase parcă să-i treacă pragul. Această clădire din secolul al XVII-lea, despre care se spunea că era cea mai veche din cartier, constituia un anacronism remarcabil în mijlocul noilor palate aflate în construcție. Odinioară un mare han pe drumul spre Paris – oare nu aici trăiseră, cu un veac înainte, Zacharie Billot și fiica lui, Marion, după ce plecaseră de la Grande Pinte? –, imobilul suferise importante mutilări.

Zidurile clădirii, reduse la strictul necesar, înotau într-un veșmânt de verdeață devenit prea larg pentru ele, aidoma unui trup atins de cangrenă, căruia nu i-ar mai fi rămas decât părțile vitale prelungite prin câteva cioturi, vestigii ale membrelor dispărute. Amputările succesive îi dăduseră vechii locuințe un aer intim, familial, mult mai în armonie cu funcțiile ei de pensiune burgheză. Fațada din cărămidă roșie se înălța în fundul unei grădini foarte lungi, înconjurate de un zid împănat cu cioburi de sticlă. Pentru a ajunge la capătul acestei lumi invadate, vara, de dalii, bujori, gladiole și tufe de ruje, trebuie să pășești pe pietrișul de sub un umbrar acoperit în întregime cu trandafiri. În liniștea din jur, scrâșnetul pietrișului sub tălpi anunța sosirea unui vizitator într-un mod mult mai eficient decât vechea sonerie cu arc, pe care nimeni, de altminteri, nu se ostenea să o folosească, având în vedere că era absolut improbabil ca sunetul să ajungă la urechile doamnei Dudevant.

Mă deprinsesem să ghicesc sosirea lui Edward după sonoritatea caracteristică a pașilor săi pe pietre, știut fiind cât de adevărat este că mersul unui bărbat așteptat de o femeie are

întotdeauna pentru ea rezonanțe intime, care îl deosebesc dintre alte o mie. Niciodată grăbit, Edward avea umbletul neregulat al celui care merge rareori pe jos, obișnuit mai curând să umble în trăsură sau călare. Nonșalant din fire, dispunea de timpul lui ca de un bun prețios. Era ceva cu totul excepțional să străbată fără nici o oprire distanța ce separa poarta de la stradă de peronul pensiunii. Pe drum, făcea pauze pentru a studia la lumină cernută vreun păianjen ce își țesea pânza, înaintarea hazardată a câte unei omide pe un lăstar, zborul nupțial a doi fluturi, toaleta vreunei muște sau mai știu eu ce încă. Îl fascina diversitatea acestei vieți în miniatură, a cărei desfășurare imuabilă se ferea să o tulbure. Cu mâinile la spate – Edward nu se atingea de nici unul dintre locuitorii grădinii –, rămânea la suprafața lucrurilor naturii, de parcă o oglindă fără strat metalic l-ar fi despărțit de ele, făcându-l să se comporte aidoma unui *voyeur* inofensiv sau a unui gură-cască lefter, în fața vitrinelor.

Când apărea la ieșirea din tunelul înflorit, cu pălăria în mână și cu fracul de gentleman, confecționat impecabil la un croitor londonez, saluta:

– *Hello*, la toată lumea!

Atunci, doamna Dudevant sau vreo pensionară îl tachina:

– Dragă marchize, ce lucruri extraordinare ai să ne mai istorisești astăzi?

– Tocmai am văzut, scumpa mea, un spectacol încântător, care m-a impresionat.

– Povestește, haide repede, povestește!

– E vorba de iubirea dintre doi melci pe o petală de trandafir.

Când se mai potoleau râsetele, se așeza și descria scena la care tocmai asistase, cu o asemenea bogăție de amănunte picante – lipsite totuși de orice trivialitate –, încât istorisirea lui căpăta un insidios caracter erotic. Astfel, cât timp ne beam ceaiul, iubirea celor două gasteropode ne ținea cu sufletul la gură. Edward a fost întotdeauna un povestitor minunat. Avea darul de a înflăcăra spiritele prin simpla evocare a acelor vietăți neînsemnate. Cu talentul său, făcea să pară măreț ceea ce noi

consideram derizoriu, ne determina să iubim ceea ce mulți alții găseau detestabil, răsturnându-ne prejudecățile și întorcându-le apoi în avantajul bietelor târâtoare, ce nu ne inspiraseră până atunci decât dezgust și teamă.

În mod bizar, ființele de dimensiuni mai mari decât fluturii nu prea îl inspirau căci, spunea el, comportamentele lor amoroase erau prea asemănătoare cu iubirile oamenilor, or, ce putea el să mai adauge pe această temă, când totul fusese deja povestit de milioane de ori? Se mulțumea să fie purtătorul de cuvânt al viețuitoarelor lipsite de grai.

Vara, ca și iarna, Edward își rezerva unele după-amieze întâlnirilor cu micul cerc al pensiunii, la care participau și alți bărbați celibatari sau văduvi, aflați la o vârstă înaintată. Obiceiul și-l formase de pe vremea când mai trăia încă domnul Dudevant, cu care împărtășea aceeași pasiune pentru caii pursânge și cursele cu obstacole. Celelalte după-amieze ale săptămânii și le petrecea de obicei la concursurile de pe hipodrom. Împreună cu alți *sportsmen*, trecea, de asemenea, cu regularitate pe la clubul de la „Café Anglais". În zilele când Edward nu venea în vizită la noi, ne cam plictiseam, nepreamaiavând ce face după încheierea plimbării pe Champs-Élysées. În lipsa lui, îl pomeneam adesea. Uneori, dispărea și câte o jumătate de lună. Știam atunci că plecase la Londra, unde mai păstra niște legături de familie, poate și sentimentale. Acest ultim punct rămânea pentru noi un mare semn de întrebare: omul care se dovedea inepuizabil în privința vieții personale a insectelor devenea extrem de zgârcit cu destăinuirile când venea vorba de cea a lui.

Scosesem de la doamna Dudevant tot ce știa despre marchiz, destul de puțin, e drept, dar suficient ca să simt față de el o simpatie deosebită și să nădăjduiesc într-un răspuns asemănător din partea lui. Edward se născuse la Londra, către începutul secolului, într-o familie aparținând micii aristocrații franco-britanice care așteptase în exil – aidoma întregului neam Poupart – reinstaurarea regalității în Franța. Până la vârsta de douăzeci de ani, Edward efectuase strălucite studii enciclopedice, întrerupte de decesul brutal al mamei sale, englezoaică de

origine, a cărei avere o moştenise. Întrucât tatăl lui, marchizul de Cantevieille, îşi manifestase dorinţa de a se reîntoarce în palatul familiei din cartierul Saint-Honoré, Edward îl însoţise la Paris, un oraş pe care nu-l cunoştea, dar care i se păruse atât de *wonderful*, încât nu mai vrusese să-l părăsească.

59

După ce mi-am verificat informaţiile – apelând, în scris, la Maillard –, am conchis că viaţa amoroasă a lui Edward era un deşert alb, de o platitudine tulburătoare. Bărbatul acesta nu fusese niciodată atras de femei, dar nici înclinat să se dedea desfrâului cu flăcăi sau fetiţe. Nimeni din anturajul lui nu ştia să fi avut vreo amantă şi mi se părea îngrijorător ca un om la patruzeci de ani, bogat şi seducător, să se complacă într-un asemenea neant sentimental. Maillard, la rândul său, făcuse câteva cercetări în lumea – altminteri închisă – a caselor de toleranţă pe care s-ar fi cuvenit să le frecventeze un gentleman de condiţia lui. Rezulta că marchizul nu fusese niciodată văzut în batalionul bărbaţilor ahtiaţi după plăceri, amatori de isprăvi erotice şi de petreceri rafinate. În privinţa vieţii sexuale, Edward era un enigmatic sloi de gheaţă, plutind pe apele unei mări staţionare. Dacă mintea lui se desfăta cu scenele prea puţin austere oferite de natură, trupul, dimpotrivă, rămânea surd la chemările voluptăţii.

O dată admise aceste date ale problemei, cucerirea lui mi se părea o încercare deosebit de riscantă, în măsura în care, confruntat cu un asemenea bloc de gheaţă, clasicul arsenal feminin se dovedea de o ineficacitate desăvârşită. Şi cum să-i câştig simpatia, când n-aveam nici averea, nici spiritul sau cultura sa? Nu dispuneam nici măcar de farmecul primei tinereţi, un atu susceptibil de a-i stârni curiozitatea pentru o revenire la emoţiile adolescenţei – o sumedenie de bărbaţi redescoperă la maturitate beţia pasiunilor juvenile, în braţele vreunei fetişcane fără experienţă...

Și totuși n-am renunțat la proiect. Acumularea atâtor handicapuri reușise mai mult să mă îndârjească, decât să mă descurajeze. Numai că, în absența unei strategii prestabilite, avansam orbecăind. Primele manevre au avut drept obiect transformarea înfățișării mele. Am abandonat hainele de doliu, dând frâu liber fanteziei. Edward n-a părut să remarce nici o clipă această schimbare de toaletă. Am împins originalitatea până la a pune pe mine un costum bărbătesc, însoțit de o cămașă cu jabou plisat și cravată. Zadarnică osteneală! Marchizul era insensibil la excentricitățile mele.

Am intrat atunci într-o fază de abordare intelectuală. M-am pus pe citit cu asiduitate *Le Moniteur* și *L'Universel*, pentru a putea să particip, în cunoștință de cauză, la discuțiile despre problemele sociale, politice și culturale ale lumii. Edward îmi asculta intervențiile cu o indulgență ușor posomorâtă, dar nu mă lua niciodată în seamă serios, ca și cum, din bunătate sufletească, n-ar fi vrut să mă supere. Nu puteam suporta o indiferență manifestată atât de limpede. În unele zile îl blestemam, apoi îmi venea mintea la cap și porneam din nou la asaltul blocului de gheață, în speranța de a găsi totuși o fisură pe unde să strecor înăuntru măcar un strop de căldură omenească.

Între timp, gândindu-mă că o să-i placă, mă anglicizam constant și sârguincios. Nu beam decât ceai importat de la Londra, înghițeam budinci și chec cu stafide după fiecare masă, lăudând cu ipocrizie hrana de peste Canalul Mânecii. Am învățat să joc whist, boston, crichet pe peluză, cel mai adesea în calitate de parteneră, pentru ca el să mă poată copleși cu povețele lui. Nimic nu dădea roade. Cum se termina checul, ori se puneau la loc pachetele de cărți sau crosele, uita cu totul de Clémence. Un lucru pe care o femeie, oricât de proastă ar fi ea, știe să-l citească pe chipul unui bărbat este interesul pe care i-l trezește acestuia. În cazul lui, nimic nu trăda vreun semn de dorință.

Lunile au trecut. Nu avansasem nici un milimetru în acțiunea mea de cucerire. În plină ceață, mă izbeam parcă de recea neclintire a ghețurilor de la Pol.

Iarna, ne-am trezit cu Louis Bonaparte președinte al Republicii. În primăvara următoare, s-au desfășurat alegerile

unei Adunări legislative, două evenimente care au alimentat dezbaterile micului nostru cerc, unde se înfruntau republicanii și regaliștii, partizanii contelui de Paris și cei ai contelui de Chambord, socialiștii lui Louis Blanc – rari – și liberalii lui Lamartine – ceva mai numeroși. Eu veneam cu idei proprii legate de subiectele ce mi se păreau arzătoare, pentru a fi măcar dezbătute, dacă tot nu se puteau traduce în faptă – de pildă, extinderea sufragiului universal și la femei, implicând alegerea acestora în Adunare de către semenele lor. Am mers până acolo încât să propun instaurarea unei regine, ca în Anglia, pentru a cointeresa partea femeiască la conducerea treburilor de stat. Propunerile mele, de o cutezanță voit provocatoare, au fost percepute ca niște nostime necuviințe, la fel de îndepărtate de spiritul vremii cum este și Pământul de stele. Mintea fecundă nu zămislea decât proiecte născute moarte.

Doamna Dudevant îmi remarcase înclinația pentru marchiz și îmi urmărea, cu o discreție binevoitoare, strădaniile de a-l cuceri. După zâmbetele ei complice, înțelegeam că i-ar fi plăcut ca toată acțiunea mea să cunoască un deznodământ fericit. Uneori intervenea, apropiindu-mă de Edward cu prilejul vreunui dejun de aniversare, a unei ieșiri la teatru sau la Horloge, șantanul la modă de pe Champs-Élysées. Într-o zi, a strecurat în conversație o știre pe care tocmai o aflase din pagina a patra a ziarului, consacrată de obicei actualității hipice. Domnul Landry, un maestru de călărie foarte renumit, deschidea un manej pe Champs-Élysées, dotat cu patruzeci de cai și destinat femeilor distinse, dornice să practice echitația ca niște *sportswomen*. Edward a exclamat:

– My God! Ce nebunie!

Apoi a băut o înghițitură de ceai, a tras adânc din țigară și a declarat, privind fumul care se risipea printre frunze:

– Afacerea nu va fi rentabilă. Am văzut caii domnului Landry și pot să vă asigur că nu există în Paris o femeie atât de curajoasă, încât să urce pe spinarea lor.

Remarca disprețuitoare nu se adresa nici unui membru anume din auditoriu. Totuși eu am luat-o ca pe o ofensă perso-

nală și o provocare. Fără îndoială, toate tentativele mele amoroase eșuaseră fiindcă abordasem frontal problema pusă de acest aisberg de nedezghețat. Mi-am adus aminte de o frază a mătușii Flora, care îmi spusese cândva: „Dacă vrei să cucerești un cavaler chipeș, mândru și indiferent, îmblânzește-i mai întâi calul". Prin urmare, într-o dimineață, la micul dejun, m-a apucat o pasiune bruscă pentru echitație. Și am declarat-o sus și tare. Am vrut ca toată pensiunea să afle că urma să mă înscriu la cursurile domnului Landry. Doamna Dudevant m-a aplaudat, încântată de o asemenea inițiativă, în timp ce ceilalți pensionari din jurul mesei au bleojdit ochii, nepricepând cum de puteam să mă lansez într-o aventură atât de periculoasă, la vârsta mea. Ce-mi trebuia să-mi rup șalele pe spinarea unui cal? N-aveam caleașca pensiunii, dacă vroiam să ies la distracții? Doamna Dudevant mi-a luat apărarea:

– Clémence are dreptate. Trebuie să trăiești în pas cu vremea. Suntem în era calului. A venit vremea ca femeile să practice echitația, la fel ca bărbații. Dacă aș avea cu treizeci de ani mai puțin, m-aș duce numaidecât să mă înscriu și eu.

În cursul după-amiezei, femeia aceasta de treabă l-a luat deoparte pe marchiz și l-a informat despre noua mea vocație de călăreață. Edward a exclamat:

– My God! Clémence e prea încăpățânată. O să-și rupă oasele!

După un timp, a mai adăugat:

– Mâine mă duc să vorbesc cu prietenul meu Landry. Îl voi ruga să-i rezerve lui Clémence frumoasa iapă roaibă pe care am remarcat-o azi-dimineață. Mi se pare mai docilă decât ceilalți cai. Nu care cumva să-i spui însă ceva lui Clémence, ar putea să se simtă jignită. Știi doar cât este de mândră!

– Fii fără teamă, dragă marchize, voi păstra bine secretul. Îți mulțumesc că te ocupi de ea. M-am mai liniștit și eu un pic.

Firește, cu primul prilej, doamna Dudevant mi-a destăinuit totul. Fața ei radia de fericire. Instinctul îi spunea că găsisem modalitatea de a topi gheața britanică. Și mie mi se părea că auzeam deja primele pârâituri ce vesteau marele dezgheț. Inima

mea începuse să cânte din auricul și ventricul la modul *allegro... ma non troppo*, căci eram încă departe de a fi adus-o pe cea a lui Edward până la temperatura de topire.

60

Faptul că intrasem în bunele grații ale marchizului recalcitrant nu îl îndreptățea totuși să ia hotărâri în locul meu. Nu mai eram un copil. Fiind atât de solicitat în diferite domenii, își imagina, fără îndoială, că n-aş fi putut să exist decât prin el. Ei bine, se înșela amarnic! Vroiam să afle prin intermediul domnului Landry – dacă tot ajunsesem la faza în care ne transmiteam mesajele prin mijlocitori – că nu aveam de gând să mă supun voinței lui. De aceea, când, într-o dimineață de toamnă, maestrul de călărie m-a rugat să iau iapa roaibă pe care mi-o hărăzea, în timp ce alte eleve își puteau alege singure calul dorit, i-am refuzat propunerea. Respingând orice tratament favoritist, am ridicat pretenții asupra unui murg solid, care își purta capul cu semeție și tropăia de nerăbdare la barieră. Îngrijorat, domnul Landry m-a prevenit că animalul era cam năbădăios. I-am spus:

– Cu atât mai bine, maestre, îmi plac senzațiile tari!

– Ați mai călărit până acum?

– Da.

Laconismul meu l-a lăsat perplex, dar mi-a dat voie să călăresc animalul pe care îl alesesem, încredințând iapa roaibă unei adolescente înfricoșate, aduse acolo de maică-sa cu forța. Cunoștințele mele ecvestre se limitau la călușeii de lemn ce se învârteau în manejurile pentru adulți instalate pe Champs-Élysées, lângă Rond-Point. Eram foarte îndemânatică la jocul de-a inelușul. Când trebuia să înșir belciugele pe baghetă, îi întreceam în dexteritate pe majoritatea bărbaților. Din acest motiv, îmi imaginam că a urca pe un cal adevărat, într-un manej adevărat, nu putea fi mai dificil decât a te menține în echilibru pe spinarea unui pegas, a unei lebede, a unui leu săltând sau a unui porc cu balansoar.

Prima lecție de echitație s-a desfășurat fără prea multe stricăciuni, doar cu niște spaime și contuzii. Maestrul nostru de

călărie s-a dovedit un dascăl plin de atenție, care făcea tot posibilul pentru a-și liniști elevele. Calul meu era un animal îndărătnic, greu de condus. La început, a izbutit să mă arunce de două ori la pământ, apoi s-a obișnuit cu mine, așa că am încheiat exercițiile în deplină armonie. Domnul Landry m-a complimentat, nu pentru felul cum mă țineam în șa, fiind încă șovăitoare la acest capitol, ci pentru siguranța cu care reușisem să-mi impun, până la urmă, dominarea asupra calului. A mai adăugat, ca un fel de butadă:

– Dacă vrei, am să fac din dumneata o adevărată expertă în călărie.

– De ce nu?

Alte femei – ce-i drept, mai tinere decât mine – vădeau aptitudini reale în practicarea echitației. Marchizul se înșelase; misoginismul lui mă exaspera. Calul putea fi, deopotrivă, o nobilă cucerire a femeii. Îmi luasem revanșa, iar asta mă umplea de o tainică satisfacție.

În cursul ședinței următoare, am avut plăcuta surpriză de a o vedea sosind pe Sabine Coeurvillé, prietena pe care n-o mai întâlnisem de un an de zile și care venea acum să se inițieze în arta călăriei. Am plâns de emoție, strâns îmbrățișate, sub ochii înduioșați ai domnului Landry. Mi-a povestit că mă căutase luni de-a rândul prin pensiunile de familie – cum să se fi gândit măcar o clipă că mă ascunsesem într-un bordel? Bătuse drumul până la Orléans, sperând să-mi dea de urmă pe la negustoresele de toalete. Cele care mă cunoșteau i-au spus că nu mă mai zăriseră din toamnă. Sabine se adresase apoi grefei de la Saint-Lazare, unde poliția închisese din nou pe multe dintre femeile eliberate în timpul revoltei populare. Numele meu nu figura în registrul de intrări, ceea ce o mai liniștise.

Convinsă că izbutisem să părăsesc Parisul, aștepta în fiece zi să primească o scrisoare din vreun alt oraș al Franței. În cele din urmă, începuse să o îngrijoreze tăcerea mea; apoi, treptat, ajunsese să-și piardă nădejdea de a mă mai întâlni vreodată, când, în realitate, de mai bine de șase luni trăiam la doi pași de ea. Poate ne și petrecusem pe Champs-Élysées, fără să ne remarcăm. Dar cum să mă fi recunoscut în veșmintele de doliu,

ascunsă sub o voaletă? Poate chiar trecusem una pe lângă cealaltă la Panorama de pe Cours-la-Reine, unde își aducea fiicele să vadă măreţele reconstituiri istorice. Ne-am dat seama că ea frecventa în principal partea stângă a arterei Champs-Élysées, unde şi locuia, în timp ce eu mă mărgineam la latura dreaptă. Sabine traversa arareori pe jos bulevardul, din cauza frecventelor accidente de circulaţie.

Pe de altă parte, soţul ei nu se schimbase. Mărinimos, renunţase la urmărirea penală şi o primise din nou sub acoperişul său, cu condiţia să nu i se pună nici o opreliște vieţii lui depravate. De atunci, ea îndura toate înjosirile, numai pentru a nu se vedea despărţită de copiii săi.

După încheierea lecţiei de echitaţie, Sabine m-a luat de braţ şi m-a dus la ea acasă, fericită să mă prezinte fiicelor sale. Locuiau într-o frumoasă clădire burgheză, cu două etaje şi mansardă, lângă Stabilimentele Coeurvillé, specializate în fabricarea trăsurilor de model englezesc, gen *dog-cart*, *tilbury*, *mail-coach*, *wiski* sau *victoria*. Rămase între patru ochi, ne-am amintit cu emoţie de şederea noastră la Saint-Lazare, de revoltă, de doctorul Vachette, de consultaţiile lui medicale şi de examenele fiziognomonice, cu concluziile lor groteşti. Râzând, i-am dezvăluit prietenei mele că individul mă înregistrase în categoria neclasabilelor. La rândul său, Sabine mi-a mărturisit, roşind, că pe ea o definise, din punct de vedere morfologic, drept o desfrânată înrăită. Apoi a adăugat, de data asta cu lacrimi în ochi:

– Îţi dai seama, Clémence, ce şoc am avut auzind o asemenea sentinţă? După părerea lui, prezentam toate semnele fizice ale marii amoreze, o stricată nesăţioasă, eu care n-am simţit niciodată vreo plăcere făcând dragoste cu soţul meu, singurul bărbat pe care l-am cunoscut şi pe care nici măcar nu l-am iubit. Pricepi acum de ce am vrut să mor? Credeam că fişa cu concluziile doctorului Vachette urma să fie transmisă tatălui fiicelor mele. Mă temeam să nu se folosească de ea pentru a mă osândi să nu le mai văd niciodată. Nici nu ştii, Clémence, cât de recunoscătoare îţi sunt pentru distrugerea acelor oribile dosare medicale.

61

Virginitatea unei femei nu se reduce la himenul acesteia. Sabine rămăsese „virgină“ în privința unei mari iubiri. Deznădejdea ei m-a tulburat. I-am înțeles suferința, căci eram și eu femeie, iar, pe deasupra, prietena sa cea mai bună. Din vina unei brute odioase, fusese lipsită de o binemeritată fericire. Sabine era mama a două fetițe adorabile, singura ei sursă de tandrețe, singura ei mângâiere. La douăzeci și șase de ani, nu mai spera nimic de la o viață atât de convențională, ca și cum, până în clipa morții, această dublă maternitate avea să rămână încununarea întregii sale existențe. Biata femeie era aidoma unei opere neterminate, abandonate, lăsate în voia unei jalnice sorți de către un creator obișnuit să disprețuiască. Mă ducea totodată cu gândul la o floare îmbobocită, care n-avea să se mai desfacă niciodată și care din primăvară urma să alunece direct în toamna fructelor pârguite, fără a cunoaște arșițele verii.

Atitudinea resemnată a Sabinei mă mâhnea totuși profund, mai ales că nu o vedeam în stare de vreo tresărire de revoltă. Taina căsătoriei o anesteziase, în timp ce soțul ei își făcea de cap. Teama de societate, respectul atavic față de o anumită ordine morală o determinaseră să renunțe la iubirea unui bărbat delicat. Dorința o părăsise. Nu-și închipuia deliciile adulterului: emoția unui secret, bilețelele schimbate pe ascuns, sărutările pătimașe, dezmierdările fierbinți, șoaptele pline de tandrețe, fiorul care te străbate din cap până în picioare, extazul împărtășit fără reținere, într-un același elan, într-o aceeași împlinire, apoi izbucnirea subită a voluptății în adâncul ființei, acel sublim foc de artificii al cărnii înainte de potopire, tot ceea ce face ca în culmea plăcerii să încetezi a mai fi tu și să devii altul, celălalt sine, divina zămislire a necunoscutului intim, misterul carnal în fine revelat, apoi reînceput, aidoma unor noi nașteri. Sabine nu știa că sufletul avid de absolut al unei fetișcane și nevoile ei trupești pot să se topească într-o ființă împlinită, dând femeii perfect satisfăcute transcendența fericirii totale.

În mod paradoxal, Sabine nu compensa vidul frustrării căzând în religiozitate, aidoma multor femei condamnate la aceeași soartă. Trăia ca o bună creștină, dar nimeni nu o considera cucernică. Atunci când simțea nevoia, se ruga în camera ei, îngenuncheată în fața unui străvechi crucifix, pe care generații întregi de femei, înaintea sa, îl avuseseră drept confident. Duminica, asista la liturghia de la Saint-Philipe-du-Roule, mai mult din obligație socială – se mergea acolo cu familia – decât din cuvioșenie. Nu o vedeai niciodată la spovedanie, gest pe care îl considera un fel de dezvăluire impudică a sufletului. Sufletul său nu îi privea decât pe ea și pe Cel Atotputernic. Dumnezeu n-avea nevoie de un intermediar pentru a ști ce se ascundea în inima ei, iar Sabine nici nu cerea iertarea păcatelor. Nu fusese îndeajuns de umilită, de pedepsită pentru tot soiul de greșeli închipuite și nu plătise, oare, dinainte pentru toate cele pe care avea să le mai săvârșească?

Își consacra cea mai mare parte a timpului fiicelor sale. În preajma lor, se complăcea într-un rol înduioșător, de mamă-copil. În fiecare după-amiază, le scotea în parcul de pe Champs-Élysées, unde le plimba – cu o trăsurică trasă de niște capre cu coarne lungi –, în mijlocul celorlalte mame, al doicilor cu șorț alb, negustoreselor de dulciuri, vânzătorilor de nuci de cocos și lapte proaspăt, al căror chiuit – „Hai la lăptic bun! Care vrea să bea?“– întretăia, la intervale regulate, veselul vacarm al glasurilor de copii.

Tot acolo se montau, pe timp de vară, incinte destinate teatrului de marionete pentru adulți, precum și castele în miniatură, unde se dădeau spectacole pentru cei mici. În locul scenelor de un realism vulgar, cu moș Denis, coana Poissarde sau Javotte, atât de apropiate de mizeriile zilnice, Sabine prefera prospețimea naivă a adevăratului teatru de păpuși, personajele sale comice care, reduse la o măruntă trăsătură de caracter, săltau pe scenă cu ușurința și transparența baloanelor de săpun. Ele se numeau Guignolet, Bambino, Bombinochet. Pentru zece centime reprezentația, aceste spectacole naive o purtau înapoi în timp, până la vremea liniștitoare a copilăriei, perioadă binecu-

vântată, în care nevinovăţia forma o carapace ocrotitoare în faţa oricăror necazuri. Înconjurată de copii veseli, la mii de kilometri distanţă de lumea adulţilor, participa fără nici o reţinere la fericirea generală, râdea, cânta, bătea din palme cu aceeaşi frenezie ca şi fiicele sale. Am văzut, stând alături de ea, cum îşi curăţa sufletul de murdăriile condiţiei ei de soţie supusă toanelor unui bărbat depravat.

Nu sunt genul de femeie care să jelească prea multă vreme o prietenă, fără să se gândească la cel mai bun mijloc de a o scoate din încurcătură. Simpla compasiune nu ajută la nimic. Sabine se afla pe fundul unei prăpăstii. Chiar dacă, din demnitate, refuza să strige după ajutor, datoria mea era să-i întind mâna, fie şi împotriva voinţei sale. În numele solidarităţii feminine, mi-am făgăduit să lucrez pe ascuns, pentru a trezi în ea acea dorinţă de dragoste pe care orice femeie o poartă în sine, alături de instinctul matern. Dacă o împingeam la adulter, nu era pentru a-şi găsi pierzania, ci pentru a-i da prilejul să descopere, în sfârşit, plăcerea de a-şi improviza o fericire în deplină libertate. Vroiam să se simtă orbită de lumina unui posibil paradis carnal, din care să iasă regenerată, înălţată. Nu mai conta dacă Dumnezeu ar fi găsit ceva de obiectat. În apropierea morţii, aveai oricum timp să te căieşti şi să ceri iertare Celui Veşnic. Marele salt în lumea de dincolo este, probabil, cu atât mai uşor de acceptat cu cât aici, pe Pământ, ai cunoscut mai toate bucuriile vieţii.

62

Urmând cursurile domnului Landry, păşisem cu dreptul. Operaţiunea „calul“ dădea roade. Nu numai că îmi regăsisem o prietenă care mi-era foarte dragă, dar, pe deasupra, făceam cunoştinţă cu multe dintre tinerele însemnate ale societăţii pariziene. Aceste femei, considerate frivole, fragile, inapte în privinţa măiestriei şi a eforturilor pe care le implicau echitaţia,

găseau în practicarea ei o excelentă modalitate de a îndrepta imaginea stereotipă atașată, ca o tară iremediabilă, sexului slab. Arta ecvestră le dădea posibilitatea de a-și dovedi curajul și îndemânarea, calități ce îndeobște nu li se recunoșteau. Ne afirmam astfel voința de a răsturna mentalitățile, de a sfărâma un tabu milenar.

Obiectivul nostru declarat era de a demonstra întregii societăți misogine din Paris că femeile puteau, muncind asiduu, să defileze într-o bună zi pe Champs-Élysées, la pas, într-o formație de patruzeci, perfect ordonată, cu toată circulația trăsurilor. Ne-am fi continuat drumul până la lacul din pădurea Boulogne, unde urma să executăm la trap, în stil franțuzesc, câteva figuri de carusel rezervate până atunci exclusiv bărbaților.

Maestrul Landry ne împărtășea visul – care îi asigura și lui prosperitatea. Ne sprijinea din tot sufletul în această tentativă originală, ne obliga să lucrăm din greu pentru a dobândi tehnica unui bun călăreț, fără de care nimeni n-ar fi cutezat să sfideze criticile unui public lipsit de orice amabilitate. Domnul Landry era un vizionar. Crezuse dintotdeauna că echitația constituia o artă la îndemâna tuturor femeilor care ar fi ținut, într-adevăr, să o practice. Tot ce bărbații izbuteau să obțină de la un cal prin brutalitate, femeile obțineau prin blândețe și perseverență.

Suferințele îndurate în comun sfârșiseră prin a dezvolta în noi un spirit de grup. După fiecare ședință matinală, ne adunam în salonul de lângă manej, ca să ne refacem forțele. Acolo, sfârșite de oboseală și de dureri musculare, sporovăiam de una și de alta, ne împărtășeam emoțiile, ne comparam, amuzate, culoarea vânătăilor, beam limonadă sau lapte proaspăt. Unele fumau. Salonul reprezenta, într-un fel, cercul nostru privat de *sportswomen*, interzis oricărei prezențe masculine. Era spațiul nostru de libertate, micul nostru teritoriu fără maniere alese, zgomotos ca o colivie de papagali agitați, unde mai uitam de necazuri amuzându-ne de nostimele noastre cacofonii, înainte de a ne reîntoarce după gratiile convențiilor sociale.

Unele veneau la manej fără știrea tatălui sau a soțului. Acestea nu zăboveau niciodată prea mult. De cum se termina

lecția, plecau acasă, temându-se ca stăpânul atotputernic să nu le descopere cumva secretul. Cele care nu erau presate de obligații familiale ne întâlneam după ore la standul de tir pentru doamne, instalat în incinta „Castelului des Fleurs“, nu departe de Stabilimentele Coeurvillé. Cu arma în mână, puneam capăt, pline de veselie, altor provocări amuzante. Sabine nu râdea niciodată; practica tirul cu seriozitatea unui duelist în acțiune. Dovedea foarte multă iscusință. Când își cobora încet pistolul, mâna nu îi tremura deloc, iar pe chipul său apărea o gravitate stranie. Intuiam atunci că, dincolo de ținta de carton, arma ei era îndreptată spre inima celui care nu contenea să o chinuie.

Cât despre Edward, acesta rămânea la pândă. Se informa discret asupra progreselor mele, prin domnul Landry, cu care se întâlnea la „Café Anglais“. Când venea vorba de mine, spunea „protejata mea“, dându-și aere de frate mai mare. Clémence de la pensiunea Dudevant devenea, sub ochii lui, o femeie-centaur pe care propriile-i aptitudini ecvestre o uimeau tot mai mult, cu fiece zi. Bănuia el, măcar, că tot chinul meu nu viza decât să seducă armăsarul ascuns în inima lui? N-am avut niciodată acest sentiment. Edward era genul de bărbat căruia nu-i place ca mecanismul complex al sentimentelor sale profunde să-i fie forțat în vreun fel. Și totuși începea să-i surâdă ideea – cam bizară – de a încerca să împartă pasiunea lui pentru pursângele anglo-normand cu un suflet frate, aparținând celuilalt sex. Perspectiva i se părea de o originalitate hazlie. Își închipuia că își va găsi un loc în cronica vremii, dacă, într-o bună zi, ar introduce o femeie pe padocul din Longchamp, sanctuarul calului. Ce nemaipomenită stupoare în lumea turfului! Ce erezie fermecătoare! Edward savura de pe acum scandalul pe care inițiativa sa avea să-l stârnească negreșit în lumea trufașă a curselor hipice.

De la o vreme, se întâmpla tot mai des să dau peste marchiz în drumurile mele din afara pensiunii. Înmulțirea acestor întâlniri accidentale ținea de hazard numai în aparență. Edward nu vroia să arate că mi-ar fi căutat dinadins compania. În forul său interior, era hărțuit de sentimente contradictorii. Reinventa cu

naivitate pretextele mincinoase pe care toți adolescenții sfioși din lume își închipuie că le încearcă pentru prima oară, temându-se să nu fie luați în răspăr. Bunăoară, dimineața, când mă duceam pe jos să-mi reiau lecțiile de echitație, Edward improviza o plimbare de întreținere a sănătății pe traseul meu. Inevitabil, ne întâlneam pe Champs-Élysées, unde la acea oră nu umblau decât măturătorii și primele omnibuse. Sporovăind întruna, mă însoțea atunci cu mersul lui deopotrivă demn și nefiresc, până la poarta manejului. Ce comică era situația noastră!

De cum îl zăream îndreptându-se către mine, inima începea să-mi bată cu putere în piept. Îmi venea să alerg și să mă arunc în brațele lui, dar afecțiunea sa rece îmi tăia orice elan. Înțelepciunea îmi spunea să nu bruschez lucrurile, să aștept ca fructul să se coacă, pentru a-l putea culege și a-i degusta savoarea fără riscul de a-mi rupe vreun dinte.

Miercurea, zi în care aveau loc vânzările de pursânge la Stabilimentele Chéri, Edward mă pândea la colțul lui rue Ponthieu. M-a poftit să asist la spectacolul mezaturilor, pe mine, singura femeie între zecile de gentlemeni eleganți, așezați în tribuna de la marginea curții cu nisip galben. În după-amiezele când făceam câte o plimbare în grup alături de maestrul Landry, Edward se posta pe drumul către pădurea Boulogne pentru a ne privi trecând, călare și el pe splendidul său roib englezesc. Ne saluta scoțându-și pălăria, pe care o ținea ridicată deasupra capului până când și ultima călăreață defilase prin fața lui. Dintre tovarășele mele, nici una nu-l cunoștea pe acest enigmatic domn curtenitor. Domnul Landry, bănuind ceva despre legăturile tainice care mă apropiau de „protectorul“ meu, a exclamat prima oară:

– Doamnelor, bucurați-vă! Iată-l pe primul vostru admirator!

Și a fost, efectiv, și singurul.

La pensiune, când conversația se învârtea în jurul cailor, marchizul mă lua drept martoră, de parcă ar fi vrut ca o specialistă să-i confirme spusele. Ce departe mi se păreau vremurile – totuși atât de apropiate – când tot ce rosteam în prezența lui era

perceput ca o grămadă de stupidităţi dezolante! Graţie echitaţiei, se întâmplase ca spiritul meu să capete mai multă însemnătate, în aceeaşi măsură în care şi muşchii mei fesieri deveniseră mult mai tari. În ziua când am povestit, la ceai, că pentru prima oară sărisem strălucit peste obstacole, menţionând câtă plăcere mi-a făcut acest lucru, Edward m-a privit cu înflăcărare şi a declarat în faţa asistenţei stupefiate:

– Dragă Clémence, eşti o femeie minunată. Mă întreb spre ce culmi te va purta o asemenea pasiune. Aş vrea să te iau la cursele cu obstacole. Accepţi să vii cu mine la Saint-Cloud?

Propunerea a avut asupra tuturor – şi asupra mea, în primul rând – efectul unei cereri publice în căsătorie. M-a trecut un fior din cap până în vârful degetelor de la picioare. Îmi atingeam ţinta. Doamna Dudevant s-a înroşit de plăcere, de parcă invitaţia i-ar fi fost adresată ei. Acceptând, eram decisă să-mi fac remarcată prezenţa alături de marchiz. Nu vroiam să fiu floarea lui la butonieră, ori un simplu obiect de curiozitate. Microcosmosul hipic avea să vadă, în fine, o femeie la braţul marchizului de Cantevieille, un eveniment în sine pentru cine cunoştea nedezminţitul său ataşament faţă de celibat.

63

În lunile care au urmat, legătura mea cu Edward s-a oprit la o complicitate curtenitoare, plină de ambiguitate. Eram văzuţi împreună pe hipodromuri, la mai toate concursurile hipice – eu la braţul lui, pe care mi-l abandona ca pe o parte neînsemnată a trupului său. Perechea ce o formam se integra cu uşurinţă în peisajul silenţios al incintelor unde se cântăreau jocheii. Nu mai atrăgeam deloc atenţia.

Edward se obişnuise să mă simtă lângă el ca pe un animal credincios, faţă de care te porţi cu îngăduinţă şi menajamente.

Cursele cu obstacole, handicapurile, canterele, grăjdarii, *bookmarker*-ii nu mai aveau secrete pentru mine. Făcusem

cunoştinţă cu toţi gentlemenii pe care îi frecventa marchizul. Complimentele lor amabile îl lăsau rece. În ce mă privea, când mă gratificau cu vreo sărutare de mână plină de farmec, surâsurile lor enigmatice mă agasau. Eu şi Edward nu rămâneam niciodată cu adevărat singuri. Era frustrant. Mi-ar fi plăcut să mă poftească la un dineu în doi şi să-mi fi făcut curte, galant, la Ambassadeurs, unde în serile de vară se întâlnea lumea bună pariziană. Abia aşteptam să ies din anonimat. Acest permanent echivoc îmi stătea pe inimă: vroiam să fiu cunoscută.

Visam să mă duc cu el la premiera unei comedii sau a unui concert. Chiar pusesem deoparte ceva bani pentru a-mi cumpăra, la o adică, o toaletă demnă de un asemenea eveniment. Degeaba. Din păcate, nu-i trecea prin minte nimic de acest fel. Intimitatea lui Edward funcţiona cu uşile închise. Nu tolera nici un hatâr. În schimb, accepta bucuros să participe la micile petreceri ale doamnei Dudevant, pe care le însufleţea cu prezenţa lui, însoţindu-ne apoi la şantanul de lângă Rond-Point. Marchizul era atât de bine instalat în confortul lui de vechi celibatar, încât nici nu-şi imagina că ar mai fi putut să existe vreun alt fel de viaţă în afara celui cu care se obişnuise. Edward nu avea suflet de explorator.

În privinţa trecutului meu, nu manifesta nici o curiozitate, iar de sentimentele ori proiectele mele de viitor nu-i păsa nici cât de culoarea pantofilor cu care eram încălţată. Pe scurt, îmi pierdeam din nou răbdarea. În limbajul turfiştilor, mă întrebam neîncetat dacă pariasem pe calul potrivit. Nu mai ştiam ce planuri să născocesc pentru a înflăcăra câtuşi de puţin relaţia noastră exasperant de platonică. Doar un accident căruia i-am căzut victimă a izbutit, până la urmă, să-i mişte lui Edward adâncul conştiinţei. A fost nevoie să mă creadă moartă, pentru ca emoţia să servească drept revelator al sentimentelor. Numai atunci marchizul de Cantevieille şi-a deszăvorât inima. Într-o clipă sublimă, a priceput cât de înamorat era de plebeea lui pasionată de echitaţie.

În apropierea Arcului de Triumf, punctul final al arterei Champs-Élysées, se înălţa până în 1854 Hipodromul Étoile, un

vast amfiteatru sub cerul liber, în stil maur, distrus ulterior cu prilejul reamenajării pieței. Arena putea găzdui douăsprezece mii de spectatori în jurul unei piste în formă de elipsă, concepută pentru cursele de cai și de cvadrige, după modelul jocurilor romane de circ. Pe lângă competiții hipice, vedeai evoluând acolo voltijori călare, secondați de amazoane. Se țineau parade de cavalerie, divertismente ecvestre cu călăreți arabi, pantomime istorice în costume de epocă, spectacole grandioase animate de muzica unei orchestre cu o sută de instrumentiști. Era un teatru în stil antic, închinat slăvirii calului. Publicul adora acest loc, îmbulzindu-se în tribune pe tot parcursul sezonului estival.

În anul dramei, cei care răspundeau de hipodrom au avut ideea originală de a organiza probe de echitație pentru femei. Când am aflat că domnul Marconi, maestru de călărie, recruta tinere temerare pentru a le deprinde cu dificultățile acestui tip de competiție, mi-am zis că sosise prilejul de a ieși din umbră și mi-am depus candidatura. Cum aspirantele nu se prea înghesuiau, am fost angajată, ținându-se cont mai cu seamă de îndrăzneala cu care săream peste obstacole.

Din acel moment, au urmat câte două sau trei antrenamente zilnice. Exercițiile mergeau de la evoluția la pas până la cursa cu carele romane. Doamna Dudevant, mereu entuziastă în privința proiectelor mele, mi-a găsit un nume de artistă: Clara Fontaine. Era proaspăt și limpede ca un izvor de munte. Țineam, pentru motive deja cunoscute, ca adevăratul meu nume să nu fie știut de public, nici de poliție.

În grupul de călărețe figurau două străine, o englezoaică și o italiancă. Prezența lor conferea spectacolului o imagine de competiție, foarte gustată de cei care veneau să privească, astfel că, la fiece nouă cursă, interesul nu era doar acela de a vedea niște femei galopând, sărind ori conducând carele ca niște bărbați. Miza se punea deja în termeni de supremație internațională. Oare franțuzoaica va fi mai bună decât englezoaica sau italianca la probele de echitație? Chestiunea, extrem de controversată la vremea respectivă, nu a fost niciodată

lămurită definitiv, întrucât noi câştigam pe rând, ceea ce menţinea viu şi interesul spectatorilor.

Exista totuşi un loc pe care nici una dintre noi nu vroia să se situeze, şi anume ultimul. Pentru a-l evita, ne băteam ca nişte sălbatice, săvârşind imprudenţe nebuneşti. Publicul era încântat. Îşi primea zilnic porţia de senzaţii tari. Se deplângeau adesea căderile spectaculoase, în care ne-am fi putut găsi moartea. Ei bine, pe când în tribune femeile leşinau, noi ne ridicam şi urcam din nou în şa, fără a primi îngrijirile necesare, lucru de care nu beneficiam decât după încheierea probei. Ziarele vorbeau de bravele călăreţe de la Hipodromul Étoile în termeni ditirambici, contribuind din plin la extraordinara admiraţie generală.

Faima noastră a stârnit atunci în rândul pariziencelor o adevărată epidemie, un fel de furie a echitaţiei. Manejurile refuzau multă lume, aşa că mai peste tot au apărut altele noi. Abia ştiind să se ţină în şa, călăreţele se apucau să sară peste obstacole numai pentru a ne imita, în ciuda puzderiei de accidente care apăreau. Neputând conduce care, înşfăcau frâiele trăsurilor proprii. Asistai atunci la situaţia hazoasă în care nenumăraţi vizitii, victime ale modei, se trezeau surghiuniţi pe post de pasageri şi duşi la plimbare pe Champs-Élysées de către femei dezgheţate – cele mai iscusite mânuiau atelaje cu patru cai.

Tinerii în căutare de nou făceau tot posibilul pentru a se apropia de grajdurile unde ne antrenam noi. Fiecare călăreaţă îşi avea lăudătorii ei, partizanii, amorezaţii nerăbdători să pătrundă în „cabina“ artistei, unde mirosea a baligă. Se ajunsese la o demenţă întreagă, pentru că nu eram decât cinci sau şase care să suportăm o asemenea fervoare. Pe stradă, femei pe care nu le cunoşteam îmi săreau de gât. Admiratorii luau cu asalt pensiunea Dudevant, iar unii se răneau la mâini în cioburile de sticlă încercând să escaladeze zidul grădinii. Primeam atâtea flori, că nici nu mai aveam loc de ele.

În tot acest timp, Edward îşi făcea o datorie din a-mi sluji drept gardă de corp. Când se termina spectacolul, mă conducea acasă cu trăsura, nepregetând să-şi folosească bastonul pentru a

mă scăpa de mulțime. Își îndeplinea rolul cu un devotament de tată. Remarcile, complimentele lui asupra prestațiilor mele ecvestre păstrau aceeași curtoazie lipsită de căldură. Era mândru de mine? Desigur, o atesta prezența lui, numai că nu știa cum s-o exprime în cuvinte. Apărea în fiecare zi, cu fascinația unui copil tentat de foc, dar care își trage mâna în ultimul moment, de teamă să nu se ardă cu tăciunii aprinși.

Sezonul se apropia de sfârșit. Ploua din ce în ce mai des. Pista era udă în permanență, alunecoasă, primejdioasă. Domnul Marconi începea să pomenească deja de noile spectacole, și mai îndrăznețe, pe care vroia să le organizeze în anul următor. Cu prilejul uneia dintre ultimele întreceri de care, purtam un costum splendid, compus dintr-o tunică albă brodată cu auriu, deschisă pe o parte, o imensă mantie roșie fixată pe umăr cu o broșă de argint, coturni și un coif frigian. După începerea cursei în strigătele mulțimii, nu a trecut mult și m-am trezit în frunte. Ajunsă la o turnantă, italianca a făcut imprudența să se apropie prea mult de mine. Speriat, calul din dreapta a făcut un salt lateral, a alunecat pe solul moale și, căzând, și-a tras după el tovarășul de atelaj. Carul meu s-a așezat de-a curmezișul, pe pistă. Venind din urmă, celelalte concurente s-au izbit de mine într-un bubuit înspăimântător, acompaniat de urletele mulțimii. Am simțit lovituri de potcoavă pe tot trupul. O roată mi-a trecut peste picior. Durerea fiind cumplită, am crezut că mi-l rupsesem. Am rămas câtva timp năucită, în noroi. Când au venit să mă ridice, n-am mai ținut seama de sângele care-mi șiroia din rană, ci am început să pășesc încet, pentru a mă convinge că nu-mi fracturasem nici un os. O altă călăreață era și ea rănită.

Edward a fost unul dintre primii care mi-au sărit în ajutor. Împreună cu un slujbaș de la hipodrom, m-a dus în cabina mea, unde un medic a venit să mă trateze. Aveam dureri cumplite, dar nu ăsta era lucrul cel mai grav. Întâmplarea făcuse ca, în acea zi, doamna Dudevant să se afle în tribună, împreună cu alte două pensionare. Accidentul s-a produs la câțiva metri de locul unde stătea ea. Când m-a văzut dispărând sub masa de atelaje învălmășite, a avut un atac și s-a prăbușit, fără simțire, în scaun.

Biata femeie s-a mai zbătut încă o săptămână între viață și moarte. Duminică dimineața, tristă ironie a sorții, ea a fost cea care și-a dat sufletul sub ochii mei.

64

Hazardurile vieții, ca și catastrofele naturale, ne recompun peisajul interior. Când pe ruine se formează noi armonii, reperele noastre intime sunt răvășite, iar orizonturile pe care le credem imuabile se schimbă. În cazul meu, era ca și cum un spirit răutăcios, nemulțumit de faptul că provocase stupidul accident de car, se amuzase să dărâme cu un bobârnac și fragilul edificiu pe care îl clădeam de ani în șir pe temeliile unui vis.

Ca o consecință logică a morții doamnei Dudevant, pensiunea urma să-și închidă porțile, sortită fiind distrugerii. E limpede că anumite locuri nu pot exista decât prin ființele care le dau un suflet. În ziua înmormântării, un notar mandatat de moștenitori venise să anunțe că eram dați afară: aveam o săptămână la dispoziție pentru a pleca. Pensionarii s-au apucat numaidecât să-și caute un alt loc de pripas în împrejurimile zonei Champs-Élysées. Cum eu mă aflam în imposibilitatea de a mă deplasa, Edward mi-a promis să se ocupe el de noua mea locuință.

Mă afectase foarte mult decesul doamnei Dudevant, de care mă simțeam cumva răspunzătoare. Nu eu insistasem să vină în ziua aceea pentru a mă vedea îmbrăcată cu splendidul meu costum de patriciană romană? Și, oare, nu tocmai pentru a-i face pe plac vrusesem să câștig cursa, deși victoria revenea italiencei, potrivit unei rotații pe care trebuia să o respectăm? Ca o palidă consolare, bătrâna închisese ochii liniștită că mă știa în viață – în viață, dar într-o stare mai mult decât jalnică. Îi ascunsesem faptul că, pe lângă numeroasele contuzii de pe întreg corpul, mă alesesem și cu o rană deosebit de gravă, care îmi paralizase piciorul. Nu era rupt nici un os, dar plaga adâncă de deasupra

genunchiului se infectase. Compresele cu apă caldă pe care mi le prescria doctorul de la hipodrom nu-mi foloseau mai mult decât dacă le-aş fi aplicat pe un picior de lemn. În jurul rănii – de o sensibilitate nemaipomenită –, gamba se umfla pe zi ce trece, căpătând o tentă verzuie, de rău augur. Dureri cumplite îmi sfredeleau mădularele. Citeam îngrijorarea pe chipul medicului. Într-o dimineaţă, acesta a recunoscut în prezenţa lui Edward:

– Dacă starea plăgii se agravează în continuare, nu cred că-i mai putem salva piciorul.

M-a năpădit o răceală bruscă. Am rămas încremenită, de parcă lama scalpelului şi-ar fi făcut deja datoria. Am prins privirea marchizului – aflat în picioare, la capul patului, tulburat la gândul cumplitelor încercări prin care treceam. Am desluşit în ochii săi cenuşii o suferinţă şi mai intensă decât a mea. Nu ştiu de ce, dar durerea mută pe care o intuiam în sufletul lui a zămislit în mine un crâmpei de speranţă. După plecarea medicului, Edward s-a aşezat la căpătâiul meu. Cuprinzându-mi mâinile fierbinţi între palmele sale, mi-a spus cu un ton pe care nu i-l ştiam, vibrând de o tandreţe infinită, din care dispăruse până şi accentul englezesc:

– Draga mea Clémence, nu poţi accepta ca un ignorant să-ţi amputeze piciorul, fără să încerci şi altceva. Dă-mi voie să-l aduc pe un prieten de-al meu chirurg, care locuieşte la câţiva paşi de aici. Nu mai practică, dar în meseria lui este cel mai bun pe care îl cunosc.

Vorbele marchizului au avut un efect liniştitor asupra întregii mele fiinţe. Cu ochii închişi, pentru ca inima mea să păstreze cât mai mult timp sonoritatea glasului său, i-am răspuns, reluându-i propriile cuvinte:

– Ai dreptate prietene, trebuie să încerc şi altceva. Mă las pe mâna dumitale.

Oh, câtă uşurare să simt că-mi puteam încredinţa chinul şi disperarea unui bărbat ce îşi făcea o datorie din a le împărtăşi. De fiecare dată când mă gândesc la scena de atunci, o revăd cu aceeaşi emoţie. N-am uitat tremurul cu care degetele lui îmi

apăsau delicat mâinile, vocea lui caldă, privirea patetică îndreptată asupra mea, arzând de sentimente dureroase și confuze, pe care nu știa să le exprime altfel, întrucât „dezghețul" ce le scosese la iveală era prea recent.

Tocmai atunci, camerista mi-a adus o scrisoare sosită din Orléans, de la doica în grija căreia îmi lăsasem fiul. Prinsă cu spectacolele de la hipodrom, nu-mi găsisem toată vara răgazul să-l vizitez. Era pentru prima oară când această femeie, prea puțin pricepută în ale scrisului, îmi trimitea câteva cuvinte. Ceea ce o împinsese să pună mâna pe condei fusese, probabil, de o gravitate cu totul neobișnuită. Fără nici un preambul, mă informa că băiatul meu, molipsit de variolă, era grav bolnav și nu contenea să mă cheme lângă el. Trăia izolat într-o cameră, pentru a nu-i contamina și pe alții. Femeia mai adăuga că, după ultima mea vizită, nu mai primise nici un ban de la notarul însărcinat să-i achite din rentă suma ce i se cuvenea. Prin oraș circulau zvonuri că individul se ruinase în urma unor operațiuni de speculă ce luaseră o întorsătură proastă. Nimeni n-avea habar unde se ascundea.

De data asta, n-am mai putut să-mi înfrânez lacrimile. Edward, care se pregătea să plece, s-a alarmat:

– Ce se întâmplă, draga mea? Vreo știre proastă?

– Uite, citește!

I-am dat scrisoarea. A descifrat-o cu atenție. După ce a parcurs și ultimul rând, m-a întrebat, scuturând foaia de hârtie:

– Clémence, oare am înțeles bine? Un copil?

– Un băiat care va împlini în curând cinci ani, dacă Dumnezeu îi mai dă zile de trăit. Oficial, tatăl lui este necunoscut, mort într-un accident de vânătoare, când eu eram însărcinată în două luni.

– Cum îl cheamă pe copil?

– Georges.

– George?

Edward a rostit cuvântul în englezește, cu o intonație în care se contopeau uimirea și satisfacția. Ce a urmat a fost o adevărată minune:

– George... Georges Poupart... Nu, George Poupart de Cantevieille, e frumos, e nobil, e perfect.

Prin aceste simple murmure, susurate ca o incantație, marchizul îmi adoptase fiul, dându-i un nume de familie. Apoi, Edward a plecat în grabă să-l caute pe chirurg. Eram complet zăpăcită. Nu mai știam cărui sentiment, cărei suferințe să-i dau prioritate. În ciuda durerii care mă ținea țintuită la pat, m-am gândit să pornesc fără zăbavă spre Orléans, pentru a fi la căpătâiul copilului meu și a-i înmâna doicii banii care i se cuveneau. Aveam suficiente economii din leafa de călăreață ca să acopăr aceste cheltuieli. Vroiam doar să-l rog pe marchiz să mă transporte până la tren și să-mi ofere unul din bastoanele lui, cu care să mă ajut la mers.

Încă mai plângeam de ciudă din cauza destinului crunt care se înverșuna împotrivă-mi, când chirurgul trimis urgent de Edward a apărut în pragul camerei, cu o valijoară în mână. Individul era rotofei, cu o statură impunătoare. Chipul lui exprima o anumită brutalitate. I-a poruncit slujnicei să stea lângă el ca să-l asiste. Și-a scos haina, și-a suflecat mânecile și s-a apucat să examineze plaga, apăsând-o cu putere și drăcuind gravitatea infecției. Durerea cumplită pe care o simțeam mă seca la inimă; ajunsesem pe punctul de a leșina. Cu vocea lui puternică, medicul mi-a spus:

– Doamnă, marchizul a avut dreptate. Piciorul mai are puțin și se cangrenează. Voi încerca să-l salvez, procedând ca la armată: deschid plaga din nou, curăț carnea cu scalpelul, răzui osul dacă e cazul și cauterizez totul, înainte de a închide la loc. Puteți să țipați, să mă insultați, să mă urâți, dacă toate astea vă ajută să suportați durerea. N-am să v-o iau în nume de rău. În viața mea, am auzit toate înjurăturile și toate blestemele posibile. Nu mai e vreme de pierdut.

Nu știu câte ceasuri a durat operația. Suferința era îngrozitoare. Probabil că la un moment dat mi-am pierdut cunoștința, dar nu țin minte să fi țipat. Când s-a terminat totul, am ațipit, respirând un aer ce mirosea a fenol și a carne arsă. La trezire, aveam piciorul imobilizat cu ajutorul unor bandaje. Edward se

afla la căpătâiul meu, în ţinută de călătorie, cu un bagaj la picioare. Punându-mi mâna pe frunte, mi-a zis:

– Draga mea, tot aşa de tare suferi?

– Acum, nu. Mă simt mai bine. Dar sunt fără vlagă.

– Ai fost extraordinară. Prietenul meu îţi admiră curajul. Există mari şanse ca piciorul să poată fi salvat. Nu te-a cam speriat chirurgul?

– Un pic, la sosire.

– E un om excelent. Nici nu ştii câţi soldaţi îi datorează viaţa. Dar gata cu trăncănelile, trenul de Orléans pleacă peste o oră. Dă-mi toate instrucţiunile... Un bilet scris de mâna dumitale, pe care să i-l prezint doicii împreună cu depeşa ei. Mă duc să-l văd pe fiul nostru.

Am crezut că avea un lapsus.

– Fiul nostru?

– Fiul nostru, George... Şi să achit, cu aceeaşi ocazie, pensia pe care o datorăm.

– Pe care o datorăm? Dar dumneata nu datorezi nimic, Edward, mie îmi...

– Am spus bine: pe care o datorăm, draga mea. O să mă interesez şi de soarta notarului dumitale falimentar. Uite, pe el ţi-l las ţie cu totul.

– Edward, eşti un bărbat adorabil. Ajută-mă să mă ridic, vreau să merg şi eu la Orléans.

– Haide, Clémence, scoateţi din cap ideea asta. În starea în care eşti, n-ai putea ajunge nici până în stradă. Săptămâna viitoare, sau peste vreo zece zile, ai să te simţi mai bine. Atunci, dacă vrei, mergem împreună să-l luăm pe George.

Adoptase definitiv varianta englezească a numelui. Am oftat:

– Doamne Dumnezeule, unde să-l duc? De azi în trei zile trebuie să plec de la pensiune şi sunt ruinată.

– Clémence, bizuie-te pe mine. Nu te mai frământa în privinţa viitoarei tale locuinţe. Am dat ordin să fie amenajat primul etaj al palatului meu, ca să te poţi instala acolo împreună cu George. Eu voi sta la al doilea. Vom împărţi saloanele de la

parter. Ai să vezi, e loc suficient pentru o mulțime de suflete în clădirea aceea. E bine așa?

– Edward, nici nu știu cum să-ți mulțumesc. Ești un bărbat bun și generos. Aș vrea să-ți spun...

– Nu mai spune nimic, draga mea. Timpul mi-e măsurat și nu vreau să pierd trenul înduioșându-mă. Fă-mi doar un bilet pentru doică. Mâine, am să mă întorc cu vești. Voi avea și eu o mulțime de lucruri să-ți spun. Îmi trebuie însă o zi–două ca să-mi fac ordine în idei. Deocamdată, mă ocup de ceea ce este mai urgent.

– Dă-mi voie totuși să te sărut...

65

Așa cum făcuseră înaintea mea Valentin Mouchet și Jacquemin Poupart, m-am instalat în vila din cartierul Saint-Honoré, împinsă spre acest manuscris de mâna nevăzută a destinului. Fiul meu, însoțit de doică – Edward ținuse să o păstreze pe lângă noi, propunându-i o simbrie pe care cu greu o putea refuza – au venit și ei aici, de îndată ce evoluția bolii i-a permis copilului să călătorească.

Terapia radicală a fostului chirurg militar dăduse rezultate excelente. Din cumplita rană nu mai rămăseseră decât o cicatrice urâtă și o ușoară rigiditate la nivelul genunchiului, care mă face încă și astăzi să am mersul un pic șchiopătat, ca al unui mare rănit de război. În prezent, practic echitația doar pentru plăcerea plimbării și a sportului. Din când în când, mai fac câte o partidă de sărituri peste obstacole în fața elevelor domnului Landry, pentru care am rămas odorul școlii. Astfel, retrăiesc câteva dintre senzațiile epocii mele de glorie.

Conform promisiunii făcute lui Edward, n-am mai participat la spectacolele de pe Hipodromul Étoile, deși nu mi-a fost deloc ușor să părăsesc mediul acela exaltant lăsând în urmă sentimentul unui eșec. Ce mult aș fi vrut să mai mân o dată carul

roman în fața lumii bune din Paris, purtând costumul meu de patriciană și coiful frigian, apoi să mă retrag cu amintirea unei glorii depline! Dar succesul unui spectacol este pieritor, legat de momente de emoție care se estompează de îndată ce reprezentația ia sfârșit. Clara Fontaine a fost repede înlocuită și la fel de repede dată uitării. Jerbele de flori aveau să le fie dăruite altora, admiratorii urmându-le îndeaproape. Alte accidente dramatice aveau să se întâmple, ștergând din mintea spectatorilor imaginea celui suferit de mine.

Legată prin promisiunea făcută, am renunțat la locul de călăreață în echipa domnului Marconi. Acesta, la rândul lui, n-a mai încercat niciodată să mă angajeze. Totul ținea de legea concurenței. Mi se părea reconfortant să constat că nu eram de neînlocuit, din moment ce alte femei îmi urmau exemplul. Domnul Marconi afirma că avea zece aspirante pentru fiecare post oferit, una mai temerară decât cealaltă. Am putut aprecia singură că spunea adevărul. Pe planul cutezanței, se dovedeau efectiv egale bărbaților. Regret totuși că meseria de călăreață a rămas un spectacol de circ, de teapa curselor de struți, a urșilor dansatori sau a maimuțelor savante. O tânără care practică echitația are mulți detractori. Este văzută doar ca o curiozitate a epocii, expresia unei toane, așa cum ne apucă pe noi, femeile, o frivolitate care nu se potrivește cu nobila natură a calului. Doamne, ce greu e să scuturi pomul cu idei preconcepute!

După accidentul pe care îl suferisem, totul s-a schimbat în jurul meu, inclusiv Edward. Ne-am deprins să vorbim între patru ochi, să ne împărtășim deschis gândurile cele mai intime. Înainte de a mă instala în palatul său, am ținut să-i dezvălui viața de femeie liberă pe care o dusesem. I-am explicat sensul independenței mele și corolarul ei, refuzul de a mă mărita cu unul dintre bărbații ce-mi ținuseră companie cât fusesem o curtezană de provincie. I-am mărturisit motivele care mă împinseseră să-mi doresc un copil de la ultimul amant, parcă presimțind că urma să dispară la scurt timp după aceea. Pe lângă toate astea, ruinarea mea, șederea la Saint-Lazare, răfuielile cu polițiștii și justiția stârneau zâmbete.

După ce m-a ascultat în tăcere, Edward mi-a luat mâna, plin de tandrețe și și-a lipit-o de buze. Cu vocea lui frumoasă și gravă, mi-a spus:

– Dragă Clémence, îți răspund și eu tot printr-o destăinuire; mă simt obligat să-ți povestesc secretul meu. N-aveam pretenția de a te face să crezi că ghicisem ce ascundeai lumii din jurul tău. Simțeam doar că frumoasa Clémence Fouquay era o enigmă picantă pe care, de altminteri, n-am căutat să o elucidez. Îmi plac persoanele care au un mister al lor și știu să se folosească de el. Nici nu-ți poți închipui, draga mea, cât de mult m-a tulburat accidentul tău. Pe moment, am urlat ca un dement, crede-mă. Și nu eram singurul care zbiera așa; ne aflam mii de oameni în amfiteatru. Am descoperit atunci că poți trăi de două ori aceeași tragedie. Scena de pe hipodrom m-a proiectat într-un coșmar ce datează de aproape treizeci de ani. Îmi iubeam mama cu o dragoste nemărginită. Aveam douăzeci de ani când a murit sub ochii mei, călcată de o trăsură, nu departe de Westminster. Atelajul dezlănțuit, lansat în plin galop, s-a izbit de docarul în care ne găseam noi. Acesta s-a răsturnat, iar mama a fost azvârlită pe șosea, unde imensa trăsură a strivit-o. Priveliștea era îngrozitoare. De aceea, când te-am văzut întinsă pe pista hipodromului, mi s-a încețoșat mintea. Îmi imaginam că îi dau ajutor celeilalte femei preaiubite, a cărei moarte înspăimântătoare n-a încetat o clipă să mă obsedeze. Am alergat spre cadavrul ei – căci am crezut că muriseși acolo, sub învălmășeala de atelaje ciocnite. Când am dat să te ridic în brațe, iar tu m-ai respins, vrând să dovedești că puteai merge și singură, nu mai știam dacă era vorba de un vis sau de împlinirea unui miracol. I-am mulțumit Cerului pentru mila cu care mă... milostivise. Iată împrejurările în care, pentru prima oară, am dorit să fii a mea.

A urmat o lungă tăcere, în timpul căreia privirile noastre își întretăiau sclipirile pline de speranță. Emoția era atât de puternică, încât nici nu mi-a dat prin cap să râd la jocul de cuvinte pe care Edward îl făcuse. Apoi, a continuat:

– De când te știu în viață, redevin încet, încet bărbatul dinaintea morții mamei mele. M-am eliberat de o obsesie. Am

încetat să mai cultiv dragostea unei umbre. În tot acest timp, n-am dorit nici o femeie. Îți mărturisesc, Clémence, că nu mai știu ce înseamnă să fii bărbat. Disperarea de a nu avea o familie, un urmaș m-a împins la gândul sinuciderii. În ultimul moment, mi-am mai acordat un răgaz. A fost perioada când te-am cunoscut la pensiunea Dudevant. Numai că nici în tine n-am știut să văd de la început femeia pe care o așteptam pentru a mă ajuta să ies din cumplitul întuneric. Trăind ca un orb atât amar de ani, începusem să uit a discerne lumina, atunci când ea a izbucnit în fața ochilor mei.

Edward a făcut o pauză, căutând în privirea mea o încurajare, ca să-și continue mărturisirea. I-am surâs. Degetele noastre s-au împletit și mai strâns, iar el a adăugat:

– Acum câteva săptămâni, am citit o carte a domnului de Balzac, despre curtezane, în care un personaj spune, în esență, că, în zilele noastre, a iubi o femeie de cea mai joasă speță când nu ai, ca regii, puterea de a o înnobila, reprezintă o enormă greșeală. Ei bine, Clémence, știu că nu ești o femeie de cea mai joasă speță, după cum nici eu nu sunt rege. Iată-ne așadar pe picior de egalitate. Îmi rămâne puterea de a te face marchiză prin căsătorie, dacă într-o bună zi accepți să te măriți cu mine și să mă înnobilezi redându-mi virilitatea de care am fost lipsit prin amintirea duioasă a unei moarte. Ce face o femeie, poate desface alta. Ai acest har divin. Știu cât de neobișnuită e propunerea mea, însă numai tu ai fi în stare să-mi redai mândria de bărbat. Fă-o și vei fi marchiză. Voi împărți cu tine o parte din bunurile mele. Restul îl voi lăsa moștenire lui George, prin testament. Într-o primă etapă, până te însănătoșești, îți propun să ne punem în comun bogățiile. Hai să reunim sub același acoperiș copilul tău și averea mea, căci astfel ne vom bucura de toate împreună. E suficient să spui „da“, iubirea mea. La reședința Cantevieille, totul e pregătit pentru a te primi.

Eram nerăbdătoare să-i accept propunerea, care semnifica realizarea planului meu. Dar vroiam să-i arăt că un asemenea lucru merita o atentă chibzuință, așa că, deși totul fusese deja bine cumpănit, mi-am amânat răspunsul pentru a doua zi.

66

Corpul femeii este un stradivarius de o mare subtilitate, virtuozitatea fiind rodul multor ani de formare. Cu tehnică, dragoste și o sensibilitate de artist, un bun solist poate scoate din acesta acorduri sublime. Rari sunt bărbații care știu să cânte la el cu onestitate, și mai puțini cu măiestrie, căci în cea mai mare parte a timpului se mulțumesc să se servească de instrument, în loc să-l servească. În trecutul meu sentimental, am cunoscut aproape toate partiturile pe care le poate interpreta un bărbat: simfonia grandioasă, sonata, adagio languros, fuga și chiar recviemul. Păstrez amintirea unor amanți tumultuoși, cu o activitate sexuală intensă, al căror trup, ca și Stromboli, se afla în veșnică erupție. Cu toată ardoarea lor de nepotolit, mi s-au părut întotdeauna niște jalnici executanți.

Alături de Edward, mă simțeam foarte departe de modelele care-mi erau familiare. Până la a-l pune să interpreteze marile concerte, trebuia să-l învăț solfegiul. Ba mai mult, instrumentul se vedea nevoit să dea lecții viitorului muzician. Mi se părea o acțiune originală, o provocare a cărei noutate îmi ațâța interesul. Nu duceam lipsă de idei, așa că mă gândeam să le pun în practică fără întârziere. Era important să se asigure cuplului pe care îl formam de acum înainte un minimum vital de activitate amoroasă, indispensabilă armoniei lui. Răspundeam de sonoritatea viorii mele, ca una ce o experimentase de nenumărate ori; cu toate acestea, aveam motive legitime să mă arăt circumspectă în privința calității arcușului său britanic. Purtându-mă cu răbdare, duioșie, tandrețe, nădăjduiam însă că-l voi face pe Edward să urce pe culmile voluptății. Totodată, aș fi făcut rost și de titlul de marchiză, inclusiv – ca o primă – de averea corespunzătoare.

Într-o primă etapă, am fost confruntată cu o concurență pe care n-o prevăzusem, cea a fiului meu. Ca și cum ideea de a-și regăsi virilitatea își pierduse brusc caracterul de urgență, Edward se atașase cu pasiune de copilul nelegitim, părând pe deplin satisfăcut de alintările și drăgălășeniile acestuia.

Realitatea e că băiatul și tatăl adoptiv se înțelegeau de minune, petrecând împreună cea mai mare parte din zi. Când nu hoinăreau prin Paris sau prin pădurea Boulogne – Edward îl prezenta pe George, rând pe rând, tuturor membrilor clubului de *sportsmen* –, cei doi rămâneau în grădină și vorbeau englezește, studiind obiceiurile vreunui cuib de furnici instalat într-o colivie din sticlă, munca vreunui roi de albine sau metamorfoza viermilor de mătase. Copilul era fericit. Evolua într-o lume de vis, alimentată de frumoasele povești ale unui marchiz cu un repertoriu inepuizabil. Seara, murdar de noroi, zdrobit de oboseală, dar satisfăcut de ziua petrecută, Edward se eschiva. Sub tot felul de pretexte neserioase, evita să rămână singur cu mine, în intimitatea apartamentelor ce mi le pusese la dispoziție. Într-un asemenea context, îmi era peste putință să-mi dovedesc priceperea. Bărbatul îmi recunoștea – teoretic – harul de a trezi virilitatea într-un mascul năpăstuit de soartă, dar nu-mi permitea deloc să-mi exercit talentele trecând la partea practică.

Înțelepciunea îmi dădea ghes să nu sperii, prin vreun demers nepotrivit, această ființă timidă, pe care mă căznisem atâta să o îmblânzesc. M-am împăcat provizoriu cu situația, rămânând la pândă. Continuam să-mi îngrijesc piciorul, precum și alte răni mai puțin grave. Pansamentele sub care mi le ascundeam nu mă făceau prea ademenitoare, nici aptă pentru zburdălniciile amoroase. Negreșit că Edward, perspicace din fire, se gândea că-i mai bine să așteptăm însănătoșirea mea deplină. Câtă delicatețe! În fond, mie îmi convenea. Imaginea trupului meu – pe care vroiam să i-o ofer – era denaturată acum de bandajele dizgrațioase. Într-o oglindă din sala de baie, am văzut că semănam cu o femeie care parcă tocmai scăpase de pe baricadele din cartierul Saint-Antoine.

Inactivitatea de după convalescență mi-a lăsat răgazul să reiau legătura cu prietenele de la manejul Landry, pe care, în unele după-amieze, le invitam la ceai în salonașul de la parter. Mă înconjurasem de un grup de tinere cu caracter vesel, pasionate de echitație, ahtiate după libertate și, la o adică, interesate de experiențele amoroase clandestine. În mijlocul acestui mic

cerc anticonformist, la care participa inclusiv Sabine Coeurvillé – într-un fel, şi pentru ea îl creasem – circulau idei de emancipare feminină. Se dezvolta un spirit de rezistenţă faţă de hegemonia socială a bărbaţilor. Edward se amuza copios de dezbaterile noastre – pe cât de zgomotoase, pe atât de dezlânate – ce se desfăşurau în compania unuia sau altuia dintre prietenii lui celibatari, aleşi pe sprânceană, conform notelor confidenţiale pe care le copiasem de la Maillard. Orice mascul seducător era binevenit în clubul nostru, cu condiţia să nu figureze în caietul meu secret ca individ pervers şi destrăbălat. Când se întâmpla să se înfiripeze o legătură discretă între una din tinerele grupului şi unul dintre invitaţi, ne bucuram cu toatele, împărtăşindu-ne impresiile pe furiş.

Am remarcat că Sabine, iniţial şocată de astfel de „legături primejdioase", mai cu seamă când era vorba de o femeie măritată, a ajuns, până la urmă, să le prindă gustul. Mi-am dat seama de schimbarea petrecută, după dezinvoltura cu care aborda problema adulterului, chestiune ce o considerase până atunci un subiect tabu. Aveam un plan în privinţa ei, pe care Sabine nici nu-l bănuia. Îl coceam în minte de mai multă vreme, pentru a mă asigura de reuşita lui. Prin prietena mea, vroiam să fac dreptate tuturor femeilor supuse unor soţi tiranici şi depravaţi. Doream să le răzbun pentru nenumăratele murdării şi înjosiri îndurate zi de zi. Totodată, vroiam să duc la bun sfârşit şi operaţiunea de „reabilitare" a dragului meu Edward. Aceste două acţiuni complementare aveau pentru mine o valoare de simbol.

Mă chinuiam însă zadarnic, căci nu stăpâneam toate datele problemei. Exista încă o parte prea mare lăsată la voia întâmplării, astfel că o serie de factori imponderabili m-au obligat să schimb oarecum ordinea de bătaie. Într-o seară de noiembrie, Edward a ciocănit la uşa mea. Eu eram cufundată în lectura ziarului *Charivari*, jurnalul bârfelor pariziene. Surpriza a fost totală căci nimic, în comportamentul marchizului din ultima vreme, nu mă lăsase să presimt o asemenea iniţiativă. După masă, ca de obicei, se retrăsese la cel de-al doilea etaj, pretex-

tând o mare oboseală, pe care i-o înțelegeam foarte bine. În ziua aceea, hotărâsem să mă descotorosesc o dată pentru totdeauna de bandaje. Plăgile se cicatrizaseră complet. Oglinda reflecta imaginea unei siluete desăvârșite, cu forme pline și armonioase. Cum de știuse afurisitul ăsta de bărbat că, sub cămașă, trupul meu rămăsese fără nici un pansament? Edward dispunea de multe calități, dar nu și de omnisciență. Era de ajuns că o avea Dumnezeu. Mai târziu aveam să descopăr în perete ceva care să-mi dea un răspuns mulțumitor...

Așezându-se fără ceremonie pe marginea patului, marchizul mi-a spus:

– Te-ai însănătoșit complet, nu-i așa?

– Da. Am renunțat la bandaje.

– Draga mea, te anunț că mâine după-amiază voi pleca la Londra să reglez niște afaceri rămase în suspensie, mai precis vânzarea unui conac.

– Te-ai decis așa, pe loc?

– Mda, cu o jumătate de oră în urmă, cel mult.

– De ce atâta grabă dintr-o dată?

– Vroiam să fiu sigur că te-ai vindecat complet. Acum însă, suntem presați de timp. Să ordon să se facă pregătirile pentru căsătoria noastră pe domeniile mele de la Greencastle?

Deși luată prin surprindere de propunerea sa, m-am aruncat de gâtul lui și l-am strâns îndelung la piept. Apoi, în timp ce brațele sale mă înlănțuiau cu tandrețe, i-am șoptit la ureche:

– Nu crezi, dragul meu marchiz, că a sosit momentul să trecem la realizarea pactului nostru? După aceea, am să-ți spun dacă mă mărit cu tine...

– *Darling*, știi să-mi citești gândurile.

– Nu-i greu de ghicit la ce se gândește un bărbat care vine noaptea la patul unei femei.

A fost cea mai amețitoare, cea mai delicioasă lecție particulară. Elevul era emoționat, dar plin de bunăvoință, cu o mare sete de a învăța, o sete pe care i-o ațâțaseră treizeci de ani de abstinență absolută. L-am ajutat să-mi descopere corpul și i-am dezvăluit bucuriile ascunse ale propriului său trup. După

primele măsuri de acompaniament, a prins curaj. Fiinţele noastre au început să vibreze la unison, ritmate de tempoul sărutărilor, al dezmierdărilor, al suspinelor. Edward ba mi se dădea cu totul, ba lua iniţiative încântătoare. Era un bărbat delicat. Mă surprindea să-l văd oferindu-mi-se cu atâta naturaleţe. Îmi urma indicaţiile cu docilitate şi cu un tuşeu promiţător. La declaraţiile mele de „te iubesc", îmi răspundea cu câte un *I love you*, acoperindu-mi trupul cu sărutări fierbinţi. Mai adăuga şi un *darling* sau *honey*. Edward nu ştia să iubească decât în englezeşte, ca şi cum cuvintele de dragoste franţuzeşti n-ar fi făcut parte din vocabularul lui. E adevărat însă că, atunci când eşti cuprins de o emoţie intensă, o exprimi mai uşor în limba maternă, decât în cea de adopţiune.

Treptat, l-am scos pe marchiz din închistarea inhibiţiilor lui, spărgând, unul câte unul, blocajele care îi reţineau exprimarea senzualităţii. Aveam tot timpul, nu ne presa nimic. Cu blândeţe, l-am înălţat spre culmile orgasmului. Descoperind suprema voluptate a plăcerilor trupeşti, a început să geamă ca un căţeluş care şi-a pierdut mama. Apoi a strigat *My God!* de mai multe ori. Ţinea ochii larg deschişi, uluit parcă de un spectacol feeric. Trupul său era scuturat de spasme ce se transmiteau corpului meu. Am simţit că până şi clădirea se cutremura de sus până jos. Sfeşnicul s-a stins, căzând şi zdrobindu-se de podea. Zgâlţâielile n-au durat decât câteva clipe. Mi s-a părut că aud un zgomot puternic afară, dar nu-mi dădeam seama prea bine, căci Edward gemea întruna, încleştat de trupul meu.

După ce s-au reinstalat liniştea şi calmul, mi-am exprimat în şoaptă îngrijorarea:

– Edward, dragostea mea, cred că a fost un cutremur.

– *What*? Un cutremur? *My God*, Clémence! Poate să se năruie lumea întreagă, eu unul sunt deja distrus. Vrei să te măriţi cu mine?

Nu ştiu dacă mi-a auzit răspunsul. Câteva secunde mai târziu adormea în braţele mele, fredonând: *God save the Queen*. Edward îşi pierduse capul. Cu toate acestea, eram liniştită: marchizul îşi recăpătase virilitatea. Rămânea doar să-l mai dis-

ciplinez, să-l educ pentru a avea și eu partea mea de plăcere. Mă simțeam emoționată de parcă aș fi făcut dragoste pentru prima oară. Cu simțurile și trupul năpădite de o dulce amorțeală, m-am lăsat purtată spre ținutul Greencastle, învăluită în Union Jack și cu fruntea încununată de coroana britanică.

God save the Queen!

67

Clădirea se cutremurase într-adevăr din temelii în timpul nopții, exact când marchizul atingea înaltele sfere ale paradisului lui Eros. Ai fi zis că un duh năzdrăvan și atotputernic ținea să marcheze evenimentul cu o piatră albă în analele dinastiei. Dacă e să-i dau crezare strămoșului Poupart, acest spirit nu putea fi decât cel al leprosului Valentin. Mai știi?! Cu excepția lui Edward și a lui George, cufundat într-un somn adânc, toți ocupanții palatului simțiseră violenta zdruncinătură și se alarmaseră. Léonie și Quentin, bătrânii servitori, ieșiseră în grădină, crezând că un copac se prăbușise peste clădire. Mai pățiseră așa o dată.

Dimineața, am aflat că o casă ce se construia în imediata apropiere, deși pe punctul de a fi terminată, se năruise în urma unei alunecări de teren sau a unei erori de concepție. Incidentul nu cruțase palatul Cantevieille, situat ceva mai în față. Nu rezistase decât splendidul portic. Cu blazonul său din marmură roz, cu canaturile grele vopsite într-o nuanță de verde-englezesc, cu ferecăturile și enormele caboșoane strălucind ca niște pepite de aur, continua să dea impresia unei perenități de neclintit. De cealaltă parte a portalului, peisajul îmbrăca un alt veșmânt. Sub efectul cutremurului, ultimele sculpturi ale fațadei zăceau fărâmițate pe terasa de la parter. Spectacolul era dezolant.

Din cauza delăsării ultimilor membri ai clanului Poupart, vechea reședință a familiei nu mai era decât spectrul splendorii ei trecute. Nefiind niciodată întreținut, palatul „mississippist“

părea să fi ajuns la amurgul vieții. Aidoma unui arbore care își pierde bogățiile scuturându-și podoaba, florile, fructele, frunzele de piatră sau de marmură se desprinseseră de pe ziduri, mistuite de intemperii. Volutele cornișelor, văduvite de frunzișul lor aurit, semănau cu niște puternice rădăcini ieșite din nadir, ca și cum forțele telurice și-ar fi lansat tentaculele de caracatiță uriașă pentru a târî iremediabil construcția spre adâncurile pământului. Atlanții cu trup de femeie, ce susțineau balcoanele, stăteau să se năruie. Unora le lipsea un braț, altora capul, câteva busturi nu mai aveau sâni.

Restaurarea fațadei și a' acoperișului, întinerirea decorației interioare, reînnoirea mobilierului, reamenajarea grădinii – toate acestea necesitau investiții enorme, pe care finanțele lui Edward nu le puteau suporta. Marchizul nu se gândise niciodată să comande asemenea lucrări, obișnuit fiind să trăiască în decrepitudine, ca și în abstinență sexuală, ambele privite ca o fatalitate. Considera deteriorarea drept o evoluție firească a oricărui lucru de pe pământ, împotriva căreia ar fi fost zadarnic să lupți. Un asemenea dezinteres mă mâhnea profund. Era timpul ca o femeie dinamică să pună mâna pe treabă și să-l scoată pe marchiz din indiferența lui aristocratică.

Profitând de sejurul lui Edward la Londra, care avea să dureze două săptămâni, am inspectat clădirea de sus până jos, reținând ce lucrări ar fi urmat să fie întreprinse. Cercetarea minuțioasă, făcută încăpere cu încăpere, etaj cu etaj, mi-a permis să evaluez resturile somptuoase ale decorării inițiale, dorite de Jacquemin Poupart. Grație manuscrisului său, am putut întocmi lista elementelor ce lipseau, dispărute mai ales în timpul Revoluției.

Pe parcursul inspecției mele, am făcut două descoperiri stupefiante, dar complet diferite. În primul rând, am observat că zidurile și podelele prezentau niște străpungeri practicate cu un burghiu mare – găuri pe care nimeni nu-și dăduse osteneala să le astupe. Pereții camerei mele fuseseră și ei perforați din loc în loc. Se vedea clar că era opera cuiva care acționase la întâmplare, fără un plan bine pus la punct. La fel se întâmpla peste tot.

În peretele ce despărțea odaia mea de o chichineață întunecoasă, unde intrai de pe culoar – camerista ținea acolo așternuturile pentru etajul respectiv, precum și prosoapele curate –, am remarcat o lunetă de teatru disimulată cu iscusință într-unul dintre orificii. Mai exista una, pe partea dinspre sala de baie. După anumite indicii, mi-am dat seama că în acel loc se făceau frecvent vizite nocturne.

Prin urmare, de la instalarea mea în palat, Edward nu contenise să mă studieze pe ascuns, atunci când mă retrăgeam în cameră sau când mă dezbrăcam în baie. Spectacolul corpului meu nu mai avea nici o taină pentru marchiz, cu mult înainte ca eu să-i aduc ofranda goliciunii mele. Ce om ciudat! Viața alături de el era plină de neprevăzut. Iar eu, care credeam că nu-l atrăgea decât erotismul libelulelor și al melcilor din grădină! Ce mult se schimbase într-un timp atât de scurt! M-am uitat și eu prin lunetă. Unghiul era perfect. Nimic din ceea ce se petrecea în încăpere nu scăpa privirii. Am fost tentată să smulg totul, după care m-am răzgândit. Ideea de a mă simți spionată de bărbatul pe care îl iubeam avea o latură excitantă, care nu-mi displăcea deloc. Am păstrat așadar secretul acestei descoperiri; am intrat în jocul marchizului *voyeur*, sperând să speculez situația la momentul oportun.

A doua surpriză mă aștepta la subsolul clădirii, în faimoasa pivniță din secolul al XV-lea, reamenajată de strămoșul „mississippist". Nu mai coborâsem niciodată acolo. La lumina care pătrundea prin cele două guri de aerisire, n-am descoperit nimic demn de interes, în afară de câteva vechituri ce putrezeau sub splendida boltă cu arc frânt. În colțul opus cămării pentru vin, mi-a atras atenția o licărire ce se strecura printr-o deschizătură a zidului, pe care am luat-o drept breșă provocată de cutremur. Crăpătura se întindea de la sol până în tavan, urmând o linie dreaptă. Sprijinindu-mă de perete cu mâna, pentru a privi înăuntru, l-am simțit cum cedează sub apăsarea mea. M-am dat înapoi, iar zidul a revenit la poziția inițială. Prin deschizătură, am zărit o odăiță slab luminată, cu o masă pe care se afla un sac din piele, încadrat de două sfeșnice năpădite de pânze de păian-

jen. Ceva mai în spate, am ghicit prezența unui fotoliu în stil Voltaire și, în cealaltă parte, lângă zid, o formă întunecată, ca un soclu de statuie.

Inima îmi bătea de să-mi spargă pieptul. Nu înțelegeam ce putea să reprezinte încăperea aceea minusculă, atât de bine ascunsă. Îmi venea să intru și să o explorez, dar mă temeam ca nu cumva să cad într-o capcană. Aveam senzația că, trecând pragul misterioasei cămăruțe, aș rămâne închisă acolo pe veci. Cuprinsă de panică, am lăsat zidul mobil în poziția în care se găsea și am ieșit la aer curat. Eram răvășită. Nu știam ce să cred despre o asemenea descoperire. Edward urma să se întoarcă abia peste patru zile; m-am hotărât să aștept înapoierea lui pentru a-i povesti ce găsisem. Până atunci, nimeni nu trebuia să afle nimic.

În noaptea aceea, am dormit foarte prost. Obsedată de strania imagine, am uitat până și de lunetele montate în pereți. Dimineața, atrasă parcă de o forță irezistibilă, am coborât din nou în pivniță, înarmată cu un sfeșnic și câțiva bușteni. Deschizătura se lărgise; am proptit-o mai bine cu bucățile mari de lemn. În interiorul odăiței, totul rămăsese la fel. Trecuse multă vreme de când nu mai pătrunsese nimeni acolo. Am așteptat, ca paralizată, să se petreacă vreun lucru supranatural. Nu s-a întâmplat nimic. Zidurile rămâneau neclintite. Totul era prăfuit. O lumină indirectă, proiectată de un joc de oglinzi, împrăștia cât de cât întunericul. Am deschis săcoteiul așezat pe masă, unde am găsit manuscrisul perfect conservat al strămoșului „mississippist".

Forma aceea din cărămidă pe care o luasem drept un soclu de statuie era scobită pe dinăuntru. I-am luminat interiorul cu sfeșnicul. Iar acolo, minunăție! Cavitatea adâncă adăpostea numai monede de aur. Kilograme întregi de bani de aur. Descoperirea era atât de neașteptată, încât m-am întors brusc, imaginându-mi că Edward îmi jucase o farsă, iar acum râdea în spatele meu. Dar nu era o glumă: pusesem efectiv mâna pe o comoară. Neîncrezătoare totuși, am luat trei monede pe care mi-am propus să i le dau spre cercetare unui zaraf de la Port-Royal.

Individul a fost categoric. Era vorba de scuzi veritabili, piese de zece și douăzeci de ludovici, purtând efigia Regelui

Soare. Fiecare reprezenta o valoare considerabilă. Am realizat că în ascunzătoare se aflau zeci de milioane de franci.

Parcurgând manuscrisul lui Jacquemin Poupart, am înțeles originea imensei sale averi. Athanorul reconstituit după cel al leprosului Valentin rămăsese plin cu aur, spre folosul persoanei pe care destinul avea s-o aducă în această încăpere secretă, a cărei intrare fusese deblocată de recentul cutremur de pământ. Persoana respectivă eram eu. Viața mea, de când plecasem din Orléans, nu fusese decât o lentă înaintare spre fabuloasa pivniță a palatului Cantevieille. Învinsesem toate piedicile, trecusem peste toate obstacolele pentru a ajunge la acest athanor, unde mă aștepta bogăția.

Edward n-a aflat niciodată de manuscrisul strămoșului său „mississippist". Am socotit că mie îmi revenea datoria de a-i continua redactarea, din moment ce Providența mă mânase până la el, în absența marchizului. Dimpotrivă, comoara era intactă când i-am arătat-o. Cu mâinile afundate în scuzi, Edward mi-a spus:

– Clémence, mi-ai dovedit că aveam dreptate să cred în existența acestui uriaș tezaur. Ani de-a rândul l-am căutat peste tot, până și în grădină. Am făcut găuri în pereți, în podele, în copaci. Poate le-ai remarcat și tu și te-au intrigat. Avuția de aici era o legendă care se perpetua în familie, de la o generație la alta. Tot ce știu este că unul dintre strămoșii mei fusese extrem de bogat și că moartea îl secerase fără a-i lăsa timp să dezvăluie ascunzătoarea imensei sale chiverniseli. Proveniența averii lui a rămas un mister pentru toată lumea.

Cunoscând răspunsul, i-am zis:

– La urma urmei, poate că așa a vrut el să fie.

– Probabil. Oricum, sunt fericit că ai găsit-o tu. Clémence, întreaga comoară ți se cuvine. Fă ce vrei cu ea. Pe mine nu mă interesează. Să devin tatăl lui George și soțul tău îmi e de-ajuns ca să fiu fericit. Ai adus deja în viața mea mai mult decât mi-ar fi oferit vreodată tot acest aur. Știu cât de mult ții să-ți păstrezi autonomia de femeie. Ce poate fi mai bun pentru a o asigura, decât o asemenea avere? Ai vreo idee de cum ai s-o folosești?

Există în prezent niște plasamente în industrie, construcții sau comerț, care sunt extrem de rentabile.

L-am întrerupt pe marchiz, arătându-i lunga listă cu lucrări ce se impuneau pentru refacerea clădirii.

– Edward, bunătatea ta mă impresionează profund. Nu știu dacă voi avea suficiente zile de trăit pentru a-ți dovedi întreaga mea recunoștință. Dacă mă lași să dispun de această comoară, aș dori mai întâi să redau reședinței Cantevieille splendoarea sa trecută. Vreau – dacă tot voi fi marchiză – să dispun de un veritabil palat. După părerea mea, aici se află concentrată întreaga magie a zonei Champs-Élysées.

– *My God*, Clémence! E o nebunie. Clădirea asta nu-i decât o construcție veche care se năruie. Pune să se înalțe alta nouă, cu mult mai frumoasă. Înspre Étoile, există terenuri de vânzare.

– Edward, dragostea mea, spune numai că ești de acord cu proiectul meu. Aș fi nespus de fericită dacă am împărtăși același vis.

– Sunt de acord, *darling*, dacă ții tu atât de mult. Unde este George? Îi voi aduce un ponei din Shetland, pentru a începe să călărească. Aș vrea să-i dau chiar eu vestea cea bună.

68

Înainte de a evoca ultima etapă a ascensiunii mele sociale, trebuie să povestesc ce s-a mai întâmplat cu Sabine Coeurvillé. Din dragoste pentru copiii ei, continua să îndure cele mai mari chinuri, fără să crâcnească. Bună mamă, bună creștină și nevastă credincioasă, supusă unui soț odios, Sabine avea despre rolul său o concepție fatalistă, pe care o împărtășeau, de altfel, mai toate femeile de atunci. Măritată la vârsta de optsprezece ani, în urma unui aranjament de familie, ea nu cunoscuse amorul decât ca o posesiune brutală, un act pe care îl suporta cu dezgust și resemnare.

Vroiam să o conduc pe Sabine spre adulter, creându-i un mediu propice. Cercul de *sportswomen* format în jurul meu era

menit să cultive imaginea femeii eliberate de teroarea vechilor concepții. Când am simțit că în mintea ei începuse să se producă o schimbare, am luat legătura cu Maillard. Ne-am întâlnit într-o cafenea de lângă Operă, unde i-am vorbit de proiectul care nu-mi dădea pace. Lui Maillard, ideea i s-a părut fermecătoare și, după o clipă de chibzuință, mi-a zis:

– Gândindu-mă bine, te povățuiesc să apelezi la serviciile expertului meu.

– Ce? Individul ăla oribil, care pervertește fetele?

Maillard a izbucnit în râs, bătându-mă ușor pe mână.

– Ce naivă ești, micuța mea Clémence! Prietena ta e bolnavă și vrei să o îngrijești, așa că ai nevoie de un bun specialist în sufletul și trupul femeii. Nu știu să existe altul în Paris mai priceput. Și apoi, omul meu... să-i spunem Rodolphe, nu e un individ oribil, ba dimpotrivă, e un bărbat chipeș, aproape de patruzeci de ani, bine făcut, care are o mulțime de aventuri galante. Liniștește-te, nu e brutal, are oroare de violență. Fetele mele îl adoră. Și eu la fel, de altminteri.

– Cum să iubești un bărbat de teapa lui?

– Face dragoste ca amantul cel mai tandru. E delicat, răbdător, atent. Obține totul de la femei, dar numai cu blândețe. Stăpânește la perfecție arta amorului. În felul lui, este un artist de mare talent. Știu bine ce spun, căci, iată, sunt cinci ani de când îl folosesc și tot mă mai uimește.

Siguranța lui Maillard îmi zdruncina convingerile. Văzându-mă atât de dezorientată, a continuat:

– Dacă vrei, încearcă-l și tu, doar nu-l țin ocupat tot timpul! Plătit la înălțimea talentului său, e cel mai bun amant pe care și-l poate dori o femeie. Garantez pentru discreția lui.

– Nu-l vreau pentru mine. Am deja ce-mi trebuie.

– Oferă-l atunci prietenei tale. Există, oare, un cadou mai frumos între două femei?

– Mi-e imposibil să i-l prezint lui Sabine, spunându-i: „Draga mea, privește acest armăsar de rasă, ai mare nevoie de el". O cunosc doar, o să se ofuscheze și o s-o ia la goană. Trebuie să găsim ceva mai subtil și mai romantic decât niște

monte la comandă. Sabine este o ființă delicată. În multe privințe, a rămas o adolescentă.

– Rodolphe a fost actor. Sunt convinsă că i-ar plăcea la nebunie să interpreteze un rol de seducător romantic. Dispune de talentul necesar. Când i se cere, știe să fie uluitor. Are distincție, mult spirit... Compune poeme și cântece. Scrisorile lui de dragoste sunt pline de rafinament și delicatețe. Știi că există femei care îl plătesc de ani de zile, doar ca să întrețină cu ele o corespondență amoroasă?

Eram tentată să recurg la Rodolphe. Se cuvenea totuși să chibzuiesc mai bine, întrucât povestea se putea dovedi foarte periculoasă pentru Sabine. Nu vroiam ca din cauza mea să se trezească iarăși în spatele zidurilor de la Saint-Lazare. Totul trebuia să se desfășoare în așa fel încât ea să nu bănuiască nici o clipă că fusese manipulată. Doream să rămână convinsă până la capăt că era stăpână pe destinul său și că tot ce i se întâmplă decurge din voința ei.

Rupând tăcerea, Maillard a mai adăugat:

– Pot, până una alta, să-i expun proiectul tău lui Rodolphe și să stabilesc o întâlnire aici, peste două zile? Îi vei explica prin viu grai ce aștepți de la el, iar el îți va spune prețul său.

Două zile mai târziu, mă aflam în fața lui Rodolphe, pe care nu-l chema așa. Era un bărbat cameleonic, al cărui nume veritabil nu l-am aflat niciodată. Portretul zugrăvit de Maillard corespundea, într-adevăr, realității. Rodolphe era distins, îmbrăcat cu eleganță, avea farmec și o căutătură deopotrivă caldă și pătrunzătoare – genul de privire care străpunge o femeie cu blândețea unei mângâieri pe piele. Senzualitatea liniștită care se degaja din corpul lui rasat m-a făcut să freamăt. Ceva înlăuntrul meu a început să vibreze intens, atunci când m-a întrebat, scoțându-și pălăria, dacă putea să se așeze la masa mea. Bărbatul acesta era irezistibil. Aveam nevoie de el pentru Sabine.

Planul meu îl amuza. Se gândise bine înainte de a veni să mă întâlnească. Rolul de seducător romantic nu-i era străin. Am stabilit să se dea drept un prieten din tinerețe, întâlnit din întâm-

plare la Paris. L-am invitat la ceai, peste două zile, la palatul Cantevieille. Aveam astfel timp să anunţ venirea lui în cercul meu de *sportswomen* şi să fac în aşa fel încât să se instaleze un mic freamăt de nerăbdare. Totodată, vroiam să aflu dacă Sabine era curioasă să-l cunoască pe enigmaticul vizitator. Ştiam că o să declanşez în jurul lui Rodolphe o competiţie mocnită, din care Sabine urma să iasă victorioasă, chiar dacă participarea ei la această întrecere nu avea să fie prea convingătoare. Am hotărât ca seducătorul să mă ţină la curent cu progresele misiunii lui, pentru a-mi lăsa posibilitatea să opresc totul în caz că, din întâmplare, tânăra femeie ar fi fost ameninţată de vreo primejdie. N-am discutat despre salariu, preţul lui a fost şi al meu. Averea chivernisită de strămoşul „mississippist" asigura acoperirea financiară a acţiunii.

Abia aşteptam să văd întorsătura pe care urmau s-o ia evenimentele, o dată puse în mişcare. Prin ele, viaţa Sabinei avea să fie zdruncinată din temelii. În toată povestea, eu rămâneam singura care mânuia firele intrigii. Rodolphe trebuia să acţioneze în mod autonom, ca un actor lansat pe scenă cu misiunea de a stârni ovaţiile publicului. Foarte repede, m-am trezit antrenată într-un fel de teatru total, unde eram deopotrivă actriţă, autoare, spectatoare şi administrator însărcinat cu montarea decorului. Pe de o parte, primeam dările de seamă scrise ale lui Rodolphe, căruia îi transmiteam instrucţiunile necesare. Pe de altă parte, aveam confidenţele Sabinei, căreia îi împărţeam cu dărnicie tot felul de sfaturi. Temerile, dorinţele, speranţele ei îmi permiteau să orientez cu eficacitate acţiunea acestui don Juan al meu. L-am implicat până şi pe Edward, într-un rol în care excela – cel de spion *voyeur*.

Terenul fiind pregătit cum se cuvine – printr-o intensă corespondenţă secretă, la care Sabine a ajuns în cele din urmă să răspundă –, a venit şi ziua în care i-am sugerat prietenei mele să-şi ia soarta în propriile-i mâini şi să stabilească o întâlnire intimă cu bărbatul de care se îndrăgostise. Teama ei de a nu fi văzută într-o companie galantă era atât de puternică, încât i-am oferit cadrul discret al palatului Cantevieille. După bucuria care i-a străluminat chipul, mi-am dat seama că răspunsesem astfel celei

mai aprinse dorințe a ei. Salonașul a fost teatrul primelor lor sărutări, primelor lor dezmierdări.

După aceasta, Sabine s-a schimbat complet. Din gingașa ei făptură emanau o forță, o voință, o bucurie de viață – și o capacitate de disimulare – care mă stupefiau. Un vulcan se dezmorțea sub cenușă – un vulcan pe care nici nu-l bănuisem. Când Sabine a văzut că nu mai rezistă ispitelor cărnii, le-am cedat celor doi amanți camera mea. Tot atunci, cu discreție, a fost pus la contribuție și Edward. Prin lornieta din perete – căreia îi mai adăugase și un cornet acustic din fildeș –, a urmărit zburdălniciile amoroase, ca un spectator asiduu.

Să ne înțelegem limpede: nu i-am cerut fățiș marchizului să facă pe *voyeur*-ul. Știam doar că, atras de asemenea lucruri și implicat în taina acestui amor clandestin, avea să se lase furat de curiozitatea lui firească, nevrând să rateze un spectacol de înaltă ținută erotică, desfășurat chiar sub acoperișul lui. Eu însămi făceam în așa fel încât să lipsesc de-acasă când aveau loc întâlnirile. Edward găsea întotdeauna un pretext pentru a rămâne. Nici nu speram altceva. Lecțiile particulare despre arta de a iubi, pe care le primea din partea unui profesor emerit, erau în folosul meu. Edward a învățat să facă dragoste în stilul lui Rodolphe. Obțineam astfel, cu puțină întârziere, reeditarea fiecărei variante a zbenguielilor amoroase ale Sabinei, aplicate de astă dată persoanei mele. Când împrejurările sunt prielnice, unei femei în situația mea îi este permis să recurgă la orice mijloace.

Într-o dimineață, pe când noi ne aflam în Anglia – voi povesti, ceva mai târziu, despre șederea noastră acolo –, domnul Coeurvillé a fost descoperit în cartierul Saint-Germain, cu țeasta zdrobită de o bornă. Accident, sau crimă? Chestiunea nu a fost elucidată. Primind vestea fără a vărsa o lacrimă, văduva Sabine a preluat întreprinderea soțului ei, în ciuda numeroaselor oferte de cumpărare. La ora când scriu aceste rânduri, conduce încă Stabilimentele Coeurvillé, a căror prosperitate stârnește admirația concurenței. Aparițiile Sabinei pe Champs-Élysées, într-un atelaj gen Daumont, cu niște magnifici cai vânăt-rotați, cu vizitiu și valeți în livrea, rămân un moment așteptat de toți cei care

își petrec după-amiezele contemplând spectacolul trăsurilor ce se îndreaptă spre pădurea Boulogne.

După Rodolphe, câți amanți o fi consumat Sabine? Nu mă încumet să formulez o cifră – care ar părea exagerată –, dar în mod cert multe zeci, printre care spanioli – inclusiv un torero venit în suita împărătesei Eugenia –, italieni și prusaci. La aproape șaizeci de ani, întreține un tânăr Rodolphe, frumos ca un Adonis și nu cu mult mai mare decât propriii ei nepoți. Uneori, mă gândesc la studiul fiziognomonic pe care i-l făcuse doctorul Vachette. Bătrânul medic nu se înșela atunci când descoperise în trăsăturile fizice ale tinerei femei stofa unei mari amoreze, de care nu știa nici ea. Eu, care am contribuit la izbucnirea scânteii în această ființă fragilă, nu mi-am imaginat nici o clipă că aveam să provoc un incendiu atât de pustiitor.

69

Căsătoria mea a avut loc la Greencastle, pe la mijlocul lui martie, după ritul anglican, în prezența familiei lui Edward și a personalităților locale. Îmi amintesc mai ales de un lord bătrân și șubred, care își scuipa plămânii neîncetat, parte în batistă, parte pe cei din jurul său. Zilele acelea au fost pentru mine un adevărat coșmar. Mi-au lăsat un gust execrabil. Ploua și tremuram de frig. Totul părea cenușiu și umed. Pe timpul ceremoniei religioase și al festivităților care au urmat, ambianța a fost în armonie cu vremea glacială. Nu eram binevenită în comitat, lucru pe care l-am simțit până în clipa plecării. Nu pricepeam spusele musafirilor – ocupați să se îmbuibe, ținându-și degetul mic ridicat – dar știam să citesc, în privirile lor piezișe și pe buzele lor disprețuitoare, tot răul pe care-l gândeau despre mine.

– Îți dai seama, *my dear*? O bădărancă fără avere, fără familie, pe deasupra și mamă a unui bastard, căci Dumnezeu știe cine o fi tatăl... Doar nu e un secret pentru nimeni că sărmanul Edward este incapabil să facă un copil. Ce rușine!

– Femeia asta nu poate fi decât o curtezană, o aventurieră fără scrupule, o devoratoare de averi onorabile.

– Bietul Edward și-a pierdut capul. Desfrânata de lângă el l-a vrăjit, e limpede ca lumina zilei. S-a ramolit din dragoste, sărmanul!

– Pariez pe orice că o să-l ruineze în mai puțin de un an. Uite, a și vândut vechiul conac, moștenit de la maică-sa. Jale mare, pe cuvânt!

– Și unde mai pui că e și mândră! Uitați-vă numai cum ne sfidează cu privirea. N-a făcut nici măcar efortul de a deprinde subtila limbă a lui Shakespeare, limba elitelor moderne și rafinate, cum bine se știe.

– Am auzit că mireasa stă în șa ca o regină.

– Regina cui, *my God*?

– Mi se pare cam ciudat ca o femeie de așa joasă speță să călărească atât de bine.

– Păi, normal, e obișnuită de la încălecatul pe numeroșii ei amanți.

– Oh!

– Mie mi s-a povestit că știe să bea ceaiul după cea mai pură tradiție britanică. Dacă e așa, iată măcar o calitate pe care sunt dispusă să i-o recunosc.

Și așa mai departe...

În ciuda câtorva râsete cherchelite, atmosfera mi se părea insuportabilă. Mă plictiseam de moarte. N-aveam decât o simplă dorință: să plec cât mai repede de-acolo și să iau vaporul înapoi spre Franța. Puțin îmi păsa că marea era dezlănțuită. Preferam de o sută de ori să-mi fie rău pe vas, decât să suport, și doar o zi în plus, o companie atât de disprețuitoare.

Dar vai, din păcate, nu ajunsesem la capătul chinurilor! Ceața londoneză nu-i doar un subiect de glumă. Există, am văzut-o. Am avut privilegiul de a fi reținută de ea toată săptămâna cât am fost rupți de continent. În apartamentul nostru din Londra, azi turbam de furie, a doua zi mă simțeam deprimată. Edward lupta împotriva acestui *spleen* care mă copleșea, cu credința unui poet și cu grația unui saltimbanc. Născocea

soarele oriunde eu nu zăream decât nori negri. Mă făcea să râd, când mie îmi venea mai abitir să plâng. Cu umor, mă punea să descopăr un oraș cufundat într-o negură deasă.

– Imaginează-ți ce nu vezi! Timpul nu ți se va mai părea așa de lung.

Sub magia glasului său, mi-am imaginat fiecare monument din Londra, fiecare parc, fiecare bulevard, fiecare palat. Străbăteam străzile ca niște orbi, fantome rebegite de frig printre alte fantome sumbre. N-am văzut nimic din oraș; și totuși, în amintirile mele de călătorie, fiecare lucru este la locul lui. Îmi lipsesc doar culoarea și contururile precise.

Restaurarea palatului Cantevieille a început la câteva săptămâni după întoarcerea noastră. Sabine ajunsese la al treilea amant. Lucrările aveau să dureze până în primăvara lui 1855, anul primei Expoziții universale organizate pe Champs-Élysées. Edward nu s-a interesat niciodată de șantier, cu excepția momentului în care a fost vorba de reamenajarea grajdurilor. Atunci a venit cu câteva idei personale, ținând să fie executate întocmai. Pentru tot restul, îmi lăsase mână liberă. Comoara chivernisită de strămoșul Poupart acoperea din belșug cheltuielile necesare.

Ce drum lung parcursesem în doi ani! Ce departe mi se părea închisoarea Saint-Lazare! Clémence Fouquai devenise marchiza Poupart de Cantevieille. Îi dăruisem un tată lui George și un fiu lui Edward, fără să trec prin durerile facerii. Conduceam după placul meu casa și administram o parte din averea soțului. Îmi iubeam în tihnă bărbatul pe care mi-l alesesem. În unele seri, venea la mine în apartament – rămăsesem fideli fiecare etajului nostru. Petreceam noaptea împreună, copleșindu-ne cu dezmierdări. Puteam conta pe prietenia unui grup de tinere care împărtășeau concepția mea de viață. Mă străduiam să le favorizez amorurile clandestine, primind în casă tot ceea ce oferea Parisul în materie de celibatari distinși, majoritatea străini. Sabine continua să se aprovizioneze de la mine cu Rodolphi exotici.

Cu toate acestea, se impunea o constatare: eram izolată în sânul societății mele. Lumea bună, căreia se presupunea că-i aparțineam, mă ignora. Nimeni nu mă poftea la petrecerile somptuoase ce se dădeau în palatele din împrejurimi, de parcă ar fi existat temerea să nu apar ca deplasată în mijlocul persoanelor distinse, oameni cu origine aristocratică și cu averea clar stabilită. Toți acești indivizi gomoși, care pretindeau că nu mă cunosc, mă aplaudaseră adesea când mă produceam pe hipodromul de la Étoile. Câte ducese, contese, neveste de bancheri și de industriași bogați nu mă strânseseră la pieptul lor, în vremurile mele de glorie, pe când eram doar o călăreață de circ! În prezent, pentru că mă prezentam ca egala lor, mă respingeau cu dispreț. Nu-mi iertau faptul că izbutisem să-mi schimb condiția, măritându-mă cu un aristocrat. În această societate, galoanele câștigate pe câmpul de luptă nu valorau nimic pe lângă cele primite prin naștere. Edward, care nu prețuia defel fauna saloanelor de vază, și cu atât mai puțin marile petreceri burgheze, nu mă ajuta deloc să combat ostracizarea căreia îi căzusem victimă.

Ceasul recunoașterii sociale nu sunase încă pentru mine. Printr-un straniu concurs de împrejurări, salvarea a venit tocmai din perfidul Albion, din acea Anglie disprețuitoare, de care nu mai vroiam să aud.

70

În anii dinaintea primei Expoziții universale – cea care urma să consacre Parisul drept capitala capitalelor, în mintea întregii lumi – cartierul Champs-Élysées s-a transformat considerabil și a început să capete aspectul pe care îl cunoaștem astăzi. În această privință, palatul Cantevieille nu făcea decât să urmeze mișcarea generală. Pe o parte se clădea, pe alta se dărâma, cu preocuparea de a lărgi perspectivele, de a ordona și înfrumuseța noile construcții. Degajarea esplanadei de la Étoile a coincis cu

deschiderea a opt bulevarde simetrice, asemănătoare celor patru deja existente, pornind ca niște raze de jur-împrejurul Arcului de Triumf. Hipodromul a dispărut, la fel ca și vechile pavilioane pentru încasarea accizelor. Casele burgheze au răsărit din pământ, precum ciupercile la sfârșitul unei veri umede.

La celălalt capăt al bulevardului, în Place de la Concorde, lucrările de terasament au făcut să dispară vechile șanțuri ce mai dăinuiau pe lângă Tuileries. Acest spațiu grandios, dominat de obeliscul din Luxor, a devenit locul celor mai importante festivități pariziene, unde ziua națională se sărbătorea printr-o extraordinară risipă de decorații și focuri de artificii. Toată lumea bună din Paris se aduna acolo, se călca în picioare, se sufoca. Grădinile din apropiere au fost redesenate. Un teatru a fost demontat piatră cu piatră și reconstruit identic ceva mai încolo. Scena numită „Bouffes-Parisiens", de-abia creată în mijlocul unui careu format din copaci, a devenit, împreună cu Circul Împărătesei, unul dintre locurile mondene unde era obligatoriu să te arăți în toalete de ultimă modă, cu o gardenie la butonieră.

Familiile vizitau noua Panorama, precum și imensa seră tropicală, unde rămâneai impresionat de farmecele „pădurii virgine". Iluminatul cu gaz a prelungit activitățile estivale până la o oră foarte înaintată din noapte. După aceea, construirea imensului Palat al Industriilor a adus un surplus de animație în jurul careului Marigny, de care profitau și sălile de dans, restaurantele, șantanurile, cârciumioarele din împrejurimi.

Trăiam vremuri strălucitoare, când oricine se putea simți bogat văzând bogăția din jurul său. Într-o măsură mai mare sau mai mică, toți contribuiam la îmbogățirea generală și trăgeam foloase de pe urma ei, fie și numai pentru traiul de zi cu zi. În acest context, evenimentele politice treceau pe al doilea plan. Când, într-o dimineață de decembrie, Louis Napoléon a șterpelit Revoluția, lovitura de stat nu a stârnit decât o manifestație pașnică pe bulevarde, înăbușită numaidecât în sânge. Ce reprezintă patru sute de morți în lungul martirologiu de apărători ai libertății? De-abia dacă un detaliu, reținut de Istorie ca un fapt minor. La scurt timp după aceea, am avut Imperiul preaîngăduitor, cu

fasturile regalității. Poporul, cu mintea în altă parte, și-a lăsat destinul, prin plebiscit, pe mâinile liniștitoare și paterne ale lui Napoléon al III-lea, după care și-a văzut de ale lui.

Luna ianuarie 1853 a cunoscut o mare zi, cea a căsătoriei Împăratului cu frumoasa spaniolă Eugenia de Montijo. Silueta ei grațioasă, bunul gust, caracterul vesel, contrastând atât de mult cu cel al necioplitului său soț, au cucerit toate sferele societății pariziene. Când, pe la ora șase, frumoasa Împărăteasă apărea pe Champs-Élysées pentru a-și face plimbarea zilnică, în uimitorul ei atelaj de lux, lumea se ridica în picioare și o aplauda. Prinți, mari seniori, burghezi și ambasadori se inspirau după trăsurile sale elegante, ținând să se înfățișeze într-o lumină cât mai favorabilă privirilor mulțimii de gură-cască, pentru care acest spectacol reprezenta unica ocupație plăcută.

După-amiezele, pe vreme frumoasă, zona Champs-Élysées semăna cu o mare în veșnică agitație. Deplasarea trăsurilor în sus și în jos, în clinchetul metalic al harnașamentelor și în pasul sprinten al cailor pursânge, te ducea cu gândul la fluxul și refluxul valurilor de pe o plajă. Era o priveliște amețitoare, cu paiete mari, galoane de livrea, arămuri, toalete, fracuri mătăsoase, totul învăluit într-o pulbere aurită, care prindea să sclipească atunci când soarele în amurg cobora ca un hoinar singuratic spre capătul bulevardului și poposea în vârful obeliscului din Luxor, înainte de a dispărea cu totul.

În acea vreme, trăsura constituia vitrina ambulantă a bogăției unei familii. Caii și caleștile ocupau un loc preponderent în societatea noastră de „uită-te la mine". Eu însămi am folosit o parte din comoara lăsată moștenire de străbunul „mississippist" pentru a da o nouă strălucire blazonului familiei Cantevieille în ochii publicului parizian. Am cumpărat și întreținut multă vreme un splendid cupeu de lux, potrivit cu poziția socială ce doream să-mi fie recunoscută. În funcție de imaginea pe care lumea și-o făcea despre mine, mi se impunea și numele. Nelăsând nimic la voia întâmplării, le ceream tuturor servitorilor – când ne dădeam ifose, cu Edward și George, pe Champs-Élysées – să străbată aleile lăturalnice și să răspundă întrebărilor pe care le puneau curioșii:

– Dar cui aparţine acest echipaj magnific?
– Marchizei de Cantevieille.
– Asta nu e Clara Fontaine?
– A fost. S-a măritat cu marchizul, cel de lângă ea.
– De unde-i vine averea?
– Marchizul de Cantevieille a făcut nişte investiţii rentabile în Anglia. Au cel mai vechi palat din cartierul Saint-Honoré.
– Prin urmare, marchiza de Cantevieille e înrudită cu marea nobilime?
– Desigur.

Iată cum am şters din mintea oamenilor numele de Clara Fontaine, substituindu-l cu o particulă aristocratică. Imaginea unui cupeu, imaginea unui palat impuneau imaginea unei marchize.

Pe 1 mai 1855, Împăratul a inaugurat Expoziţia universală, la care participau aproape douăzeci şi patru de mii de expozanţi, veniţi de pe cinci continente. Printre cele cinci milioane de vizitatori înregistraţi pe durata celor două sute de zile cât a durat evenimentul, cel mai prestigios a fost tânăra regină Victoria a Angliei, care, la jumătatea lui august, a onorat cu prezenţa sa standurile Palatului Industriilor, Galeria Maşinilor şi Palatul de Belearte. Cu prilejul unei mari recepţii date într-un salon de gală, regina şi-a exprimat dorinţa de a cunoaşte colonia britanică din Paris. Edward şi cu mine primisem o invitaţie. M-am dus la ceremonie cam fără chef, dând curs insistenţelor soţului meu. Regina a ţinut să-şi salute fiecare supus în parte. Ajunsă în dreptul meu, ceea ce mi-a spus – cu un surâs complice – m-a lăsat amuţită:

– Doamnă, ştiu că sunteţi o strălucită călăreaţă. Am auzit de faptele dumneavoastră eroice, precum şi de cumplitul accident. Mi-ar plăcea să veniţi la Londra şi să daţi lecţii de echitaţie tinerelor mele *ladies*. Coroana britanică v-ar fi recunoscătoare. Practicarea călăriei nu trebuie să rămână apanajul bărbaţilor. Sunteţi de acord, nu-i aşa?
– Cum să nu, Maiestate!
– Atunci, pe curând, doamnă!
– Pe...

Regina, înțelegând zăpăceala mea, și-a văzut de drum. Mi se tăiaseră picioarele de emoție. M-am agățat de Edward și l-am privit în ochi. După aerul său triumfător, am priceput brusc că avea și el un amestec în atitudinea amicală a suveranei față de mine. Cum o determinase, oare, să se arate interesată de umila mea persoană, în prezența întregului Paris monden? Marchizul n-a recunoscut niciodată că și-ar fi băgat nasul în această afacere, dar bănuiesc că el a fost instigatorul.

A doua zi, ziarele publicau la loc de cinste, cu litere mari, schimbul de cuvinte avut de regina Victoria cu marchiza de Cantevieille. N-a fost nevoie de mai mult pentru ca toate ușile să mi se deschidă. Confruntată cu avalanșa de invitații, îmi rezervam privilegiul de a le alege pe cele care corespundeau rangului meu și de a le respinge pe celelalte.

Cât a durat Expoziția, am dat la palatul complet renovat nenumărate recepții, baluri, festinuri. Am invitat prinți străini, personalități ale vieții pariziene, prietene de-ale mele, prieteni de-ai lui Edward. Casa cunoștea din nou fastul și splendoarea de altădată. Petrecerile au fost încununarea notorietății sale.

Jacquemin Poupart și leprosul Valentin sunt, probabil, satisfăcuți de tot ce am întreprins pentru ca opera lor să dăinuie. Știu că spiritele celor doi rătăcesc în continuare pe Champs-Élysées, disimulate în pulberea cea aurie, de o delicatețe greu de definit. Să dea bunul Dumnezeu ca sufletul meu să li se alăture lor, precum și celui al dragului meu Edward, atunci când voi părăsi această lume.

Spre deosebire de cei doi predecesori ai mei, eu nu voi ascunde manuscrisul într-un loc neștiut de nimeni. Vremurile se schimbă. Secretele de familie nu se mai păstrează în pivniță, se expun în văzul lumii. Mărturie stau rafturile întregi cu cărți de memorii.

Când îmi va suna ceasul, îi voi lăsa manuscrisul fiului meu George. Va face cu el ce va crede de cuviință. Dacă soarta documentului este ca într-o bună zi să fie publicat, vreau ca viitorul cititor să știe că sunt mândră să-mi fi adus contribuția la această operă comună, transmisă de-a lungul veacurilor și să aparțin comunității spirituale a leprosului Valentin.

Ultimul pătrar al acestei povești a fost scris în 1919, îndată după primul război mondial. Autorul lui, un ziarist parizian, nu-și face cunoscut decât prenumele, Antoine. Ne-ar fi fost ușor să-i stabilim identitatea completă, pe baza numeroaselor indicii pe care le-a dat, dar, din moment ce a ținut să rămână în umbră, îl vom lăsa așa.

După cum povestește chiar el, a găsit vechiul manuscris, cuprinzând primele trei părți, în mormanul de ziare și reviste care zăceau pe biroul său. Lui Antoine îi datorăm versiunea modernă a mărturiei jupânului Godemer – cea care este publicată aici –, o muncă remarcabilă, dacă ținem seama că originalul, deși în mare parte lizibil, se afla într-o fază avansată de degradare.

Descoperirea acestui document unic, venit din adâncul Istoriei, este punctul de pornire al unei anchete pe care Antoine a făcut-o asupra lui George Poupart – fiul lui Clémence și al lui Edward –, un personaj legendar, care îl fascina și care i s-a părut a fi încarnarea leprosului Valentin, în varianta zorilor veacului XX.

ZORII VEACULUI XX

71

Mă întorsesem învingător din război, dar fără bucurie. O veche tristețe îmi răpea plăcerea de a mă afla în rândul celor vii. Mi se părea că aveam cu o sută de ani mai mult, căci toate războaiele, chiar și cele mai scurte, durează un veac, suferința dilatând la infinit orice interval de timp. Am defilat ca erou pe Champs-Élysées – prin dreptul propriilor mele ferestre. Mulțimea l-a aclamat pe salvatorul patriei. Ar fi trebuit să fiu fericit de o asemenea primire; totuși nu era cazul. Nu mă simțeam mândru de acele onoruri uzurpate. Războiul își bătuse joc de mine. În vremea cumpliților ani când, cu tot pacifismul meu visceral, vroiam să-mi fac datoria de soldat, îmi folosisem cea mai mare parte a forțelor pentru a lupta împotriva unui dușman intim, a unei morți pe care nu o împărtășeam cu nimeni.

Războiul a fost pentru mine o succesiune de bătălii febrile, pe paturile de spital și în sanatorii. Singurii invadatori pe care i-am zărit vreodată erau niște prizonieri, aflați în marș spre un lagăr din spatele liniilor noastre. N-am avut nici o contribuție la victorie. N-am participat la nici o bătălie vrednică de un astfel de nume. Cu toate acestea, am fost rănit în trei rânduri de niște gloanțe rătăcite. Am

fost gazat din întâmplare, lovind cu piciorul un obuz care nu explodase. Mi-am pierdut un ochi într-o pivniță de șampanie din Reims, unde compania mea se adăpostise de bombardamente: o lovitură nefastă de „Veuve-Clicquot" – încă un dop rătăcit, care mi-era destinat.

Războiul s-a distrat pe socoteala mea. A făcut în așa fel încât să rămân în afara conflictului, având totuși grijă să salveze aparențele. Aici i-a reușit din plin. Sub bolta Arcului de Triumf, mi s-au prins în piept medalii pe care nu le meritam. Camarazii mei de companie nu au avut un asemenea privilegiu. Toți și-au primit decorațiile pe merit, dar postum. Eu, alesul, unicul supraviețuitor, am fost ridicat în slăvi. Așa este făcută Istoria, dintr-un amalgam de destine iraționale, chemate să împartă marele festin al gloriei. Din acest punct de vedere, nu eram decât un linge-blide. Întâlnirea mea cu adevăratul destin avea să se petreacă altundeva.

Altundeva nu putea fi decât în vastul birou de pe Champs-Élysées, mobilat cu grămezi de amintiri, unde nu mai intrasem din august 1914. Trecându-i pragul, am avut senzația că pășesc direct în una dintre viețile mele anterioare, o epocă foarte îndepărtată, mitică aproape, când parizienii, printre care mă număram și eu, păreau a se hrăni doar din plăcerile procurate de o existență veselă, în ciuda lui Dreyfus – afacere care ne împărțise în două tabere –, a rivalităților politice, a amenințărilor războiului – un război pe care puțini dintre noi îl credeau posibil. Aveam un apetit nemăsurat pentru petreceri. Ne ocupam aproape tot timpul cu baluri mascate, muzică, teatru, balete, pictură, cărți, cântece, mese copioase și femei încântătoare. Ne simțeam puternici în certitudinile noastre și inatacabili în fericirea de a trăi.

În biroul meu de ziarist, m-am văzut înconjurat de felii de viață îndestulată, consumate în pripă, în care mai palpitau încă emoțiile ce le inspiraseră. Pe rafturi, reviste și ziare dinainte de război așteptau – sub praful cartierului Champs-Élysées – să le citez ca martori ai unor vremuri minunate. Am redeșteptat cu o suflare titlurile mari ale publicațiilor *Petit Parisien, Temps, Écho*

de Paris, Illustration, Auto, precum și ale altor periodice îngălbenite, mirosind a vechi. Mi-am trecut degetul peste colecții. Fiecare număr era clapa unei claviaturi verticale. Atingându-le rând pe rând, auzeam muzica ideală a succeselor mele în presă. Am frunzărit un exemplar din *Bottin Didot*, unde nenumărate rubrici făceau de-acum oficiul de epitafuri.

În mijlocul acestor hârtii tipărite, am remarcat un pachet învelit în foiță mov, legat cu o panglică de o nuanță greu de definit. Amintirea lui George Poupart m-a asaltat cu repeziciunea unui soldat pornit la atacul tranșeii inamice. Înainte de război, George – ținea mult la varianta englezească a prenumelui său – avea obiceiul ca sâmbăta să-mi ceară cu împrumut ziare, pe care le citea acasă, duminica, întins într-un mare hamac tapisat cu perne berbere. Lunea, mi le trimitea înapoi printr-un curier, învelite într-o foiță frumoasă și parfumată, de parcă ar fi fost vorba de niște obiecte prețioase. George știa să imprime gesturilor de curtoazie emblema măreției lui.

De ce nu deschisesem pachetul numaidecât și nu-i clasasem conținutul, cum făceam întotdeauna? O neglijență, corvoada supărătoare pe care o amâni zi de zi, până ce o alungi din sfera preocupărilor tale. E limpede că nu sesizasem nimic care să-mi trezească interesul. Greșeam, căci, în mod excepțional, George în persoană fusese cel care a adus pachetul în lipsa mea. Când m-am întors, secretara mi-a spus de vizita lui:

– Domnul George Poupart, croitorul, a venit să lase un pachet.

Cred că i-am răspuns:

– Ah!

Ieșisem de la o lungă întrevedere cu Sarah Bernhardt. Eram îmbătat de cuvintele ei. Pachetul se afla pe biroul meu; îți sărea în ochi. Ce idee! Întrucât aveam nevoie de loc pentru a-mi redacta articolul, bietul colet a ajuns pe un dulap, unde a rămas uitat în toți acești ani.

Cartea de vizită strecurată sub panglică spunea: „Iată-mi ultimele lecturi. Contez pe faptul că le vei asigura perenitatea. Ești persoana cea mai nimerită. Al tău devotat, George".

Cele câteva cuvinte neînsemnate aveau valoare de testament – singurul pe care l-a lăsat, scris pe o carte de vizită.

În acea zi din 1919, am desfăcut panglica pentru prima oară. În interiorul pachetului, nici urmă de ziare sau de reviste, ci un manuscris gros, vârât într-un săculeţ de piele. Era manuscrisul familiei Poupart, a cărui istorie nu o cunoşteam decât vag. Încredinţându-mi-l înainte de a muri, George mă desemna să fiu continuatorul operei.

În timpul lungilor ani de război, omul acesta fusese providenţa mea, fără ca eu să ştiu.

72

Eram aşadar legatarul universal al memoriei familiei Poupart. Prin această onoare, îmi revenea obligaţia de a-i asigura continuitatea. Leprosul Valentin, Nicolas Godemer, pungaşul Jacquemin, Zacharie Billot, doamna Dudevant, Clémence şi Edward de Cantevieille intrau în intimitatea mea, învăluindu-mă cu prezenţa lor obsedantă. Îndată ce ieşeam pe stradă, le simţeam nălucile agăţându-mi-se de picioare. Zona Champs-Élysées nu mai avea frivolitatea dinainte de război – noile fantome îi dădeau substanţă, profunzime, împingându-i rădăcinile până în substratul Evului Mediu.

Predecesorii mei au scris în amurgul vieţii o confesiune lucidă, din dorinţa de a lăsa posterităţii o urmă a trecerii lor pe pământ. Demersul era legitim. Purtători ai unei experienţe excepţionale, au pus în lumină, prin mărturiile lor, realităţile epocilor în care au trăit. M-am hotărât să preiau ştafeta în calitate de cronicar al destinului lui George, persoana mea neprezentând – în comparaţie cu el – nici un interes.

George. Imensul George. Toate ziarele au contribuit la preamărirea lui încă din timpul vieţii, dar al meu în mod deosebit. George a fost materia primă a celor mai bune scrieri

ale mele. Eram povestitorul grandorii sale, bardul întregii lui splendori. Deși nu mă aflam în solda sa, ajunsesem la discreția lui. Aveam nevoie de el, pentru a servi hrana spirituală cititorilor mei, făcându-i să viseze. L-am măgulit cu perfectă bună-credință. Pot fi scuzat: pur și simplu mă uluise. Omul acesta mi se părea de o transparență totală, lipsit de orice mister. Credeam că mi-era de ajuns să-l văd acționând, pentru a-i cunoaște temeiurile gândirii. La atâția ani distanță, când focurile petrecerii s-au stins, suflate de explozia obuzelor, mă simt liber să privesc cu alți ochi o ființă și niște vremuri a căror amintire plutește în văzduhul parizian, aidoma unui timp fabulos.

George nu poate fi înțeles fără a evoca, în primul rând, fantezia sa naturală, o trăsătură de caracter din care își făcuse o artă de a trăi. Până și moartea lui fusese un spectacol excentric, un fel de încoronare bahică prin foc, o iluminare veselă, în pocnete de petarde. Ființă excentrică, se volatilizase în inima nopții, sublimat într-o jertfire pirotehnică menită să-l redea, credeam noi, pulberii originilor.

Nimeni de aici, înaintea lui George, nu mai murise astfel. El o făcuse cu brio, împingând pasiunea novatoare până la absurd și urmând, într-aceasta, logica impecabilă a eroului de roman. Un om de soiul lui, cu o viață plină de extravaganțe, nu-și putea imagina o încheiere mai originală. Dispariția sa a șocat spiritele contemporanilor și a stârnit tot atâtea polemici ca și prezentarea colecțiilor lui în materie de croitorie de lux, la Paris, Londra, Berlin, New York sau Sankt-Petersburg.

Așezat la biroul meu, parcă îl vedeam prin fumul țigării, pe un peron de gară – o siluetă masivă, cu privirea arzătoare și cu veșnica mutră de mucalit pus pe rele. Asta se întâmpla în zorii faimei sale. Purta un amplu mantou de voiaj, bej, căptușit cu blană de jder, de o rară eleganță, și o pălărie din fetru moale, asortată, pe care el o făcuse să ajungă la modă. Înainta spre mine, prin aburii locomotivei, în fruntea unei trupe de manechine îmbrăcate cu o splendidă uniformă, având monograma G.P. însemnată pe turban. În urmă, venea o armată de hamali cu valize ce conțineau comorile lui efemere, costumele colecției.

Parcă ar fi fost un sultan occidentalizat, în călătorie de agrement, târându-și numerosul alai prin cele patru colțuri ale Europei.

În ajun, primisem o telegramă sibilinică: „Am ceva senzațional pentru tine. Vino să mă aștepți la gară. Stop. Semnat: George“.

Nu-mi imaginam că-mi putea anunța un eveniment mai senzațional decât cel la care tocmai fusesem martor. Cu câteva ore mai devreme, tot Parisul dreyfusist asistase, în reculegere, la transferarea cenușii lui Zola la Pantheon, după șase ani de la moarte. La încheierea ceremoniei, domnul Dreyfus fusese rănit sub ochii mei, în cursul unui atentat. Scena mă tulburase. Mă umplea de revoltă faptul că lumea se mai înverșuna încă împotriva unui om ieșit de sub orice bănuială și care îmi inspira un imens respect pentru demnitatea dovedită pe parcursul atâtor grele încercări.

De cum m-a văzut pe peron, Georges a luat o poziție de general roman triumfând după o victorie asupra barbarilor. Apoi, cu vocea lui răgușită, mi-a strigat:

– Antoine, am făcut praf guvernul britanic.

Și mi-a băgat sub nas un pumn de ziare londoneze, care încă mai miroseau a cerneală proaspătă. Mi-a tradus titlurile mari:

– „Un croitor parizian îl pune în dificultate pe primul-ministru“. Ăsta sunt eu! „Scandal pe Downing Street, 10!“. Ăsta sunt tot eu! „Parada rușinii“ – iar eu! „Opoziția cere demisia imediată a guvernului“. E din cauza mea.

George jubila de parcă tocmai răzbunase Trafalgarul, Waterloo și Fachoda, un veac de prosternări franțuzești în fața arogantei supremații anglo-saxone.

– Ce părere ai?

– Nici că puteai visa la o publicitate mai bună. Acum, ziarele din lumea întreagă vor vorbi despre tine.

Declanșase o furtună politică tipic englezească, ale cărei efecte aveau să persiste o bună bucată de vreme. Până la urmă, primul-ministru al Grațioasei Sale Maiestăți n-a reușit să-și păstreze postul decât angajându-se public – din lehamite patriotică – să sacrifice toaletele soției lui. Acelei *lady* prost inspirate

nu i se va mai permite niciodată să se îmbrace de la un croitor parizian, aşa cum avusese intenţia.

O simplă comedie de ţoale devenise o afacere de stat. Pentru a promova noua modă peste Canalul Mânecii, soţia primului-ministru englez îl invitase pe George să-şi prezinte colecţia de vară la ea acasă, în saloanele de pe Downing Street, 10, în faţa unei asistenţe alcătuite din două sute de mari doamne ale regatului. Parada manechinelor fusese un triumf. Întreaga *high society* feminină îl aplaudase cu însufleţire pe creatorul parizian. Când ziarele luaseră în primire evenimentul, xenofobii se mobilizaseră, şocaţi de publicitatea făcută acestui croitor străin, pe deasupra şi francez. Conservatorii ridicaseră glasul împotriva scandalului, iar deputaţii Comunelor urlaseră împotriva trădării. În faţa întorsăturii luate de evenimente, George fusese rugat s-o şteargă împreună cu trupa şi toaletele lui *shocking*, care nu aveau nimic scandalos în afară de noutatea lor franţuzească.

73

Moartea lui George rămăsese o enigmă chiar şi pentru mine, care îmi făceam iluzii că îl cunosc mai bine decât toţi. Deşi ţinea foarte mult la viaţă, se ştia că era în stare să-şi pună capăt zilelor aparent fără nici un motiv. Mecanismele comportamentului său scăpau oricărei abordări raţionale.

Nu mă consideram propriu-zis prietenul lui şi nu cred să fi avut vreunul, cu excepţia lui Shu-Li, şoferul său chinez, cu care întreţinea o stranie complicitate afectivă. Mă socoteam mai degrabă martorul splendorii sale. Faţă de o atare exuberanţă, nu eram decât o pasăre colibri zburătăcind în jurul unui arbore exotic, atrasă de înalta perfecţiune a sevei ce curgea şuvoi prin fibrele lui. Cu zgârcenie, mă lăsa să culeg stropii de nectar picuraţi din florile sale, o nimica toată în definitiv. Ceea ce dovedeşte că omul acesta volubil, petrecăreţ, care acorda cu

plăcere interviuri ziariştilor din lumea întreagă, ştia să păstreze cu încrâncenare secretele eului său rezervat şi mândru.

Am parcurs gazetele care relatează sfârşitul lui tragic. Am recitit apoi declaraţiile celor care se pretindeau prietenii săi intimi. N-am depistat decât aluzii privind o ipotetică decepţie sentimentală, un faliment pe care îl presimţea, o boală ascunsă, epuizarea morală a creatorului aflat la zenit şi care nu suportă ideea unei căderi ineluctabile... Toate mi se păreau groteşti. Denotau o proastă cunoaştere a celui implicat.

George n-ar fi putut niciodată să moară din motivele invocate acolo, întrucât acestea nu corespundeau temperamentului unui om care habar n-avea ce înseamnă descurajarea. Viaţa lui era un clocot continuu. Şi nici nu o concepea altfel. Problemele generate de o carieră fulgerătoare îl stimulau. Din greutăţi, conflicte, George obţinea carburantul motorului său creator. Nu ştia să lucreze decât în febra unui cotidian veşnic bruscat – era felul lui de a rămâne stăpân pe destin.

Pentru a se simţi dezorientat, ar fi trebuit, poate, ca lumea să înceteze a se mai roti în jurul lui.

Uneori, aidoma unui matematician ce tânjeşte după hrana zilnică, l-am auzit oftând:

– Ce plictiseală astăzi! Nici măcar o problemă de rezolvat. Nimeni cu care să mă cert. Până mâine e musai să-mi născocesc un duel.

Adevărată emblemă a vremurilor de atunci, duelul în parte reprezenta o modalitate frecventă de înfruntare între oameni pasionaţi de politică, de pictură, de muzică, teatru, femei frumoase ori bucate alese. Era prelungirea firească a violenţei din raporturile sociale şi umane, care domnea în acea epocă şi pe care presa o întreţinea prin articole de o virulenţă extremă. Când te băteai – între „gentlemeni“, se căutau locurile unde să te poţi măsura în tihnă cu arma în mână – de obicei în pădurea Boulogne, la Chaville, sau la Neuilly, pe malurile Senei. Se dezinfectau în prealabil lamele spadelor, iar rănile ajungeau rareori să fie mortale, căci lupta înceta la prima picătură de sânge. Derbedeii din Belville – cei din banda Casca de Aur – se înfrun-

tau, în schimb, cu șișul, la ieșirea de la baluri. Cadavrele lor erau găsite în zori de zi, înspre Bastilia, întinse pe caldarâm.

George integrase perfect moartea în filozofia lui. Avea asupra ei o viziune personală și colorată: un fel de prelungire artistică a vieții. Teoria sa rezulta dintr-o asociație de credințe disparate, spicuite ici și colo, din care scotea efecte surprinzătoare. Nu l-am auzit niciodată pomenind de Dumnezeu – după cum nu vorbea despre concurenții lui din rue de la Paix. Dumnezeu nu figura pe altarul divinităților tutelare pe care George își luase dreptul de a și le alege. Se știa că avea un Bodhisattva chinez, o Afrodită, un Vișnu și o Isis egipteană.

Speranța lui era, așa cum se cuvine, o speranță de artist. Credea într-o lume de apoi pe care o situa aici, pe pământ, ceea ce nu reprezenta decât unul dintre cele mai mărunte paradoxuri cultivate de mintea lui. Bunăoară, își imagina că, după moarte, ar fi fost posibil să renaști în una din propriile tale opere, cu condiția de a te fi gândit la asta măcar o singură dată în viață. Mi-l închipuiam atunci foarte bine încarnat în tunica din mătase albă, pe care o crease pentru Sarah Bernhardt când juca în *L'Aiglon*. Ce senzație sublimă să te mulezi pe acest trup dominat de pasiune și să primești, seară de seară, ovațiile *post mortem* ale lumii bune pariziene! Ce frumoasă-i moartea, când e fiica purei fantezii!

În 1919, s-ar fi zis că dispariția lui George nu mă interesa decât pe mine. Chiar și evocarea lui avea o latură indecentă, din moment ce atâția morți valoroși fuseseră înglobați în memoria colectivă a celor căzuți pentru patrie. Și totuși știam precis că merita o atenție deosebită, fie și numai pentru că se stinsese cu ochii îndreptați spre stelele pe care le tot urmărea cu luneta sa de astronom. În această privință, era vrednicul descendent al lui Valentin Mouchet, câștigându-și un loc în pantheonul de pulbere al zonei Champs-Élysées, alături de atâtea alte spirite superioare și neapreciate cum se cuvine.

Lui George îi plăcea să trăiască în lux și belșug. Apetitul său pentru plăceri atingea cote fenomenale. În anumite perioade ale anului, se alimenta numai cu muzică, pictură, comedie, totul scăldat în *whisky and soda*, fără ca dinamismul lui să pară cum-

va slăbit. După aceea, mânca și bea asemenea celui mai rafinat gastronom. Hrana terestră îmbina plăcerile mesei cu ale spiritului, rafinamentul celor dintâi inspirând perfecțiunea celorlalte.

În urma publicării unei cărți de rețete culinare, al căror autor era chiar el – deși niciodată nu pusese piciorul într-o bucătărie –, George crease un club unde se reunea floarea distinsă a gastronomilor mondeni, cu care semăna teroarea în restaurantele pariziene. Diplomele pe care le decernau acești incoruptibili ai papilelor gustative ajunseseră foarte căutate. Faptul de a fi vizitat de ei era deopotrivă temut și dorit de către toți maeștrii bucătari care aveau propriul lor local.

La un moment dat, într-un restaurant din Saint-Germain-des-Prés, recent deschis, un anumit fel de mâncare i s-a părut lui George execrabil. Comesenii lui au fost de aceeași părere. Numaidecât, bucătarul incriminat a fost adus în fața tribunalului de gastronomi:

– Domnule, mâncarea de aici este o ofensă la adresa bunului gust franțuzesc.

– Credeți, domnule Poupart?

– Întocmai, iar asesorii mei sunt de acord cu mine. Dezonorezi gastronomia franceză.

– Domnule Poupart, îmi permit să vă atrag atenția că am executat rețeta dumneavoastră de varză umplută cu ananas, exact cum ați publicat-o.

Contraatacul era abil, dar George a păstrat avantajul, jonglând cu cuvintele:

– Afirmi că ai *executat* rețeta mea de varză umplută cu ananas?

Luându-i pe clienți drept martori, ca în fața unei Curți cu juri, George s-a ridicat în picioare, rotindu-și privirea:

– *A executat*! Doamnelor și domnilor, l-ați auzit limpede. Infamul și-a recunoscut crima! Lucrul acesta necesită pe loc o reparație.

Sfidându-l cu privirea pe bucătarul încremenit, a continuat:

– Domnule, vom spăla în sânge afrontul dumitale. Te somez să ne batem. Alege-ți arma: țepușa de frigare sau tigaia de prăjit.

Nefericitul bucătar a dat înapoi, în hohotele de râs generale. Nu a cutezat să se ducă la locul de duel – unde George îl aştepta cu martorii săi –, preferând să-şi înghită ruşinea lângă cuptoare şi să aştepte ca timpul să şteargă totul cu buretele.

Prins ziua cu obligaţiile de croitor, iar noaptea cu deliciile epocii sale, George nu mai avea timp – sau chef – să participe la controversele politice. Angajările sale altele decât cele de natură estetică erau momente rare, dar însufleţite de un bun simţ vizionar. A fost dreyfusist cu mult înainte ca Zola să publice *J'accuse*. Împărtăşea ideile lui Jaurès, când acesta apăra pacea civilizatoare şi condamna barbaria războiului. L-am văzut în mijlocul câtorva sufragete, încercând să ia cu asalt Adunarea Naţională, ca să obţină drept de vot pentru femei. Împreună cu un comitet de apărare anume creat, s-a opus apoi instalării unei linii de tramvai pe Champs-Élysées, întrucât ţinea să ferească zona de un modernism inestetic şi zgomotos. George avea idei despre orice, dar ele nu erau ideile oricui.

Stranie senzaţie aceea de a recunoaşte, bătând cu piciorul în pământ, că de fapt mă înnebuneam după pulberea lui George. Simţeam mereu prezenţa lui în spate. Simţeam privirea sa intensă peste umărul meu. Şi probabil că el îmi îndruma condeiul, atunci când am aşternut pe hârtie primele rânduri. Se ştie că spiritele superioare au puterea de a se amesteca în toate.

74

Pe atunci, fiecare zi venea cu câte o nebunie în materie de artă. Contemporan cu impresionismul, George lua, sistematic, partea noutăţii, în caz că o vedea tinzând spre epurarea formei. Fusese un înfocat apărător al pictorilor nabişti, apoi al fauviştilor, ale căror cutezanţe îl încântau. În paralel, cumpărase câteva pânze de la un spaniol necunoscut, întâlnit la Bateau-Lavoir, care semna Picasso. El, care nu simţise nici o atracţie deosebită pentru florile naturale, avea în biroul său opt variante

ale celebrelor *Nymphéas* de Monet. Excesiv în toate, George nu știa să iubească senin. Adora sau detesta, cu egală virulență.

Nu își manifesta caracterul violent decât în apărarea artei, ca de pildă la vernisajul Salonului de Toamnă, unde se prezentau, printre altele, operele lui Matisse, Braque, Rouault, Utrillo, Dufy – tineri rebeli, ce sugerau forma mai degrabă prin culoare decât prin desen, pictând ceruri galbene, copaci stacojii, chipuri verzi, înconjurate de curcubee țipătoare. În ziua aceea, George și prietenii lui i-au înfruntat pe agenții de poliție veniți să dea jos o pânză de Van Dongen, considerată de unii scandaloasă. Am auzit atunci, printre vociferările criticilor indignați, următorul schimb de cuvinte, absolut savuros:

– Dar se poate, domnilor agenți de poliție, de ce vă luați de un nud fără apărare?

– Fiindcă nu e îmbrăcat! Ordin de la domnul prefect Lépine.

Deși nu s-ar zice că poliția n-a avut de furcă, autoritatea a rămas de partea legii, iar nudul în chestiune a dobândit o celebritate fără egal pentru o operă a fauvismului.

Calitățile de „duelgiu“ făceau din George un polemist de temut. Criticii recunoscuți evitau să-l înfrunte în public. Cu el, orice încrucișare de săbii pe plan oratoric risca să se termine printr-un duel adevărat. Îmi amintesc de o discuție la Café de Paris, în perioada Expoziției universale a secolului, cu privire la stilul „nouille“, o artă decorativă la modă, pe care George nu o suporta. Altercația verbală cu un tânăr îndrăzneț s-a sfârșit în zori de zi, pe insula Jatte. Ca de obicei, George îl lăsase pe opozantul său să aleagă arma:

– Domnule, alege, bastonul sau sabia!

Cum celălalt optase pentru sabie, George se mărginise să-și ia propunerea în sensul riguros al cuvintelor. Așa că se prezentase împreună cu martorii, înarmat cu un baston de luptă. Scrimer excelent – se antrena cu un maestru de mai multe ori pe săptămână –, l-a articulat exact între picioare pe nefericitul apărător al stilului „nouille“, făcându-l să se tăvălească prin iarbă. Deși nu prea ortodoxă, lovitura lui a fost de o mare eficacitate. Pe drum, la întoarcere, l-am întrebat:

– Zău așa, George, de unde ți-a venit ideea asta trăsnită să-l pocnești pe bietul om sub pântece?

– Care va să zică ai remarcat? Aveam ce-aveam cu virilitatea lui.

– Dar nu e prea *fair-play*!

– Bineînțeles, însă și el vroia să mă curețe. Prin urmare, ori „bănuții“ lui, ori viața mea.

I-am salutat butada cu un hohot de râs. El a continuat:

– Înainte să vin, am fost informat că ageamiul ăsta se însoară mâine. În halul în care l-am lăsat cu bărbăția, mă îndoiesc să mai fie în stare de ceva, niște săptămâni bune de-acum încolo. Va fi pedeapsa lui. Cum să-l fi iertat, dacă îi place stilul „nouille“?

George avea harul de a face să răsară burlescul dintr-o situație dramatică. Viața și veselia înainte de toate. Spăla insultele în sângele vioi al umorului, socotindu-se răzbunat când își făcuse de râs adversarul. Așa era spiritul său – reflexul unei epoci vesele și nepăsătoare.

Eu, cronicarul acestei comedii permanente, mă delectam cu astfel de întâmplări, relatându-le apoi, cu pitorescul și grosolănia lor, cititorilor mei din provincie. M-am întrebat adesea ce imagine își făceau ei despre viața pariziană, despre George Poupart și semenii lui. Nu pomeneam decât de trăsnăi mondene, de petreceri somptuoase, de concerte, lux, toalete, trăsuri splendide, premiere teatrale – toată existența rafinată pe care o duceau capetele încoronate, prinții, bogătașii străini și cei mai mari artiști, care dădeau fuga aici din cele patru colțuri ale lumii. Parisul, far estetic al lumii, consacrat prin recentele lui Expoziții universale, atrăgea tot ceea ce exista mai bun în materie de bărbați înnebuniți după plăceri și frumoase elegante.

Expoziția universală din 1900 venise la momentul potrivit pentru a ne ajuta să mai uităm un pic de afacerea Dreyfus și de necazurile noastre cu Anglia. Nu se mai vorbea despre fortul Chabrol, despre războiul din Transvaal, despre atentatele anarhiste sau complotul naționalist din anul precedent, care fusese cât pe-aci să arunce Franța în războiul civil. Timp de șase

luni, cât durase expoziția, patruzeci și opt de milioane de vizitatori – Franța nu număra pe atunci decât treizeci și șapte de milioane de suflete – au descoperit un Paris costumat ca pentru carnaval.

Pavilioanele expozanților veniți din lumea întreagă se înălțau în cartierul des Invalides, pe Champ-de-Mars, la Trocadéro și pe Champs-Élysées. Orice marfă era oferită într-un spectacol feeric. Orice activitate economică presupunea o plimbare încântătoare. Mergeai cu vagonetul în fundul unei mine, traversai Rusia în Transsiberian. În pavilionul de optică, pătrundeai într-o picătură de apă din Sena, mărită de zece mii de ori. Ce oroare! La Diorama, se călătorea în Laponia, în urmărirea renilor. În Île de la Cité, Evul Mediu își expunea străvechile dughene de pe rue des Remparts, tejghelele zărăfiilor de pe Pont-au-Change, temnițele înspăimântătoare din Grand Châtelet. De jur-împrejurul acvariului – umplut cu apă de mare adusă de la Trouville –, Trocadéro devenea oază, medina sau citadelă, cu sukuri, îmblânzitori de șerpi, dansatoare din buric. Sub Turnul Eiffel, se ascundea un sat tonkinez, cu jonci și femei cu pălării conice, care mestecau betel. Pentru culoarea locală, fusese adus și un bătrân elefant cambodgian pe nume Chérie. Nu departe de acolo se găsea o reproducere a templelor din Angkor, recent descoperite, care aveau să marcheze atât de mult spiritele celor veniți să le vadă.

Grație energiei electrice, niște trotuare rulante, cu trei viteze, permiteau vizitarea kilometrilor de expoziție fără a te obosi prea mult. Peste tot triumfa electricitatea. Capitala se mândrea cu lumina ei. Noaptea, poarta monumentală, aflată în apropiere de Grand-Palais, îți lua ochii cu albul său sidefiu. Sena, scăldată în razele reflectoarelor, își rostogolea apele violete, cu unduiri în nuanțe de „gușa porumbelului“ sau de roșu-închis. Cerul era brăzdat de curcubee strălucitoare. Fântânile iluminate împroșcau paiete de argint. Până și arborii dădeau iluzia unui frunziș din metal aurit. Cu electricitate se urneau trenuri, se învârteau carusele, se circula cu metroul între Vincennes și Maillot, pe sub caldarâmul Parisului.

Prezentările de artă se făceau la Grand și la Petit-Palais, construite în doi ani special pentru această ocazie, împreună cu Pont Alexandre III și gara d'Orsay. Cele patru monumente – în întregime din piatră sculptată – rămân adevărate giuvaiere ale stilului „început de secol", pe cât de admirat, pe atât de hulit. La capătul lui avenue de l'Alma, Rodin își expunea, solitar, ultimele opere. Era unicul sculptor parizian căruia organizatorii nu-i dăduseră nici o comandă, fiind considerat prea modern. George discuta cu el despre lucrările sale *Bustul lui Balzac, Burghezii din Calais* și *Poarta Infernului.* În paralel, profita de încântarea pe care i-o suscita Expoziția pentru a-și reînnoi sursele de inspirație. Fusese cucerit de grația sariurilor indiene, de faldurile chimonourilor japoneze, de pliurile mătăsurilor chinezești, de frumusețea turbanelor din Pendjab. Descoperea în costumele populare o bogăție de culori și niște asociații de tonuri pe care nici nu le bănuise. Introduse treptat în noile modele, aceste elemente au dat ulterior o tușă exotică tuturor colecțiilor lui de lux.

George a contribuit cu prisosință la înfrumusețarea vremurilor sale. Femeia era pânza lui, țesătura – paleta de culori, iar foarfecele – pensula. A născocit o modă cu totul ruptă de tradiția secolului ce se încheia. Silueta feminină s-a metamorfozat, s-a alungit, eliberată prin dispariția corsetului.

Corsetul. Ah, strașnicul instrument de tortură pe care femeile și-l impuneau de generații întregi, fiindcă trebuia să suferi ca să fii frumoasă! Or, George a adus ideea frumuseții fără mortificare. Gata cu femeia „obiect decorativ", imuabilă păpușă de porțelan, țeapănă, pusă pe jos, pe scaun, într-o trăsură, cu bustul comprimat, cu sânii striviți, cu respirația întretăiată, cu șoldurile și picioarele pierdute sub o mare de jupoane, cu capul transformat în jardinieră ambulantă. Rigidității paralizante, el i-a preferat suplețea trupului neîngrădit. A înlocuit volanele apretate prin unduirea plină de naturalețe a țesăturilor ușoare. Femeile pe care le îmbrăca și-au recăpătat formele proprii, o senzualitate grațioasă și discretă, datorită căreia dobândeau o nouă putere de seducție.

Ştiam puţine lucruri despre copilăria lui George, despre adolescenţa şi anii săi de formare. Nu îi văzusem părinţii decât în fotografie. Marchizul de Cantevieille murise ruinat, atunci când George, cu diploma de bacalaureat în buzunar, tocmai intrase la Worth, pe rue de la Paix, pentru a învăţa meseria de creator de modă. Într-un articol din *Petit Parisien*, povestea cum se desfăşurase educaţia lui estetică. Edward îl ducea adesea la Luvru, unde îl ajuta să descopere legile compoziţiei la Delacroix. Pe statuile din Antichitate, îl punea să aprecieze graţia pliurilor şi a faldurilor, aşa cum apăreau ele în marmură. La Notre-Dame, analizase îndelung culorile strălucitoare ale vitraliilor din Evul Mediu. Gustul său artistic se formase, astfel, mai mult în contact cu anticii, decât cu contemporanii săi.

În timpul călătoriilor, George vizita palate, muzee şi catedrale, care constituiau o inepuizabilă sursă de inspiraţie. La Paris, trecea lunar pe la Luvru şi nu rata niciodată un vernisaj de pictură, indiferent de operele expuse.

De la mama sa, George moştenise spiritul independent. De câte ori nu o auzise drăcuind împotriva servituţiilor corsetului – cu şireturile lui de doi metri –, pe care îl numea „bastilia echipamentului feminin“!

– Află, micuţul meu George, că omul care ne va elibera din această oribilă silnicie va intra în Istorie ca binefăcătorul femeii. Cât despre cel care ne va acorda dreptul de vot, ei bine, el va merita recunoştinţa noastră eternă.

Clémence rebela, Clémence aristocrata murise şi ea, fără să-şi fi văzut împlinite visurile sale feministe.

75

Din acea noapte tragică, nu mai văzusem locuinţa lui George. M-am dus până acolo. Era la doi paşi de biroul meu. Saint-Philippe-du-Roule veghea asupra unui schelet calcinat. Mă obişnuisem cu astfel de imagini. Din frumosul palat de secol

XVIII, nu mai rămăsese decât un morman de moloz și grinzi, din care ieșeau niște bucăți de zid năpădite de buruieni și mușchi. Locul devenise terenul de vânătoare al pisicilor din împrejurimi. Deslușeai în iarbă potecile tainice croite de ambuscadele și amorurile lor.

Am străbătut grădina. Bătrânii castani rămăseseră singurii supraviețuitori ai dezastrului. În rest, totul fusese distrus sau jefuit. Statuile dispăruseră. Fântâna în formă de cochilie era sfărâmată în mai multe bucăți. Peronul și terasele de granit roz fuseseră demontate piatră cu piatră, de niște vizitatori prea puțin scrupuloși. Portalul dinspre stradă, proptit din interior, mă ducea cu gândul la un individ complet mutilat, ce se mai ținea în picioare doar mulțumită unei aparaturi improvizate. Pe partea cealaltă, sub blazonul familiei Cantevieille, se mai distingeau încă urmele literelor din aramă încrustate în piatră: GEORGE POUPART. Metalul fusese smuls.

Locuitorii cartierului nu mai băgau în seamă palatul ruinat. Îl integraseră în peisajul lor cotidian, alături de toți cei dragi pe care îi pierduseră. După atâtea evenimente cumplite, cine își mai amintea de faptul că în măreața clădire năruită funcționase, până acum câtiva ani, una dintre cele mai prestigioase case de modă din lume? Nu era femeie elegantă în Paris care să nu-i treacă pragul cu convingerea că intra în templul șicului parizian. Chiar și mie îmi venea greu să cred că în această grădină lăsată în paragină se desfășuraseră cândva niște sindrofii splendide – cum nu vezi decât în reprezentările onirice –, la care George invita celebritățile din vremea sa. Desigur, reginele lumii bune pariziene nu uitaseră că, în stridiile lor, George le servea șiraguri de perle rare și că măreața Isadora Duncan, amețită de valurile parfumurilor din Arabia, dansa în fața lor pe o arie de Bach, sub clar de lună, în acordurile unei orchestre ascunse după tufișuri... Nici balurile mascate, la care George comanda câte un costum pentru fiecare invitat, astfel ca toți să fie în armonie cu tema seratei... Nici petrecerea Noilor Bogătași când, pe mese, găseam grămezi de monede de aur, pe care ni le aruncam unii altora, umplându-ne pumnii... Iată cum se trăia în vechea casă a fami-

liei Poupart – într-o atmosferă feerică, aidoma unui basm din *O mie și una de nopți*. Toate acestea vor fi considerate, probabil, indecente. Dar ce articole frumoase scoteam de aici!

Între timp, de cealaltă parte a Senei, domnul Caillaux, cu miniștrii în jurul lui, încerca să rezolve o gravă criză politică, ajunsă pe punctul de a degenera în conflict armat cu Germania, din cauza unei canoniere numite Panther, care bombardase portul marocan Agadir. Ne aflam la un pas de război. La palatul Cantevieille, lumea se prefăcea a crede că era vorba de un joc al politicienilor, o partidă de pocher mincinos, cum se întâmpla adeseori, când cu Prusia, când cu Anglia. Fiecare cu plăcerile lui.

George moștenise palatul la moartea mamei lui. Totodată, primise un săculeț cu scuzi, ultimii din comoara chivernisită de strămoșul „mississippist". Pe patul de moarte, Clémence îi spusese fiului ei:

– Păstrează aurul ăsta ca pe un talisman. Nu te atinge de el niciodată.

George i-o făgăduise, după care, cum nu punea nici un preț pe promisiunea făcută unei moarte, se grăbise să schimbe monedele pe cincizeci de mii de franci.

Cu câțiva ani înainte, Edward îi lăsase moștenire titlul de marchiz într-un mod foarte somemn:

– Fiule, promite-mi că ai să păstrezi acest titlu în familie.

– Îți jur, tată.

– Prea bine. Acum, pot să mor împăcat.

După dispariția lui Clémence, George se grăbise să cedeze titlul nobiliar posesorului domeniilor Cantevieille, nespus de fericit să-l dobândească.

Cu cei o sută de mii de franci astfel adunați, își crease propria casă de modă în cartierul Saint-Honoré, o nebunie pe care concurenții de pe rue de la Paix o priveau amuzați. Cei mai indulgenți îi preziceau șase luni de existență înainte de a fi declarat falit. George rezistase cincisprezece ani. Între timp, devenise cel mai mare. Tradiția impunea corsetul, rochia foșnitoare măturând pământul, încărcată cu volane vaporoase,

cu bentițe încrețite aplicate pe material, cu podoabe în strapontină, cu mâneci înfoiate, asimetrice. George lăsase astfel de lucruri în seama vechiturilor din veacul al XIX-lea. Rochia gândită de el avea să fie un simplu furou scurgându-se liber în lungul trupului, ca apa unei fântâni. Acest stil de o sobrietate naturală dădea un mers unduios, deopotrivă cast și provocator, simbolul unei libertăți de mișcare neobișnuite pentru femei.

În ziarele vremii, n-am găsit decât câteva rânduri în care să se menționeze instalarea noii case de modă, departe de sanctuarul de pe rue de la Paix. Sub titlul „O vitrină care îți ia ochii", un cronicar de la *Temps* saluta această inițiativă îndrăzneață și descria vitrina plină de culori vii, unde George expunea modelele create de el. Noutatea stilului nu lăsa pe nimeni indiferent, iar originalitatea coloritului suscita comentarii contradictorii. Deja se discuta aprins în îmbulzeala zgomotoasă ce se forma pe trotuar. În timpul plimbărilor în caleașcă, femeile cochete de pe Champs-Élysées făceau un ocol prin cartierul Saint-Honoré, zăbovind în fața acestei vitrine fascinante.

George dăduse o mare lovitură tradiției. Înaintea lui, moda feminină presupunea forme voluminoase, conformiste și nuanțele spălăcite, triste de-ți venea să caști, cărora li se dădeau nume ridicol de poetice: era vremea movului-de-leșin, a coapsei-de-nimfă, a hortensiei-bleu-pal, dulcegării anemice care nu se potriveau deloc cu un stil pe care George îl vroia agresiv și cuceritor.

Instalându-se la vest de Paris, în apropiere de Champs-Élysées, George se îndepărtase de clasicismul decadent. Aidoma prietenilor săi – pictorii independenți – se situase intenționat în afară pentru a face revoluția, așteptând ca publicul să preia concepțiile sale de avangardă. Pentru toaletele lui, a adoptat albastrul-regal, roșul-de-mac, galbenul-strălucitor, violetul-luminos, o întreagă gamă de tonuri-pastel inspirate din incunabulele și vitraliile de la Notre-Dame. Împrumutase de la nabiști asociații de culori necunoscute în sfera confecțiilor de lux. Toate acestea încântau o clientelă dornică de schimbare. Valorile consacrate au devenit foarte repede desuete. Femeile s-au supus cu delectare noului despotism estetic al celui pe care l-au numit Prințul Fanteziei.

76

Tot răscolind amintirile, imaginea lui George îmi injecta din nou în vene drogul ei de miere. Simțeam că devin iarăși un fel de pasărea colibri, așa cum fusesem pe timpul vieții lui. Dacă stăruiam, puteam să mai zburătăcesc încă multă vreme în jurul rămurișului stufos, care nu făcea decât să-mi blocheze accesul la taina substanței sale.

Pentru a înainta cu ancheta, trebuia să mă sustrag acestei fascinații alienante, să elucidez misterul, îndepărtând momelile întinse cu malițiozitate în calea mea. Se impunea să operez metodic, minuțios, ca un adevărat profesionist. În primul rând, urma să mă interesez de corpul lui George fiindcă, oricât de ciudat ar putea să pară acum, după atâta vreme, nimeni, din câte știam eu, nu îngropase resturile sale într-un loc potrivit, de parcă un astfel de act ar fi fost contrar bunului simț.

Așa și era, din moment ce cadavrul lui George, lipsit de mormânt, nu avea o realitate tangibilă. Rămânea un semn de întrebare suspendat în timp. Responsabilitatea în această privință revenea poliției. Potrivit unor concluzii pe larg prezentate în presă, rămășițele lui pământești fuseseră arse, apoi transformate în cenușă la dogoarea jarului. Pe moment, toți cei care îl cunoșteam pe George consideraserăm explicația liniștitoare, întrucât concorda deplin cu părerea lumii despre el. Dezintegrarea lui în fărâme infinitezimale o consideram firească, având în vedere caracterul volatil al personajului, deși un asemenea lucru ni s-ar fi părut de neconceput pentru oricine altcineva.

De atunci, mi-am revizuit opinia. Cunoscusem războiul, cu grozăviile lui. Văzusem bombardamente, nenumărate corpuri umane calcinate. În plus, la birou, puteam consulta în voie fotografiile incendiului care făcuse o sută douăzeci și cinci de victime la Bazarul Carității, în cursul unei reprezentații cinematografice date în scopul strângerii de fonduri pentru opere de binefacere. Aflasem că trupurile, chiar și carbonizate, păstrează în rigiditatea lor o aparență omenească. Un cadavru aruncat în flăcările unui incendiu nu dispare ca un fum; rămân din el frag-

mente ce pot fi identificate. Prin urmare, mă gândeam că George nu pierise în foc, așa cum ne pripisem noi să admitem.

Mă vedeam confruntat cu o enigmă polițistă. Dacă dădeam de resturile corpului lui George, dețineam în parte cheia misterului. După aceea, trebuia să stabilesc motivațiile profunde ale actului său, sarcină dificilă, căci victima și ucigașul erau una și aceeași persoană, poate aspectele opuse ale unei dedublări a personalității. Ideea mă atrăgea serios, întrucât îmi oferea ocazia de a scormoni latura puțin cunoscută a existenței lui, cea care îmi fusese interzisă cât timp trăise.

Pentru a delimita mai bine problemele, am trasat pe o coală de hârtie trei cercuri concentrice, în interiorul cărora am scris numele persoanelor care, în măsuri diferite, îl cunoscuseră pe George, aflându-se în preajma lui, fie la muncă, fie în viața de bărbat dornic de plăceri. O dată întocmită lista, îmi rămânea să-i găsesc pe cei vizați și să-i fac să vorbească.

Înainte de a mă apuca de cercetările propriu-zise, m-am dus să dau o raită pe la palatul Cantevieille, pentru a mă familiariza cu locul. Nu așteptam nimic hotărâtor de la o asemenea vizită; cel mult, un fel de punere psihologică în temă. De data asta, m-am strecurat cu prudență printre zidurile înnegrite de fum, străbătând parterul, unde zăceau presărate bucăți din planșeele surpate, resturi de grinzi, dărâmături de toate felurile. Numai rămășițe neutilizabile. Tot ceea ce reprezenta o valoare comercială dispăruse.

Într-un colț al fostului salon unde George își făcea prezentările de modă, am remarcat o înjghebare rudimentară din cărămizi sparte, puse unele peste altele. Era un fel de masă grosolană, cum își construiesc copiii când se joacă de-a bucătarii în grădina casei. Pe masă se aflau niște flori uscate, dispuse în cerc și cu tulpinile legate printr-o sfoară. În centrul acestui rotund se găsea un păhărel din porțelan chinezesc, plin cu apă de ploaie, pe fundul căruia se vedea un fel de depunere neagră. Lângă zid, în preajma unui mic vas ciobit, răsturnat de vreo pisică în drumul ei, se aflau împrăștiate resturile unor bețigașe – cum presupuneam eu – din tămâie. Am dedus că niște copii din cartier practicaseră cine știe ce rituri magice, inspirate din po-

vestirile vreunui explorator. De jur-împrejur, răspândite pe jos, am zărit și alte flori, intrate în descompunere.

M-am hotărât să plec, nu înainte însă de a mai arunca o privire soclurilor din granit în formă de coloană, dispuse de-a lungul aleii ce străbătea grădina. În perioada anilor dinainte de război, văzusem expuse acolo statuia lui Isis, a Afroditei și a unui Vișnu din aur. O a patra statuie – un Bodhisattva din jad – nu făcea parte din acest decor. George îl socotea de o frumusețe atât de emoționantă, încât se simțea fascinat de el, ținându-l închis într-o încăpere, pentru plăcerea exclusivă a ochilor lui. Nimeni nu putea să-l contemple. Nici măcar eu nu-l văzusem vreodată. Acest Bodhisattva era o legendă. Îmi aduc aminte că l-am auzit pe George povestind cum descoperise în vechea sculptură chinezească esența frumuseții, măreția metafizică absolută. Nimic, spunea el, nu îl reconforta mai mult decât surâsul indulgent al acelui chip. Într-adevăr, unii se îndoiau de existența fabuloasei statui, interzise privirii simplilor muritori, deasupra cărora George avea destul de des tendința să se situeze.

M-am strecurat dincolo de gard. Pe cealaltă parte a străzii, o femeie între două vârste, durdulie ca o pâine rotundă, mă privea buimăcită, cu mâinile încleștate pe coada măturii. M-am îndreptat spre ea, dându-mă drept un cumpărător în căutare de terenuri pentru construcții:

– Nu știți cumva dacă palatul ăsta e de vânzare?

Femeia s-a holbat la mine, de parcă ar fi avut în față un bezmetic scăpat de la azil.

– Vreți să locuiți în el?

– Nu, nu, stați liniștită. Aș înălța o casă nouă.

– Pisicile din cartier nu vor fi mulțumite.

Femeia era bănuitoare. Ținea cu pisicile. Întorcându-mi spatele, s-a apucat să mături din nou în fața imobilului său, fără a-mi fi răspuns la întrebare. Am insistat:

– Nu știți totuși dacă palatul e de vânzare?

– Domnule dragă, habar n-am. Presupun că dacă era așa, ar fi scris undeva pe ușă. Eu una sunt de patru ani portăreasă aici și n-am auzit pe nimeni că ar vrea să vândă dărăpănătura asta. Cine, Doamne iartă-mă, s-o ia!? Se zice că locul e blestemat.

– Dar de ce?

– Vă spun și eu ce spun oamenii. Locul e blestemat. Se pare că a murit acolo cineva și nu i s-a descoperit niciodată trupul. Recunoașteți că un mort fără cadavru nu vezi pe toate drumurile.

– Prin urmare, nu cunoașteți numele proprietarului?

– Păi nu v-am spus că a murit!? Dumneavoastră, care știți să citiți, găsiți numele lui deasupra ușii.

– Dar copiii se mai duc să se joace în grădină?

– Nici vorbă, asta-i bună! În primul rând, e periculos, pe urmă le e prea frică de fantomă. Doar pisicile ce se mai încumetă pe-acolo, noaptea.

– Și totuși am văzut niște flori tăiate, puse pe un fel de altar făcut din cărămizi vechi.

Intrigată de remarca mea, femeia și-a schimbat atitudinea. S-a apropiat, strângându-și șalul în jurul umerilor și mi-a șoptit pe un ton confidențial:

– O fi chinezul care mai vine uneori cu un buchet de flori învelit în ziar.

– Și ce face înăuntru?

– Habar n-am. Doar nu vă închipuiți că mă încumet să-l spionez și să mă trezesc deocheată, sau chiar omorâtă!?

– Dar vine des?

– L-am zărit de două-trei ori. Eu nu stau însă toată ziua să supraveghez venirile și plecările trecătorilor! Am atâtea treburi pe cap! Ultima oară era în octombrie, puțin înainte de armistițiu. A coborât dintr-un automobil de culoare deschisă, pe care l-a lăsat acolo, lângă precupeață. Mi s-a părut un chinez foarte la locul lui... La urma urmei, poate că el o fi noul proprietar.

– Era tânăr?

– Cam la vreo cincizeci de ani. Dar e posibil să mă înșel. Indivizii ăștia, tineri sau bătrâni, seamănă foarte tare între ei.

I-am mulțumit portăresei care susținea că nu știe nimic, dar de la care aflasem atâtea lucruri. Presimțeam că individul despre care vorbise – chinezul – nu era altul decât Shu-Li, șoferul și omul de încredere al lui George. Numele lui figura în centrul cercurilor mele concentrice, ca martorul numărul unu.

77

Cunoscuți în Paris ca „maestrul Poupart și umbra lui chineză“, George și Shu-Li alcătuiau un cuplu stăpân-valet de o nepotrivire extraordinară. Contrastul între slăbiciunea asiatică a unuia și rotunjimile pariziene ale celuilalt îi inspira pe nenumărați caricaturiști ai vieții mondene.

Shu-Li făcea cinste celor din rasa lui, cu fizicul său smochinit, cu privirea șireată și cu caracterul ponderat, ce-l făcea să rămână impasibil în orice împrejurare. Dacă stăpânul lui stârnea furtuni peste tot pe unde trecea, Shu-Li era ochiul ciclonului: cumplitul vânt se învârtejea în jurul său, fără să-l afecteze. Funcția lui îi impunea să slujească drept șofer croitorului în cele mai neînsemnate deplasări urbane, sau drept pasager resemnat, atunci când George se urca la volanul berlinei, hotărât să doboare vreun record de viteză pe drumul spre Versailles. Odată, am fost invitat la una dintre aceste tentative nebunești. În timp ce stăpânul lui, instalat la volan, gonea de mânca pământul, stârnind nori de praf, Shu-Li își făcea de lucru numărând animalele zdrobite. În final, George îl întrebase, cu glasul vibrând de excitare:

– Ia spune, amice, care sunt rezultatele cursei?

Shu-Li îi răspunsese atunci, cu un aer imperturbabil:

– Stăpâne, astăzi am fost ceva mai buni la arici și rațe. Dar am rămas mult sub posibilitățile noastre în ceea ce privește pisicile, găinile și câinii.

– Ne vom strădui să ieșim mai bine data viitoare.

În viața obișnuită, Shu-Li reprezenta pentru George mult mai mult decât un simplu servitor. Influența exercitată asupra stăpânului său se întindea până la gândurile cele mai profunde ale acestuia. Devenise guru, confident, medic personal și – cum aveam să aflu cu ocazia anchetei – furnizorul lui de opiu din Bénarès.

Pe fascinantul personaj, George îl adusese dintr-o primă călătorie în Statele Unite, unde fusese să-și prezinte confecțiile de lux. În loc să-i cadă cu tronc vreo reproducere a statuii Libertății luminând lumea, vreo podoabă capilară de șef indian ori vreun caiman din Florida, pe care ar fi putut să-l plimbe în

lesă pe Champs-Élysées, el se lăsase sedus de ciudățenia acestui omuleț, în care ghicea farmecul profund al misterelor Asiei.

Îl cunoscuse la bordul navei Île-de-France, în plin Atlantic. George suferea de onixis, așa că, într-o bună zi, a apelat la serviciile unei persoane competente. Apăruse Shu-Li, aplecat până la pământ și declarându-se pedichiurist cu patentă, din Canton. Numaidecât se și pusese pe treabă. Folosindu-se de niște instrumente fine din bambus, degajase, tăiase, curățase unghiile de la picioare cu o dexteritate admirabilă. George a crezut că visează. N-a suferit deloc pe parcursul operației – atât de dureroase, când fusese efectuată de alte mâini decât cele ale chinezului. Era o minune! Îndemânaticul practician deținea secretul anestezierii zonei prin înfigerea unor ace în laba piciorului și de-a lungul gambei.

Știința eclectică a lui Shu-Li mai rezerva și alte surprize. Se pricepea la medicina chinezească, pe care o exercita ocazional. Șofer excelent, era capabil să repare aproape orice pană de motor. Practica budismul fără prea mare înfocare, dar cunoștea povestea majorității divinităților acestui cult. Întrucât călătorise în toate cele patru colțuri ale lumii – urmându-și stăpânii întâlniți pe marile pacheboturi –, învățase să vorbească limbile cele mai uzitate, fiind un interpret universal. Știa graiul mandarinilor încă din copilărie. Vorbise franceza la Hanoi, unde tatăl său, doctor de profesie, se instalase împreună cu familia. Folosise engleza la New York, spaniola la Manila, germana la Londra – în serviciul ambasadorului Prusiei – și rusa la Sankt-Petersburg, ca medic personal al unei mari dansatoare de balet, ce suferea din cauza unghiilor încarnate. Dacă aventurierii merg acolo unde îi duc picioarele, Shu-Li străbătuse lumea potrivit hazardului impus de îngrijirile pe care le dădea bogaților posesori ai acestor membre.

78

A-l găsi pe Shu-Li în Parisul de după război nu mi se părea o încercare insurmontabilă, deși nu mai știam nimic de el din

noaptea incendiului. La puțină vreme după mobilizarea generală, un prieten îmi spusese totuși că, într-o zi, îl zărise la volanul mașinii lui George, în mijlocul unui val de taxiuri pariziene care se grăbeau să transporte trupe pe frontul de la Marna, unde se urmărea oprirea înaintării inamicului. Faptul că Shu-Li păstrase berlina bej constituia un amănunt important pentru ancheta mea, întrucât un chinez atât de tipic conducând o mașină atât de remarcabilă nu putea trece neobservat. Ca toți posesorii unui vehicul cu motor, omul frecventa, în mod inevitabil, prăvăliile pentru automobile, instalate pe Champs-Élysées, fie și numai ca să-și cumpere carburant sau să-și schimbe pneurile. La nevoie, aș fi fost dispus să-mi continuu cercetările întrebându-i pe toți vânzătorii și mecanicii de pe bulevard.

Lectura anuarului *Bottin Didot*, pe care îl aveam pe birou, mi-a mai domolit un pic înflăcărarea, făcându-mă să operez o primă selecție. Am numărat douăzeci și două de adrese pentru mărci franțuzești ori străine, și altele vreo cincisprezece pentru repararea caroseriilor. Totalul mi s-a părut abracadabrant. Deși trăisem această invazie înainte de război, nu-mi dădusem seama până atunci de amploarea pe care o căpătase. În câțiva ani – cei dintâi ai secolului – zona Champs-Élysées fusese basculată cu totul în epoca automobilului. O treime din negoțuri era consacrată acestui vehicul, în timp ce ultimul negustor de cai ajunsese pe punctul de a-și închide porțile, din lipsă de clienți. Magistrala rezidențială de altădată, pe care lumea întreagă o admira pentru farmecul ei solemn, devenise o mare arteră comercială, cu o atmosferă febrilă, bulevardieră. Hotelurile imense, cu sute de camere și apartamente somptuoase, agențiile bancare, magazinele cu produse de lux, casele de modă, sălile de expoziție răsăriseră pe ruinele palatelor particulare, cu insulițele lor de verdeață. Asistai acum la o înflorire spectaculoasă a vitrinelor, firmelor, panourilor multicolore de un gust dubios, care sluțeau peisajul. Reperele mele erau complet zdruncinate.

Nostalgie. Anii de război provocaseră o ruptură profundă în amintirile mele. Rănile, boala, acumularea traumatismelor îmi mutilaseră în mod straniu memoria, eliminând cu totul trecutul

recent. Mintea mea refuza inevitabilul. Printr-o bizară amnezie selectivă, îmi proiectam amintirile fericite într-o epocă mai veche, transfigurată în mod poetic și lipsită de niște date bine definite. Așa se făcea că, mergând pe bulevard, de la Rond-Point spre Arcul de Triumf, nu regăseam în jur imaginile ce sălășluiau în mine.

Uitasem că majoritatea reședințelor aristocratice de odinioară dispăruseră în favoarea vastelor imobile de raport, cu fațade de o răceală trufașă. M-am oprit câteva momente în fața a două locuințe păstrate uimitor de bine, palatul Le Hon și palatul Païva. Prezența lor m-a impresionat, de parcă aș fi dat peste ultimele vestigii ale unei frumoase citadele de demult. Uitasem apoi că parizienii înstăriți doreau să se instaleze în zona Champs-Élysées nu atât pentru a trăi acolo, cât pentru afaceri. Vechile familii nobiliare, cele din politică, magistratură și finanțe, fugiseră dincolo de Étoile, înspre pădurea Boulogne, unde se mai păstrau încă aleile pentru călărit. Nu mai întâlneam hoinarii ieșiți nepăsători la plimbare, siluetele cunoscute, zgomotele sau mirosurile de altădată. Acel Champs-Élysées al meu – așa cum îl vedeam de pe patul de spital sau de pe fundul unei tranșee – mirosea a baligă de cal, a nădușeală de atelaje, a piele de hamuri, a parfum de femeie și a castani în floare. În prezent, respiram gazele de eșapament, vaporii de benzină și miasmele de ulei ars.

Zbârnâitul mașinilor mici, al taxiurilor, al omnibuzelor cu imperială și al vehiculelor grele cu motor înăbușise pe veci sonoritățile unui trecut minunat. Ultimele cupeuri deveniseră niște curiozități. Se preumblau agale, aidoma spectrelor negre ale unei epoci apuse. Visasem atât de mult să regăsesc farmecul semeț al bulevardului Champs-Élysées, așa cum îl știam eu, încât uitasem că toate astea nu mai existau încă dinainte de plecarea mea la război. M-am trezit oprindu-mă mirat în fața unei guri de metrou cu arhitectură în stil „nouille“ – pe care George îl detesta pe bună dreptate – de parcă aș fi văzut-o pentru prima oară. Data totuși din 1900, anul construirii primei linii.

La jumătatea pantei, Fouquet's căpătase volum ca un burghez bine hrănit. Micuța braserie discretă din amintirile mele

se revărsa acum pe trotuar, oferindu-și terasa unei clientele cosmopolite. M-am dus să arunc o privire în interior. Am văzut cu emoție tejgheaua ornată cu aramă – „Interzis femeilor neînsoțite“, semnat „Direcțiunea“ – unde George și cu mine veneam să bem un pahar la sfârșitul zilei, în compania unor gentlemeni bătrâni, întorși de la cursele hipice și a unor tineri pionieri ai aviației, care-și făcuseră aici un fel de cartier general, numai bun pentru a pune la cale nebuneștile lor isprăvi aeriene. Se vorbea ca între bărbați despre cai, dar mai cu seamă despre cursele automobilistice, aeroplane și femei. Se bârfea într-o ambianță prietenoasă și plăcută. Am căutat să descopăr vreo figură cunoscută. Nimic. Până și chelnerii erau noi. Războiul făcuse victime serioase în rândurile tovarășilor mei de nebunii.

79

Cercetările m-au îndepărtat de Champs-Élysées și m-au purtat înspre rue Notre-Dame-de-Lorette, la „Floarea de jad“, o prăvălioară unde se vindeau curiozități orientale. Am înțeles numaidecât că o apucasem pe o pistă bună, întrucât mașina lui Shu-Li se afla parcată lângă trotuar, curată, strălucind în lumina soarelui, ca pe vremea lui George.

În vitrină erau expuse niște chinezării, de care m-am prefăcut interesat. Intrând în prăvălie, am deslușit, între două bronzuri aurite, silueta imobilă a unei femei încă tinere, ce stătea așezată în spatele unei tejghele lăcuite și ornamentate cu dragoni. Purta, după moda asiatică, o tunică din mătase mov, iar părul îi era strâns la spate într-un coc greu, ca de abanos, străpuns de ace lungi, colorate. Ținea capul ușor înclinat spre umăr și strângea la piept o pisică siameză, plimbându-și, distrată, degetele fine pe spinarea animalului.

O vedeam pe femeie din profil și mă întrebam dacă exista vreo legătură între ea și Shu-Li. În ciuda îmbătrânirii premature a feței, avea un farmec aparte. I-am dat treizeci și cinci de ani,

cel mult. Ceva mai încolo, în fața unei perdele din perle roșii, doi pechinezi moțăiau pe o rogojină, spate în spate, într-o simetrie perfectă, cu botul lor – ca de pui de balaur – proptit pe labele din față. Când am intrat în magazin, clinchetul muzical al clopoțelului de la ușă i-a făcut să freamăte din urechi, ciulindu-le pe jumătate; după ce ușa s-a închis, și le-au pleoștit la loc.

Femeia parcă nici nu mi-a remarcat prezența. Atenția ei era îndreptată asupra pisicii, care torcea tacticos, umplând încăperea de o vibrație surdă și liniștitoare. Am salutat, apoi am înaintat spre tejghea, printre porțelanurile stivuite și copiile de vase Ming. Văzut de aproape, chipul frumos al tinerei avea culoarea veștedă a unui fildeș vechi, dar și fragilitatea lui. Gura ei cărnoasă, cu buzele crăpate, rămânea întredeschisă, vrând parcă să schițeze un surâs, dar întrerupându-l la jumătate. Fruntea bombată, nasul ușor cârn trădau originea sa pariziană, poate din Montmartre. Când, în sfârșit, s-a uitat la mine, m-a frapat privirea ei de sălbăticiune încolțită. Pupilele îi sclipeau cu reflexe de agate. Nu mai văzusem niciodată asemenea ochi.

Femeia aceasta mi se părea cunoscută. Mi-am scotocit în grabă vechile amintiri, fără a izbuti totuși să o situez în memorie. Mă stânjenea fascinația ce o exercita asupra mea. Ca să destram vraja, i-am expus scopul vizitei mele:

– Mi s-a spus că Shu-Li locuiește aici. Suntem cunoștințe vechi, dinainte de război. Aș putea să vorbesc cu el?

La sunetul vocii mele – pe care intenționat l-am înălțat –, prăvălia s-a trezit brusc din lâncezeală. Am perceput un fel de ecou în vibrația arămurilor și a pieselor de porțelan. Câinii au scos niște mârâituri comice, care se vroiau redutabile, postându-se totodată pe șezut – apărători derizorii ai culoarului întunecat ce ducea undeva, în spatele prăvăliei. Femeia a ieșit din visare, zbătându-și pleoapele. Surâsul ei trist pe care părea să-l afișeze mai înainte a făcut loc unei mutre surprinse. A pus pisica jos, spunându-i:

– Du-te, frumusețe, du-te și adu-l pe stăpânul tău!

Întreaga sa frază fusese un uguit din fundul gâtlejului. Apoi, m-a țintuit cu privirea ei tulburătoare și a adăugat:

– Shu-Li e la fumoar. Vine numaidecât.

Pisica s-a întins, după care, în clinchetul mărgelelor din sticlă, a dispărut repejor în spatele perdelei păzite de cei doi pechinezi.

Am început conversația:

– E prima oară când văd o mâță făcând pe mesagerul. Știam de câini, de porumbei... Dar de pisici, niciodată.

– Ciudat, nu-i așa? E ideea lui Shu-Li. Câinele e prea zgomotos, iar clienții din fumoarul de opiu nu suportă lătrăturile.

– Aveți un fumoar de opiu aici?

– Da, în curte. Shu-Li se ocupă de el. Intrarea e pe sub porticul de lângă magazin. Fumați?

– Tutun numai.

– Nu asta numesc eu a fuma. Ați încercat opiul?

– Niciodată.

– N-ar strica s-o faceți. Shu-Li vă poate procura cele mai bune amestecuri ce se găsesc la Paris. Le aduce din Egipt, India și China.

– Nu știam că face negoț cu opiu.

– S-a reprofilat, după ce a încetat să mai fie șofer de taxi. A preluat afacerea de la un compatriot.

– Și nu are necazuri?

– Nu e nimic ilegal, credeți-mă. Comerțul e tolerat, atâta vreme cât totul se petrece cu discreție. Oamenii din cartier știu de existența fumoarului, poliția și autoritățile așijderea. Nimeni nu s-a plâns. Shu-Li se pricepe să-și asigure sprijinul necesar.

– Și chiar vindeți marfa expusă în prăvălie, sau e doar de fațadă?

– Vindem, cum să nu? Afacerile merg bine în această privință. Diverși tonkinezi eliberați din armată își deschid restaurante cam peste tot, mai ales pe bulevarde și în Saint-Germain. Noi le furnizăm vesela, articolele decorative și produsele asiatice, pe care Shu-Li le aduce cu vaporul. Tot el îi ajută să se și instaleze.

Femeia a tăcut. Observase mișcarea discretă a perdelei roșii. Apoi a spus, tare, însoțindu-și cuvintele cu un gest larg al mâinii:

– Hai, intră, bunul meu Shu-Li! Te caută un prieten. Tocmai vorbeam despre tine. Nu mai sta acolo să ne spionezi. Doamne. Dumnezeule, cât e de bănuitor!

Chinezul a apărut, îmbrăcat cu o tunică neagră. I-a încredințat femeii pisica, pe care o ținea în brațe. Ajuns în fața mea, a făcut o serie de temenele, înainte de a strânge mâna pe care i-o întindeam.

– Mă recunoști?

– Domnul Antoine? Sunteți domnul Antoine.

– Ei da, Shu-Li. Sunt Antoine, ziaristul.

– Scuzați-mă, nu v-am recunoscut decât după voce. V-ați schimbat teribil de mult.

– Patru ani de război, rănile, boala... Ce să-ți spun, nici eu nu mă recunosc. În fiecare zi, când mă trezesc, mă întreb prin ce miracol mai sunt încă în viață.

– Mă bucur nespus că e așa. Fiecare cu *karma* lui. A dumneavoastră era de a supraviețui tuturor acestor încercări cumplite.

– *Karma* mea s-ar putea numi George.

– Domnul George?

– Da, George Poupart, fostul tău stăpân. Tocmai de el aș vrea să-ți vorbesc.

– Ah, înțeleg! A murit, știe toată lumea.

Omulețul era tulburat. Din spatele tejghelei, femeia a repetat ca un ecou:

– A murit, știe toată lumea...

– E adevărat. Dar eu fac o anchetă cu privire la dispariția lui, deoarece mă îndoiesc că a murit așa cum am crezut noi.

Shu-Li a aruncat o privire spre femeie, de parcă prezența ei îl jena. Se întunecase la chip, semn că vorbele mele îi tulburaseră pacea. Mi-a spus:

– Până astăzi, n-am vorbit cu nimeni despre întâmplarea de-atunci.

– Liniștește-te, Shu-Li, n-am de gând să public nimic. Am venit ca prieten. Aș vrea să-ți împărtășesc concluziile mele și să îți aflu părerea. În mod cert, tu ești cel care îl cunoștea cel mai bine pe George.

– Atunci, veniţi după mine. Să mergem în fumoar. Acolo, cu o ceaşcă de ceai chinezesc în faţă, putem sporovăi liniştiţi. După aceea, vă duc eu înapoi cu maşina, căci trebuie să fac şi nişte livrări de „iarbă“ pe lângă Champs-Élysées.

80

Aerul era greu, cleios. Stăteam cocoţat pe un taburet din bambus, dinaintea băruleţului unde Shu-Li pregătea ceaiul pe un reşou cu petrol. Vorbeam fără să ridicăm glasul, ca doi complotişti ce se temeau să nu fie surprinşi. Prin uşa fumoarului, răzbăteau până la urechile noastre horcăielile şi murmurele celor câtiva clienţi. Shu-Li mi-a mărturisit că, printre ei, se afla şi un celebru actor de teatru. Le ghiceam siluetele în spatele paravanului translucid, decorat cu flori şi peisaje în genul stampelor japoneze. Stăteau lungiţi pe o rogojină, ţinându-şi capul pe o pernă din lemn, în lumina palidă a unei lămpi cu ulei. O dată cu bălmăjelile lor fără noimă, ajungeau până la noi şi miasmele de ulei ars, amestecate cu izul de răşină atât de caracteristic opiului. Când vreunul dintre fumători trăgea din pipă, vedeam cum fumul se ridica deasupra paravanului la fel ca semnalele indienilor înălţându-se în văzduh.

I-am povestit lui Shu-Li cum descoperisem manuscrisul familiei Poupart, despre care el nu ştia nimic. I-am relatat apoi vizita mea la ruinele clădirii arse şi conversaţia cu portăreasa de acolo, care mă determinase să-l caut. Shu-Li m-a ascultat foindu-se întruna, cu ochii plecaţi, parcă temându-se ca atitudinea lui să nu trădeze vreo urmă de nelinişte. Un zâmbet încremenit brăzda chipul său pergamentos. Ştiam prea bine ce însemna o astfel de expresie pe figura chinezului; traducea o cumpănire intensă.

O dată isprăvită istorisirea, i-am pomenit de îndoielile care mă cuprinseseră acum, după experienţa războiului, cu privire la împrejurările dispariţiei lui George. A recunoscut şi el că o ast-

fel de moarte nu putea fi un simplu accident. Actul era deliberat, fără îndoială, urzit îndelung. Dar din ce motiv? A tăcut, refuzând să meargă mai departe cu elucidarea misterului. M-am simţit frustrat. În ce priveşte dispariţia fără urmă a cadavrului, Shu-Li s-a ferit să formuleze vreo altă ipoteză decât cea care rezulta din concluziile oficiale. Eram convins însă că îmi ascunde ceva. Eram convins că ştie adevărul sau, măcar, că deţine nişte elemente ce ar fi putut să mă conducă la acesta. Deducţiile mele îl încurcaseră. Zâmbetul său forţat îi ascundea destul de stângaci tulburarea. Eu jucasem cinstit şi aşteptam ca, la rândul lui, să procedeze aşa.

– Un pic de ceai?

Omuleţul a servit delicioasa licoare cu încetineala unui ceremonial religios; fiecare gest avea, parcă, o funcţie sacră. Nici nu sorbisem bine prima înghiţitură, când răcnetul unui opioman s-a auzit din fundul fumoarului. Shu-Li a tresărit:

– Scuzaţi-mă. Trebuie să răspund chemării Zânei brune.

Şi a dispărut fără un zgomot, vizibil uşurat să scape câteva momente de compania mea. Parcă plutea prin penumbra difuză din încăpere. Picioarele sale abia dacă atingeau pământul. La întoarcere, mi-a murmurat:

– Artistul... Vroia încă o doză. O să mai fumeze două sau trei pipe, înainte de a urca pe scenă.

A scos o legătură de chei dintr-un buzunar interior şi a descuiat dulapul cu opiu – un dulap mare, încastrat în zid ca o casă de bani. Când a deschis uşa, am recunoscut numaidecât, în partea de sus, aranjată ca o nişă, statuia din bronz aurit a lui Vişnu, pe care o contemplasem atâta în grădina lui George. Imposibil să te înşeli: ea era! Divinitatea, stând în picioare, ţinea discul, ciomagul, cochilia şi lotusul în cele patru mâini modelate cu fineţe. Uimirea mea a fost totală. Credeam că statuia dispăruse.

– Shu-Li, nu-i ăsta Vişnu lui George?

Chinezul s-a întors, încântat de mirarea mea.

– Întocmai.

– E splendid!

– Splendid, într-adevăr.

Shu-Li și-a văzut mai departe de prepararea drogului. A turnat o doză de opiu într-un păhărel – văzusem unul identic pe altarul din mijlocul ruinelor – și s-a prefăcut că închide la loc ușa grea a dulapului. Dar s-a răzgândit și a deschis-o iarăși larg.

– Vă las să contemplați în liniște statuia cât timp pregătesc eu acest „bénarès“. Operația e destul de delicată.

Cu infinite precauții, a turnat peste drog câteva picături de apă călduță, amestecând ușor cu ajutorul unei spatule, până ce pasta a căpătat consistența dorită. A adulmecat-o de două-trei ori, apoi s-a dus să-i servească fumătorului cocoloșul negru, pe care îl ținea în vârful unui ac lung, din oțel.

După ce și-a isprăvit treaba, Shu-Li mi-a explicat că actorul plecase să facă o nouă călătorie pe tărâmurile îndepărtate ale viselor paradisiace. Apoi, așezându-se în fața mea, chinezul a umplut din nou ceștile, în vreme ce eu nu mă mai săturam admirând divinitatea care radia, parcă, o lumină mistică. El a fost cel care m-a scos din contemplație:

– E o statuie fascinantă, nu-i așa? Chiar dacă ai văzut-o de zeci de ori, tot ai senzația că nu o cunoști cu adevărat. Pe mine mă emoționează în fiecare zi. Vă întrebați, probabil, cum de a ajuns aici o asemenea minunăție.

– Exact.

– Răspunsul e foarte simplu. Am cumpărat-o acum doi ani, de la o licitație publică unde se vindeau mobile și obiecte de artă de proveniențe diverse, în folosul victimelor războiului.

Shu-Li se aflase în saloanele de la Elysées-Palace alături de câțiva dintre vechii cunoscuți ai lui George, veniți să-i aducă un ultim omagiu ca participanți la vânzarea operelor luate din grădină. Unii trăgeau nădejdea să descopere silueta dolofană a croitorului, pitit printre cumpărători. Știindu-l pe George capabil de orice, ba chiar în stare de a renaște din propria-i cenușă, dacă de cenușă era vorba... Speranță deșartă. George n-a apărut nicăieri. În urma unei consultări rapide, vechii prieteni au căzut de acord să facă în așa fel încât statuile să nu încapă pe mâinile unor străini. Manevra a fost încununată de succes. Shu-Li l-a

dobândit pe Vişnu. Gloria del Sol a plecat cu statuia din bazalt a lui Isis. Pierre, nabistul – care îşi pierduse un picior în război – a luat-o pe Afrodita din marmură albă. Stranie coincidenţă: cei trei figurau la loc de cinste pe lista martorilor pe care îmi propusesem să-i interoghez, în cadrul anchetei mele.

– George avea patru statui. Lipseşte faimosul Bodhisattva din jad pe care nimeni, cu excepţia lui George, se pare că nu l-a zărit.

– Bodhisattva nu a fost pus în vânzare cu celelalte.

– Nu-i straniu?

Nu, lui nu i se părea straniu. Am aşteptat nişte explicaţii, care însă n-au venit. Tăcerea chinezului în acest moment crucial m-a dus la exasperare. Ştiam că mă aflu pe o pistă bună şi nu vroiam să o abandonez înainte de a o fi explorat temeinic. Pentru a grăbi lucrurile, am ridicat tonul:

– Haide, Shu-Li, zău aşa, mă duci cu vorba. Ce s-a întâmplat cu Bodhisattva? N-a fost găsit printre ruinele palatului, după incendiu. Focul nu preschimbă jadul în cenuşă. În cel mai rău caz, îl face să plesnească în mai multe bucăţi, care n-ar fi fost greu de adunat. Spune-mi, afurisita asta de statuie a existat vreodată, sau n-a fost decât o născocire a poznaşului tău stăpân? Haide, spune-mi adevărul.

Omuleţul s-a dat un pas înapoi, vrând parcă să se ferească de un atac. Mi-a făcut semn să vorbesc încet, apoi a închis ochii, rezemându-şi spatele de vasele pline cu opiu. Încetul cu încetul, chipul său s-a posomorât. În răstimpul scurtului moment de tăcere, am simţit că se lupta cu propria-i conştiinţă. Să-mi dezvăluie, oare, un secret pe care, probabil, numai el îl cunoştea?

Când a început să vorbească din nou, vocea lui îşi pierduse timbrul ascuţit care o caracteriza. Era mai gravă, mai profundă. Ai fi zis că Shu-Li îşi smulgea mărturisirile din adâncul măruntaielor.

– Domnule Antoine, cel răspunzător de moartea fostului meu stăpân sunt eu.

– Vrei să spui că tu l-ai omorât?

– Nu, dar e ca şi cum aş fi făcut-o.

– Haide, Shu-Li, încetează cu prostiile. Ţineai prea mult la George, ca să-i pricinuieşti vreun rău.

– E adevărat. Dar a murit din cauza acestui Bodhisattva. Or, eu sunt cel care i l-a adus în casă.

– Prin urmare, statuia nu e o himeră?

– Nu, e cât se poate de reală. Şi i-a ucis pe toţi cei care s-au apropiat de ea: pe domnul George, pe domnul Bertin, contabilul, şi pe acea cântăreaţă de operă care s-a înecat în Sena.

– Simple coincidenţe. Uite, tu eşti încă în viaţă.

– Nu ştiu însă pentru cât timp. Am făcut un legământ, iar *karma* mea este legată de Bodhisattva.

– Asta-i o superstiţie.

– Nu! E răzbunarea zeilor. Statuia a fost furată din grotele de la Long-Men. Până nu se va întoarce în templul său, va aduce numai nenorociri celor care ajung în preajma ei.

Shu-Li mi-a descris împrejurările în care George intrase în posesia acestui Bodhisattva. Era în perioada Expoziţiei universale, când ajunsese la modă să achiziţionezi antichităţi şi obiecte de artă provenind din Asia. George vroia să-şi îmbogăţească frumoasa colecţie de statui, cumpărând o operă inspirată de budism. Într-o zi, pe când încerca să se aprovizioneze cu opiu dintr-un bar englezesc aflat lângă Concorde, Shu-Li a întâlnit un traficant care avea de vânzare un Bodhisattva admirabil, cu patru mâini, pe care chinezul, copil fiind, îl văzuse într-o peşteră sacră, la nord de Pekin. Sculptura era foarte veche. Budiştii din ţara sa î se închinau cu o mare adoraţie. Cuprins de emoţie, Shu-Li i-a vorbit stăpânului său despre descoperirea pe care o făcuse. În prezenţa lui Bertin, George i-a încredinţat fără zăbavă banii necesari pentru perfectarea tranzacţiei. Cei doi bărbaţi mai stăteau încă aplecaţi peste registrele cu socoteli, când Shu-Li a pus statuia în faţa ochilor lor uluiţi.

După trei zile, Bertin a murit în mod brutal. O săptămână mai târziu, în urma unui banal accident de circulaţie, femeia despre care se spunea că era amanta lui George se îneca în apele Senei, împreună cu cei doi copii ai ei. Cuprins parcă de un presentiment, marele croitor a pus să i se amenajeze o încăpere în

formă de grotă, unde l-a ascuns pe Bodhisattva, departe de privirile cunoscuților săi.

Shu-Li a continuat:

– După incendiu, am coborât în pivniță cu un portărel, ca să fac inventarul a ceea ce mai putea fi salvat. Totul era distrus. Nu l-am găsit acolo pe Bodhisattva, nu știu unde dispăruse. Imediat după vizita noastră, intrarea a fost zidită cu grijă, pentru ca pivnița să fie conservată. Micul altar pe care l-ați văzut este situat deasupra ei. Din când în când, merg să duc flori acolo, să ard tămâie și un cocoloș de opiu. Spiritul Domnului George mi se alătură și el. Mă asigur, cu acest prilej, că totul este în ordine, întrucât mă consider paznicul templului.

Shu-Li ajunsese aici cu mărturisirile, când pisica a venit să se frece de tunica lui, mieunând.

– Scuzați-mă, mă caută un client important. Léa vă va ține de urât. L-a cunoscut bine pe Domnul George. Rugați-o să vă vorbească despre el.

Înainte de a pleca, omulețul a închis dulapul cu opiu și a pus cheile în buzunar. O dată dispărută lumina lui Vișnu, am avut senzația că în încăpere se lăsase noaptea.

81

Rămas singur în această anticameră a paradisurilor artificiale, în mintea mea a început să prindă contur imaginea trupului gol al unei femei. Nu era o halucinație erotică provocată de fumul pe care, de o bună bucată de vreme, îl respiram fără să vreau. Scena părea cât se poate de reală. Am văzut-o ieșind din sferele confuze ale memoriei mele.

Femeia respectivă stătea lungită pe o canapea înflorată și citea un volum de poezii. Ca un fundal sonor, auzeam aceste versuri:

Suflarea-i muzici înălța
Precum dulcele-i glas, parfumuri!

Era în iarna marii inundații. Sena acoperea o bună parte din oraș. Turnul Eiffel avea picioarele în apă, iar Notre-Dame ajunsese toată o baltă. Retrăgându-se prin canalele de scurgere, șuvoaiele se revărsau în subsolurile Operei. Deputații se duceau la Adunare cu barca, pentru a-și ține ședințele. La Concorde, de jur-împrejur, armata ridicase diguri din saci de nisip. Cu toate acestea, restaurantul Ledoyen rămăsese deasupra apei, ca o corabie-fantomă rătăcită într-un parc. Peste tot, îți venea mai ușor să navighezi, decât să mergi. Pe boulevard Haussmann, se închiriau luntre *Berthon* pentru a face un fel de plimbare cu gondola. Nu mai existau gaze, electricitate sau telefon. Aprovizionarea funcționa foarte prost. Era frig. Mirosea urât. Punctele de distribuire a ajutoarelor nu mai făceau față. Mii de persoane se duceau să petreacă iarna în refugii improvizate, unde se adăposteau până și șobolanii.

Împreună cu George, străbătusem câteva zone sinistrate, când pe jos, când cu luntrea ori cu mașina. Ne dusesem pe Pont Alexandre III să vedem cum Sena curgea la nivelul tablierului. Când s-a săturat de jalnicul spectacol, George mi-a spus:

– Hai să ne ridicăm deasupra acestei cloace.

Mersesem apoi pe rue des Martyrs, în atelierul pictorului căruia îi încredințase ilustrarea primelor sale cataloage de modă, pe vremea când încă nu prefera fotografia. Sosirea noastră pe nepregătite nu a perturbat defel poziția modelului. Acesta, întins pe burtă, oferea privirilor un trup de adolescentă, subțire și mlădios, cu membre delicate, deși durdulii, un gât lung, șolduri înguste și sâni cu un contur gingaș. Tânăra stătea cu bustul ridicat, rezemată în coate. Lumina albă a sfârșitului de după-amiază așternea pe formele ei un văl subțire, accentuând și mai mult răceala acelei frumuseți hieratice. Femeia plutea în mijlocul nuferilor din catifea, ca o lebădă la suprafața unui heleșteu.

Artistul se grăbea să profite de soarele excepțional ce-și trimitea razele prin fereastra încăperii. Era mai mult decât o lumină, era o iluminare. Pictorul nu avea timp de pierdut. Știa că n-o să se mai întâlnească prea curând cu grația unor astfel de clipe când, tușă cu tușă, viața se lăsa transferată pe pânză atât de

ușor, încât pensula părea ghidată de o forță superioară, irezistibilă. Artistul își devora modelul cu o bucurie feroce. Aveam sentimentul că, o dată încheiată opera, corpul sidefiu al tinerei femei o să rămână inert, golit de substanță, în timp ce tabloul va începe să trăiască în mod autonom, ca în nuvela lui Edgar Poe.

George constituia un spectacol în sine. Fața lui, înroșită de o excitație intensă, radia de plăcere. Ochii, în permanentă mișcare, treceau de la model la pânză, apoi la paletă, urmărind cu febrilitate gesturile când blânde, când furioase ale artistului concentrat asupra muncii sale. Simțeam că își mobilizase toată forța inteligenței sale pentru a pătrunde misterul creației ce se împlinea sub ochii lui. Marele creator de modă era subjugat de toate celelalte forme artistice. El, care avea harul de a conferi frumusețe trupului femeii prin îmbrăcăminte, se întreba mereu cum de o asemenea putere reușea să fie preluată de artele care lui îi plăceau atât de mult. În adâncul ființei sale, suferea că nu este în același timp Rodin, Sarah Bernhardt, Renoir și Arthur Rubinstein, al cărui talent în afirmare uluia încă de pe atunci capitala.

Din când în când, pictorul se oprea, se dădea un pas înapoi și spunea, clipind din ochi:

– Ei, ce părere ai?

Întrebarea i se adresa atât sieși, cât și lui George, postat în fața tabloului. La un moment dat, l-am auzit că oftează, exclamând:

– Mă chinui să extrag din fata asta tot ce are mai bun, până nu apucă să și-l strice cu drogurile ei nenorocite!

Fără a se sinchisi de prezența celor trei bărbați, tânăra se cufundase în lectura unei cărți, părând detașată, inaccesibilă, închisă în goliciunea ei ca într-un turn de fildeș. Câteodată, cu pleoapele plecate, recita în murmure lungi și voluptuoase pasajele pe care vroia să le rețină, lăsându-se înfiorată de muzica imaginilor:

El e-un parfum suav ca pruncii cei frumoși,
Ca sunetul de flaut mlădiu, ca iarba verde,
Când toți ceilalți, stricații,-s bogați și vanitoși.

Alteori, ieşea din neclintirea ei de marmură, punea cartea deoparte şi întindea mâna spre o sticluţă aşezată pe jos, al cărei conţinut îl inhala cu aviditatea unui eteroman. Pictorul îşi ridica atunci pensula şi striga, disperat:

– Léa, scumpa mea, lasă sticluţa în pace! O să ţi se facă rău. Nu te mai mişca, iubire!

Tandrele îndemnuri ale artistului nu aveau nici un efect. Tânăra nu-şi relua poza decât atunci când avea ea chef, adică atunci când se simţea suficient de impregnată de vaporii îmbătători, cu trupul şi spiritul eliberate de orice senzaţie terestră.

Aşa era Léa, egeria pictorului nabist, pe vremea când o întâlnisem în atelierul lui. Avea optsprezece ani...

Acum, aceeaşi femeie stătea în faţa mea, cu acelaşi trup suplu, fin ca o liană, învăluită în tunica ei de şantung. Silueta nu i se schimbase deloc. Chipul, în schimb, îşi pierduse din obrăznicia de sălbăticiune şi graţia de libertină, pe care i le văzusem prima dată. Privirea ei stinsă părea veşnic întoarsă spre nu ştiu ce neant interior. Trecând de cealaltă parte a barului, şi-a turnat o jumătate de pahar de „choum-choum“, a băut o înghiţitură, apoi, cu coatele rezemate pe tejghea, mi-a spus, schiţând un surâs:

– Shu-Li m-a rugat să vă vorbesc despre George.

– Nu ştiam că îl cunoşti aşa de bine.

– Puţini au habar că am fost amanta lui.

– Într-adevăr, nu te-am văzut niciodată cu el.

– Legătura noastră nu era publică. Mă chema numai în nişte împrejurări foarte speciale. George n-avea nimic de câştigat, arătându-se cu o fată ca mine în lumea pe care o frecventa. Nu ieşea decât cu femei care îi măguleau vanitatea şi îi favorizau imaginea. Ce vreţi să ştiţi?

– Încerc să elucidez cauzele morţii sale şi, totodată, aş vrea să aflu ce s-a întâmplat cu cadavrul lui.

– Toată lumea ştie că trupul său a dispărut în incendiu. S-a scris peste tot.

– Cunosc, am scris-o şi eu. În prezent însă, din diverse motive, nu mai sunt chiar atât de convins. Shu-Li mi-a mărturisit că se simte răspunzător de moartea lui.

– Din cauza acelui Bodhisattva cu puteri malefice, pe care George l-a pus să i-l cumpere?

– Exact.

– Shu-Li este un fetişist. Are un suflet de martir mântuitor, gata să-şi asume responsabilitatea pentru toate nenorocirile care li se întâmplă celorlalţi. Dar e un om cumsecade şi ţin mult la el. Are un cu totul alt simţ al valorilor decât noi. Ştiţi care este ţelul lui suprem în viaţă?... Să se întoarcă în China, într-o bună zi, cu averea chivernisită şi să-l pună la loc pe Vişnu, în templul de unde a fost furat. La fel vrea să facă şi cu alte statui sacre, pe care intenţionează să le dobândească până atunci.

– Dar cum de te-ai asociat cu el? Sunteţi atât de diferiţi unul de celălalt!

– Vreţi să spuneţi: cum se face că o femeie ca mine trăieşte cu un bărbat ca el?

– Se poate formula şi aşa. Nu mă gândisem însă la asta. Credeam că sunteţi doar asociaţi în afaceri.

– Mi s-a mai pus de nu ştiu câte ori o astfel de întrebare. Nimeni n-a obţinut răspunsul dorit. Vă voi face totuşi să descoperiţi una dintre feţele ascunse ale personalităţii lui George, căci din cauza lui am ajuns să mă întâlnesc cu Shu-Li şi apoi să mă pun sub protecţia sa.

Înainte de a-mi istorisi povestea legăturii ei cu George, Léa m-a rugat să o scuz un moment. Am văzut-o dispărând în fumoar, de parcă ar fi răspuns chemării vreunui client. Dar nu auzisem nici o voce. Intrigat, am urmat-o până în pragul uşii. Silueta sa firavă s-a topit în spatele unui paravan, unde dormea un fumător. Umbra ei chinezească, proiectată pe perete de lumina lămpii cu ulei, se desprindea pe fundalul unui peisaj cu munţi. Am văzut cum Léa îşi ducea pipa la buze, în timp ce rotocoalele de fum suiau spre tavan.

Absenţa ei nu a durat decât câteva momente. Când s-a întors, în ochi avea o sclipire neobişnuită. Nu m-am putut abţine să nu o chestionez:

– Fumezi opiul clienţilor?

Întrebarea mea a surprins-o şi a amuzat-o în acelaşi timp. Luându-şi un aer fals înspăimântat, mi-a zis:

– Domnule, vă rog, nu care cumva să-i spuneți lui Shu-Li. Mi-a făcut rație. Uitați cum se ferește de mine, niciodată nu-mi dă cheia de la dulapul cu opiu!

– Și asta ți se pare o cruzime?

– Mi se pare că e înțelept. De aceea, nici nu-i port pică. Fără Shu-Li, astăzi aș fi fost moartă sau, în cel mai bun caz, închisă într-un azil de nebuni.

– Și doar pentru opiu stai cu el?

– Nu, din cauza lui George, v-am spus deja. De ani de zile, Shu-Li mă tratează cu niște ace pe care mi le înfige în lobul urechilor. Tatăl lui făcea același lucru la Hanoi. Merge bine. Sunt mult mai puțin dependentă decât înainte. Pe vremea când eram cu George, mi se întâmpla să fumez și zece pipe într-o noapte. Îmi injectam și heroină. Mulțumită lui Shu-Li, am izbutit să-mi stăpânesc atracția pentru drog. Dar, precum ați observat, mai am încă progrese de făcut.

82

George o cunoscuse pe Léa într-o perioadă când el domnea ca un stăpân absolut asupra Parisului feminin și când mulți îl suspectau că dispune de tot ceea ce un bărbat de rangul său și-ar fi dorit mai mult. Avea o întreagă libertate de spirit, iar faima lui se răspândise în întreaga lume. Afacerile îi asigurau venituri considerabile, iar averea sa ar fi putut să fie și mai însemnată, dacă el n-ar fi aruncat cu banii în stânga și-n dreapta. Prezența lui în societate era recunoscută ca fiind una dintre cele mai strălucite din capitală. Petrecerile pe care le dădea la palatul Cantevieille alimentau cronicile mondene timp de săptămâni întregi. Pariziencele îl adulau sau îl detestau, dar, la fel cum s-ar fi închinat în fața unui monarh de drept divin, toate sfârșeau prin a se supune tiraniei unei vestimentații pe care el o născocea anume pentru ele. Gustul lor era al său. Vedeau frumusețea prin ochii lui. Adevărul unui sezon ajungea să fie contrazis în

anotimpul următor. George considera că trăieşte o epocă închistată şi că rolul lui de creator este să o scoată din amorţire. Ideea sa funcţionase cu succes. Femeile îl urmau orbeşte pe Prinţul Fanteziei. Pentru el se renegau, încălcau interdicţiile Bisericii. Pentru el se expuneau osândei veşnice. Câtă măreţie! George avea, în ochii reprezentantelor sexului slab, virtutea cardinală pe care ar trebui să o posede un bărbat, darul de a le anticipa expresia capriciilor. Dumnezeu ştie – El a vrut să fie aşa! – ce fire schimbătoare are femeia. A o satisface pe terenul frivolităţii era un har ceresc, pe care croitorul îl primise de la venirea lui pe lume.

George le procura aşadar pariziencelor armele efemere ale seducţiei, lăsându-le apoi să se întreacă în eleganţă pe Champs-Élysées – loc considerat de el drept estrada sa personală pentru mode şi toalete, în primul rând deoarece era singurul care îşi instalase în zonă casa de creaţie vestimentară şi apoi, fiindcă vedea înflorind aici ideile estetice încolţite în atelierele lui. Puţini bărbaţi de pe pământ se puteau mândri cu faptul că impuneau atâtor femei moderne un stil vestimentar la care ele nici nu cutezau să viseze. Potrivit inspiraţiei pe care o avea, George decreta portul rochiei gen „soţie de doge", apoi opusul ei, rochia strâmtă. Husa de mătase a fost înlocuită de fusta-pantalon. Şi aşa mai departe, colecţie după colecţie. Imaginaţia lui nu ducea niciodată lipsă de idei îndrăzneţe, binevenite în fond, de vreme ce erau numaidecât adoptate, în ciuda scandalurilor pe care le stârneau.

Împinsă necontenit spre noutate, pariziánca – aidoma oricărei femei ce se recunoştea în ea – dădea sentimentul că se bucură de o libertate de moravuri şi de gândire pe care, în realitate, statutul ei social nu i-o conferea. Totul nu era decât de faţadă. Cum învoiala se reînnoia însă mereu, femeia se împăca destul de bine cu această iluzie permanentă.

Léa nu simţea nevoia să se supună capriciilor modei, pentru a-şi găsi un spaţiu de libertate. Nu-i plăcea să-şi dea ifose pe Champs-Élysées în toalete convenţionale – căci moda, de îndată ce e copiată, devine tot o convenţie. Era foarte independentă şi

nu făcea decât ce o tăia capul – un cap încântător care, nefiind de viţă aleasă, se umpluse, tot, de revoltă. Léa părea să fi fost concepută în timpul Frondei, născută în focul Revoluţiei şi crescută pe vremea Comunei. La optsprezece ani, părăsise căminul de ajutorare din Montmartre, pentru a-l urma pe un pictor nabist al cărui geniu, credea ea, ar fi fost capabil să recreeze lumea, descotorosind-o de toate interdicţiile. Tabuul pe care Léa îl încălca în culmea satisfacţiei era cel al nudităţii. Încă înainte de a-l cunoaşte pe Pierre, oferea spectacolul trupului său gol tuturor celor care vroiau să-l deseneze, să-l picteze, să-l sculpteze. Mărturie stăteau cele câteva opere expuse pe atunci în Paris.

Léa nu era prea mândră de frumuseţea ei; o admitea ca pe o simplă dată a existenţei sale, de care nu se simţea nicidecum responsabilă. Se îmbrăca mizerabil, cu haine disparate, pe care le dibuia pe la telali, neţinând seama de timp, sezon sau moda în vigoare. Exista însă ceva ce nu purtase niciodată: corsetul.

Fascinat de munca pictorului nabist, George şi-a pus în cap să prindă şi el misterul frumuseţii plastice, aşa cum leprosul Valentin vrusese să descopere secretul aurului. A început să ia lecţii de pictură, o artă pentru care a dovedit ceva înclinaţii. Şi-a instalat apoi un atelier acasă, în pod. Acolo, în cea mai mare taină, se deda noii lui pasiuni. Când s-a hotărât să treacă la nuduri, i-a cerut mentorului său să i-o împrumute pe Léa, duminica, singura zi pe care putea să şi-o închine picturii. Fata aceasta cu forme de zeiţă îl obseda. Vedea în ea liniile perfecte ale idealului său feminin, cel care, cu silueta lui longilină, avea să inspire stilul viitoarelor sale colecţii.

Léa era îndrăgostită de pictorul nabist. Se obişnuise cu ideea de a-i rezerva în exclusivitate farmecele trupului său, nepozând decât pentru el. De aceea, n-a acceptat să se ducă la George decât pentru că amantul ei a rugat-o cu stăruinţă. Cei doi bărbaţi plănuiau împreună deschiderea unei galerii de pictură, pe care George promitea să o finanţeze. Prima expoziţie era deja aranjată; urma să fie alcătuită din operele celor doi asociaţi. Pictorul nabist ţinea nespus să rămână în relaţii bune cu finanţatorul proiectului, fără de care visul lui de a conduce o

galerie în cartierul Saint-Honoré nu s-ar mai fi realizat niciodată. Chiar dacă se îndoia de talentul elevului său, nu vroia ca neofitul să renunțe la practicarea acestei arte înainte ca afacerea să fi fost încheiată.

Duminica dimineața, Shu-Li trecea să o ia pe tânăra femeie cu mașina și tot el o aducea înapoi, pe rue des Martyrs. La început, poza doar câteva ore. Apoi George o reținea toată ziua. Nu era niciodată mulțumit de munca lui, dar se înverșuna, refăcând de zeci de ori aceleași schițe. Nu izbutea să capteze esența perfecțiunii pe care o avea sub ochi. Femeia îi refuza frumusețea ei, goliciunea-i părând o cochilie inviolabilă. Câteodată, el îi spunea:

– Léa, îmi reziști. Nu mi te dai.

Cum îi era obiceiul, tânăra nu catadicsea să-i răspundă, nici măcar nu ridica ochii din carte. Într-o zi, George i-a cerut să inhaleze vapori de cter, cum o văzuse făcând în atelierul pictorului nabist. A inspirat și el, socotind că asta ținea de comuniunea dintre artist și modelul lui. Rezultatele de pe pânză nu au fost mai bune. Convins că vina îi incumba lui Léa „care nu vroia să i se dea“, i-a cerut lui Shu-Li să le aducă sus trusa de fumător de opiu și să le pregătească un cocoloș de drog. George și Léa s-au pus împreună pe fumat, nădăjduind să stabilească astfel o comunicare a sufletelor, care nu se făcea în mod spontan. Experiența nu era originală, o mai încercaseră și alții înaintea lor, chiar cu absint sau cocaină.

Léa a prins foarte repede gustul opiului, ajungând chiar să renunțe la eter. În timpul săptămânii, când nu poza, se gândea, plină de nerăbdare, la ziua de duminică și la momentul când Shu-Li avea să treacă pentru a o lua cu mașina. Adeseori îl aștepta în pragul ușii. După ce fuma o pipă împreună cu ea, George se apuca de lucru, cu spiritul sublimat de efectele narcoticului.

Începând de atunci, croitorul-pictor a intrat în niște faze de exaltare extremă, când se credea Leonardo da Vinci sau Delacroix. O punea pe Léa să-și ia pozele cele mai scabroase, cele mai înjositoare, poziții pe care ea nu le-ar fi acceptat nicio-

dată înainte. Ameţită de drog, nu-şi dădea seama că George o distrugea metodic, aşa cum un copil strică o jucărie mecanică pentru a afla ce se ascunde înăuntru. În duminica în care şi-a terminat primul tablou, a luat-o să serbeze evenimentul în luxul unui apartament somptuos de la Élysées-Palace. Pentru o ocazie atât de specială, a pus-o să se îmbrace cu o rochie foarte şic, destinată Isadorei Duncan. Léa s-a lăsat dusă ca un căţeluş. Era îmbătată de opiu. În seara aceea, a devenit amanta lui George, după ce el a cufundat-o într-o baie de şampanie călduţă.

A doua zi, cuprinsă de remuşcări, tânăra i-a povestit pictorului nabist ce se întâmplase. Auzind-o, acesta a aplaudat, exclamând:

– Bravo, iubire! Continuă aşa. Atâta timp cât pictează, e omul nostru.

Legătura lor a durat până în ajunul incendiului în care toate tablourile lui George – adăpostite în pod – au dispărut, mistuite de flăcări. Câte să fi fost? Paisprezece sau cincisprezece, după spusele lui Léa. Ei însă, pânzele i se păreau oribile, de un gust morbid, pictate în nuanţe sumbre, în care dominau griul-verzui şi griul-albăstrui, în alternanţă cu zonele de un galben-spălăcit. Asemenea opere nu puteau fi produse decât de o fiinţă cu mintea deranjată – o latură a personalităţii lui George, pe care el o ascundea admirabil în public. Pe pânză, se înverşuna să distrugă frumuseţea femeii pe care, în celelalte zile ale săptămânii, ştia atât de bine să o pună în valoare în saloanele de probă. Parcă ar fi fost un sclav răsculat, ce îşi asasina stăpânul pentru a se elibera de lanţurile propriei lui condiţii. Nudurile pe care le picta, schimonosite, sfârtecate, dislocate, nu cunoşteau graţia, emoţia, poezia. Formele perfecte ale lui Léa erau de nerecunoscut, reduse la un ansamblu de mase disparate, fără legătură sau armonie. Vroia, oare, să se răzbune astfel pe farmecul femeii ce refuzase să-şi dezvăluie misterul? Căuta cumva să descopere secretul frumuseţii, frângând perfecţiunea? Spera ca pe parcurs să ajungă la o siluetă nouă, prin pervertirea formelor existente?

Moartea subită a lui George a dus la eşuarea proiectului privind expoziţia de pictură. Foarte dependentă de opiu, Léa a

început să frecventeze fumoarele din împrejurimile cartierului Champs-Élysées, unde se întâlneau nenumăraţi artişti. Într-o zi, din întâmplare, a dat acolo peste Shu-Li. Când a izbucnit războiul, pictorul nabist a fost mobilizat, iar Léa a rămas singură. Shu-Li s-a ocupat atunci de tânăra femeie; a îngrijit-o, salvând-o de la decăderea totală, dacă nu chiar de la moarte. Ce a urmat se ştie.

83

În maşina care mă ducea înapoi pe Champs-Élysées – condusă de chinezul *sportsman*, îmbrăcat în stilul bătrânicios de la 1900 – reluam în minte tot ce aflasem despre latura ascunsă a personalităţii lui George. Pornit pe urmele lui Shu-Li, descoperisem blestemul lui Bodhisattva, apoi pe Léa. Discutând cu aceasta din urmă, fusesem încunoştiinţat despre pasiunea maestrului pentru nuduri – o pasiune uimitoare la un croitor al cărui rol este de a îmbrăca –, apoi despre patima opiului. Martorii pe care îi întâlnisem funcţionau aidoma unor ecrane pe care creatorul de modă le lăsase în urma lui, cu scopul de a îngreuna căutarea adevărului. George ţinuse cu orice preţ să-şi păstreze imaginea publică, la fabricarea căreia contribuisem şi eu din plin, ca ziarist.

Mă gândeam, de asemenea, la ceea ce îmi spusese Shu-Li despre relaţiile oculte pe care fostul său stăpân le întreţinea cu drogul. În ultimele luni de viaţă, consuma excesiv de multe narcotice, lucru ce venea în contradicţie cu obiceiurile sale dintotdeauna. Încă de la începutul complicităţii lor, chinezul îl învăţase pe George că, în tradiţia budistă, opiul era o binefacere a zeilor, închinându-i-se un cult străvechi. Îi explicase tot acest ritual. Înaintea fiecărei ceremonii, în solitudinea peşterii reconstituite, George, care adora să se deghizeze, îmbrăca un costum de ocnaş, din postav gros. Pe deasupra îşi punea o tunică în stil chinezesc, galbenă ca aurul (culoarea împărătească). Alăturarea

celor două veşminte era surprinzătoare, dar pentru el avea o valoare simbolică: evadarea prin meditaţie. Pe cap purta, aidoma mandarinilor, o calotă din mătase, de un albastru ca seninul cerului. Înveşmântat astfel, se reculegea îndelung, la picioarele lui Bodhisattva.

Opiul îi îngăduia atunci accesul la imaginea binevoitoare şi milostivă a divinităţii. Mintea părea să i se golească, iar sufletul i se elibera de amărăciunile vieţii cotidiene. Inteligenţa lui căpăta acel grad de luciditate calmă, propice zămislirii viselor paradisiace. Descoperirile miraculoase năvăleau într-un ritm atât de rapid, încât era greu să le memoreze pe toate. Cele pe care izbutea să le reţină aveau să fie folosite ulterior în impulsionarea muncii lui creatoare.

Profitând de o oprire la una dintre intersecţii, nu departe de Palais-Garnier, l-am întrebat pe Shu-Li dacă era convins că George murise din cauza drogului. Mi-a răspuns, scuturând din cap:

– Nu, nu cred, domnule. Nu ajunsese să fumeze atât de mult, încât să-şi pună viaţa în primejdie. În schimb, socotesc că opiul l-a ajutat să moară.

– Cum aşa?

– Într-o zi, m-a întrebat: „Cum ai vrea să mori, dacă ai avea de ales?“ I-am răspuns: „Fumându-mi cea mai bună pipă cu opiu“. Atunci a adăugat, visător: „Să mori cu sufletul plin de o plăcere care l-ar copleşi. Ce moarte frumoasă!“

Am pornit din nou spre Concorde. Înţelegeam mai bine acum fascinaţia exercitată de statuia lui Bodhisattva asupra lui George, dincolo de frumuseţea ei exotică. Întreg comportamentul lui avea nişte resorturi de o logică atât de personală, încât puteai să te gândeşti la cele mai extravagante lucruri, cu şanse serioase de a nu te înşela. Imediat după decesul contabilului şi al amantei lui George – lucru petrecut cu ani buni în urmă – Shu-Li îl convinsese că statuia avea un efect malefic asupra tuturor celor care se apropiau de ea. Încă de pe atunci, marele croitor simţea o bucurie aproape metafizică să sfideze răzbunarea zeilor, acordându-şi lungi întrevederi între patru ochi cu acea

moarte în suspensie. Opiul îl ajuta și el, negreșit, să învingă groaza de a descoperi într-o bună zi, în visele sale de aur, data scadenței fatale.

Cunoscându-l pe George și grija lui permanentă pentru propria-i imagine, bănuiam că se gândea să-și facă ieșirea de pe marea scenă a vieții aidoma unui actor care, în seara ultimei reprezentații, caută să-și impresioneze admiratorii printr-o interpretare cu totul strălucită. Nu-mi imaginam nici o clipă că ar fi acceptat să moară de bătrânețe, în patul lui, târându-și existența până la limitele extreme ale decăderii senile. Îl știam prea preocupat de frumusețea formală, prea respectuos față de demnitatea umană, ca să se împace cu un sfârșit vegetativ așa de jalnic. Vroia atât de mult să rămână stăpân pe destinul său, încât nu-l vedeam dispus să riște pierderea controlului asupra lui însuși, o dată cu slăbirea puterilor.

Un artist de talia lui George se cuvenea să dispară doar de bună voie și în culmea gloriei. Astfel, devenea egalul zeilor pe care îi sfida.

84

Am crezut întotdeauna în semnele destinului. Iar cele pe care le percepeam păreau de bun augur. După vizita la „Floarea de jad", ancheta a devenit un simplu joc de căutare a urmelor. Vișnu, Afrodita, Isis egipteana și Bodhisattva erau pietricelele albe ale lui Degețel împrăștiate în pădurea mea pariziană. Mergând de la una la alta, mă gândeam că voi putea ajunge la ultimul lăcaș al lui George. Fiecare statuie mă trimitea la posesorul ei. Inutil să-mi mai pierd timpul cu Sarah Bernhardt, Isadora Duncan sau contesa de Moret, personalități pe care le consideram, inițial, depozitarele privilegiate ale confidențelor lui George, știind cu câtă plăcere afirma el că le cunoscuse îndeaproape. Eroare! George se dezvăluia mult mai bucuros femeilor pe care le dezbrăca, decât celor care îi purtau toaletele,

ca și cum goliciunea ar fi făcut ca împărțirea secretelor să devină tot mai firească.

Așadar, după Shu-Li și Léa, m-am interesat de Pierre, nabistul. Îl înscrisesem pe pictor la locul cuvenit, între cunoscuții lui George pe care îmi propuneam să-i interoghez. Îl cunoșteam foarte puțin. Nu eram sigur că îl voi face să mi se destăinuie. Îl văzusem o dată în atelierul lui, în compania marelui croitor și îl întâlnisem apoi la expozițiile de la Palais des Beaux-Arts. Artistul nu făcea parte din trupa noastră dornică de plăceri, pe care George o târa după el în escapadele lui nocturne și pe care o invita cu regularitate la petrecerile de la palatul Cantevieille. Faptul că fusese rănit în război mă mai liniștea. Aveam ceva în comun. Eram frați de arme și de suferințe.

Așteptam cu nerăbdare să aflu motivele care îl împinseseră pe acest pictor lefter să cheltuiască zeci de mii de franci pentru achiziționarea unei sculpturi pe care George dăduse numai trei mii. Unii erudiți credeau că statuia Afroditei provenea din Grecia antică, alții – printre care și eu – susțineau că opera era un fals executat admirabil. Lui George nu-i păsa de autenticitatea lucrării. O cumpărase fiindcă i se păruse frumoasă. Mă aflam cu el când o descoperise în vitrina unui anticar de la Palais-Royal.

La licitații, unde orișicine își fixează un anumit plafon de cheltuieli, nu lansezi un preț abracadabrant fără dorința clară de a evita ca obiectul să ajungă în mâini străine. Asta să fi fost modalitatea prin care nabistul cinstea memoria lui George? Așa eram înclinat să cred, ținând seama de acordul încheiat în micul cerc de cunoscuți ai croitorului. Și totuși o asemenea explicație nu mă satisfăcea pe de-a-ntregul.

Artistul se reprofilase pe sculptură. Am bătut cu pumnii în ușa atelierului. A venit să-mi deschidă, ursuz, ținând într-o mână ciocanul, iar în cealaltă dalta. M-a frapat privirea lui furioasă în spatele ochelarilor rotunzi, cu ramă de fier. Pierre nu se schimbase prea mult, în afară de proteza de lemn pe care o avea în locul piciorului stâng și de cioburile de piatră agățate în barba prăfuită.

– Pierre, nabistul?

– Dacă vrei. Ex-nabistul ar fi mai potrivit. Ce doreşti?

– Sunt Antoine, un vechi prieten de-al lui George.

– George... George Poupart?

– George Poupart, croitorul. Nu mă mai ţii minte?

– Nu, deloc.

– Sunt ziarist şi aş vrea să vorbim despre el.

– Şi ce scrii, o carte, un articol?

– Mai degrabă o carte, care nu va fi publicată prea curând.

– Şi la ce serveşte să scrii o carte care nu va fi publicată?

– La elucidarea enigmei morţii lui.

– Se-aude ceva nou? I s-a găsit cadavrul?

– Nu încă. Dar nu-mi pierd nădejdea că într-o bună zi va fi descoperit. Pot să intru un moment?

– Haide. Sper că n-o să te simţi jignit dacă vorbim în timp ce lucrez.

Interiorul atelierului era complet schimbat. Pânzele, tapetul şi şevaletele pe care le ţineam eu minte cedaseră locul unor nuduri cu forme clasice şi unor pereţi despuiaţi. În centrul marii încăperi se înălţa un enorm bloc din granit, în plină transformare. Opera mi se părea ciudată într-un asemenea loc, fiind complet diferită de cele care ne înconjurau. Am întrebat:

– Sculptezi un monument funerar?

– Exact. Trebuie să-l livrez pentru viitoarea comemorare a armistiţiului.

– Probabil că nu duci lipsă de astfel de comenzi.

– Într-adevăr, numai că nu-i genul de muncă menit să mă inspire. Lucrarea asta e un cadou pe care îl fac unui sat din Roussillon. N-a avut decât un singur mort pe tot timpul războiului – cel care mi-a salvat viaţa în bătălia de la Marna. Specialitatea mea este însă nudul feminin.

– Ca pe vremea lui Léa.

– Am evoluat. Am trecut de la pictură la sculptura în bronz. Ce mai face Léa? N-am mai văzut-o de un car de ani. De fapt, unde ai întâlnit-o?

– Aici, o dată; poza pentru tine. Iar de curând, am dat de ea la Shu-Li. E bine, a renunţat aproape cu totul la drog. Mi-a vor-

bit despre George. Am aflat că existau câteva lucruri care l-ar fi putut împinge la sinucidere. Ce părere ai de asta?

– Zici că s-a sinucis? Eu credeam că a fost un accident. Dar dacă e cum spui, ce anume l-a determinat să-și pună capăt zilelor? Ne-am văzut cu puțin înaintea morții lui și nu mi-a făcut impresia cuiva care vroia să-și curme viața. Însă e posibil să mă fi înșelat. George avea o mare putere de disimulare. Sunt convins că persoanele care l-au cunoscut au păstrat despre el imagini complet diferite. Individul era un cameleon. De altfel, e chiar porecla pe care i-o dădusem la liceul Condorcet, unde am fost colegi.

– Léa mi-a pomenit de colaborarea voastră și de proiectele pe care le aveați.

– Îi făceam cataloagele de modă, îi cream motivele pentru țesături și îl învățam arta penelului. De când o văzuse pe Léa, îl apucase nebunia cu pictura. O reprezenta din toate unghiurile. Vroiam să deschid cu el o galerie, pe care eu ar fi urmat să o conduc. George își asuma mecenatul, finanțând cumpărarea localului, eu aduceam credibilitatea, experiența mea în lumea artelor...

– Și, până la urmă, treaba nu s-a mai făcut.

– Evenimentele au vrut ca totul să iasă altfel.

Pierre mi-a întors spatele și s-a apucat din nou de lucru.

85

N-a fost ușor să aflu de la nabist despre ce evenimente era vorba. Am simțit la el, ca și în cazul lui Shu-Li, o mare reticență în a se lăsa antrenat prea departe cu mărturisirile. Insistând, l-am făcut, totuși, să cedeze.

Evenimentele pomenite avuseseră loc în seara celebrei vânzări la licitație a colecției Landolfo-Carcano, unde George și pictorul se duseseră cu intenția de a cumpăra o schiță a lui Delacroix, la care, în final, aveau să renunțe. Pe drum, la

întoarcere, porniseră o discuție aprinsă despre viitoarea lor expoziție comună.

– Ne-am dus la el acasă. Am văzut nudurile pe care le pictase pe parcursul a doi ani. Îți venea să verși. Nu înfățișau trupuri de femeie, ci carne descompusă, aruncată de-a valma pe un butuc de măcelar. Ar fi mers să ilustrezi cu ele o ediție proastă din *Ventre de Paris*, destinată unor cititori cu inima zdravănă.

Nabistul i-a spus lui George că refuza să expună alături de niște pânze atât de oribile, de teamă să nu se facă de râs în tot Parisul. Lui George i-a căzut foarte prost. S-a apucat să delireze, așa cum numai el știa s-o facă atunci când se afla în încurcătură. Nu se mulțumea să lucreze doar pentru sine. Se simțea egalul marilor pictori și avea de gând să se consacre artei eterne. Gloria celui ce și-a câștigat o oarecare notorietate era efemeră, trebuind să fie reînnoită zi de zi. El, în schimb, se considera condamnat să uimească lumea prin geniul lui.

– Să uimească lumea... A repetat aceste trei cuvinte de vreo zece ori. Erau leitmotivul, obsesia lui. După numai doi ani de penel, George se credea capabil să revoluționeze pictura, așa cum făcuse cu confecțiile de lux.

O atitudine atât de bezmetică și de înfumurată îl exasperase pe pictorul nabist. I se părea cu atât mai de neînțeles din partea croitorului, cu cât, de obicei, acesta avea o judecată critică foarte sigură când era vorba să aprecieze talentul altora.

– George putea fi considerat absolut genial la îmbrăcatul femeilor, dar la pictură se dovedea nul.

Cuprins de o bruscă inspirație, Pierre și-a lăsat deoparte uneltele și a adăugat:

– Am să-ți arăt ce i-a ieșit lui cel mai bine.

S-a îndreptat, șchiopătând, spre fundul atelierului. Iscând un nor de praf, a scos o prelată de pe niște pânze întoarse spre perete, din care nu se zăreau decât ramele. A ales două tablouri și a venit cu ele la lumină.

– Ia uită-te aici!

– Dar nu e un nud!

– Nu, un autoportret. Și celălalt la fel. George nu știa să picteze corect decât propria lui imagine. Seamănă, nu-i așa? Toate celelalte opere pe care le-am văzut la el nu prezentau nici un interes. O adevărată calamitate! Arta n-a pierdut nimic, crede-mă, prin dispariția pânzelor lui la incendiu. Se poate spune că e o șansă pentru memoria sa faptul că n-au fost niciodată arătate publicului. Știi ce născocise pentru ca expunerea tablourilor lui să fie un triumf?

– Să cumpere o galerie...

– Și să-i cumpere, în același timp, pe toți criticii de artă din Paris. Nici mai mult nici mai puțin. N-am mai putut suporta cinismul și megalomania lui. Cu toată camaraderia noastră de douăzeci de ani, am plecat de la el trântind ușa. Nu l-am mai văzut de atunci. La scurtă vreme după aceea, am aflat că a pierit în flăcările care i-au distrus palatul. Dacă și-a luat zilele, așa cum spui, probabil că sunt în parte răspunzător de deznădejdea lui. Am avut, negreșit, o reacție destul de brutală, iar el n-a suportat ca eu să-i distrug visul de a deveni un pictor de renume.

– Stai liniștit, Pierre, am motive temeinice să cred că n-a murit din disperare. Ai făcut foarte bine spunându-i care sunt limitele talentului său.

– Hai să-ți termin povestea. Urmarea o să te intereseze. La o săptămână după incendiu, a venit la mine un notar. Avea să-mi remită un act de donație, întocmit pe numele meu. George mă făcea proprietarul unei galerii de pictură pe rue de Faubourg-Saint-Honoré, exact cea la care visasem. Închipuie-ți uluirea, emoția și mânia care m-au cuprins. George vroia să se asigure *post-mortem* de considerația mea, cumpărându-mi tăcerea asupra acelei istorii nenorocite. Era convins că putea obține orice cu o anumită sumă, până și prietenii. Brusc, nu mi-a mai trebuit nici o galerie, am vândut-o unui negustor, cu puțin înainte de izbucnirea războiului. Am folosit o parte din bani pentru achiziționarea unei statui ce fusese a lui George – era modul meu de a i-i da înapoi.

– Afrodita pe care o avea în grădină. Mi-a explicat Shu-Li.

– Atunci, ți-a spus probabil și că am plătit-o foarte scump,

cu zece mii de franci. Am dublat oferta ultimului licitant. Şi aş fi mers şi mai sus, la nevoie. Puţin îmi păsa de banii pe care îi cheltuiam. Nu erau ai mei, ci ai lui George. Restul sumei a sfârşit în cutiile operelor de binefacere pentru cei care sufereau de pe urma războiului.

Nu mă surprindea reacţia violentă a lui Pierre. O înţelegeam foarte bine. Procedeul exagerat prin care George căutase să se facă iertat, lipsit fiind de vreo explicaţie, fusese perceput ca o ofensă, o nefericită tentativă de corupere. Nabistul era o fiinţă sinceră, pentru care cuvintele spuse din inimă aveau mult mai multă importanţă decât tot aurul din lume. George ştia mult mai bine să fie strălucitor, decât să iubească, iar greşelile pe care le săvârşea aveau splendoarea firii lui.

L-am rugat pe nabist să-mi arate statueta din marmură albă a Afroditei. Pierre s-a gândit câteva clipe şi s-a apucat să o caute prin harababura din atelier. Până la urmă, a dat de ea în spatele unei pânze reprezentând cele trei Graţii. A curăţat-o sumar de praf, cu o mătură. M-a durut inima să o descopăr aşa de murdară. I-am împărtăşit mâhnirea de a o vedea într-un asemenea hal:

– Păcat că nu e pusă în valoare. Sculptura asta are mult farmec. Eram cu George când a cumpărat-o.

Nabistul îşi scosese ochelarii. Le-a şters îndelung lentilele cu dosul bluzei. După ce şi i-a pus din nou pe nas, s-a uitat la sculptură, înclinând capul într-o parte şi a exclamat:

– Domnule dragă, se prea poate să ai dreptate, dar mie nu-mi place.

– De ce? Mi se pare o copie de calitate.

– Nu are nici un pic de sinceritate. Este aidoma lui George şi a epocii de dinainte de război – un exemplar reuşit al falsei verosimilităţi, o aparenţă înşelătoare, plină de vanitate. Nu mă miră că pe marele croitor l-a încântat. Mie îmi trezeşte mai degrabă ironia, decât admiraţia.

M-am aşezat pe vine dinaintea statuii şi i-am şters cu batista mai întâi capul, după aceea bustul. Albul marmurii a reapărut de sub stratul de murdărie. Atunci, Pierre mi-a zis:

– Ia-o la tine, dacă îți place așa de mult. Consideră că ți-o oferă George. Scapă-mă și de cele două autoportrete, să mai am și eu un pic de loc. Vei deține astfel niște opere de-ale lui, în fața cărora să poți medita.

Artistul s-a prefăcut că se apucă din nou de lucru. Răzgândindu-se însă, a continuat, pe un ton plin de umilință:

– Iartă-mi cuvintele mai răstite. De când am pierdut piciorul, am devenit arțăgos. Se pare că e ceva normal. Ai fost rănit?

– De trei ori. Oricum, niciodată așa de grav ca tine. Am fost și gazat.

– Mare porcărie treaba cu gazele. Și unde erai, bătrâne?

– Pe Somme, la Reims, la Verdun...

Pierre s-a dus să ia o sticlă cu vin și două pahare, dintr-un dulăpior. Mi-a oferit un taburet și m-a invitat să trag o dușcă. N-am mai vorbit de George, nici de îndepărtata lui epocă. Ne-am depănat amintirile de soldați. Din acel moment, am rămas foarte buni prieteni.

86

George mi se instalase în casă la fel cum îmi acaparase și gândurile: ca un stăpân absolut. Prezența lui în birou o eclipsa pe a mea. Nu-l mai vedeam decât pe el. Autoportretele recuperate de la Pierre ocupau poziția de cinste care li se cuvenea – în fața ferestrei, pe două teancuri de *Femina*, revista de succes publicată cu ajutorul marelui creator de modă. Nici nu se putea imagina un loc mai nimerit pentru măreția lui. De pe piedestalul de hârtie tipărită, el putea zări, pe cealaltă parte a bulevardului, imensa fațadă a clădirii Élysées-Palace, unde își satisfăcuse odinioară plăcerile de seducător rafinat – George nu făcea dragoste decât într-unul dintre apartamentele princiare, la ultimul etaj, aproape de cer, cu o terasă plină de flori și cu o priveliște deschisă până spre Arcul de Triumf de la Étoile.

Între cele două tablouri, strecurasem statuia Afroditei, curățată, ștearsă, readusă la albul ei virginal. Manuscrisul familiei Poupart se sprijinea molatic de marmură, aidoma unui bătrân gânditor cugetând la scurgerea timpului. Tablourile, statuia și manuscrisul pus ușor înclinat alcătuiau o compoziție romantică, pe care nu mă mai săturam să o contemplu.

Cel mai bine fusese redată pe pânză privirea lui deopotrivă malițioasă și dominatoare. Gura nu era suficient de senzuală, nici destul de lacomă. Părul, pieptănat cu grijă pe spate, nu avea blondul-venețian caracteristic. Trăsăturile chipului său nu degajau acea impresie de voință neclintită pe care toată lumea i-o cunoștea, ca și cum, în adâncul ființei lui, șovăise mereu, fără s-o știe decât el. Într-unul dintre portrete, George părea cu totul lipsit de siguranță. Un văl cenușiu îi atenua limpezimea ochilor. M-am întrebat dacă nu era umbra adusă de norii care, pesemne, îi întunecau încă de pe atunci sufletul. Nu cumva își pierduse speranța de a mai vedea arătându-i-se, la un moment dat, în visele lui de opioman, data exactă a morții? Știam, doar, cât de neclintit ținea să rămână în dorința lui de a sfida fatalitatea – o obsesie pe care singur și-o cultivase.

De la acea primă lectură, nu mai deschisesem vechiul manuscris. Nici nu intenționam s-o fac, atâta vreme cât ancheta nu avea să fie încheiată. Vroiam să-mi păstrez o totală independență a cugetului. Dacă aș fi făcut-o totuși, aș fi câștigat timp – așa cum se va vedea în continuare – în încercarea mea de a descoperi trupul lui George. Unele indicii care se aflau acolo, coroborate cu cele pe care le aflasem de curând, m-ar fi condus, prin deducție, la cadavrul lui, pe o cale mult mai scurtă. Numai că, în acel moment al investigațiilor, nu mă interesa atât de mult să găsesc corpul croitorului, cât să descopăr personalitatea lui ascunsă. Eram conștient că efectuam o acțiune de demolare, săpând din interior mitul țesut în jurul său. Pasărea colibri se metamorfozase în termită. Nici nu se putea altfel, dacă țineam să respect regula jocului stabilită de răposatul jupân Godemer, adică să nu rămân la suprafața lucrurilor.

Înaintasem mult în munca mea. Îmi mai rămânea de interogat un martor: Gloria del Sol.

87

Mă aflam în compania lui George când am făcut cunoștință cu Gloria del Sol, supranumită mai târziu Zâna Electricității. Această fată din Cuba, de culoarea melasei, era dansatoare într-un cabaret din Madrid, lângă Plaza Mayor. Avea o siluetă de gazelă, cu picioare lungi și nervoase și cu un căpșor tare nostim. Părul uns cu ulei, lipit de țeastă, îi stătea ca o cască pâsloasă și lucitoare. Surâsul său larg era irezistibil, iar ochii mari și poznași i se roteau în orbite, precum bilele într-un shaker de cocteil.

Gloria del Sol evolua în acea vreme pe ritmuri afro-cubaneze. Cu o artă desăvârșită a expresiei corporale, își punea în valoare întregul trup, de la ochi până la vârfurile degetelor de la picioare. Avea, mai ales, un fel inimitabil de a-și legăna șoldurile, de a se cambra, de a dansa în patru labe și de a-și scutura fesele în ritmul muzicii, pe care publicul îl saluta prin ropote de aplauze și strigăte obscene.

Între două apariții ale dansatoarei, George s-a aplecat spre mine și mi-a spus, subjugat:

– Nemaipomenit! E prima oară când văd o pereche de fese inteligente. De obicei, sunt blege sau obraznice, insignifiante ori confortabile, bune doar să stai pe ele. Ale fetei de adineauri au însă un suflet și mă îmbie să le salut.

La sfârșitul spectacolului, George le-a trimis acestor fese inteligente și, implicit, fericitei lor posesoare, un coș plin cu flori, în care și-a strecurat cartea de vizită parfumată. Scrisese pe ea: „George Poupart, câștigătorul cursei automobilistice Paris–Madrid“. După câteva clipe, ne-am dus s-o întâlnim pe Gloria del Sol în cabina ei prăpădită, mirosind a igrasie și a salpetru. Acolo, tam-nisam, George i-a declarat:

– *Señorita*, ai un talent de mare artistă. Nu văd de ce să mai stai în gaura asta de șobolani. Îți ofer o baie în pulbere de aur la cel mai luxos hotel din Paris și asigurarea că am să fac din tine regina cabaretelor și a șantanurilor. Tradu, Antoine!

M-am apucat să tălmăcesc spusele lui George, cu multă trudă, căutându-mi îndelung cuvintele. Încă de la prima frază,

tânăra în neglijeu roz a început să se strâmbe, astupându-și urechile și dând ochii peste cap, exasperată. Cu un puternic accent hispanic, a strigat:

– Ho, oprește-te! Ce masacru! Mi-e mai ușor să înțeleg franțuzește, decât spaniola dumitale.

Jignit, mi-am întrerupt pe dată traducerea. Îmi plăcea să cred că stăpâneam totuși bine limba lui Cervantes, pe care o supsesem la sânul doicii mele castiliene. Lângă mine, George pufnise în râs – genul acela de hohotit spontan, care îți taie răsuflarea și se termină cu un acces de tuse. M-am întrebat dacă veselia lui se datora numărului de clovn făcut de Gloria del Sol sau mutrei mele dezumflate. Amândurora, desigur. Până la urmă însă, nefiind posac din fire, m-am lăsat molipsit și eu de hazul general.

După ce calmul s-a reinstalat cât de cât în încăpere, Gloria del Sol a întrebat, cu ochii sclipind de excitare:

– Domnule câștigător al cursei Paris–Madrid, unde spuneai că urmează să stau?

– Într-un apartament princiar, pe Champs-Élysées.

– Și îți închipui că, drept răsplată, am să mă culc cu dumneata?

– Nici o șansă, sunt impotent!

– În acest caz, aventura pariziană mă tentează. Când plecăm?

– Peste două-trei zile, după ce le arăt elegantelor madrilene colecția mea de modă.

– Pe deasupra, mai ești și croitor? Dar asta-i treabă de femeie!

– Sunt creator de modă, *señorita*. Fac o muncă de artist, la fel ca un pictor sau un sculptor. Am să-ți arăt ce diferență există între un croitor de cartier și un creator de modă. Dacă îmi servești drept manechin, în câteva minute o să transform jalnica perdea de la fereastră în costum de scenă.

Tânăra a acceptat experimentul, curioasă să afle cât era de priceput pretinsul artist. Acesta a smuls atunci perdeaua – o țesătură roșie din bumbac, cu picățele albe, care întuneca

încăperea – și a drapat-o pe trupul dansatoarei care stătea dreaptă în fața lui, șiroind toată de transpirație. Apoi, scoțând dintr-un buzunar interior o foarfecă de care nu se despărțea niciodată, George s-a apucat să taie – cum făcea de obicei, direct pe manechin – un costum de scenă în două piese: un bolero bufant și o fustă strânsă pe talie, scurtă în față și mai lungă în spate – ca o coadă de păun –, care lăsa picioarele dezgolite și o totală libertate de exprimare „inteligentelor" fese. Ei bine, acel costum croit în pripă – și realizat ulterior în multiple variante – avea să fie făcut celebru de Zâna Electricității, pe toate scenele pariziene unde ea urma să evolueze.

O dată treaba încheiată, tânăra s-a privit în oglindă. Încântată de rezultat, a râs, grăbindu-se să-l felicite pe creator în limba țării ei natale. Apoi a schițat câteva figuri de dans, pentru a-și da seama de efectul estetic al compleului. Cum costumul nu era decât o improvizație încheiată superficial, s-a desfăcut imediat în bucăți și i-a căzut la picioare.

Savurosul episod se petrecea către sfârșitul lui mai, în anul cursei automobilistice Paris–Madrid, unde participasem și noi, la categoria turiști. În lipsa unui câștigător oficial, presa madrilenă îl proclamase învingător pe George. Eu însumi trimisesem atunci o telegramă la Paris, pentru ca ziarul meu să consemneze victoria. Shu-Li și trei manechine ne însoțiseră pe tot parcursul neobișnuitei noastre escapade, transformate de George într-un triumf spaniol, spre gloria casei sale de modă.

88

George își întreținea cu abilitate imaginea de creator original, care îi adusese titlul onorific de Prinț al Fanteziei și al Eleganței. În schimb, iconoclast incorigibil, ataca fără milă ideile preconcepute, pândind, numai ochi și urechi, scandalurile pe care le isca în urmă. Nu era cu adevărat satisfăcut decât atunci când toată lumea se dezlănțuia împotriva lui. Modul în care știa

să sfideze furia elementelor conformiste mă ducea cu gândul la un far de coastă ce lumina în noapte cu raza lui puternică, așteptând, imperturbabil, să revină calmul, iar binefacerea strălucirii sale să fie în sfârșit înțeleasă.

George izbutise să împletească imaginea sa de nimicitor al tabuurilor cu cea de libertate, estetism și farmec, ce caracteriza viața pe Champs-Élysées. Exista un „spirit Champs-Élysées“, un spațiu lipsit de orice notă comercială, din care făcuse apanajul său exclusiv. Îmi amintesc că, odată, l-am auzit spunând cu emfază:

– Pe Champs-Élysées, secolul al XX-lea înseamnă eu și automobilul. Concurența mea de pe rue de la Paix a rămas la vremea atelajelor cu cai.

Această imagine cuceritoare se hrănea din publicitate, din multă publicitate. Spre deosebire de alții, George nu se mulțumise însă cu o clientelă stabilă pentru a exista, nici cu trâmbițatul în stânga și-n dreapta pentru a o spori. Nu-și făcea nici un fel de reclamă. Prefera să creeze doar evenimentul care să atragă atenția publicului asupra lui. Nenumăratele întâmplări insolite cu care alimenta cronica mondenă făceau din el subiectul preferat al ziariștilor parizieni. Era inepuizabil. Adevărat maestru în arta de a face să se vorbească despre persoana sa, exploata la maximum orice ocazie i s-ar fi ivit. Petrecerile somptuoase, duelurile pe insula Jatte, năzbâtiile nocturne, disputele pe teme artistice, originalitatea șocantă a creațiilor sale, atât în modă cât și în costumele și decorurile de teatru, toate la un loc îi fericeau pe ziariști și pe mine îndeosebi, care îmi luam informațiile direct de la sursă și mă aflam în miezul polemicilor. Nu trecea săptămână fără ca presa să nu pomenească de o nouă extravaganță sau de o nouă lovitură genială a lui George. Aleile din zona Champs-Élysées, hipodromurile, Curțile Europei, saloanele mondene vuiau în permanență de provocările lui.

Cum să nu evoci marele premiu de la Longchamp, unde George a cutezat să apară într-un automobil, înconjurat de o armată de manechine îmbrăcate cu ultimele sale modele de fuste strâmte? Prezența lui la locul de cântărire a jocheilor a stat la

originea unei încăierări în toată legea, demnă de bătălia din *Hernani*, provocatorul nescăpând chiar teafăr, cu toată intervenția poliției. Altă dată, pe un teren militar din apropierea Parisului, și-a pus manechinele – îmbrăcate în fustă-pantalon – să se ridice cu balonul, în fața întregii prese convocate pentru a relata evenimentul. Întâmplarea a făcut ca tocmai atunci un colonel bătrân, rămas în urmă cu un război, să facă niște manevre în zonă, cu un detașament de cavalerie. Când a aflat că niște femei în ținută indecentă urcau în văzduh, s-a avântat în fruntea trupelor, a adus balonul pe pământ și a împrăștiat mulțimea, în numele moralei pe care se socotea îndreptățit să o apere cu arma în mână.

La scurt timp după întâmplarea cu pricina, George i-a răspuns unei ziariste americane, care vroia să înțeleagă rostul permanentei lui dorințe de publicitate:

– Doamnă, în cazul meu trebuie să ai bunul gust al scandalului – dacă vrei să faci ca lucrurile să evolueze – și să nu-ți fie teamă că o s-o încasezi. Scandalurile stârnite de mine rănesc sensibilitatea unei epoci, dar nu sunt niciodată vulgare – veghez cu multă grijă asupra acestui aspect. Arta pe care o practic nu poate face casă bună cu vulgaritatea. Ce vreți, în domeniul meu, sunt cu douăzeci de ani înaintea tuturor! Nu voi fi înțeles cu adevărat decât de generațiile viitoare. Deocamdată, mă mulțumesc cu recunoașterea venită din partea femeilor cu gust și a spiritelor binevoitoare. Știți ce i-a răspuns o contesă unui cronicar care o întreba de când se îmbracă de la George Poupart? „De când mă înșeală bărbatul.“ Stilul casei mele de modă a devenit simbolul revoltei feminine împotriva conformismului.

Cursa automobilistică Paris–Madrid rămâne una dintre cele mai frumoase lecții de oportunism publicitar la care George m-a poftit vreodată. Era a treia probă de acest fel, după una Paris–Berlin și alta Paris–Viena, efectiv memorabile, ce avuseseră loc în anii precedenți. Deși anunțată ca „Raliul capitalelor“, publicul o cunoștea mai ales ca fiind un „Raliu al nebunilor

volanului". Constituia marele eveniment sportiv al acelui an, până a nu fi fost inițiat, în iulie, Turul Franței cu bicicleta.

Cursa Paris–Madrid de care pomeneam a rămas celebră în analele automobilismului prin desfășurarea ei dezastruoasă. La capătul primei etape – până la Bordeaux – se consemnau șase morți și de trei ori mai mulți răniți, împrăștiați cam pe tot parcursul lungului traseu. Nimeni nu știa exact. După spusele ultimilor concurenți sosiți teferi, șoseaua era presărată cu cadavre și caroserii sfărâmate, ca o prefigurare a faimosului Chemin des Dames. Această etapă a fost câștigată de Louis Renault. Mare scofală! Fratele lui murise pierzând controlul bolidului pe care îl pilota. De îndată ce evenimentul a ajuns cunoscut la Paris prin depeșele ziariștilor, încordarea generală a crescut simțitor. Pasiunile s-au dezlănțuit din nou împotriva „nebunilor volanului", contaminându-i inclusiv pe guvernanți, care au hotărât să pună capăt hecatombei.

De cealaltă parte a frontierei, autoritățile spaniole și mulțimea, neaflând de anularea probei, așteptau sosirea concurenților, pe marginea drumului. George a profitat de ocazie pentru a trăi unul dintre cele mai mari momente de glorie, care s-a răsfrânt, în mod firesc, asupra casei lui de modă.

Marele croitor era pasionat de viteză așa cum era pasionat de toate progresele tehnice ale vremii. Îl interesa orice ar fi putut să accelereze mersul lucrurilor în jurul lui. Câțiva ani mai târziu, a fost un înfocat admirator al lui Santos-Dumont, Farman, Louis Blériot, pe care se ducea să-i vadă zburând la Issy-les-Moulineaux. Să zboare la bordul unui aeroplan! Visul pe care n-a izbutit niciodată să și-l împlinească, deși a făcut mai multe ascensiuni în balon deasupra Parisului și a împrejurimilor.

Când Automobil Club din Franța a deschis înscrierile și pentru cursa Paris–Madrid, patronată de Alphonse al XIII-lea, regele Spaniei, George și-a înregistrat candidatura și și-a cumpărat un Panhard-et-Levassor de optzeci de cai-putere, dotat cu patru cilindri, trei viteze și transmisie prin lanț. Această mașină, ce cântărea exact o tonă, câștigase recent o probă în pădurea Boulogne. Se spunea că avea capacitatea de a merge cu

o sută treizeci de kilometri pe oră. Vreme de săptămâni întregi, sub supravegherea lui Shu-Li, George s-a antrenat pe șoseaua Paris–Versailles–Rouen–Orléans, nădăjduind ca, până în ziua startului, să ajungă la valoarea campionilor consacrați. Numai că, în fața numărului prea mare de candidați, n-au fost reținuți decât două sute douăzeci și unu de piloți dintre cei care își demonstraseră aptitudinile în cursele pregătitoare. Paralel, s-a decis să se organizeze un fel de raliu monden, de agrement, fără nici o legătură cu cursa propriu-zisă, exceptând faptul că în Spania se desfășura pe aceeași rută. În timp ce campionii aveau de străbătut distanța Paris–Madrid în două etape, cei din categoria turiști urmau să facă douăsprezece zile prin stațiunile balneare din Masivul Central – pe atunci în plină vogă –, după care să ajungă la San Sebastian prin Agen și Pau.

Când a înțeles că nu poate îndupleca hotărârea organizatorilor, George și-a schimbat obiectivul. A tăbărât pe raliul monden, pe care l-a transformat în suport publicitar pentru gloria casei lui de modă. A pus să i se picteze pe automobil, cu litere aurii, trei inscripții: „Paris–Madrid“, „George Poupart“, „Champs-Élysées“.

În săptămâna dinaintea plecării, Shu-Li a luat la rând locurile cele mai frecventate din capitală, distribuind prospecte ce n-au fost deloc pe placul concurenței de pe rue de la Paix. În ele era scris că George Poupart se angajase în cursa Paris–Madrid pentru a reprezenta moda pariziană de-a lungul Franței și Spaniei. Marele croitor a pus totodată să se confecționeze un lot de caschete originale, cu cozoroc, plus turbane în culori vii și eșarfe lungi, foarte distinse, pe care a cerut să se imprime monograma lui; intenționa să le împartă celor șaizeci și unu de echipaje care participau la raliu. În fine, a mai achiziționat un automobil Gladiator, amenajat ca o trăsură, pe care să i-l încredințeze lui Shu-Li. Această mașină trebuia să asigure transportul celor trei manechine și al valizelor conținând costumele ultimei sale colecții. Eu îl însoțeam pe George la bordul automobilului Panhard-et-Levassor, fiind însărcinat cu cronica evenimentelor cotidiene, pe care aveam să le transmit prin telegraf ziarului meu.

În toate zilele cât a durat raliul, ritualul a fost același. Nici nu se dădea bine startul, că George se și năpustea la drum, urmat de încă vreo zece împătimiți ai volanului, cu care stabilise să angajeze o competiție înverșunată, în ciuda regulamentelor care interziceau acest lucru. Restul convoiului venea mai în urmă, cu o viteză moderată. S-au produs trei accidente, răniților dându-li-se îngrijiri la Aurillac. Alte două vehicule aveau să se acroșeze, luând foc în același timp. George se dovedea însă un as al volanului. Cum, în plus, dispunea și de automobilul cel mai puternic, soseam cu regularitate primii. În timp ce eu îmi redactam articolul, el se ocupa de organizare, asigurându-se că toți ceilalți membri ai raliului se bucurau de confortul necesar. Seara, după cină, improviza o paradă a modei în fața vilegiaturiștilor încântați și a burgheziei locale, neobișnuită să vadă capitala prezentând confecții de lux în provincie. Succesul a fost imens. George își umplea caietul cu comenzi până la ore târzii din noapte.

La trecerea frontierei spaniole, un vameș ne-a spus cu un aer blajin:

– Sunteți în fruntea cursei.

George a tresărit:

– Cum, nu mai e nimeni înaintea noastră?

– N-am mai văzut trecând nici un automobil. Sunteți primii.

Întorcându-se spre mine, George mi-a tras un ghiont și a rezumat situația printr-un aforism:

– Antoine, notează asta: în cursă, imprevizibilul sfârșește întotdeauna prin a se realiza. I-am depășit pe campioni, în ciuda unui handicap de douăsprezece zile.

Apoi a strigat către vameș:

– Rămâi cu bine, brigadier! Ne năpustim spre Madrid!

După un periplu de două mii de kilometri, am intrat în capitala spaniolă pe sub arcurile de triumf pregătite din vreme. Regele în persoană ne-a primit ca pe niște eroi, în ovațiile mulțimii entuziaste. Anunțat chiar în acea dimineață despre anularea cursei campionilor, Alphonse al XIII-lea se ferise să divulge știrea, nespus de fericit că poate oferi poporului său un spectacol unic: cam

vreo șaizeci de mașini murdare și prăfuite, sosind din Paris – altfel spus, de pe o altă planetă. Convoiul nostru strângea la un loc un număr de automobile comparabil cu al celor care existau pe atunci în întreaga lui țară. Dintr-o dată, făcusem ca Spania lui Carmen, a fandangoului și a castanietelor să intre în era modernă a motorului cu explozie. Spiritul de pe Champs-Élysées începea să sufle și pe malurile râului Manzanares.

89

De la moartea lui George, întrerupsesem orice legătură cu Gloria del Sol. Războiul mă ajutase apoi să accept despărțirea. Dacă mă temeam să o reîntâlnesc, era numai pentru că nu mă așteptam la o primire prea călduroasă. M-a întâmpinat însă cu un zâmbet larg și luminos, îmbrăcată într-un neglijeu roz, cu papuci asortați, de satin și cu un șal din pene în jurul gâtului. Bucuria ei a izbucnit într-un grai hispano-francez, pe care știam că îl folosea ori de câte ori emoția o făcea să piardă controlul limbii:

– Toni, *amor!* Qué surpriză! Ce e cu tine?

Exuberantă și impulsivă ca de obicei, m-a strâns la piept, după care m-a sărutat pe obraji, așezându-și tandru brațele în jurul umerilor mei. Prin mătasea neglijeului, îi simțeam formele îmbietoare și căldura coapselor tari, de dansatoare pătimașă.

Brusc, Gloria m-a săgetat însă cu privirea. Fără a-și slăbi strânsoarea de caracatiță înfometată, s-a apucat să-mi facă reproșuri:

– Atâția ani fără nici o veste! Am crezut că ai murit. Chiar m-am rugat pentru mântuirea sufletului tău. Probabil că Sfânta Fecioară se amuză acum copios. Dar văd că ți-au ieșit fire albe! Ai îmbătrânit.

– Războiul, dragă Gloria, n-a întinerit niciodată pe nimeni, în afară de bătrânii generali postați în fața hărților lor militare.

Rămăsesem amândoi în holul micuțului apartament, aflat la ultimul etaj al unui imobil nou și elegant, din vecinătatea parcu-

lui Monceau. Servitoarea, o negresă purtând un șorț roz și fundă în păr, ne studia cu ochi umeziți. Înduioșată de scena reîntâlnirii stăpânei sale cu un vechi prieten, uitase să mai închidă ușa. Gloria mi se strânsese la piept, lipindu-și pântecele de al meu. Eram ca paralizat; mă cuprinsese aceeași tulburare de odinioară, când mă vedeam expus provocărilor ei pline de senzualitate. Gloria mă mângâia acum pe față, pe buze, mă adulmeca... Vroia parcă să se convingă prin toate simțurile că prezența mea acolo nu era o nălucire a minții sale. Ridicând apoi un deget înspre nasul meu, a spus, râzând:

– Ai început să fumezi țigarete blonde și să bei whisky. Am dreptate?

– Întocmai.

– Vorbeam de tine, săptămâna trecută, cu Auguste Marnier, directorul spectacolelor de revistă. Ne întrebam ce ți s-o fi întâmplat.

– Ce-i drept, nu ne-am mai văzut de la incendiul în care a dispărut George.

Evocarea dramei a destrămat farmecul ce ne învăluia. Gloria a lăsat privirea în jos, apoi, cu un gest de abandon, și-a pus capul pe umărul meu. Fusese de ajuns o frază pentru a redeschide în sufletul său o rană pe care timpul nu o vindecase complet. Respirația frumoasei dansatoare se accelera, o dată cu redeșteptarea tulburătoarelor amintiri. Am auzit niște pași pe scara imobilului. Am încercat atunci să-i distrag atenția:

– Ei bine, mă lași să intru?

– Cum să nu, *amor!*

Gloria își revenise. Luându-mă de braț, m-a condus spre salon. Servitoarea înlăcrimată a renunțat la poziția de drepți și a închis ușa în spatele nostru. După câteva clipe, Gloria își recăpătase buna dispoziție. Deși se apropia de patruzeci de ani, femeia aceasta continua să mi se pară superbă. S-ar fi zis că timpul nu lăsase nici o urmă asupra sa. Fusese cruțată de încercări grele. Rămăsese veselă și mângâietoare, de o senzualitate cât se poate de poznașă. Nimic în ea nu era denaturat. O vedeam exact ca atunci când o descoperisem la Madrid. Uitându-mă însă mai

bine, zbârciturile din jurul gurii trădau permanența unei amărăciuni tainice, pe care încerca să și-o înăbușe prin râsete intempestive și prin bufonerii ținând de o altă vârstă. Aidoma atâtor actori bătrâni, Gloria devenea o caricatură dureroasă a imaginii ei de odinioară.

Salonul în care intrasem semăna cu o casetă de bijuterii, tapițată cu țesături satinate și decorată cu migală – un ansamblu vibrând prin coloritul său exotic.

– Parcă ai trăi la tropice, am spus eu.

– Nu-i așa? Îmi plac culorile vii, verdele, galbenul, roșul. Tonurile calde au asupra mea efecte stimulative, sunt ca vaporii de alcool, mă îmbată, mă exaltă, mă îmbie să dansez.

– Îți mai place...

– ... pudra de aur? Bineînțeles. E o minune! Nu intru în scenă decât acoperită cu ea.

Gloria a schițat câțiva pași de charleston, mișcând din brațe și rotindu-și ochii. Și-a dezgolit picioarele splendide până mai sus de coapse.

– Vezi, Toni, mi-am schimbat repertoriul, dar am rămas aceeași. Dansez pentru a exista. Trebuie să vii odată să mă vezi la teatrul de pe Champs-Élysées – repetăm un nou spectacol cu Auguste Marnier. Să-mi spui ce părere ai.

Am acceptat, evident. În cameră era cald. Soarele năvălea în cascade. Am profitat de faptul că Gloria s-a dus să deschidă ușa dinspre terasă, pentru a mă familiariza puțin cu locul. Două fotolii tapițate cu catifea, o canapea și o masă de ceai alcătuiau aproape tot mobilierul. Nu existau tablouri sau oglinzi pe pereți. Într-un colț, pe o comodă Empire de dimensiuni reduse, se afla un bust al lui Ludovic al XIV-lea, din marmură albă, cu o păpușă de cârpă așezată molatic pe cap. Ceva mai încolo, lângă un fonograf, zăceau, aruncate, câteva bancnote de o sută de franci. În spatele meu, am zărit un gheridon pe care trona un buchet mare de rodul-pământului. Dedesubt, într-o nișă, am descoperit ceea ce căutam: o Isis egipteană, care te orbea cu reflexele ei aurii.

– Nu-i statuia din grădina lui George?

– Ba da. Am cumpărat-o la licitație. După aceea, am dat-o

la aurit, în amintirea primei băi pe care am făcut-o la Élysées-Palace, atunci când am sosit la Paris. Mai ţii minte?

– Sosirea, da. Baia, nu. N-am fost poftit la spectacol.

– Era fabulos! Ce mai lux! O amărâtă de negresă din insule, într-o cadă imensă. Închizând ochii, mă vedeam în Marea Caraibelor. La suprafaţa apei călduţe, plutea un ulei parfumat, mirosind a flori de portocal, foarte dulce, în care pulberea de aur stătea în suspensie. George îşi ţinuse promisiunea. Drept să-ţi spun, nu mă aşteptasem. Când am ieşit din baie, pudra mi-a rămas lipită de piele, reţinută parcă de un văl invizibil. Semănam cu statuia lui Isis – aurită din cap până-n picioare, goală şi îmbrăcată în acelaşi timp. De atunci, n-am mai vrut să urc pe scenă decât acoperită cu o astfel de peliculă luminoasă. Aşa mi-am câştigat şi porecla de Zâna Electricităţii... Doamne, ce vremuri!

Ca de obicei, George nu se zgârcise la bani. Petrecerea pe care o dăduse – cu prilejul prezentării Gloriei del Sol lumii bune pariziene – rămăsese întipărită în amintirea tuturor. Era într-o seară de iunie. În grădina palatului Cantevieille, se reconstituise celebrul bal Mabille, dispărut cu un sfert de veac mai înainte. Chioşcul muzicanţilor îl reproducea exact pe cel care existase odinioară. În jurul ringului, sub felinarele cu gaz de pe timpuri şi sub lampioanele multicolore, fuseseră instalate mese şi scaune metalice. Deşi pe invitaţii se garanta că vremea urma să fie frumoasă, George avusese ideea să cocoaţe deasupra copacilor un cer gonflabil, negru, presărat cu stele, pe care un joc de lumini îl făcea să treacă prin toate culorile aurorei. Uriaşul balon funcţiona cu aer cald, aidoma dirijabilelor. Era uşor, insolit, eficace pe vreme ploioasă.

Toţi cei două sute de participanţi ne-am trezit proiectaţi în primii ani ai celui de-al doilea Imperiu – anii pe care Clémence îi invoca în manuscrisul familiei Poupart. Astăzi, înţeleg mai bine motivele alegerii acelei epoci. Ringul de dans a fost invadat de reginele balului – sosii ale lui Céleste Mogador, Rose Pompon şi Reine Pomaré. Partenerii lor, extrem de mlădioşi, erau veniţi de la Moulin Rouge, în tunică neagră şi joben. Cei

mai în vârstă dintre invitaţi i-au recunoscut pe Brididi, Mercure sau Pritchard, în vremurile lor de glorie. S-a dansat în ritmuri de polkă, vals, galop şi cadril, pe care orchestra le executa plină de frenezie. La mese, şampania curgea în valuri. Mâncarea, pregătită de Ledoyen, a fost servită de George în persoană, îmbrăcat în bucătar şi asistat de manechinele lui, înveşmântate cu rochiile ultimei sale colecţii.

Premiera Gloriei del Sol a fost punctul de atracţie al serii. Nimeni nu se aştepta la aşa ceva, deoarece maestrul ţinuse ca secretul să fie bine păstrat. Când ea a apărut, cu trupul sclipind de pulbere aurie, cineva a strigat:

– George, dar ne-ai adus-o pe Zâna Electricităţii!

Stimulat de răsunetul spectacolului, marele croitor l-a reluat până la sfârşitul verii, de câteva ori pe săptămână. Toamna, Zâna Electricităţii o eclipsase total pe Gloria del Sol. Ajunsese la fel de cunoscută ca Turnul Eiffel. Directorii de teatre erau de-acum la picioarele ei. Iar când George a închis definitiv balul Mabille – sub presiunile vecinilor, combinate cu cele ale poliţiei –, Gloria del Sol putea să zboare cu propriile-i aripi, foarte sus, în văzduhul parizian.

90

Gloria mă ţinea din nou la cheremul ei şi nu era dispusă să-mi dea drumul. Bucuria de a mă regăsi o făcuse să uite tăcerea mea de câţiva ani, resimţită până atunci ca o umilinţă. Firea sa mărinimoasă nu cunoştea ranchiuna. Aveam toată viaţa în faţa noastră, iar ei nici nu-i trebuia mai mult, căci ştia să trăiască fericirea prezentă ca pe o promisiune a veşniciei.

În timpul lungii despărţiri impuse de război, credeam că scăpasem de vrajă. Dar nu era aşa. Rămăsesem umilul servitor al incomparabilei sale senzualităţi. Reluând o practică din trecut, Gloria m-a reţinut lângă ea pe timpul serii şi al nopţii. M-a copleşit cu ardoarea-i vulcanică, pe care vârsta nu părea să o fi

domolit. Iubea așa cum respira, dintr-o nevoie vitală de a-și hrăni corpul cu senzații-limită. O cunoșteam bine, contribuind și eu, multă vreme, la procurarea atât de necesarului oxigen regenerator.

Când Zâna Electricității se trezise furată de vârtejul gloriei și hărțuită din toate părțile, George o sfătuise să mă angajeze ca protector al vieții sale particulare. Am devenit ziaristul său de casă, cel prin care treceau toate confidențele ei „sulfuroase". Îi aflam cel dintâi stările sufletești; eram depozitarul proiectelor, al năzbâtiilor și al amorurilor sale tainice. Articolele mele, ticluite după gustul vremii, distilau cu prudență revelațiile asupra vieții ei din afara scenei, pentru a le satisface admiratorilor curiozitatea bulimică. Materia primă o constituiau interminabilele noastre sporovăieli, în cursul cărora Gloria se exprima spontan, într-un jargon din insule, pe cât de deșănțat, pe atât de original. Învârteam de șapte ori tocul în călimară până să-i preschimb afirmațiile în ceva consumabil.

În ciuda aparențelor, cititorii mei erau impregnați de o morală prea rigidă, ca să accepte violența naturală din limbajul Gloriei. Îi prezentam așadar viața personală ca pe o mâncare rafinată de la tropice, suficient de condimentată pentru a întreține setea de a afla noi și noi lucruri. Arta de a găti conta mai mult decât bucatele servite. Atâta vreme cât stilul salva aparențele, scandalul – mormânt al atâtor celebrități – avea să fie evitat. Erau exigențele fățarnicei pudibonderii de atunci.

George mă introdusese în intimitatea Gloriei. Femeia aceasta, care niciodată nu făcea lucrurile pe jumătate, ajunsese să mă primească până și în patul său, ori de câte ori dorea. Convorbirile noastre între patru ochi aveau asupra ei efecte afrodisiace și se terminau întotdeauna la fel. Dezgolindu-și sufletul, trupul îi urma și el pilda, iar Gloria se oferea confesorului său în somptuoase zbenguieli amoroase.

Scrierile mele n-au abordat niciodată aspectul erotic al relației dintre noi. Dezvăluirile s-au oprit întotdeauna în pragul dormitorului, potrivit unui principiu pe care nu puteam să-l încalc decât renegându-mă. Dacă, la o adică, aș fi căutat totuși

senzaționalul, Gloria nu ar fi avut, cu siguranță, nimic de obiectat. Discuta despre sex și despre chestiunile amoroase cu o sinceritate de sălbatică senină, lipsită de false pudori, fapt ce trecea în ochii multora drept o provocare insuportabilă. Bunăoară, Gloria vorbea de fesele sau de sânii ei în public, spunând cu un aer candid:

– Jucăriile astea sunt ale mele. Le dau cui am eu chef.

Și mai adăuga, aruncând o ocheadă în direcția vreunui admirator anonim:

– Vrei să te joci cu mine?

George n-a bănuit niciodată legătura mea cu Gloria. M-am întrebat adesea cum ar fi reacționat dacă ar fi știut că eram amantul femeii ale cărei favoruri le dorea, refuzând totuși să facă pasul hotărâtor. În dragoste, există răni ce se acceptă mai ușor din partea unui străin, decât din partea cuiva apropiat. Gloria a păstrat secretul până în momentul dramaticului deznodământ. Relația noastră amoroasă, ce-i drept, nu era tocmai obișnuită. Nicăieri nu ne lăsam văzuți împreună, indiferent că ar fi fost vorba de loja ei sau de Café de la Paix. Uneori, treceau și săptămâni fără să ne întâlnim. Fiecare dintre noi rămânea liber să iasă cu cine vroia – în realitate însă, eu nu mai aveam pe nimeni în afara ei. Și apoi, seara, la ceasul când teatrele coboară cortina, se întâmpla să bată la ușa mea, vrând să-și descarce preaplinul de confidențe. Alteori, când nu mă găsea acasă, îmi lăsa un bilet, fixându-mi o întâlnire URGENTĂ, la care mă duceam numaidecât.

George a rezistat mult timp atracției fizice pe care această femeie o exercita asupra lui ca, de altfel, asupra majorității bărbaților. Spiritul cavaleresc de care dăduse dovadă față de ea stârnise admirația tuturor. La Madrid, se declarase impotent, invenție de o originalitate delicată, care o cucerise pe tânăra artistă, ce nu era într-atât de naivă, încât să-l creadă pe cuvânt. Apoi, George își ținuse promisiunile. Îi adusese Gloriei celebritatea pe o tavă de aur și nu pretinsese nici o compensație amoroasă. Afirmând că era neputincios, nu mințise decât pe jumătate. Aceasta însemna că era hotărât să se comporte ca un

protector dezinteresat, știind prea bine că nu ar fi făcut din Gloria amanta lui în fața lumii bune pariziene. În caz că s-ar fi încumetat să se ducă la gala de la Operă, la braț cu negresa aceasta destrăbălată, casa lui de modă s-ar fi golit pe loc de toată clientela. George cunoștea perfect regulile lumii în care trăia – un mediu fără de care el n-ar mai fi însemnat absolut nimic. Dacă, printr-o gafă, ar fi fost pus în carantină ca un ciumat, nu i-ar mai fi rămas decât să-și schimbe meseria. De aceea, avea reticențe în a-și impune protejata la seratele mondene unde prezența ei nu era dorită. Imaginea lui de om de bun gust n-ar fi rezistat la așa ceva; or, imaginea reprezenta singurul titlu de noblețe de care se putuse prevala, atunci când dorise ca ușile înaltei societăți să se deschidă în fața lui. La petrecerile date în saloanele palatului Cantevieille, Gloria apărea ca o invitată de rând, o damă „fără jenă", exotică, menită să distreze asistența cu buna ei dispoziție deșucheată.

Așa au trecut anii. Gloria și cu mine n-am contenit să întreținem fierbinți relații amoroase, întretăiate de perioade de un calm odihnitor, în timpul cărora existența pe care o duceam ne îndepărta unul de celălalt. Într-o zi, la Fouquet's, unde beam un pahar, George mi-a dezvăluit un proiect la care visa încă de pe vremea Expoziției universale a secolului:

– Antoine, m-am hotărât să fac o croazieră pe Mediterana. Poți difuza știrea. Vreau să știi că, în taină, o iau și pe Gloria. E de acord.

George dorea să regăsească peisajele pe care le văzuse la Mariorama, în Expoziție, cu mulți ani înainte – un spectacol animat defilând pe opt sute de metri de pânză, care îți dădeau impresia că te aflai pe un vas, cu ruliu și tangaj ce păreau aievea. Cu toată mirarea provocată de o asemenea veste, n-am făcut nici un comentariu. Gloria nu îmi aparținea. Mă așteptam ca, într-o bună zi, să o împart cu George, așa cum o mai împărțisem deja și cu alți bărbați, pe care nu îi cunoșteam.

Au plecat în august. Croaziera lor a durat mai multe săptămâni. Când s-au întors la Nisa, unde vroiau să-și continue vacanța, Gloria a declarat că era însărcinată. Opt luni mai târziu,

a născut într-o clinică, la malul mării. Pe tot timpul sarcinii, nu mai pusese piciorul în Paris. Ştirile pe care le publicam îmi parveneau prin George, care făcea frecvente drumuri dus-întors, cu trenul. La gândul că o să aibă un copil, devenea liric. Considera paternitatea drept consacrarea carierei lui de creator. Dacă avea să fie băiat, vroia să-l numească Edward. Din păcate, copilul s-a născut mort.

În urma acestei cumplite încercări, George a trecut printr-o perioadă de descurajare, pe care s-a căznit să o domine cu înţelepciune. Inspiraţia lui a avut de suferit. Creaţiile sale vestimentare nu mai dovedeau fantezia obişnuită, ci cădeau în ursuzenie, lucru pe care critica i l-a reproşat cu tărie. Pentru a rupe blestemul, s-a îndepărtat de Gloria. Într-o zi, în biroul meu, mi-a spus pe tonul unui om sfârşit:

– Antoine, sunt damnat. Sămânţa mea e damnată. Nu pot să dau viaţă. Din moment ce nu sunt bun nici să creez, nici să procreez, mai bine să dispar.

N-am luat în serios acele cuvinte. Descurajarea nu-i stătea în fire. Am argumentat în sens contrar, pentru a-l ajuta să-şi alunge ideile negre. Răul era totuşi mai adânc decât aş fi crezut. George a trăit un timp departe de lumea bună pariziană. Nu-şi mai făcea plimbarea zilnică pe Champs-Élysées, estrada casei lui de modă. În afara celor cu care muncea, nu vroia să vadă pe nimeni. Ştiam de la Shu-Li că seara, când nu picta, se izola alături de Bodhisattva, în lungi convorbiri cu moartea, pe care o simţea, probabil, aproape. După însănătoşire, Gloria îşi reluase spectacolele de dans, iar eu devenisem din nou amantul ei. Între noi, se închisese o paranteză. O alta se deschidea. Aşa era făcută dragostea noastră, din paranteze succesive.

Vedeam prin perdelele camerei cum începea să se crape de ziuă. Gloria şi cu mine nu închisesem ochii toată noaptea. Ne iubisem, băusem şampanie. Rezemaţi cu spatele de perne, evocasem amintiri, discutasem îndelung despre George. Gloria avea şi ea – la fel ca Shu-Li şi pictorul nabist – un sentiment de cul-

pabilitate. Se credea în aşa măsură vinovată de dispariţia lui George, încât a început să plângă în braţele mele. Nu puteam înţelege o asemenea deznădejde, după atât amar de ani.

– N-am îndrăznit să-i spun lui George că n-avea nimic de-a face cu sarcina aia nenorocită. Copilul mort pe care l-am zămislit, Toni, nu era al lui, ci al tău. Când am plecat în croazieră, îţi purtam deja în pântece odorul. Nu s-a născut prematur, dimpotrivă, a venit pe lume exact la termen.

– Atunci, de ce l-ai lăsat pe George într-o asemenea disperare, încât să-şi dorească moartea?

– Nu-mi imaginam că pentru el devenise aşa de important acel copil. Ba chiar i-am propus să mai facem unul, oricând ar fi vrut.

Dramatica poveste începuse totuşi ca o joacă de îndrăgostiţi. Într-o seară, pe vaporul care pleca din Marsilia, George îi declarase Gloriei:

– De când mama mea a murit sub ochii mei, în nişte împrejurări îngrozitoare, mă simt impotent. Mă poţi ajuta să redevin bărbat?

Gloria se aştepta, evident, la o astfel de propunere şi era dispusă, din recunoştinţă, să răspundă favorabil. Dar formularea o intrigase. Până la urmă, i se păruse înduioşătoare, considerând-o de o rară delicateţe. Omul acesta, care dispunea de femei după pofta inimii, nu se purta cu ea ca un bărbat dominator. Nu încerca să-şi obţină recompensa pentru mărinimia de care dăduse dovadă. Nu, se arăta umil ca un băieţandru care cere un serviciu unei doamne. Deşi nu se lăsase păcălită, Gloria i-a făcut jocul:

– Ba chiar aş dori să-ţi dăruiesc un copil.

Călătoria iniţiatică imaginată de George a devenit un frumos voiaj de nuntă, încheiat prin făgăduinţa paternităţii.

Ascultând povestirea Gloriei, m-am gândit la pasajul din manuscrisul familiei Poupart, unde Clémence istoriseşte situaţia similară în care se aflase cu Edward, acum mai bine de o jumătate de secol. Bănuiesc că George vrusese să trăiască, alături de Gloria, vechea fantasmă a tatălui său adoptiv.

91

Pentru cei din anturajul său, nimic din comportamentul lui George nu prevestea drama iminentă. Se părea că depășise starea de deprimare provocată de eșecul paternității. Îi revenise inclusiv dorința de a crea. Seninătatea cu care își vedea acum de lucru, bucuria de a gusta plăcerile vieții îi liniștiseră pe cei care-i stăteau în preajmă. La ultima lui colecție de modă, se depășise pe sine. Noutatea culorilor, îndrăzneala liniilor, eleganța modelelor prezentate îi aduseseră un triumf fără egal în presă. Publicul feminin îl ridica în slăvi. Pe Champs-Élysées, era aplaudat. Prințul Fanteziei ajunsese la apogeul carierei. Comenzile înregistrate se ridicau la douăsprezece milioane de franci aur. Nici un croitor înaintea lui nu atinsese asemenea culmi. Era un record absolut. Femeile elegante din toate capitalele Europei se grăbeau să ia trenul sau mașina, pentru a veni să se îmbrace de la magazinul lui.

Într-o zi din iunie, în biroul meu, George m-a anunțat că, pentru a-și sărbători revenirea la viață, intenționa să organizeze o serată care avea să le umbrească, prin splendoare și fast, pe toate cele de până atunci. Această petrecere grandioasă, de înaltă ținută artistică și muzicală, urma să fie reluarea unui spectacol imaginat pentru Curtea lui Ludovic al XIV-lea. Găsise programul respectivei festivități, cu ocazia unor cercetări în nu știu ce arhive. Ideea mi s-a părut judicioasă și liniștitoare, totodată. Din moment ce George se lăsa iarăși furat de megalomania lui naturală, socoteam că dispunea încă de suficiente resurse pentru a ne uimi. S-ar fi zis că ne mai așteptau ani buni de isprăvi nebunești, iar pe mine – subiecte minunate pentru articolele mele. Așa cum se va vedea, mă înșelam amarnic.

Serbarea lui Bachus a fost ultima din era Poupart. A avut loc în noaptea de Sfântul Ion. Croitorul folosise mai mulți artiști la pregătirea decorurilor și costumelor – prevăzute pentru trei sute de invitați. Grădina vechiului palat Cantevieille semăna cu un colț din parcul de la Versailles. George, în ținuta olimpianului Jupiter – așa cum se și cuvenea –, primea la masa lui pe toți

zeii și toate zeițele mitologiei, precum și o droaie de nimfe, naiade, driade și satiri ce sălășluiau prin frunzișul pădurii. De cum soseai, te întâmpinau două nimfe învăluite în alb, apoi, la lumina torțelor, erai condus prin pădurea de mucava, spre porticul unui templu, unde Jupiter în persoană te primea ceremonios și îți atribuia un personaj. George arăta splendid cu barba și buclele lui aurii, cu coturnii din picioare și cu trupul său masiv, drapat într-un văl alb-sidefiu. Lângă el, Isadora Duncan, costumată în Iunona, purta o magnifică tunică gri-pal, cu desene etrusce, făcută dintr-un șal ușor, de mătase.

Sub umbrarele din răchită, se înălța un bufet gigantic, unde bacante trupeșe împărțeau coroane din frunze și ghirlande de flori sau centuri din nuiele de cireș împletite, pentru a fi puse în jurul taliei. În același timp, plimbau printre invitați platouri mari cu fructe exotice. Ceva mai departe, într-un birt rustic, alte bacante – înveșmântate în alb și purtând pe cap coronițe din viță de vie – turnau în cornuri vinuri din Grecia, Toscana și Latium, oferind totodată farfurioare cu raci stacojii sau coacăze, după gustul fiecăruia.

Terasa palatului, transformată în scenă, fusese îmbrăcată în pânze pictate, imitând foarte bine tapiseriile flamande, cu vegetația lor abundentă. Acolo a fost locul unde, profitând de lumina amurgului, s-au făcut fotografiile rămase celebre. Scena era luminată ca pe timpuri, cu ajutorul a două rânduri de lumânări înfipte în sticle și al farurilor electrice de mașină, ascunse în desiș. O orchestră de patruzeci de muzicanți interpreta melodii de Lulli și Rameau. Un corp de la Operă a dansat *Baletul italian* de Gastoldi, pe muzica lui Pallavicino.

Doi efebi au anunțat începerea dineului, suflând în niște bucine de argint. Musafirii s-au instalat atunci pe covoare și perne moi, după moda antică, în jurul unor mese joase, la care serveau șiruri nesfârșite de nimfe cu pieptul dezgolit, ce ofereau pepeni, languste, pateu de ficat, claponi, șampanie, aruncând în stânga și-n dreapta cu petale de trandafiri. Festinul a durat mai multe ceasuri, în acordurile unui *Concert pentru vioară și clarinet*, compus de Lulli pentru un supeu al Regelui Soare și

rămas, după aceea, cvasinecunoscut. Așezat pe tronul lui ce părea tăiat în marmură de Carrara, George-Jupiter tachina nimfele care treceau pe lângă el.

La ora desertului, Junona-Isadora Duncan a urcat pe scenă, învăluită în parfumuri de Arabia. S-au stins toate luminile. A dansat sub clar de lună niște bacanale tumultuoase, cu atât talent, încât a emoționat întreaga asistență și a trebuit să-și repete superba evoluție.

Când măreața Duncan și-a reluat locul lângă tronul lui Jupiter, în aclamațiile generale, iar luminile au început să se reaprindă, lumea a remarcat că George dispăruse. Toți s-au gândit că li se pregătea o nouă surpriză, așa că au așteptat, veselindu-se în continuare. Brusc, George a apărut la unul dintre balcoanele de la primul etaj, cu o torță în mână. A cerut să se facă liniște. Apoi, cu glasul vibrând de emoție, a spus:

– Prieteni, iată că se termină în fast și petrecere o epocă de care lumea își va aminti multă vreme. În această frumoasă noapte a Sfântului Ion, am să vă ofer un ultim foc de artificii, pentru a purifica atmosfera iubitului nostru Champs-Élysées. Am să ard prezentul, incendiind clădirea și preschimbând în cenușă tot ce ați adorat astă seară: vanitatea. Profit de ocazie pentru a omagia un om de care nimeni dintre voi nu a auzit. Se numea Valentin Mouchet. A trăit la sfârșitul Evului Mediu, pe locul palatului meu de astăzi. A murit aici, de lepră. Într-o noapte de Sfântul Ion, aidoma celei pe care o trăim și noi acum, a făcut ca asupra acestui colț de lume să se pogoare marele spirit al Universului, sub forma unui nor din pulbere de aur. Voi reface, în felul meu, minunea de atunci. Dacă, la terminarea spectacolului, n-o să mă mai vedeți, să nu mă căutați. Aflați că, din această clipă, sunt numai un duh.

George s-a retras agale, în ropotul aplauzelor și în hohotele de râs ațâțate de aburii vinului. Eram obișnuiți cu falsele ieșiri teatrale și cu aforismele delirante ce țineau de marele personaj George. Alegându-și rolul lui Jupiter, ni se părea firesc ca, pentru restul nopții, să se retragă pe înălțimile unui Olimp vrednic de el. Mulți s-au gândit că se refugia pe muntele lui Venus al

vreunei nimfe... nimfomane, în timp ce bieții semizei, cum ne considera el, continuau să petreacă până la ziuă.

Lângă mine, am simțit prezența Gloriei care, cu fața ascunsă în mâini, plângea pe tăcute, în costumul său de Afrodită. Nu prea înțelegeam motivele lacrimilor ei. Astăzi, știu că intuiția de femeie o făcea părtașa tainei zeilor. Ghicise că George n-avea să se mai întoarcă.

După câteva clipe, în mijlocul unei larme voioase, au răsunat pe acoperiș primele explozii. Niște jerbe multicolore au urcat spre cerul înstelat, însoțite de exclamațiile de „Ah!“ și „Oh!“ ale mulțimii vrăjite. O cortină de foc pirotehnic a început să se prelingă iute peste zidul din față, înecând balcoanele, ferestrele, peronul, terasa și iluminând grădina cu un roi de stropi aurii. Invitații din primele rânduri, trezindu-se cu un fel de albine galbene și sclipitoare prin păr, au fost cuprinși de panică și s-au îmbulzit spre ieșire, trecând pe partea laterală a palatului. Ceilalți ne-am îngrămădit în fundul grădinii, sub porticul templului ori sub castani, cu un lampion venețian într-o mână și cu o sticlă de șampanie în cealaltă.

Cascada de aur s-a preschimbat încetul cu încetul în roșu, apoi în verde, ca după o alchimie inversată a Pietrei Filozofale. Multă vreme încă, buchetele și jerbele rachetelor multicolore, explodând într-un vacarm asurzitor, au reținut atenția spectatorilor. Focul de artificii era, într-adevăr, splendid. Lumea aplauda frenetic.

Când spectacolul pirotehnic a luat sfârșit, am văzut niște flăcări țâșnind prin fumul ce înconjurase clădirea. O femeie a țipat: „Păzea, arde!“, cu o voce destul de șovăitoare. Strigătul ei sugrumat a stârnit doar glume proaste și râsete. Numai după ce s-a aprins salonul de la parter, unde fuseseră depozitate hainele invitaților, lumea a luat incendiul în serios. Shu-Li a plecat cu mașina să dea alarma. După o oră, pompierii soseau în goana mare, într-un sunet înnebunitor de clopote. Degeaba! Nu mai era nimic de salvat. Când au fost puse în funcțiune furtunurile, palatul Cantevieille ajunsese deja numai tăciuni și pereți calcinați.

Majoritatea musafirilor fugiseră de sinistru într-o ținută lejeră. Am rămas doar o mână de oameni până la revărsatul zorilor. Cu inima cât un purice, l-am căutat pe George peste tot, printre ruinele băltind acum de apă, în grădină, pe stradă, prin imobilele din jur, ba chiar și pe Champs-Élysées. Până la amiază, scotocisem întreaga zonă. Seara a trebuit să acceptăm ceea ce era evident: George dispăruse în incendiul pe care îl provocase chiar el.

92

Am reluat lectura manuscrisului familiei Poupart, pe care prima oară doar îl frunzărisem. Apoi mi-am petrecut câteva zile cu transcrierea în limba modernă a textului lui Nicolas Godemer. La capătul muncii mele, am simțit că lucrurile încep să se limpezească. Mi-a apărut ca o revelație faptul că singurul loc unde George putuse să se ascundă, pentru a muri în pace, era pivnița unde leprosul Valentin descoperise secretul aurului. Nu acesta fusese, oare, sensul ascuns al mesajului pe care croitorul ni-l adresase din balcon?

Tocmai atunci, a apărut la mine Shu-Li. După un schimb de banalități, m-a întrebat unde ajunsesem cu ancheta. I-am spus convingerea mea că George se închisese în pivnița medievală a palatului și că rămășițele lui pământești se odihneau, probabil, acolo, ca într-un mausoleu. Nu s-a arătat surprins. Am mai adăugat:

– Abia aștept să verific la fața locului.

– Stați așa, domnule Antoine! Nu faceți o asemenea imprudență. E primejdios! Domnul George nu e singur.

– Și cu cine, mă rog, crezi tu că e?

– Sunt convins că domnul George se află sub protecția sacrului Bodhisattva.

– Cu atât mai mult. Dau două lovituri dintr-un foc! N-am văzut niciodată statueta aia afurisită.

– Nici nu trebuie să o vedeți. Poartă ghinion. Știți bine că toți cei care s-au apropiat de ea au murit.

– Dar uite, tu ești în viață.

– Am făgăduit să duc înapoi zeitatea, în templul Long-Men, de unde a fost furată. Viața mea atârnă de această promisiune. Lăsați-mi răgazul să mai aranjez câteva lucruri și am să vă însoțesc în pivniță. Mai precis, venisem să vă spun că administrația va scoate la vânzare ruinele palatului. Licitația o să aibă loc peste cincisprezece zile. Am timp astfel să-mi pun la punct toate afacerile. Vreți să așteptați până atunci?

Shu-Li mi-a explicat că ținea să dobândesc eu terenul, cu banii procurați de el.

– Nu pot să-ți accept oferta. Nu-mi datorezi nimic, iar terenul acela va costa foarte mult.

– Domnule Antoine, eu nu cumpăr terenul, îl cumpăr pe Bodhisattva, care e îngropat acolo. Și dacă terenul va costa o avere... tot nu va atinge valoarea statuii. Iată de ce consider că oferta mea este onestă pentru amândoi. Dumneavoastră doriți să protejați rămășițele pământești ale domnului George, o preocupare care vă onorează. În ceea ce mă privește, *karma* mea îmi ordonă să îl recuperez pe Bodhisattva și să îl duc înapoi în China.

Prezentată astfel, propunerea mi s-a părut rezonabilă. Am așteptat ziua vânzării cu o neliniște tot mai mare. Mă temeam ca nu cumva, în ultimul moment, să intervină ceva neprevăzut. Greșeam totuși, făcându-mi atâtea griji. Shu-Li era bine informat. Știa, de la notarul însărcinat cu vânzarea, suma maximă pe care majoritatea clienților ar fi fost dispuși să o cheltuiască.

Licitația publică s-a desfășurat la începutul toamnei. Am câștigat-o cu ușurință, grație fondurilor puse la dispoziție de Shu-Li. Ceilalți clienți au renunțat destul de ușor. Aveau să mai existe și alte ocazii... După semnarea actului la notariat, am devenit proprietarul legitim al palatului Cantevieille – mă rog, a ceea ce mai rămăsese din el.

Shu-Li era dispus să plece cu vaporul, de îndată ce statuia ar fi fost scoasă la lumina zilei. Își lichidase toate afacerile.

Ne-am hotărât așadar să vizităm pivnița într-o duminică, la amiază, când eram siguri că putem scăpa de privirile indiscrete. Shu-Li a adus niște scule, cu care am reușit să facem o spărtură în zidăria ce închidea intrarea în subsol. Am degajat apoi lucarnele astupate de moloz și am spart geamurile din spatele gratiilor, pentru ca aerul să pătrundă o dată cu lumina. Văzută din exterior, pivnița ni s-a părut goală. Ne așteptam la asta, întrucât Shu-Li fusese deja acolo, înainte de război și nu găsise pe nimeni.

Am coborât încet cele șapte trepte ale vechii scări, cu balustrada ei din fier ruginit. Aerul era proaspăt, saturat de umiditate. Luasem o lampă cu carbid, cumpărată de ocazie, în eventualitatea în care ar fi fost nevoie să lucrăm pe întuneric. La lumina ei, am constatat că locul rămăsese neatins, în starea în care îl văzuse Shu-Li ultima oară, împreună cu portărelul.

Știam din manuscris că intrarea în cabinetul secret construit de strămoșul „mississippist“ se afla disimulată în spatele celor șapte trepte ale scării lui Iacob. Ne-a luat mult timp până să găsim mecanismul de deschidere. Până la urmă, am izbutit să localizăm piatra ce trebuia să fie acționată, după sunetul special pe care îl scotea când o loveai cu ciocanul. Mecanismul însă ruginise. A fost nevoie să îl forțăm serios, pentru a ne degaja un spațiu de trecere suficient. Un val de aer puturos ne-a izbit drept în față. Îmi venea să vărs. Am așteptat o bucată de vreme, până ce duhoarea s-a mai atenuat.

De cealaltă parte a ușii secrete atârna o draperie groasă, pe care era agățat un anunț. Am apropiat lampa și am citit:

Atenție! Pericol!

Înainte de a pătrunde pe celălalt tărâm, întreabă-te de șapte ori: e absolut necesar să ÎL deranjez?

Am recunoscut scrisul lui George, trasat cu pensula. Prevăzuse așadar că aveam să ajung până la el și mă supunea la o ultimă încercare, înainte de a-mi permite să aflu adevărul. Merita, oare, să înfrunt blestemul lui Bodhisattva din pură curiozitate? E drept că mi-am pus de mai multe ori această întrebare. De șapte ori? N-am avut prezența de spirit să le număr. Eram prea tulburat. Brusc, din interiorul mormântului, am auzit o voce pe care n-am recunoscut-o:

– Puteți intra!

Cum nu reacționam în nici un fel, vocea a insistat:

– Puteți intra, domnule Antoine, nu mai e nici un pericol.

Și draperia s-a dat la o parte. Shu-Li, cu o batistă la gură, mi-a luat lampa din mână. El era cel care mă poftea să intru. Fusesem atât de răvășit, încât nu-l văzusem când trecuse dincolo de draperie.

Cabinetul secret semăna cu o mică peșteră de calcar, plină de stalactite. În fund, sub o lumină slabă, captată din exterior printr-un joc de oglinzi, trona Bodhisattva, acoperit cu un sac negru pe care Shu-Li se grăbise să i-l arunce pe cap, până a nu fi apucat eu să intru. Trupul putrezit al croitorului zăcea pe o rogojină întinsă direct pe pământ. Capul său, așezat pe o pernă din lemn, era întors către zeitate. George purta ținuta de ocnaș, o tunică de un galben-auriu și calota albastră de mandarin. În fața lui, se mai găseau pipa de opiu, lampa cu ulei, păhărelul, acul de oțel – toată trusa de fumător. Moartea îl răpise în visul lui artificial.

Shu-Li și-a luat statuia sacră, după care am închis la loc cabinetul secret, lăsând acolo trupul neînsuflețit al lui George. Ajunsesem până la el, îmi satisfăcusem curiozitatea. Nu era necesar să ÎL deranjez mai mult.

Manuscrisul jupânului Godemer este făcut public la cinci veacuri după ce bătrânul director de la Roule i-a redactat prima parte. De când intrasem în posesia lui, nu conteneam să mă întreb ce o să se întâmple mai departe. Cine să fi fost bătrâna doamnă care mi-l încredințase provizoriu? Sunt convins, fără a putea aduce vreo dovadă în acest sens, că era vorba de soția sau de moștenitoarea lui Antoine, ziaristul. Decesul ei brutal mă pusese într-o mare încurcătură, în măsura în care nu mă simțeam proprietarul legitim al unui asemenea document. Am așteptat treizeci de ani ca un semn al destinului să mă scoată din impas.

Evenimentul care a deblocat situația – pentru mine, semnul mult așteptat – a fost spectacolul insolit dintr-o duminică de la sfârșitul lui iunie 1990, când boulevard Champs-Élysées s-a trezit, dimineața, acoperit cu un covor de grâu copt, gata de secerat, după ce cu o zi înainte, la aceeași oră, nu existase acolo decât asfaltul gol. Extraordinara priveliște mi-a amintit de miticele Câmpii Elizee unde, printre norișorii galben-aurii, eroii și semizeii își trăiau viața veșnică. În primul rând însă, am văzut în toată povestea o nouă minune a nopții Sfântului Ion, asemănătoare celei evocate de jupânul Godemer la sfârșitul povestirii sale.

Nu știu cine a avut faimoasa idee de a face ca, preț de o zi, Champs-Élysées să retrăiască vremurile de odinioară, când întrea-

ga zonă nu era decât un teren pentru culturi. În schimb, sunt absolut convins că a fost inspirat, fără să vrea, de duhul leprosului Valentin, al lui George Poupart, al lui Clémence Fouquay sau al lui Jacquemin, pungașul. Numele contează prea puțin, fiindcă, în fond, toți patru nu sunt decât unul și același spirit.

Cuprins

COLECȚIA BABEL

Atins de lepra ce bântuia Parisul veacului al XV-lea, Valentin Mouchet este declarat mort, fiind silit să-și ducă restul zilelor într-un așezământ special de la marginea orașului, aflat sub supravegherea jupânului Godemer. Aici se va dedica alchimiei, în speranța zadarnică de a descoperi un elixir al nemuririi.

Manuscrisul în care jupânul Godemer consemnează acest tulburător destin traversează veacurile și marchează viața altor trei personaje: un jucător de cărți din timpul Regenței, o curtezană emancipată din vremea celui de-al doilea Imperiu și un croitor celebru din La Belle Epoque. Toți vor avea de trecut un dramatic prag existențial, sfârșind prin a se recunoaște, într-un fel sau altul, drept moștenitori spirituali ai leprosului Valentin.

Mărturiile lor se alătură mărturiilor jupânului Godemer, făcând din cartea lui Cantos un roman baroc, pitoresc, în care farmecul limbajului, parfumul epocilor trecute și misterul suprapunerii unor destine probează o interesantă viziune poetică asupra istoriei.

ISBN 973-9301-06-1

NEMIRA